

**ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE
ÇOCUĞU OLAN ÖZBEK VE TÜRK
ANNELERİN OYUNA YÖNELİK
GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Anna PETROVA

Eskişehir 2022

**ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE ÇOCUĞU OLAN ÖZBEK VE TÜRK
ANNELERİN OYUNA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ**

Anna PETROVA

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Okul Öncesi Eğitimi Programı
Temel Eğitimi Anabilim Dalı
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Meral ÖREN

Eskişehir
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Mart 2022

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

ÖZET

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE ÇOCUĞU OLAN ÖZBEK VE TÜRK ANNELERİN OYUNA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Anna PETROVA

Temel Eğitim Anabilim Dalı
Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mart 2022

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Meral ÖREN

Bütün çocuklar hangi dilden, ırktan, sosyo-ekonomik düzeyden, coğrafyadan ve cinsiyetten olduğu fark etmeksizin oyun oynarlar. Bir çocuk için beslenme, sevgi ihtiyacı, bakım ne kadar önemli ise oyun da o kadar önemlidir. Anne-babaların oyunla ilgili görüşleri, çocukların oyununu etkileyebilmektedir. Anne-babaların oyunla ilgili algılarının belirlenmesinin bu açıdan önemli olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı Türkiye’de ve Özbekistan’da yaşayan annelerin oyun hakkındaki düşüncelerinin, oyun deneyimlerinin ve ayrıca çocuklarının yaşamında oyunun yerinin incelenmesi ve iki kültürdeki annelerin oyun algılarının karşılaştırılmasıdır. Araştırmada karma yöntem desenlerinden açıklayıcı sıralı karma desen kullanılmış olup; veriler Türkiye’den ve Özbekistan’dan 81 anne ile yapılan anket ve her iki ülkeden toplam 10 anne ile yapılan görüşme ile elde edilmiştir. Anket verileri için betimsel istatistik yöntemleri kullanılırken görüşme yanıtlarını çözümlmek için içerik analizi kullanılmıştır. Türk ve Özbek annelerin çoğunluğunun çocukların eğlenmek için oyun oynadıklarını düşündükleri ve oyunun eğlenme özelliğine vurgu yaptıkları görülmüştür. Özbek ve Türk annelerin oyun algılarında belirgin farklılaşmaya rastlanmazken annelerin ve çocuklarının oynadığı oyun alanlarında, açık havada oyun sıklıklarında, oyun türlerinde farklılıklar görülmüştür. Her iki ülkeden annelerin çoğunluğu çocuklarının oyun ve oyuncak tercihlerinde çocuklarının cinsiyetinin önemli olmadığını belirtirken az sayıda annenin çocuğun geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine uygun materyallerle oynamasını tercih ettiği görülmüştür. Aile eğitim programları kapsamında çocukla birlikte oyunun önemi, çocukların oyunları nasıl desteklenmelidir gibi konularda bilgilendirmelerin sağlanması öneriler arasında yer almaktadır.

Anahtar Sözcükler: Annelerin oyun algısı, Kültür ve oyun, Erken çocukluk, Oyun materyalleri, Toplumsal cinsiyet ve oyun.

ABSTRACT

EXAMINING THE OPINION ON PLAY OF UZBEK AND TURKISH MOTHERS WHO HAVE EARLY CHILDHOOD-AGE CHILDREN

Anna PETROVA

Department of Preschool Education
Anadolu University, Graduate School of Education Sciences, March 2022

Advisor: Assist. Prof. Dr. Meral ÖREN

All children play, regardless of their language, race, socio-economic level, gender and geography Play is as important as nutrition, love and care for a child. Parents' opinion on play can affect their children's play. Determining the perceptions of parents about play is believed to be important in this respect. The aim of this research is to examine the opinions on play and play experiences of mothers as well as place of play in their children's lives, and to compare the play perceptions of mothers living in Turkey and Uzbekistan, in two cultures. The explanatory sequential mixed methods design was used. The data were obtained through a survey from 81 mothers from Turkey and Uzbekistan and interviews with 10 mothers from both countries. While descriptive statistical analysis were used for the survey data, content analysis was used to analyze the data obtained through interview. It was observed that the majority of Turkish and Uzbek mothers think that children play for fun and emphasize the fun feature of play. While there was no meaningful difference in play perceptions of the Uzbek and Turkish mothers, there were differences in play areas where the mothers and their children played, the frequency of outdoor play, and types of play. Majority of the mothers in both countries stated that gender of the child is not important in play material and play preference, but a few mothers expressed children should prefer play materials appropriate to their traditional gender roles. One of the suggestions of the study is developing family education programs including information on the importance of play with children and how to support children's play.

Keywords: Play perception of mothers, Culture and play, Early childhood, Play materials, Gender and play.

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın gerekleştirilme s¼recinde pek ok kişinin katkı ve destekleri olmuştur. Öncelikle alışma s¼recim boyunca bilgi ve deneyimleri ile bana destek olan, bana sabırla yol g¼steren, benden zamanını ve desteğini esirgemeyen tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Meral ÖREN'e sonsuz saygı ve teőekk¼rlerimi sunarım. Yüksek lisans öğrenimim boyunca katkıları geçen tüm değerli hocalarıma en içten teőekk¼rlerimi sunarım. Veri toplama araçlarını geliştirme s¼recinde uzman gör¼řlerini esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe AKYOL, Öğr. Gör. Ümit Ünsal KAYA, Dr. Öğr. Üyesi Özlem Melek ERBİL KAYA, Dr. Öğr. Üyesi Aslı YILDIRIM, Dr. Öğr. Üyesi Nezahet Hamiden KARACA hocalarıma teőekk¼rlerimi borç bilirim. Ayrıca araştırmaya katılmayı kabul eden değerli annelere katkılarından dolayı çok teőekk¼r ederim. Bu uzun yolda her zamanda yanımda olan benden yardımlarını esirgemeyen canım arkadaşım Araç. Gör. Hatice ŞAHİN'e ve ikinci kodlayıcı olmayı kabul eden tez s¼recim boyunca gör¼řlerini paylaşan Derya ŐAHİNER'e teőekk¼rlerimi sunarım. Son olarak hayatım boyunca her zaman yanımda olan ve başaracağıma daima inanarak bana güç veren canım annem Oksana TUFAN'a ve babam Cumhuri TUFAN'a sonsuz teőekk¼rlerimi sunarım. Ayrıca hayatıma mutluluk ve anlam katan çalışmam boyunca her zaman destek ve güç veren canım eşim Mehmet APIK'a sabrından ve anlayışından dolayı çok teőekk¼r ederim.

Anna PETROVA

Eskişehir, 2022

18/02/2022

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Anna PETROVA

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI.....	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	iii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
TEŞEKKÜR	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ.....	xv
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xviii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xix
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Varsayımlar.....	6
1.5. Sınırlılıklar	6
1.6. Tanımlar	6
2. ALANYAZIN	8
2.1. Oyunun Tanımı ve Özellikleri	8
2.2. Oyunun Gelişim Alanlarına Etkisi.....	9
2.2.1. Oyunun Bilişsel gelişime faydaları	9
2.2.2. Oyunun dil gelişimine faydaları.....	9
2.2.3. Oyunun sosyal-duygusal gelişime faydaları	10

2.2.4. Oyunun fiziksel gelişime faydaları	10
2.3. Oyun Kuramları	11
2.3.1. Klasik oyun kuramları.....	11
2.3.1.1. <i>Rekreasyon (Rahatlama) kuramı</i>	11
2.3.1.2. <i>Fazla enerji kuramı</i>	11
2.3.1.3. <i>Rekapitülasyon (Tekrarlama) kuramı</i>	11
2.3.1.4. <i>Hazırlık ve ön egzersiz kuramı</i>	12
2.3.1.5. <i>Haz kuramı</i>	12
2.3.2. Bilişsel gelişim kuramları	12
2.3.2.1. <i>Bilişsel gelişim kuramı (Jean Piaget)</i>	12
2.3.2.2. <i>Sosyokültürel gelişim kuramı (Lev Semenovich Vygotsky)</i>	13
2.3.3. Psikodinamik kuramlar	14
2.3.3.1. <i>Psikoseksüel gelişim kuramı</i>	14
2.3.3.2. <i>Psikososyal gelişim kuramı</i>	15
2.3.4. Ekolojik kuram	15
2.3.4.1. <i>Bronfenbrenner'in biyoekolojik kuramı</i>	16
2.4. Parten, Piaget ve Smilansky'e Göre Oyun Sınıflaması	18
2.5. Kültür ve Çevrenin Oyun Üzerine Etkisi	19
2.6. Ailelerin Oyun ve Oyun Materyalleri ile ilgili Görüşlerini İçeren	
Araştırmalar	20
2.6.1. Yurt içinde yapılan araştırmalar	20
2.6.2. Yurt dışında yapılan araştırmalar.....	33
3. YÖNTEM.....	42
3.1. Araştırma Modeli.....	42
3.2. Çalışma Grubu	43
3.2.1. Nicel Boyut katılımcıları.....	44
3.2.2. Nitel Boyut Katılımcıları	47
3.3. Veri Toplama Araçları	48
3.3.1. Annelerin Oyuna Yönelik Görüşleri Anket Formu	49
3.3.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	49
3.4. Verilerin Toplanması.....	50

3.5. Verilerin Analizi.....	51
3.5.1. Nicel verilerin analizi	51
3.5.2. Nitel verilerin analizi	51
3.5.2.1. Nitel verilerin güvenirliliği.....	52
4. BULGULAR VE YORUM.....	53
4.1. Annelere Göre Oyunun Özelliklerine İlişkin Bulgular	56
4.1.1. Oyunun özelliklerine ilişkin anket bulguları	56
4.1.2. Oyunun özelliklerine ilişkin görüşme bulguları.....	58
4.1.2.1. Türk annelerin oyunun özelliklerine ilişkin görüşleri.....	58
4.1.2.2. Özbek annelerin oyunun özelliklerine ilişkin görüşleri.....	59
4.2. Annelere Göre Oyunun Gelişime Katkısına İlişkin bulgular	60
4.2.1. Oyunun gelişime katkısına ilişkin anket bulguları	60
4.2.2. Annelere göre oyunun gelişime katkılarına ilişkin görüşme bulguları.....	63
4.2.2.1. Türk annelerin oyunun gelişime katkılarına ilişkin görüşleri	63
4.2.2.2. Özbek annelerin oyunun gelişime katkılarına ilişkin görüşleri.....	65
4.3. Annelere Göre Oyun Özelliklerinden Oyunda Özgürlüğe İlişkin Bulgular 66	
4.3.1. Oyun özelliklerinden oyunda özgürlüğe ilişkin anket bulguları	66
4.3.2. Oyun özelliklerinden oyunda özgürlüğe ilişkin görüşme bulguları ...	69
4.3.2.1. Türk annelerin oyun özelliklerinden oyunda özgürlüğe ilişkin görüşleri.....	69
4.3.2.2. Özbek annelerin oyun özelliklerinden oyunda özgürlüğe ilişkin görüşleri.....	71
4.4. Annelerin Oyun Mekânlarına İlişkin Bulguları	72
4.4.1. Oyun mekânında özgürlüğe ilişkin anket bulguları	72
4.4.2. Ev içerisindeki oyun oynama alanlarına ilişkin anket bulguları.....	74
4.4.3. Oyun mekânında özgürlüğe ve ev içerisindeki oyun oynama alanlarına ilişkin görüşme bulguları	75
4.5. Annelerin Oyun Materyallerine İlişkin Görüşlerini İçeren Bulgular.....	77
4.5.1. Annelerin oyun araç gereçlerine ilişkin görüşlerini içeren bulgular .	77

4.5.1.1. <i>Oyun araç gereçlerine ilişkin anket bulguları</i>	77
4.5.1.2. <i>Oyun araç gereçlerine ilişkin görüşme bulguları</i>	80
4.5.1.2.1. <i>Türk annelerin oyun araç gereçlerine ilişkin görüşme bulguları</i>	80
4.5.1.2.2. <i>Özbek annelerin oyun araç gereçlerine ilişkin görüşme bulguları</i>	83
4.5.2. <i>Annelerin çocuk cinsiyeti ve oyun materyali tercihine ilişkin bulgular</i>	86
4.5.2.1. <i>Çocuk cinsiyeti ve oyun materyallerine ilişkin anket bulguları</i>	86
4.5.2.2. <i>Çocuk Cinsiyeti ve oyun materyallerine ilişkin görüşme bulguları</i>	87
4.6. <i>Annelerin Oyun Sürecinde Fiziksel Güvenliğe İlişkin Görüşlerini İçeren Bulgular</i>	89
4.6.1. <i>Oyun sürecinde fiziksel güvenliğe ilişkin anket bulguları</i>	89
4.6.2. <i>Oyun sürecinde fiziksel güvenliğe ilişkin görüşme bulguları</i>	91
4.6.2.1. <i>Türk annelerin oyun sürecinde fiziksel güvenliğe ilişkin görüşlerini içeren bulgular</i>	91
4.6.2.2. <i>Özbek annelerin oyun sürecinde fiziksel güvenliğe ilişkin görüşlerini içeren görüşme bulguları</i>	92
4.7. <i>Annelerin Çocukla Oyuna İlişkin Görüşlerini İçeren Bulgular</i>	93
4.7.1. <i>Annelere göre kimlerin oyun oynayabileceğine ilişkin anket bulguları</i>	95
4.7.2. <i>Annelere göre çocukların oyun arkadaşlarının kimler olduğuna ilişkin anket bulguları</i>	96
4.7.3. <i>Annelere göre oyun oynama fikri ilk kimden geldiğine ilişkin anket bulguları</i>	97
4.7.4. <i>Ebeveynlerin çocukla oyun oynama durumlarına ilişkin bulgular</i>	98
4.7.4.1. <i>Annenin çocukla oyun oynama durumuna ilişkin görüşme bulguları</i>	98
4.7.4.2. <i>Annenin çocukla oyun oynama durumuna ilişkin görüşme bulguları</i>	99

4.7.4.2.1. <i>Türk annelerin çocukla oyun oynama durumuna ilişkin görüşleri</i>	99
4.7.4.2.2. <i>Özbek annelerin çocukla oyun oynama durumuna ilişkin görüşleri</i>	100
4.7.4.3. <i>Babanın çocukla oyun oynama durumuna ilişkin görüşme bulguları</i>	102
4.7.4.4. <i>Ailecek çocukla oyun oynama durumuna ilişkin görüşme bulguları</i>	103
4.7.5. <i>Ebeveynlerin çocukla oynadığı oyunlara ilişkin bulgular</i>	104
4.7.5.1. <i>Annenin çocukla oynadığı oyunlara ilişkin görüşme bulguları</i>	104
4.7.5.2. <i>Babanın çocukla oynadığı oyunlara ilişkin görüşme bulguları</i>	106
4.7.5.3. <i>Ailecek oynanan oyunlara ilişkin görüşme bulguları</i>	108
4.8. <i>Annelerin Açık Havada Oyuna İlişkin Görüşlerini İçeren Bulgular</i>	109
4.8.1. <i>Annelerin açık havada oyun oynama alanlarına ilişkin görüşlerini içeren bulgular</i>	110
4.8.1.1. <i>Annelere göre dışarı da bulunan en uygun oyun oynama alanlarına ilişkin bulgular</i>	110
4.8.1.1.1. <i>Dışarıda bulunan en uygun oyun oynama alanlarına ilişkin anket bulguları</i>	110
4.8.1.1.2. <i>Dışarıda bulunan en uygun oyun oynama alanlarına ilişkin görüşme bulguları</i>	111
4.8.1.2. <i>Annelerin çocukluklarındaki açık havada oyun oynama alanlarına ilişkin görüşme bulguları</i>	112
4.8.2. <i>Annelere göre açık havada oyun oynama sıklığına ilişkin görüşme bulguları</i>	113
4.8.2.1. <i>Türk annelerin açık havada oyun oynama sıklığına ilişkin görüşleri</i>	113
4.8.2.2. <i>Özbek annelerin açık havada oyun oynama sıklığına ilişkin görüşleri</i>	115
4.8.3. <i>Annelere göre açık havada oyunun faydalarına ilişkin bulgular</i>	116

4.8.3.1. <i>Türk annelerin açık havada oyunun faydalarına ilişkin görüşleri.....</i>	116
4.8.3.2. <i>Özbek annelerin açık havada oyunun faydalarına ilişkin görüşleri.....</i>	117
4.8.4. Annelere göre açık havada oyun oynama şartlarına ilişkin bulgular.....	119
4.8.4.1. <i>Annelerin açık havada oyun oynamaya izin verme durumlarına ilişkin bulgular.....</i>	119
4.8.4.1.1. <i>Annelerin açık havada oyun oynamaya izin verme durumlarına ilişkin anket bulguları.....</i>	119
4.8.4.1.2. <i>Annelerin açık havada oyun oynamaya izin verme durumlarına ilişkin görüşme bulguları.....</i>	120
Türk annelerin açık havada oyun oynamaya izin verme durumlarına ilişkin görüşleri	120
Özbek annelerin açık havada oyun oynamaya izin verme durumlarına ilişkin görüşleri	121
4.8.4.2. <i>Annelerin hava koşullarına göre dışarıda oyun oynamaya izin verme durumlarına ilişkin bulgular.....</i>	122
4.8.4.2.1. <i>Annelerin hava koşullarına göre dışarıda oyun oynamaya izin verme durumlarına ilişkin anket bulguları</i>	122
4.8.4.2.2. <i>Annelerin hava koşullarına göre dışarıda oyun oynamaya izin verme durumlarına ilişkin görüşme bulguları</i>	123
4.9. Annelerin Oynanan Oyunlara Ve Oyuncaklara İlişkin Bulgular	124
4.9.1. Annelerin çocukken oynadıkları oyunlar ve oyun materyallerine ilişkin bulgular.....	124
4.9.1.1. <i>Annelerin çocukken oynadıkları oyunlara ilişkin anket bulguları.....</i>	125
4.9.1.2. <i>Annelerin çocukken oynadıkları oyunlara ve oyun materyallerine ilişkin görüşme bulguları</i>	125

4.9.2. Annelere göre çocuklarının oynadığı oyunlar ve oyun materyallerine ilişkin görüşme bulguları.....	127
4.9.2.1. Türk annelerin çocuklarının oynadığı oyun ve oyun materyallerine ilişkin görüşleri.....	127
4.9.2.2. Özbek annelerin çocuklarının oynadığı oyun ve oyun materyallerine ilişkin görüşleri.....	128
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	130
5.1. Sonuç.....	130
5.1.1. Annelerin görüşlerine göre oyunun özellikleri ve tanımına ilişkin sonuçlar	130
5.1.2. Annelerin görüşlerine göre oyunun gelişime katkılarına ilişkin sonuçlar	130
5.1.3. Annelerin görüşlerine göre oyun özelliklerinden oyunda özgürlüğe ilişkin sonuçlar.....	131
5.1.4. Annelerin görüşlerine göre oyun mekânında özgürlüğe ve ev içerisindeki oyun oynama alanlarına ilişkin sonuçlar	132
5.1.5. Annelerin oyun materyallerine ilişkin görüşlerini içeren sonuçlar..	133
5.1.6. Annelerin oyun sürecinde fiziksel güvenliğe ilişkin görüşlerini içeren sonuçlar.....	134
5.1.7. Annelerin çocukla oyuna ilişkin görüşlerini içeren sonuçlar.....	134
5.1.8. Annelerin açık havada oyuna ilişkin görüşlerini içeren sonuçlar	137
5.1.9. Annelerin oynanan oyunlara ve oyuncaklara ilişkin görüşlerini içeren sonuçlar	139
5.2. Tartışma.....	140
5.2.1. Annelerin oyunun özelliklerine ve tanımına ilişkin görüşleri.....	141
5.2.2. Annelerin oyunun gelişime katkılarına ilişkin görüşleri.....	142
5.2.3. Annelerin oyun özelliklerinden oyunda özgürlüğe ilişkin görüşleri	144
5.2.4. Annelerin oyun mekânında özgürlüğe ve ev içerisindeki oyun oynama alanlarına ilişkin görüşleri	145
5.2.5. Annelerin oyun materyallerine ilişkin görüşleri	146
5.2.6. Annelerin Oyun Sürecinde Fiziksel Güvenliğe İlişkin Görüşleri	148

Sayfa

5.2.7. Annelerin çocukla oyuna ilişkin görüşleri	149
5.2.8. Annelerin açık havada oyuna ilişkin görüşleri.....	152
5.2.9. Annelerin oynanan oyunlara ve oyuncaklara ilişkin görüşleri.....	157
5.3. Öneriler	159
5.3.1. Araştırmaya yönelik öneriler	159
5.3.2. Uygulamaya yönelik öneriler	159
KAYNAKÇA.....	161

EKLER

ÖZGEÇMİŞ

TABLolar DİZİNİ

Sayfa

Tablo 3.1. Araştırmaya katılan Özbek ve Türk annelerin yaşlarına ilişkin yüzde-frekans dağılımları.....	44
Tablo 3.2. Araştırmaya Katılan Annelerin Eğitim Düzeylerine ilişkin yüzde-frekans dağılımları	44
Tablo 3.3. Türk Annelerin Mesleklerine ilişkin yüzde-frekans dağılımları.....	45
Tablo 3.4. Özbek Annelerin Mesleklerine ilişkin yüzde-frekans dağılımları	45
Tablo 3.5. Araştırmaya katılan Türk annelerin çocuklarının yaşlarına ilişkin yüzde-frekans dağılımları	46
Tablo 3.6. Araştırmaya katılan Özbek annelerin çocuklarının yaşlarına ilişkin yüzde-frekans dağılımları	46
Tablo 3.7. Özbek ve Türk Annelere İlişkin Demografik Bilgiler	47
Tablo 3.8. Araştırmaya katılan Özbek ve Türk annelerin çocuklarının yaşları ve cinsiyetleri.....	48
Tablo 4.1. Annelerin oyunun özelliklerine ilişkin görüşlerine ilişkin yüzde-frekans dağılımları.....	56
Tablo 4.2. Türk ve Özbek Annelere göre oyunun tanımına ilişkin alt tema dağılımlar	58
Tablo 4.3. Annelerin oyunun gelişime etkisine ilişkin görüşlerine ilişkin yüzde-frekans dağılımları	60
Tablo 4.4. Türk ve Özbek Annelere göre oyunun gelişime faydalarına ilişkin bulgular	63
Tablo 4.5. Annelerin oyun özelliklerinden oyunda özgürlüğe ilişkin görüşlerin yüzde-frekans dağılımları	66

Tablo 4.6. Annelerin oyun mekânında özgürlüğe ilişkin görüşlerin yüzde-frekans dağılımları	73
Tablo 4.7. Çocukların ev içerisindeki oyun alanlarına ilişkin yüzde-frekans dağılımları	75
Tablo 4.8. Annelerin oyun araç gereçlerine ilişkin görüşlerine ilişkin yüzde-frekans dağılımları	78
Tablo 4.9. Annelerin çocuk cinsiyeti ve oyun materyali tercihinine ilişkin görüşlerine ilişkin yüzde-frekans dağılımları	86
Tablo 4.10. Annelerin oyun sürecinde fiziksel güvenliğe ilişkin görüşlerine ilişkin yüzde-frekans dağılımları.....	89
Tablo 4.11. Annelerin kimlerin oyun oynayabileceğine ilişkin görüşlerine ilişkin yüzde-frekans dağılımları	95
Tablo 4.12. Çocukların oyun arkadaşlarının kimler olduğuna ilişkin yüzde-frekans dağılımları	96
Tablo 4.13. Annelere göre oyun oynama fikri ilk kimden geldiğine ilişkin yüzde-frekans dağılımları	97
Tablo 4.14. Annelerin çocuklarıyla oynama sıklıklarına ilişkin yüzde-frekans dağılımları	98
Tablo 4.15. Türk ve Özbek Annelerin çocuklarıyla oynadığı oyunlar	105
Tablo 4.16. Türk ve Özbek babaların çocuklarıyla oynadığı oyunlar.....	106
Tablo 4.17. Türk ve Özbek annelere göre ailecek oynanan oyunlar.....	108
Tablo 4.18. Annelere göre dışarıda bulunan en uygun oynama alanlarına ilişkin yüzde-frekans dağılımları	110

Tablo 4.19. Annelerin açık havada oyun oynamaya izin verme durumlarına ilişkin yüzde-frekans dağılımları	119
Tablo 4.20. Annelerin hava koşullarına göre dışarıda oyun oynamaya izin verme durumlarına ilişkin yüzde-frekans dağılımları.....	123
Tablo 4.21. Annelerin çocukken oynadıkları oyunlara ilişkin yüzde-frekans dağılımlar.....	125

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 3.1. Açıklayıcı sıralı karma yöntem deseni	43
Şekil 3.2. Verilerin toplanma süreci	51
Şekil 4.1. Oyun ve Oyun materyallerine ilişkin tema ve alt temalar.....	55
Şekil 4.2. Annelerin oyun mekânlarına ilişkin görüşleri	72
Şekil 4.3. Çocukla oyun ilişkin alt tema ve kategoriler.....	94
Şekil 4.4. Açık havada oyuna ilişkin alt tema ve kategoriler	109

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

- ABD : Amerika Birleşik Devletleri
- AVM : Alışveriş Merkezi
- KKTC : Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
- TC : Türkiye Cumhuriyeti
- UNICEF : Birleşmiş Milletler Yardım Fonu

1. GİRİŞ

Doğum öncesinden sonra gelişimin en hızlı olduğu dönem olarak bilinen okul öncesinin en önemli özelliklerine bakıldığında çocukların sıklıkla oyun oynadıkları görülür. Dünyadaki tüm çocuklar hangi dilden, ırktan sosyo-ekonomik düzeyden, coğrafyadan ve cinsiyetten olduğu fark etmeksizin oyun oynar. Çocuk, yaşamı için gerekli olan birçok bilgi, beceri ve davranışları oyun yolu ile edinir. Oyun sürecinde eğlenirken gelişimi de birçok yönden desteklenmiş olur. Bir çocuk için beslenme, sevgi ihtiyacı ve bakım ne kadar önemli ise oyun da o kadar önemlidir (Koçyiğit, Tuğluk ve Kök, 2007, s. 326; Karşlı, 2016, s. 4-5).

Oyun çocuğun temel etkinliği olduğundan oyunlarına yapılan olumsuz yaklaşımlar duygularının derinden yaralanmasına neden olabilir. Çocuk oyun yolu ile bedensel yetkinlik, hareket ve davranış olgunluğu kazanır. Dikkatini bir noktaya toplamayı ve enerjisini kullanmayı öğrenir. Oyun sayesinde çocuk çevresini keşfeder, çevresiyle iletişim ve etkileşim içerisinde olur (Altinköprü, 2015). Oyun insan gelişimini çeşitli yönlerden destekleyen en önemli eylemlerden biridir. Kısaca, oyun çocukların fiziksel, duygusal, dil, motor, bilişsel ve öz bakım becerilerini geliştirir (Karşlı, 2016).

Oyun bulunan koşula göre şekillenir ve değişir. Bu yüzden oyunun tek bir tanımını yapmak oldukça güçtür. Koçyiğit, Tuğluk ve Kök (2007) oyunu “oyun, belli bir amaca yönelik ya da amaçsız olarak, kurallı ya da kuralsız, çocuğun tüm gelişim alanlarına etki eden, çocuğun isteyerek ve hoşlanarak katıldığı, araç ya da araçsız olarak gerçekleştirilen doğal öğrenme aracıdır” olarak tanımlar (s.327). Bilim insanları tarih boyunca oyunun önemini fark ederek insan yaşamı için önemi ve etkileri konusunda fikirler üretmişlerdir (Karşlı, 2017). Neden oyun oynandığı, oyun gelişiminin nasıl olduğu, çocukların gelecek yaşantıları için önemi düşünülen konulardan olmuştur. Klasik oyun kuramcıları oyunun evrimsel olarak canlının yaşamındaki işlevini açıklamaya çalışmışlardır. Modern kuramları ise çocukların neden oyun oynadığını değil, oyun sürecinin çocuğun gelişimine etkilerini açıklamaya çalışmışlardır. Günümüzde oyunun insan yaşamında ki önemi ve oyun kavramı çalışılmaya devam edilmektedir (Erden, 2016; Karşlı, 2017).

Çocuk için en keyifli öğrenme biçimi olan oyun sırasında ilk oyun arkadaşları olan anne-babaların ve yetişkinlerin her davranışı, dokunuşu çok önemli yere sahiptir ve çocukların oyunlarını etkileme özelliklerine sahiptirler (Akşin Yavuz, 2017; Ecirli, 2014). Çocuklarla her etkileşim kurulduğunda beyinlerinde yer alan nöronlar arasında yeni bir bağlantı oluşur ya da var olan nöronlar arası bağlantılar güçlenir (Erden, 2016).

Çocukların bilişsel gelişimleri, yetişkinler ya da diğer çocuklarla birlikte iş birliği kurarak çalıştıklarında olumlu yönde etkilenir (Senemoğlu, 2015). Elkind'a göre oyunu daha iyi anlayabilmek için oyuna hem çocukların hem yetişkinlerin gözüyle yaklaşılması gerekir (Johnson, Christie, Wardle, 2005'ten aktaran Karslı, 2016). Bunlarla birlikte birçok neden çocuğun oyunlarında ailenin önemli faktör olduğu göstermektedir. Anne babaların oyuna katılım düzeyleri ve oyuna ilişkin algıları farklılık göstermektedir. Ailenin oyuna bakışı, oyunla ilgili görüşleri, çocuğun oyununa verdiği değeri ve yaklaşımı etkileyebilmektedir (Ecirli, 2014). Anne-babaların oyunla ilgili algılarının belirlenmesi bu açıdan önemlidir.

Vygotsky, sosyal çevrenin çocuğun bilişsel gelişiminde önemli olduğunu ileri sürmüştür. Çocuklar bilgi, beceri, olgu, tutum ve kavramları sosyal çevreden edinirler. Çocuğun yaşadığı çevresi ve kültür, çocuğa sunulan uyarıcıların türünü ve niteliğini etkiler (Vygotsky, 1978'den aktaran Senemoğlu, 2015, s.59-60). Vygotsky'nin görüşüne göre çocuğun oyunu yetişkinin kültürel davranışlarını içermektedir. Çocuğun yaşadığı toplumun kültürü, çocuklara bazı özel deneyimler yaşamalarını sağlayacaktır. Çocuk bu deneyimlere katılarak aktif bir şekilde öğrenecektir. İçinde yaşanılan toplumun oyun hakkındaki düşünceleri, çocuklara kültürel olarak ya da aile içinde oyun sırasında izin verilen ve uygun görülen durumlar çocukların oyunlarını aynı zamanda öğrenmelerini de etkileyecektir (Göncü vd., 1999'dan aktaran Tunçeli, 2017). İçinde yaşadıkları toplum tarafından aktarılanlar, çocuğun oynadığı oyun ve oyun materyallerini etkilemektedir. Eğitim ve oyun kültür aktarımında önemli bir yere sahiptir. Dünya'nın her yerinde kültür, çocuklar tarafından oyun yolu ile edinilmektedir. Başka bir deyişle çocukların oyunlarında kültürün izleri yer almaktadır. Ayrıntılara bakıldığında zaman farklı kültürdeki çocukların oyunlarında farklar yer aldığı görülmektedir (Roopnarine vd., 1994'ten aktaran Önder, 2017).

Haight vd., (1999'dan aktaran Önder, 2017) oyunun kültürlerarası ortak ve farklı yönlerini araştırmıştır. Özel oyun konuları, çocukların oyun başlatma davranışları ve oyun arkadaşı seçme durumlarının kültüre özel oyun unsurları olduğunu tespit etmişlerdir. Kültüre özel oyunlar, çocukların yaşadığı toplumun özelliklerini yansıtmaktadır. Örneğin, çocuğun içerisinde yaşadığı toplum tarımcılık ile geçiniyorsa oyunlarında bu unsurların yer alması oldukça doğaldır. Kültürden kültüre değişen bir diğer unsur ise anne babaların, çocuğun gelişiminde oyunun rolüne ilişkin değerleridir. Hyun'un (1998'den aktaran Önder, 2017) yaptığı çalışmada farklı kültürdeki ailelerin

oyunun gelişim üzerindeki etkisi ile ilgili düşüncelerinin değiştiği görülmektedir. Aileler bu farklılaşan düşüncelerine göre oyuna farklı değerler ve katkılar sağlamaktadır.

Bronfenbrenner'in "Ekolojik Sistem Modeli" olarak açıkladığı yapısal düzlemde insan gelişiminin özellikle çocuklukta fiziksel, toplumsal ve kültürel çevredeki nesne ve semboller ile etkileşimleri yolu ile geliştiğini ifade eder (Bronfenbrenner ve Ceci, 1994'ten aktaran Ahioğlu Lindberg, 2013). Bu yaklaşıma göre birey özelden genele doğru olacak şekilde farklı ortamlarda yer alır (Ünlü Kaynakçı ve Mesutoğlu, 2018). Bu bakış açısına göre öncelikle çocuğun çevresini anlamak gerekir. Çünkü çocuk bir aile ortamına doğar ve bu ailede belirli sosyal, kültürel yaşantıların etkisinde bulunur. Bronfenbrenner'in kuramında ekolojik ya da gelişimin gerçekleştiği çevre 5 alt sistem olarak düzenlenmiştir. Bunlardan ilki mikro sistemlerdir. Mikro sistemler, çocuğun gelişimini etkileyen ilk ve çocuğa en yakın olanlardır. Mikro sistemler içerisinde ev, akranlar, okul gibi yakın çevreler yer alır. Bu çevrelerde oluşan etkileşimler mikro sistem kapsamındadır. Bu süreç içerisindeki her şey çocuğun gelişimini olumlu ve olumsuz yönde etkileyebilir (Ahioğlu Lindberg, 2013). Mikro sistemden sonra Mezosistem, Ekzo sistem, Makro sistem ve Krono sistem yer alır. Bunlar arasından Makro sistemlerde, tarihsel, sosyal, teknolojik, kültürel ve alt-kültürel süreçler etkilidir. Her kişinin farklı alt kültürü bulunur. İnsanların var olan inanç sistemleri ve ideolojileri alt kültürlerde gerçekleşen farklı etkinliklere katılmalarını sağlar. Her çocuk bir kültür içerisine doğar. Ait olduğu toplumun değerleri ve inanç sistemleri çocuğun yaşantısını şekillendirir (Bronfenbrenner, 1979'dan aktaran Kurt 2015). Oyunun evrensel olduğuna inanılsa da farklı kültürel bağlamlar oyunu farklı şekilde destekler ve değer verir (Vandermaas-Peeler, 2002). Ebeveynlerin inançları, toplumsal değerleri ve normları kendi çocukları için bireyselleştirilmiş beklentilerini yansıtır. Ebeveynlerin oyun hakkındaki görüşleri çocuklarının oyun deneyimlerinden çok farklı olarak kendi çocukluk deneyimlerine dayanabilir (Vandermaas-Peeler, 2019).

1.1. Problem Durumu

Çocukların oyunları aile, öğretmen ve akranlarıyla olan ilişkilerinden, fiziksel çevreden, bireysel farklılıklardan, cinsiyetten ve kültür gibi birçok faktörden etkilenebilmektedir (Ecirli, 2014). Türkiye'de konuyla ilgili alanyazın incelendiğinde annelerin, babaların, öğretmenlerin, çocukların, büyükbaba ve büyükannelerin oyun ve oyuncak hakkındaki düşüncelerinin incelendiği çalışmalara rastlanmıştır (Can, 2016;

Demir, 2016; Erbay ve Durmuşoğlu Saltalı, 2012; Eren, 2016; Erden, 2001; Erşan, 2006; Tuğrul vd., 2014a; Kayaoğlu, 2014; Koçyiğit ve Başara Baydilek, 2015; Özyürek ve Gürleyik, 2016; Tuğrul vd., 2014b; Pilten ve Pilten, 2013). Ayrıca oyun görüşlerinin, sosyoekonomik düzeye ve yaşanan bölgeye göre incelendiği çalışmalar bulunmaktadır (Özyeşer Cinel ve Tezel Şahin, 2006; Tezel Şahin vd., 2015; Özyeşer Cinel ve Tezel Şahin, 2014). Alanyazında Türk annelerin oyun algılarının farklı milliyetlerden olan annelerin oyun algıları ile karşılaştıran çalışmaların çok sınırlı olduğunu göstermektedir. Türkiye’de farklı kültürlerin oyun görüşlerinin karşılaştırılması açısından iki çalışmaya rastlanmıştır (Gülay Ogelman vd., 2019; Kurt, 2015). Gülay Ogelman vd., (2019) Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Cumhuriyeti’nde ki anne, baba ve çocuklarının oyun düşüncelerini incelediği çalışma nicel yöntemlerden tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada veri toplama aracı olarak anne ve baba görüşme formlarında çocuklarıyla hangi sıklıkta, neler oynadıkları, çocuklarının sevdikleri oyunlar ve oynama fikrinin ilk kimden geldiği soruları yer almıştır. Kurt (2015) ise Türkiye’de yaşayan Kürt-köy, Kürt-şehir ve Türk-şehir gruplarının aileler ve çocuklarının oyun algılarındaki farklılık ve benzerliklerini nitel yöntemlerden olgubilim deseni ile incelemiştir. Yurtdışında yapılan çalışmalarda Çin ve Alman (Wu, 2015) çocukların oyun algıları incelenirken, Lax (2010) ise sosyoekonomik durumu aynı olan göçmen Çinli, beyaz Amerikalı ve göçmen İspanyol ailelerin oyun inançlarını incelemiştir. Farklı kültürlerle ve gruplarla oyun algı ve uygulamalarına yönelik yapılacak çalışmaların çocukların oyunlarını kültürün nasıl etkilediğini anlamak açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada ise diğer çalışmalardan farklı olarak Türkiye ve Özbekistan’da yaşayan annelerin oyun ve oyuncaklara yönelik algıları nicel ve nitel yöntemler kullanılarak incelenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Türkiye’de ve Özbekistan’da yaşayan annelerin genel olarak oyun ve oyun materyalleri hakkındaki düşüncelerini, kendi oyun deneyimlerini ve çocuklarının oyun yaşantıları ile ilgili görüşlerini karşılaştırmalı olarak incelemektir.

Amaçlar çerçevesinde aşağıdaki araştırma problemlerine cevap aranacaktır:

1. Özbek ve Türk annelerin oyun hakkındaki düşünceleri nelerdir?
2. Özbek ve Türk annelerin oyun deneyimleri nelerdir?
3. Özbek ve Türk annelerin çocuklarının oyunları ve oyun materyalleri hakkındaki düşünceleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Oyun çocuğun yaşantısının büyük bir kısmını oluştururken tüm gelişim alanlarına etki etmektedir. Bu etkilerden biri çocukların zihninin uyarılmasını sağlayarak temel bilişsel becerilerinin gelişmesine yardımcı olmasıdır. Çocuklar oyun sırasında toplumsal rolleri, farklı düşünceleri ve çeşitli davranışları deneyimleme şansına sahip olurlar. Ayrıca oyunlarında paylaşma, iletişim kurma, kendini ifade etme ve empati becerileri gelişir (Gander ve Gardiner, 2001).

Çocuklar sevinç, kızgınlık, kırgınlık, üzüntü, şaşkınlık gibi pek çok duyguyu oyun yolu ile deneyimler ve yansıtır. Duygularını tanımlarına, isimlendirmelerine ayrıca başkalarıyla paylaşmalarına ve başkalarının da duyguları olduğunu fark etmelerini sağlar (Karşlı, 2016, s.12). Fiziksel açıdan ise motor hareketlerin yoğun olduğu oyunlarda el göz koordinasyonu, vücutlarını kontrol etme, koordinasyon, denge, çeviklik gibi becerilerle büyük ve küçük kas gelişimleri desteklenir (Karşlı, 2016, s.12; Gülay Ogelman vd., 2019, s.66).

Çocukların gelişimlerine farklı açılardan katkıları bulunan oyunları etkileyen pek çok etkenin bulunduğu bilinmektedir. Annelerin oyunla ilgili herhangi bir konudaki düşünceleri ve algıları, çocuklarının oyunlarına ilişkin davranışlarını büyük ölçüde etkilemektedir. Çocuk oyunlarının toplumsal bağlarını ortaya çıkarmak için onların gelişimlerinde ve eğitiminde en önemli faktör olan ebeveynlerin oyun konusundaki değerleri bilinmesi gereklidir (Göncü, 2001). Ebeveynlerin oyun hakkındaki düşünceleri konusunda çalışmalar artmış olsa da çocukların oyunlarında annelerin rolüne yeteri kadar yer verilmemiştir. Çocukların okula başlamadan önce oyun kurma, oyuncak sağlama, oyunlarını desteklemede ebeveynler özellikle anneler ilk sırada yer almaktadır. İlgili araştırmalara göre ebeveynlerin algılarının, çocuklarıyla etkileşimlerini ve çeşitli oyun davranışlarının teşvik edilmesi gerekip gerekmediği konusundaki düşünceleri çocuklarının gelişimlerini etkilemektedir (Morris, 2013). Oyunun çocuğa sağladığı yararların farkında olan ebeveynler, çocuğun yaşamında oyuna daha fazla yer ayırmaktadırlar (Morris, 2013). Ebeveynlerin oyun algılarını etkileyen ve çocukların da oyunlarını şekillendiren etmenlerden birisi de kültürdür. Çocukların oyunlarının anlaşılması için ailelerin algılarını şekillendiren kültürün etkilerinin incelenmesi önemlidir (Cote ve Bornstein, 2009; Gosso ve Carvalho, 2013).

Bu araştırma ile oyunun Türkiye’de ve Özbekistan’da yaşayan anneler tarafından oyunun nasıl algılandığı üzerine kültürlerarası bir karşılaştırılması yapılacaktır.

Araştırmanın sonuçları, ebeveynlerin oyun algılarında kültürün etkileri konusunda bilgi verecektir. Farklı kültürlerdeki annelerin oyun algılarının incelenmesi okul öncesi eğitim programlarındaki aile eğitimi ve katılımı çalışmaları ayrıca çocukların aileleriyle geçirdikleri zamanlarda ki oyun kalitelerinin artırılması açısından önem taşımaktadır (Göncü, 2001). Bu bağlamda farklı kültürlerden annelerin hem oyun algılarının ortaya çıkarılması hem de farklılıkları ve benzerliklerinin incelenmesi alanyazına katkı sağlayacağı ve rehberlik edebileceği düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Araştırmaya ilişkin varsayım aşağıda sunulmuştur:

1. Araştırmaya katılan annelerin anket ve görüşme sorularına samimi ve doğru cevaplar verecekleri varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmaya ilişkin sınırlılıklar aşağıda sunulmuştur:

1. Araştırmada kullanılan anket ve görüşme soruları ile,
2. Araştırmaya katılması planlanan 81 anne ile,
3. Literatür taramasında araştırmacı tarafından kullanılan Google Scholar, Yöktez, Ebsco, Ulakbim ve Anadolu Üniversitesi kütüphanesinin veri tabanları ile sınırlıdır.
4. Nitel katılımcıların seçilmesi açısından maksimum çeşitlilik sağlanmaya çalışılmıştır ancak 3 ev hanımı, 2 çalışan Özbek anne dahil edilirken; 5 ev hanımı Türk anne dahil edilmiştir. Bu çalışmanın nitel boyutu ev hanımı Türk annelerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Oyun: Oyun, çocukların dıştan değil daha çok içten isteyerek katıldıkları, tüm gelişim alanlarını destekleyen sonuç değil süreç odaklı olan kurallı veya kuralsız olarak gerçekleştirilen çocuk için en etkili olan öğrenme sürecidir (Karlı, 2016).

Erken çocukluk eğitimi: Çocukların doğumundan 8 yaşa kadar olan zamanı ve bu süre içerisinde yer alan mental, fiziksel, duygusal gelişimlerini kapsamakta olan erken

çocukluk eğitimi, çocuklar için yapılması gereken tüm politika ve programları içermektedir (UNICEF, 2001).

Kültür: Kültür, zaman ve kuşaklar boyunca iletilen hem sosyal dünyada hem de bireysel de temsil edilen bir kavramdır. En önemli işlevi ise şimdi ve gelecekte kimliği korumak için çeşitliliği kontrol etmektir. Kültür düşünce, şema, semboller, değerler, normlar gibi yapılardan oluşan karmaşık bir bütündür (Tunçeli, 2017).

Toplumsal cinsiyet: Toplumsal cinsiyet, kadının ve erkeğin biyolojik farklılıkların aksine toplum tarafından belirlenen rol ve sorumluluklarını içerir. Sosyal yapılandırma sonucu oluşan kadın ve erkeğin değişik kültürlerdeki tanımlamaları toplumun algısı ve beklentileriyle ilgili bir kavramdır (Akın, 2007).

2. ALANYAZIN

Bu bölümde ilk olarak çalışmanın kuramsal temellerini oluşturan: oyunun tanımı ve özellikleri, oyunun gelişime etkisi, oyun kuramları, Bilişsel gelişim kuramları, psikodinamik kuramlar, ekolojik kuram ile kültür ile çevrenin oyun üzerine etkisi; daha sonra yurt içi ve yurt dışında yapılan ilgili alan yazına yer verilmiştir.

2.1. Oyunun Tanımı ve Özellikleri

Oyunun evrensel olduğu dünyadaki tüm çocukların oyun oynadığı bilinmektedir. Oyunun bu özelliği insanlar için doğal ve ortak bir davranış olduğunu gösterirken farklı coğrafyalardan farklı yaşlarda olan farklı dil konuşan ve farklı sosyo-ekonomik koşullara sahip çocukların oyunları da birbirlerinden farklı özellikler gösterebilir. Bu sonuç gösteriyor ki bütün çocukların oyun oynaması ortak bir özellikken oynanan oyunlar çeşitli özelliklere sahip olabilir. Aynı coğrafyada farklı yaşlardaki çocuklarda bile oyun davranışları değişkenlik gösterir. Ayrıca çocuğun çevresinde bulunan yetişkinlerin oyuna verdiği değer kültürden kültüre farklılık göstermektedir. Oyuna verilen değer çocuğun oyun oynaması için zaman yaratmayı onlar için oyuncak ve çeşitli materyaller sağlamayı etkilemektedir. Ayrıca ailelerin ekonomik durumlarında çocukların oyun oynamalarını şekillendirmektedir. Ailelerin ekonomik zorluklar sebebiyle çocuklarına oyun oynamaları için sunabildikleri imkânlar diğer ailelere göre değişmektedir. Bununla birlikte iklim ve çevresel koşullarda çocukların oyunlarını değiştirmektedir (Karlı, 2016; Koçyiğit, Tuğluk ve kök, 2007). Toplumların kültüründe oyun önemli bir yere sahiptir. Kültürel değerler oyunu etkilediği gibi oyunlarda toplumsal kültürün oluşumuna katkı sağlamaktadır (Huizinga, 1955). Oyun çevredeki bulunan koşullara göre değişir ve şekillenir. Oyunun net tanımını yapmak zor olduğu gibi aynı zamanda soyuttur. Oyunun çocuğun gelişimini sağlayacak özelliklerini Rubin, Fein and Vandenberg (1983'ten aktaran Ören 2017; Karlı 2016) tanımlamışlardır. Rubin ve meslektaşlarına göre bir etkinliğin oyun olarak tanımlanması için; içsel güdülenme, aktif katılım, sürece önem verilen, hayali davranışlar ve dış kurallardan uzak olmalıdır. Oyunu tanımlamada en önemli unsur çocuğun gönüllü bir şekilde oyunda yer almasıdır. Diğer bir deyişle oyun gönüllük esasına dayanır. Çocuk oyuna içten bir motivasyon ile katılır. Bu sebeple oyun içten güdümlüdür. Oyunda risk alma heyecan tedirginlik gibi farklı duygular yer alırken bu durum çocuğa keyif verir. Oyun oynarken sonuç ya da ürün amacı taşınmaz. Çocuklar oyun sırasında farklı rollere bürünerek ve eşyaları sahip olduğu özellikler dışında

kullanarak hayali durumlar yaratır. Oyun da gerçekleşen diyaloglar ve etkinlikler kendiliğinden oluşur. Oyun oynarken çocuklar özgürce seçim yapar ve aktif bir şekilde oyunu başlatır.

2.2. Oyunun Gelişim Alanlarına Etkisi

Oyun insanın gelişimini birçok yönden destekleyen en önemli eylemlerden biri olarak bilinir. Oyun, çocuk ile dış dünya arasında köprü görevi görerek çocuğun insanlar ile iletişim içerisinde bulunmasını sağlar. Bu sayede çocuk değişir ve gelişmeye başlar. Bebeklerin beyinlerinde var olan nöronların kendi arasında hızlı bir şekilde bağlantılar yani sinapslar oluşturduğu biyolojik olarak bilinmektedir. Oyun yolu ile çocuklar beş duyu organlarını kullanarak deneyimler elde ettikçe, beyinlerinde daha fazla sinaps bağlantısı oluşur ve var olan sinaps bağlantıları güçlenir. Tüm bunların sonucunda oyun sayesinde çocuğun zihin ve beyin fonksiyonları gelişir. Ayrıca çocuğun oyun oynaması ile beynin duyu merkezi (amigdala) ve düşünce merkezi (neokorteks) arasında etkileşimin arttığı gözlemlenmiştir (Jhonson, Christie ve Wardle, 2005'ten aktaran Karslı, 2016). Çocuk, oyuna gelişim özelliklerine göre katılır. Diğer bir deyişle oyun çocuğun gelişim seviyesini yansıtır. Oyunun gelişime faydaları bilişsel, dil, sosyal-duygusal ve fiziksel olmak üzere incelenebilir.

2.2.1. Oyunun Bilişsel gelişime faydaları

Vygotsky ve Cole (1978) ve Piaget'ye (1962) göre de çocuklar sosyo-dramatik oyunlar oynayarak çeşitli rollere girerler, çevrelerini hayal güçlerini kullanarak düzenleyip materyalleri var olan özelliklerinin dışında farklı şekillerde kullanarak soyut düşüncenin gelişimi için önemli olan sembolik ve temsili düşüncüyü deneyimlerler. Sosyo-dramatik oyunlarda çocuklar kendi çevrelerinden veya yaşantılarında yola çıkarak bir rol seçer ve doğaçlama yaparak oyun oynarlar. Oyun sırasında çocuklar farklı problem durumları ile karşılaştıklarından problem çözme ve yaratıcılık becerileri gelişmesine yardımcı olur. Ayrıca oyun yolu ile neden-sonuç ilişkisi kurma, gözlem yapma, sorgulama gibi beceriler gelişir (Karslı, 2016).

2.2.2. Oyunun dil gelişimine faydaları

Araştırmacılar oyun ile dil gelişimi arasında yakından ilişki bulunduğunu ifade etmektedir. Özellikle sosyo-dramatik oyunlar ile dil edinimi süreçlerinin arasında

benzerlik olduğunu belirtmektedirler. Sembolik oyunda çocuk kendisine farklı bir rol seçerek ve çevresindeki materyalleri var olan özelliklerinden farklı şekillerde kullanarak hayal gücü sayesinde nesne ve olaylar arasında sembolik eşleştirme yapmış olur. Dil edinimi sürecinde de benzer şekilde çevresinde görmüş olduğu nesne kişi ve olayları ses ile eşleştirir. Sonuç olarak sosyo-dramatik oyunun süreci ile dil ediniminin süreci soyut temsil barındırdığından benzerlik göstermektedir. Çocuklar bebeklik döneminden itibaren çevrelerindeki anlamlı ya da anlamsız sesleri taklit ederek oyuna dönüştürürler. Vygotsky ve Cole (1978) insanların konuştuğu düşündüğünü, konuşma gelişiminin ise sosyal konuşma özel konuşma ve içsel konuşma şeklinde gerçekleştiğini söyler. Okul öncesi dönemdeki çocukların kendi kendilerine yaptıkları dış konuşmaya özel konuşma adını vermiştir. Piaget ise bu konuşmayı benmerkezci konuşma olarak adlandırmıştır. Özel konuşma, oyun sırasında oluşan problem durumları için hayali çözümler yaratma işlevi görür (Karşlı, 2016; Sevinç, 2009).

2.2.3. Oyunun sosyal-duygusal gelişime faydaları

Oyun çocukların akranları veya çevresindeki kişiler ile etkileşim içerisinde olmasına sağlayarak toplumsallaşmalarına olanak tanıyan oluşumdur. Başka bireyler ile oyun oynayan çocuk sayısız deneyimler edinirken aynı zaman toplumsal değerler oyun sırasında deneyimlenir ve öğrenilir. Çocuk oyun oynarken öğrendiği becerileri denerken aynı zamanda gelecekteki kişilik gelişimini etkileyecek paylaşmayı, yardımlaşmayı, birlikte çalışmayı oyun sırasında deneyimler. Oyun kurallarına uymayı öğrenerek toplum kurallarına uyma alışkanlığı da edinmiş olacaktır. Oyun sırasında ortaya çıkan çatışmalar ve anlaşmazlıklar konusunda zaman içerisinde baş etme yollarını öğrenirler. Çocuğun duygusal gelişiminin temeli ise akranları ve yetişkinlerle olan ilişkilerine dayanır. Oyun aracılığıyla duygu ve gereksinimlerini ifade eder ve bunları kendi kendine çözüme imkân bulur. Oyun oynarken baskı altında olmadan özgür bir şekilde akranları ve çevresi ile kuracağı ilişkilerde kendisini anlatma, yeniden yaratma ve kendini sevme gibi becerileri gelişir (Sevinç, 2009; Karşlı, 2016; Pehlivan, 2016).

2.2.4. Oyunun fiziksel gelişime faydaları

Fiziksel aktivitenin yoğun olduğu oyunlar çocukların tüm vücutlarını kullanmalarını sağlar. Atlama, tutma, fırlatma, sıçrama türü etkinliklerde çocuklar fazla enerjilerini atarken aynı zamanda bedenini kontrollü bir şekilde kullanmayı öğrenir.

Fiziksel oyunlarda aktif olan çocuk ayrıca zihinsel olarak da aktif olmaya başlar. Hız, mesafe algısı, problem çözme ve başkalarıyla beraber hareket edebilme vb. özellikleri de kazanır. Çocuk oyun oynarken motor becerilerde esneklik ve çeviklik kazanır. Fiziksel becerilerin gelişimi ile beraber kendi becerilerini ve çevresini keşfeder (Sevinç, 2009; Karslı, 2016; Pehlivan, 2016).

2.3. Oyun Kuramları

Oyunla ilgili en genel sınıflama Seefeldt ve Barbour tarafından aşağıdaki gibi yapılmıştır;

2.3.1. Klasik oyun kuramları

Bu gruptaki teoriler oyunun içeriği ve amacını anlamaya yönelik oluşturulmuştur. Bu kuramlar oyunun neden oynandığını açıklamaya çalışırken oyunun şekil ve içeriği hakkında bilgiler vermektedir. Bu kuramcılar oyunun daha çok fiziksel ve içgüdüsel yönlerine odaklanırken oyunda gücün harcanmasına bakmışlardır.

2.3.1.1. Rekreasyon (Rahatlama) kuramı

Bu kurama göre kullanılan ve azalan enerjiyi oyun yolu ile yerine getirmeye çalışılır. Bazen bu kuram bir işi sevmediği veya yapmak istemediği düşünülen çocuklar için özel olarak kullanılır: “işini bitirdiğin zaman oynayabilirsin.”

2.3.1.2. Fazla enerji kuramı

Çocuk eğlenebileceği, kendisini geliştirebileceği, çevresine ve kendisine zarar vermeyecek bir uğraşla var olan fazla enerjisini oyun yolu ile kullanır. Rekreasyon ve fazla enerji kuramı oyun zamanı ile çalışma zamanı ayrılması gerektiği düşüncesini getirir. Bu görüşler doğrultusunda özellikle okullarda bulunan oyun zamanları (teneffüs) ve çalışma zamanları vardır. Kuramlara göre, çocuklar çalışma sırasında oluşan gerginliklerini teneffüsteki oyunlar yolu ile atabilir ve enerjilerini toplayabilirler.

2.3.1.3. Rekapitülasyon (Tekrarlama) kuramı

Bu kurama göre çocuğun oynadığı oyunlar, yaşadığı kültürü yansıtır. Oyunlarla atalarının geçmiş yaşantıları yansıtılır. Oyun faaliyetlerinde çocuklar, insanın

evrimindeki kültürel aşamalara uygun bir gelişme gösterirler. Oyun yolu ile insan davranışlarındaki istenmeyen özellikler yok edilebilir.

2.3.1.4. Hazırlık ve ön egzersiz kuramı

Bu kurama göre çocuklukta oynanan oyunlar, gençlik ve yetişkinlik yaşında kendisinden beklenenler konusunda yeterlilik kazandırır. Oyun çocuğu gelecek yaşantılara hazırlar ve anti sosyal eğilimlerden uzaklaştırır.

2.3.1.5. Haz kuramı

Bu kurama göre oyun sırasında sergilenen motor aktivitelerin sonucunda mutluluk ve haz yaşanır. Kuram oyun sürecinde yaşanan hazzı ve mutluluğu konu alır (Oktaç, 2011).

2.3.2. Bilişsel gelişim kuramları

2.3.2.1. Bilişsel gelişim kuramı (Jean Piaget)

Jean Piaget oyunu çocuğun deneyimlerini, bilgilerini ve anlayışını birleştirdiği olgu olarak tanımlamaktadır. Çocuk bu olgu ile oyunlarını kontrol ederken bildiği şemaları kullanarak dengeleme sürecini yaşar. Çocuğun yaşadığı dengeleme her zaman değişime açık olduğundan serbest oyunda süreç önemlidir. Piaget'ye göre zihinsel gelişim ile oyun gelişimi arasında paralel ilişki vardır. Özümleme ve uyumsama davranışları bazen aynı anda bazen biri daha ağır basarak harekete geçer. Biri daha ağır bastığında öğrenme isteği oluşur bu durumda oyun olgusu ortaya çıkar. Ortaya çıkan merak duygusu ile birlikte yeni kazanılan bilgiler var olan şemalar dahilinde özümseme. Özümsemede olaylar, nesne ve durumlar; mevcut olan şemaları içerine alınır. Uyumsama davranışı gereken durumlarda çocuk oyunlarında taklitler yapar. Davranış özümleme kadar devam eder. Böylelikle uyumsamada mevcut şemalar yeniden örgütlenir (Sevinç, 2004; Nicolopoulou, 1993). Çocuklar oyun oynarken yalnızca başkalarından gördüklerini aktarmaz aynı zamanda kendi deneyimleri ve algıladıklarını birleştirerek yeni sentezler yapar.

Piaget, çocukların oyun evrimini özümleme ve uyumsama mekanizmalarına dayanarak birbirini izleyen üç sistem olan alıştırma oyunu, sembolik oyun ve kurallı oyun ile açıklar. Alıştırma oyunu yaşamın ilk yıllarında ortaya çıkan ve ilk 18 ay baskın olarak gözükür (Nicolopoulou, 2004, s.140). Çocuk önce kendi bedenini keşfeder daha sonra

bedeni yolu ile dış dünyayı keşfeder. İlk bir ay refleks aşamasıdır (Erden, 2016). Bu evre tamamen fiziksel davranışlara bağlıdır. Bu aşamada duyu-motor gelişime bağlı olan emme, bakma, elleri açıp kapama gibi oyun davranışları ve tekrarları yer alır (Koçyiğit, Tuğluk ve Kök, 2007). Çocuğun 2-7 yaşları arasında görülen sembolik oyun da çocuk gerçekte yaşadığı olayları oyunlarına taşır. Kurallı oyun ise 11-12 yaş sonrasında yer alır. Zihinsel işlevlerin ileri olduğu bu düzeyde oyun kadar oyunun kuralları da önemlidir. Piaget' e göre oyun yaşam boyu devam eden gelişim ve öğrenme sürecidir (Koçyiğit, Tuğluk ve kök, 2007).

2.3.2.2. Sosyokültürel gelişim kuramı (Lev Semenovich Vygotsky)

Vygotsky, sosyal çevrenin çocuğun bilişsel gelişiminde önemli olduğunu ileri sürmüştür. Çocukların kazandıkları bilgi, beceri, olgu, tutum ve kavramların kaynağı sosyal çevredir. Çocuğun yaşadığı çevresi ve kültür, çocuğa sunulan uyarıların türünü ve niteliğini etkiler. Vygotsky'e göre bilişsel gelişim temelinde kişisel psikolojik süreçlerden önce insan ve kültür etkileşimi yer alır (Vygotsky, 1978'den aktaran Senemoğlu, 2015, s.59-60).

Vygotsky'e göre tüm kişisel psikolojik süreçler insanın çevresindeki kişilerle paylaşılan sosyal süreçlerle başlar. Yaşanılan sosyal çevre insanı kategoriye yerleştirir. Örnek olarak; zengin, şişman, zayıf vb. verilebilir. Aslında insanların kişisel psikolojik süreçleri, kültür tarafından biçimlendirilmiş sosyal süreçlerden başlar. Çocukların bilişsel gelişimleri yetişkinleri ya da diğer çocuklarla birlikte, iş birliği kurarak çalıştıklarında olumlu yönde etkilenir. Vygotsky'e göre yetişkinlerin, çocuğun bilgiyi içselleştirmesini sağlamak, bağımsız düşünme ve problem çözücüler haline getirmek için iki noktayı belirlemeleri gerekir. Bunlardan ilki çocuğun yetişkin yardımı olmadan bağımsız olarak sağlayabileceği gelişim düzeyidir. İkincisi ise yetişkin rehberliği ile ulaşabileceği potansiyel gelişim düzeyini belirlemektir. Bu ikisi arasında olan önemli alan çocuğun "gelişmeye açık olan alan"ıdır (Senemoğlu, 2015).

Vygotsky oyun ile ilgili görüşlerini "Oyunun Çocuğun Bilişsel Gelişimindeki Rolü" adlı eserinde açıklamıştır. Çocuklar çalışırken oyun oynamazlar, oyun diğer etkinliklerden farklıdır. Oyunu tanımlarken sosyo-dramatik oyunlardan yararlanır. Çocuklar sosyo-dramatik oyunları ile davranışlarını düzenlerken sınıf kurallarına daha iyi uyarlar. Çocuk oyun oynarken gelişiminin üstünde davranış gösterir ve başarıya ulaşır. Vygotsky oyunun bütün gelişim alanlarını desteklediğini vurgularken çocuğun oyununu

toplumsal kabul etmektedir. Oyun çocuğa yakınsal gelişim alanı sağlarken aynı zamanda kendi davranışlarının farkına varmasını sağlar. Vygotsky'ye göre oyun keşfetmektir ve yeni oluşumları destekler. Çocuk oyunlarında günlük yaşamdaki deneyimlerini, özellikle yaşadığı olaylardaki ilişkileri kullanır. Oyunda önemli olan şey çocuğun yaşam deneyimlerinden edindiği bilgileri kullanarak yeni davranışları üretmesi böylelikle olumsuz dürtülerden arınmasıdır. Oyun gerilimle başlar, çocukta bulunan kontrol etme mekanizmaları devreye girmesi ile istekler gerçekleşir ve gerilim mutluluk veren bir duyguyla yer değiştirir. Vygotsky'ye göre oyun yönlendiren davranış oluşumunu destekler (Vygotsky ve Cole, 1978).

Vygotsky'nin sosyokültürel kuramın bu şekilde adlandırılmasının nedeni toplum değerlerinin, yeteneklerin, gelenek ve görüşlerin kuşaklararası nasıl aktarım yapıldığına odaklanmasıdır. Sosyokültürel kurama göre çocuğun bulunduğu sosyal çevrenin bilişsel gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Vygotsky'nin ilgisi sosyo-dramatik oyun üzerine olup oyunu sadece sosyo-dramatik olarak görür. Sosyo-dramatik oyun sayesinde çocuk bilişsel, sosyal yönden gelişeceğini ve içinde yaşadığı toplumu daha iyi anlamasını sağlayacağını görüşünü savunmaktadır (Vygotsky ve Cole, 1978).

2.3.3. Psikodinamik kuramlar

Psikodinamik kuramlar insan gelişimini açıklarken bilinçdışı ve duygu içeriğinden yararlanırlar. Bu kuramlara göre davranış yüzeysel bir etkinlik olduğundan davranışı ve gelişimi tam olarak kavramak için davranışın sembolik anlamlarını ve zihnin işleyişini analiz etmek gerekmektedir. Ayrıca bu kuramlar ebeveynlerle yaşanan erken dönemdeki etkileşimin gelişimi etkilediğini vurgulamaktadırlar (Santrock, 2019).

2.3.3.1. Psikoseksüel gelişim kuramı

Freud insanları dinlemesi ve analizleri sonucunda sorunların kaynağının yaşantımızın başlangıcındaki deneyimler olduğuna inanmaktadır. Freud'a göre haz kaynakları ve cinsel dürtülerin sırası ağız, anüs ve en son genital organlardır. Bunlara dayanarak psikoseksüel yaklaşımı oral, anal, fallik, latent ve genital olarak beş evrede açıklar. Oral dönemde bebeğin haz odağı ağızdadır ve 0-1,5 yaş arasını kapsar. Anal dönemde çocuğun haz kaynağı anüstedir bu dönem de kas kontrolü başlar ve 1,5-3 yaş arasındaki dönemi kapsar. Fallik dönem, 3-6 yaş arasındaki zamanı kapsar ve bu dönemde haz kaynağı cinsel organdadır. Latent dönemde 6 yaş ve ergenliğe kadar olan bu süreçte

sosyallik ve zihinsel beceriler öne çıkar. Son evre ise ergenlik ve sonrasında kapsayan genital dönemde cinsellik yeniden önem kazanır. Haz kaynağı aile dışında birisi olur. Freud'a göre bu dönemlerdeki haz gereksinimlerinin gereğinden az ya da fazla karşılandığı durumlarda birey o dönemde sabit kalır ve yetişkinliğe yansıyan problemlere yol açar (Santrock, 2019).

2.3.3.2. Psikososyal gelişim kuramı

Erikson oyunu psikososyal gelişimin aynası olduğunu ve çocuğun gelişim dönemleri boyunca farklılık gösterebileceğini ifade etmiştir. Çocuk, oyunları aracılığıyla gerçek yaşamdaki duygu, düşünce ve olayların üstesinden gelebilmek için yeni modeller yaratır. Erikson'a göre oyunun benlik gelişimine etkileri bulunmaktadır. Bireyin gelişiminde kültürel kurumların ve psikoseksüel evrelerin çok önemli faktörler olduğunu söylemektedir. Bu iki evrenin yönlendirmesiyle benlik gelişimi psikososyal gelişim göstermektedir. Oyunda çocuk, endişelerini ve isteklerini canlandırarak ifade ettiğini belirtir.

2.3.4. Ekolojik kuram

Ekolojik kuram, bireylerin çevreleriyle etkileşim içerisinde olduklarından onları sosyal ve biyolojik varlıklar olarak tanımlar. Bu kuruma göre çocuk oyunlarını birbirinden ayıran yapılar ve koşullar bulunmaktadır. Ekolojik kuramda yapılan araştırmalar, çocuğun oyunlarındaki ortamların davranışı nasıl etkilediğini inceler. Ekolojik kurama göre oyun ortamlarının nasıl düzenlenmesi gerektiği ve çocuğa hangi imkânları sunduğu oldukça önemlidir (Oktay, 2011)

Ekolojik kuram, çocuğun yaşamında yer alan annesi, babası, kardeşleri, bakıcıları, evlerinde bulunan hayvanları, akrabaları, öğretmenleri ve arkadaşları gibi farklı karakterlerin bulunduğu toplumsal bir çevrede iç ve dış etkenlerin etkisiyle büyüdüğünü açıklamaya çalışır. Bu karakterlerin de yer aldığı sosyal ve kültürel yaşantıların da içerisinde bulunduğu daha büyük ve karmaşık bir sistem bulunmaktadır. Örneğin çocuğun ailesinin kültürü, sosyal kuralları, tarihi ve değerleri bulunur ve bunlar önce ailesini daha sonra çocuğu etkilemektedir. Bireyin çevresinde bulunan bu yakınsal ilişki çocuğun gelişimini etkiler. Bireyin gelişimini incelemek için yakınsal ilişki sürecini etkileyen kişisel özellikler, süreç, bağlam ve zaman gibi boyutların da dikkate alınması gerekir. Bronfenbrenner'e göre Ekoloji kuramı ile çocuğun gelişimini anlamak için önce

çevresinde yer alan sistemlerdeki öğeleri ve bu sistemlerin birbiri ile ilişkileri incelenmelidir. Bu nedenle laboratuvar ortamlarında yapılan incelemeleri reddeder (Bee ve Boyd, 2009; Bronfenbrenner, 1979; Bronfenbrenner ve Morris, 1998).

2.3.4.1. Bronfenbrenner'in biyoekolojik kuramı

Bronfenbrenner'in ekolojik sistemler teorisi, çocuğun çevresinin kalitesi ve bağlamına odaklanmaktadır. Çocuk zamanla geliştikçe bu ortamlardaki etkileşimin daha karmaşık hale geldiğini belirtir. Bu karmaşıklık, çocuğun fiziksel ve bilişsel yapıları büyüdükçe ve olgunlaştıkça ortaya çıkar. Sistem kuramları arasında en etkili olan Bronfenbrenner'in biyoekolojik yaklaşımı aileyi toplumun etkilerinin süzül­düğü filtre olarak tarif etmektedir. Bu kurama göre aile, topluma yeni üyeler kazandırırken zararlı unsurlara karşı tampon görevi gören insanı insan yapan etkili araçtır. Ailenin önemini vurgulayan birçok gelişim kuramlarından ayrılan en önemli özelliği çocuğun gelişimi üzerinde etkisi bulunan çevresel etkenlerin birbirleriyle olan ilişkilerine de yer vermesidir. Ayrıca tüm bu çevresel etkenlerin çocuğun biyolojik yapısı ile nasıl bir bütün olduğunu da açıklamaya çalıştığından dolayı bu kuramın adı biyolojik yaklaşım olarak hatırlanır (Bee ve Boyd, 2009).

Bronfenner'in biyoekolojik kuramında çocuğun gelişimine çevresini oluşturan ilişkiler sisteminde bakar. Her biri çocuğun gelişiminde önemli etkiye sahip olan birbiri ile iç içe geçmiş ve ilişkili olan bağlam, süreç, kişi ve zaman olmak üzere dört yapıdan bahsedilmektedir. Herhangi bir katmanda oluşacak değişiklik ve çakışma diğer katmanları da etkileyecektir. Bundan dolayı çocuğun sadece yakın çevresi değil daha geniş çevrenin de etkileşimine bakılmalıdır. İnsanın yaşantısı boyunca gelişimi; yakın dış çevre içerisinde yer alan obje, kişiler, semboller ve insanın biyolojisinin de etkilemiş olduğu davranışlarıyla arasındaki etkileşimi ve daha da karmaşık hale gelen süreçlerden oluşur. Yakın çevrede meydana gelen etkileşim yaşantılarına, yakınsal süreç adı verilmektedir. Bir bebeğin doyurulması, ağlarken teselli edilmesi, grup ve yalnız oyunlar, fiziksel aktiviteler, yeni bilgiler öğrenme yakınsal süreçlere örnek olarak gösterilebilir. Yakın ve uzak çevrede yer alan bu süreçlerin gücü ve formu değişiklik gösterir. Kısacası bu kurama göre bireyin gelişimi, çevresiyle kendisi arasında oluşan yakınsal ilişki ve yakınsal ilişki sürecini etkileyen kişisel özellikler, bağlam, zaman, süreç açısından incelenmelidir (Bronfenbrenner, 1979; Kurt, 2015). Ayrıca bu kuram beş katmandan

oluşan biyoekolojik sistemleri içerir: mikrosistem, mezosistem, ekosistem, makrosistem, ve kronosistem.

Mikrosistem: Urie Bronfenbrenner, çocuğun yaşadığı biyolojik çevreyi sistemli bir katman veya ortak merkezleri bulunan daireler şeklinde ifade ederken en içteki çocuğa en yakın dairenin mikrosistemler olduğunu belirtmiştir. Mikrosistemler olarak adlandırılan ortam, çocuğun doğrudan etkileşim içerisinde bulunup temas ettiği aile, kreş, akranlar, okul gibi sosyal ve fiziksel çevre olarak tanımlar. Birey mikrosistem içerisinde pasif kalmaktan çok deneyimlerde aktif olarak yüz yüze etkileşim içerisinde bulunarak ortamın yapılandırmasına yardım eden kişidir. Mikrosistem dinamik ve sürekli değişen bir yapıdır. Çocuklar zamanla farklı mikrosistemler içerisinde bulunacak ayrıca farklı roller ve farklı davranışlar gösterecektir. Bu düzeyde hem çocuktan hem de çocuğa doğru olmak üzere iki yönde etkisi bulunmaktadır. Örneğin, çocuk ebeveynlerinin davranış ve inançlarından etkilendiği gibi ebeveynleri de ondan etkilenir. Bu teorinin anahtarı bir katman içerisindeki yapıların etkileşiminde ve katmanlararası yapıların etkileşimde yer almaktadır.

Mezosistem: Mezosistem ise mikrosistemler arasındaki ilişkileri veya diğer sistemler arasındaki ilişkileri açıklamaktadır. Örneğin, mikrosistemler içerisinde yer alan aile ve akran deneyimleri arasındaki ilişkiyi verebilir veya diğer sistemler arasındaki ilişkileri verebilir. Örneğin çocuğun okula başlaması önemli bir mezosistemi oluşturur. Çocuğun annesi toplantılara katılır, çocuk eve arkadaşlarını getirir, öğretmen ev ziyaretleri yapar böylelikle çocuğun aracılığıyla ortama yeni insanlarla birlikte bağlantılar eklenir. Mezosistem farklı ortamlarda aktif olan birden fazla insanın dolaylı ve direk kişiyi içermeyen zayıf olan çoklu ilişkileri içerir.

Ekzosistem: Mezosistemden sonra ekzosistem olarak ifade edilen çocuğun direk etkileşim içerisinde bulunmadığı ancak mikrosistemde bulunan öğelerden birini etkilediği hatta sınırlandırdığı için çocuğun gelişimi üzerinde etkili olan tüm sistem öğelerini barındırmaktadır. Mikrosistemler katmanında yer alan aile üzerine etkisi bulunan, ailenin iş ve iş ortamları, arkadaş çevreleri, kitle iletişim araçları ekzosistem öğelerindedir. Örneğin, ailenin çalışma saatleri, ücretler, çalışma günleri vb. aileyi etkilediğinden çocuğu da etkilemektedir. Burada gelişen insanı direk olarak içermeyen fakat sonuçları ile olumlu ya da olumsuz etkileyen etkenler yer alır.

Makrosistem: Bu katman çocuğun ortamında ki en dış katman olarak kabul edilir. Kültürel ve alt kültürel öğeleri içeren makrosistemler, ekosistemleri ve mikrosistemleri

kapsamaktadır. Makrosistemler içerisinde ailenin gelir düzeyi, yaşadığı çevre, etnik kimliği ve diğer bütün sistemler yer almaktadır. Çocuğun yaşadığı toplumdaki değerler sistemi onun yaşantısını etkilemede rol oynamaktadır. Örneğin, çocuğun yaşadığı kültürde, çocuğu yetiştirmede sadece yetişkinlerin sorumlu olduğu inancı varsa kültürün aileye çocuk yetiştirme konusunda yardımcı olacak kaynakları sağlanması daha az olacaktır. Bu durumda mikrosistem kapsamında, ebeveynlerin çocuklarına karşı sorumluluklarını yerine getirme yeteneğini ya da yetersizliklerini de etkileyecektir.

Kronosistem: Son katmanda ise zamanın boyutunu kapsayan sosyotarihsel koşulların, yaşanan geçişlerin ve çevredeki olayların örüntülenmesini içeren kronosistem bulunmaktadır. Kuramın en büyük katkısı çevresel sistemlerin farklı boyutlarda sistematik olarak incelenmesi ve çevresel sistemlerin arasındaki bağlantılara dikkat çekmesidir (Bee ve Boyd, 2009; Santrock, 2015; Bronfenbrenner, 1979).

2.4. Parten, Piaget ve Smilansky'e Göre Oyun Sınıflaması

Oyun türlerinin farklı düşünürler tarafından farklı şekillerde sınıflandırıldığı bilinmektedir. Örneğin Piaget (1962), oyunları alıştırma oyunları, sembolik oyunlar ve kurallı oyunlar olarak 3 başlık altında toplamıştır. Piaget'nin sınıflandırmasından yararlanarak Sara Smilansky'nin (1968) geliştirdiği dört evreli oyun gelişim modeli son zamanlarda en çok kullanılan sınıflandırmalar arasında yer alır. Yaygın olarak kullanılan bir diğer sınıflandırma ise Parten'a ait oyunda görülen sosyal gelişime yönelik aşamalardır.

Smilansky bilişsel şemasında oyunu, dört evreden oluşan ve evreler arasında düzenli gelişim örüntüsü yer alacak şekilde açıklamıştır:

1-İşlevsel oyun: Bu oyun türünde çocuk nesneyle veya nesnesiz basit hareketler gerçekleştirir.

2-İnşa oyunu: Bu oyunlarda nesnelere kullanılarak bir şeyler oluşturulur veya yapılandırılır.

3-Dramatik oyun: Çocuğun gereksinimlerini ve isteklerini doyumak amacı ile çocuk tarafından oluşturulan imgesel durumlar yer alır.

4-Kurallı oyun: Çocuklar bu oyun türünde artık kurallara uyarlar. Daha önceden konulmuş kuralları kabul ederler ve buna uyarlar (Smilansky, 1978'den aktaran Çelen 1999, s. 85).

Mildred Parten tarafından geliştirilmiş oyunda görülen sosyal gelişim aşamaları aşağıda açıklanmıştır:

- 1- **Uğraşsız davranış:** Bu aşamada çocuk etrafı amaçsızca izler, bedeni ve giysileri ile uğraşan davranışlar gösterebilir. Oyun davranışı görülmez.
- 2- **Yalnız oyun:** Çocuk oyuncaklar ile tek başına oynar ve başka çocuklarla etkileşimde bulunmaz.
- 3- **İzleyici:** Oyun davranışına geçmeden başkalarının oyunlarını izler ve izlerken konuşabilir ancak oyuna henüz katılmaz.
- 4- **Paralel oyun:** Çocuklar yan yana aynı oyuncak türü ile oynarken birlikte oyun için girişimde bulunmaz ve birbirlerinin oyunlarını etkilemeye çalışmazlar.
- 5- **Birlikte oyun:** Bu aşamada çocuk başka çocuklarla oynar ancak henüz oyunlarda iş birliği, rol paylaşımı bulunmaz. Bu aşamayı işbirlikçi oyundan ayıran en önemli özellik çocukların oyununda benmerkezci davranışın ağır basmasıdır.
- 6- **İşbirlikçi oyun:** Bu aşamada çocuklar birlikte oynar ve oyunlarında rol paylaşımı, iş birliği gibi özellikler görülür (Ören, 2019).

2.5. Kültür ve Çevrenin Oyun Üzerine Etkisi

Dünyadaki tüm çocuklar zamanlarının çoğunu oyunla geçirir. Oyunlar evrensel olmasına rağmen tarih ve kültürler arasındaki insan davranışlarının en ayırıcı özelliklerinden birisidir. Çocuk toplumdan ve toplumun kültüründen ayrı olarak düşünülmemekte oyun yolu ile hem çocuğun gelişimi hem de toplumun gelişimi sağlanmaktadır (Tunçeli, 2017).

Çocukların oynadığı oyunlarda ebeveynlerinin, onu yetiştirenlerin ve yakın çevresinin inanç ve tutumları yer almaktadır. Bu nedenle yetişkinlerin oyuna nasıl anlam yükledikleri çocukların oyunları için oldukça önemlidir (Kurt, 2015). Çocuklar genellikle çevrelerinde yer alan sosyal grup içerisinde oynarlar. Bu sosyal grubun içerisinde ebeveynleri de yer almaktadır. Ebeveynlerinin oyuna katılımı ve oyuna ilişkin kültürlerarası değişen algıları vardır. Bazı kültürlerde ebeveynler çocuklarının oyunlarına katılırken bazı kültürlerde durum farklıdır (Aksoy ve Dere Çiftçi, 2019). Anne babaların yetiştikleri kültürel değerlerin etkisiyle çocuklarıyla oynadıkları oyun türlerinde farklılıklar oluşturmaktadır. Bütün kültürlerde çocuğun oynaması onun sağlıklı

olduğunun göstergesi olarak görülürken oyunun farklı kültürlerde farklılaştığı ve değiştiği bilinmektedir. Bu nedenle oyunun evrensel boyutu olduğu gibi kültüre özgü yönü de olduğu söylenebilir. Farklı kültürlerde yapılan oyuna yönelik araştırmalardan toplumun sosyokültürel boyutları hakkında bilgiler edinilebilir. Örneğin; Avrupa-Amerikalı çocukların mış oyunlarında ki konuları ve sahip olduğu oyuncaklar sosyokültürel durumları hakkında bilgi verir (Gaskins, Haight ve Lancy, 2007). Sze Wong (2012) Hong Kong, Amerika ve Çin’ de ailelerin oyunu nasıl algıladıkları konusunda yaptıkları çalışma sonucunda kültürel yönelimlerin oyunun algılanması ve önemi üzerine etkilerinin bulunduğu ortaya çıkmıştır. Farklı kültürel geçmişlere sahip ebeveynlerin, oyun algıları ve çocuklarının oyun yeterliliklerini nasıl değerlendirdiklerinin farklılaştığı görülmüştür (LaForett ve Mendez, 2017). Ayrıca ebeveynlerin açık havada oyuna ilişkin algılarının da sahip oldukları sosyokültürel değer ve beklentilerinden etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır (Vandermaas-Peeler, 2019).

2.6. Ailelerin Oyun ve Oyun Materyalleri ile ilgili Görüşlerini İçeren Araştırmalar

Ailelerin oyuna ve oyun materyallerine yönelik görüşlerini ve düşüncelerini içeren çalışmalara bu bölümde yer verilmiştir. Ayrıca ailelerin ve öğretmenlerin açık havada oyuna yönelik düşüncelerini içeren çalışmalara da yer verilmiştir. Yapılan çalışmalar Yurt ve yurt dışında olmak üzere iki başlıkta sunulmuştur. Türkiye’ de oyun algılarına yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde katılımcıların anne, baba, öğretmen, büyükbaba, büyükanne ve çocuklardan oluştuğu görülmektedir. Farklı kesimlerin ve farklı yaş gruplarının oyun görüşlerinin incelendiği çalışmalar bulunmaktadır. Ayrıca oyuncak seçimlerinin cinsiyet kalıp yargıları ile olan ilişkisini içeren çalışmalara ulaşılmıştır. Yurtdışında yapılan çalışmalar arasında ailelerin, çocukların oyun ve sembolik oyunlarına yönelik algılarının incelendiği çalışmalar bulunmaktadır.

2.6.1. Yurt içinde yapılan araştırmalar

Erden ve Alisinanoğlu (2002) çocukların oyun ve oyuncakları hakkında ailelerinin görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmada anket uygulanmıştır. Çocukların oyuncak tercihlerinde cinsiyetlerinin etkili olduğuna, ebeveynlerin çocuklarıyla oynama durumlarında ve oynama sıklıklarında eğitim düzeyinin öneminin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynlerin öğrenim düzeyi arttığında oyuncak

satın alırken birlikte (anne+baba+çocuk) karar verdiklerini belirtenlerin sayısının arttığını, öğrenim düzeyi düştükçe bu oranın düştüğü görülmektedir. Bu durum ailelerin öğrenim düzeyi arttıkça daha bilinçli olduklarına ve çocuklarının seçimlerine değer verdiklerini göstermektedir. Ayrıca çocuklarına oyuncak satın alırken dikkat edilmesi gerekenler konusunda öğrenim düzeyine göre cevapların değiştiği gözlemlenmiştir. Ebeveynlerin çoğu oyuncak satın alırken gelişim düzeyi, yaş, çok yönlü olup olmaması ve ilgi faktörlerine göre karar aldıklarını belirtmişlerdir.

İki kentte bulunan annelerin bakış açısıyla çocuklarının oyuncak gereksinimleri anket aracılığıyla araştırılmıştır. Annelerin bakış açısıyla çocukların oyuncak gereksinmesi çalışmasında sosyoekonomik düzeye göre üst, alt ve orta düzey de ki ailelerin çocuklarının çoğunluğunda en fazla bebekler, hayvanlar ve yumuşak oyuncakları olduğu görülürken oyuncak silah daha çok üst ve alt gruplarda olduğu görülmüştür. Yaygın cinsiyet tipleşmesi bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Cinsiyetlere göre çocukların sahip olduğu oyuncaklara bakıldığında kızlar en çok bebekler, hayvanlar ve yumuşak oyuncaklara sahipken erkek çocuklar ise en çok oyun malzemelerine ve minyatür oyuncaklara sahip olduğu saptanmıştır. Araştırmanın sonucunda Türkiye’ de oyuncacı genellikle anne ile baba beraber almaktadır. Fakat bu durumun farklı sosyoekonomik düzeye göre değiştiği görülmüştür. Alt sosyoekonomik düzeye doğru gidildikçe oyuncacı daha çok babanın satın aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Annelerin Oyuncak satın alırken daha çok çocuğun isteklerini dikkate aldıklarını ayrıca çocuğun gelişim düzeyine/yaşına uygunluğuna, güvenli ve tehlikesiz olmasına dikkat ettiklerini belirtmişlerdir (Onur, vd., 1997). Onur ve Demir (2004) çocukların sahip oldukları oyuncaklara ilişkin yaptıkları çalışmada kızların daha çok bebek, erkek çocukların ise en çok oyuncak malzemelerine sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Oksal (2004) yaptığı çalışmada okul öncesi velilerin oyun ile ilgili görüşlerini incelemiştir. Velilerin çoğunluğu oyun ile öğrenmenin farklı olduğunu ifade ederken oyun ve öğrenmenin aynı şeyler olduğunu ifade edenler de bulunmaktadır. Ayrıca velilerin çoğu önce ders sonra oyun yanıtını verirken, az sayıda veli önceliği oyuna verdiğini açıklamıştır. Araştırmadan çıkan diğer bir sonuç ise yetişkinlerin çocukları ile iletişim kurmak için oynadıklarıdır. Az sayıda yetişkinin ise çocuğu oyalamak için oynadıklarını belirttikleri görülmüştür. Yetişkinlerin oyuncak seçerken birinci öncelikleri çocuğun zihin gelişimine ve okul becerilerine ön hazırlıkta yardımcı olmasıdır. Bazıları

ise birinci önceliğinin yaratıcılığı ve hayal gücünü geliştirici kriterinin bulunmasına dikkat ettiklerini açıklamışlardır.

Erbay ve Durmuşoğlu Saltalı (2012) yaptıkları çalışma ile çocukların günlük yaşantılarında oyunun yerini ve annelerin oyun algısını yarı-yapılandırılmış açık-uçlu görüşme formu kullanılarak Konya ilinde altı yaş çocuğu bulunan 88 anne ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonucunda annelerin büyük bir çoğunluğu oyunu eğlence, mutlu olma ve gelişimi destekleyen bir araç olarak gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Diğer annelere oranla daha az sayıda anne oyunu boş zaman geçirme, oyalanma aracı, rahatlama, kendini ifade etme, hayal dünyasını yansıtmaya yolu ve eğitim aracı olarak görürken çok az sayıda anne ise çocuğun en önemli işi olduğunu belirtmiştir. Çocukların büyük çoğunluğu okul dışında kalan zamanlarını oyun oynayarak ve televizyon izleyerek geçirdikleri, diğer çocuklar ise sanatsal etkinliklerle, ev işlerine yardımla ve bilgisayarla zaman geçirirken ayrıca diğer zamanlarında gezmeye gittikleri sonucuna ulaşılmıştır. Annelerin görüşleri doğrultusunda çocukların okul dışında en çok arkadaşlarıyla, anne, baba ve kardeşleriyle oynadıkları belirlenmiştir. Annelerin görüşlerine göre çocuklar evde oyun alanı olarak en çok odalarını kullandıkları daha sonra sırası ile salonu, oturma odasını, mutfağı ve yatak odasını kullanmaktadırlar. Dışarıda oyun alanı olarak kullanılan yerler ise sırası ile parklar, evin bahçesi alışveriş merkezinin parkları ve en az tercih edilen ise sokaktır.

Yapılan bir diğer araştırmada Gülay Ogelman vd., (2019) Denizli ilinden 50 çocuk, anne ve babaları, Lefkoşa'dan 35 çocuk, anne ve babaları ile çocuk ve oyun isimli görüşme formundan yararlanılarak veriler toplanmıştır. Çalışmada çocuklarla yapılan görüşmede babalarıyla, anneleriyle, arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle oyun oynamayı sevme nedenleri ve hangi oyunları oynadıkları ayrıca en çok sevdikleri oyuncaklara ilişkin bilgiler toplanmıştır. Anne-baba görüşme formunda ise çocuklarıyla hangi oyunları oynadıklarına, çocuklarının en çok hangi oyunları sevdiğine, çocuklarıyla oyun oynama sıklıklarına ve oyun oynama fikrinin ilk kimden geldiğine dair sorular sorulmuştur. Her iki kültürdeki annelerin çocuklarıyla düzenli olarak oyun oynadıkları ve oyun oynama fikrinin çoğunlukla çocuklardan geldiği sonucuna ulaşılmıştır. Her iki kültürdeki babaların çocuklarıyla oyun oynama sıklıkları karşılaştırıldığında Türkiye'deki babaların çocuklarıyla daha sık oyun oynadıkları görülmektedir.

Altı yaşındaki çocuklar ile öğretmenlerinin oyun görüşlerinin alındığı araştırmada çocukların büyük çoğunluğu oyunu, birileri veya bir şeylerle oynamak, eğlenmek ve

sevinmek şeklinde ifade ederken oturarak bir şeyler yapmak zorunda olduklarında bunun oyun olmadığını belirtmişlerdir. Çocuklar resim çizmek, faaliyet yapmak, anneye yardım etmek, temizlik yapmak, yazı yazmak gibi şeylerin oyun olmadığını belirtmişlerdir. Çocukların büyük çoğunluğu oyunu çocukların oynadığını ifade ederken çok azı ise anne babaların ve öğretmenlerin oynadığını ifade etmiştir. Çocukların geneli yetişkinlerin oyun oynamadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin yarısından fazlası ise oyunun keyif verici yönünü ifade ederken 20 öğretmen eğitici yönünü vurgulamışlardır (Tuğrul vd., 2014b).

Çocukların oyun algısının incelendiği çalışmada (Koçyiğit ve Başara Baydilek, 2015) çocuklar oyun olanları ve olmayanları fotoğraf makinesi ile çekmişlerdir. Çocuklara göre eğleniyorlarsa, etkinliğin içerisinde oyuncak varsa, oyuncak ile aktif katılım oluyorsa oyun; öğretmenin başlattığı aktiviteler, spor, öğretmenin yaptırdıkları ve kurallar varsa oyun değildir. Çocuklar okulda yapılan etkinliklerin çoğunu oyun olarak görmemektedirler. Aynı zamanda okulda oyunla ilgili kararları veren kişinin öğretmen olduğunu belirtmişlerdir. Çocuklara okulda ne zaman oyun oynadıkları sorulduğunda, serbest zamanda oyun oynadıklarını diğer zamanlarda ise etkinlik yaptıklarını ve bundan hoşnut olmadıklarını belirtmişlerdir. Çocuklar oyunun sadece sınıfta oynadığını, açık havada oynamadıklarını ve oyun zamanını öğretmenin belirlediğini ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerini oyun arkadaşı olarak görmediklerini belirtmişlerdir. Evdeki oyunun zamanı, nerede ve ne oynayacaklarına ise anneleri karar vermektedir. Çocukların evde genelde yalnız oynadıkları, annelerinin ve babalarının onlarla oynamadıkları sonucuna varılmıştır.

Okul çağı çocuklarının oyun kavramına ilişkin algılarının ve oyun Tercihlerinin değerlendirildiği çalışmada (Pilten ve Pilten, 2013) çocukların görüşlerine göre oyuna ilişkin temel ölçüt eğlenceli olmasıdır. Çok fazla sayıda problem içeren, öğretmenin oluşturduğu etkinlikler ve sınıf içerisinde gerçekleştirilen faaliyetleri oyun olarak görmediklerini ifade ettikleri görülmektedir. Çocuklar, oyunun büyüklere göre olmadığını ve çoğunlukla kendi hemcinsleri ile oynadıklarını belirtmişlerdir. Tercih ettikleri oyun türlerinin de cinsiyetlerine göre değiştiği sonucuna varılmıştır.

Erken çocukluk dönemindeki çocukların oyun algılarının araştırıldığı araştırmanın katılımcılarını 72-86 aylık olan iki okulöncesi ve iki birinci sınıf çocuğu oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda okulöncesi dönemde bulunan çocuklar oyunun olabilmesi için oyuncak gerektiğini belirtirken birinci sınıfa giden çocuklar oyuncağın gerekli olmadığını belirtmişlerdir. Birinci sınıfa giden çocuklar sınıfta oyun oynanmayacağını ifade ederken

okulöncesi çocukları sınıf içi ve sınıf dışı oyun oynanabileceğini belirtmişlerdir (Yılmaz ve Pala, 2019).

Farklı yaş grubundaki bireylerin oyun algılarına yönelik metaforların incelendiği çalışmada (Aydın, vd., 2021) en çok tekrarlanan metaforların çocuk, eğlence, kuş, yemek, nefes, su ve hayat olduğu sonucuna ulaşılmıştır. En fazla oluşturulan metafor kategorileri; eğlence/keyif unsuru, rahatlama aracı, ihtiyaç, geliştirici-öğretici ve günlük yaşamdır. Katılımcıların en yoğun olarak oluşturdukları metaforlardan biri eğlence/keyif unsurunda yer almaktadır.

Eren (2016) karma yöntem kullandığı çalışmada Ankara’da 425 anne ile ölçek uygulaması yapılmasının ardından ölçek dolduran annelerden on üçü ile görüşme gerçekleştirmiştir. Annelerin oyun algılarının çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğine bakıldığında eğitim düzeyi, meslek, yaşı, çocuğun yaşı ve okulun bulunduğu ilçelere göre farklılık gösterdiği görülürken, kardeş sayısı ve çocuğun cinsiyetine göre değişkenlik bulunmamıştır. Annelerin %44’ü oyunun eğlence aracı olduğunu ifade etmişlerdir. Oyunun önemi ile ilgili cevaplara bakıldığında %44’le çoğunluk çocukların gelişimi ve öğrenmesi için önemli olduğu belirtmiştir. Annelere göre %37 oranla çocuklar en çok aileleri ile oynamaktadırlar. Annelerin görüşleri doğrultusunda çocukların %46’sı doğal oyun alanları olan park/mahalle/bahçe/sokaklarda oynamaktadırlar. Annelere kendi zamanları ile şimdiki zamanda çocukların oynadıkları oyunları karşılaştırmaları istenmiştir. Buna göre annelerin %46’sı kendi zamanlarında doğal oyun alanlarında oynadıklarını belirtmişlerdir.

Işıkoğlu ve İvrendi (2008b) yaptıkları çalışmada anne ve babaların çocuklarının oyunları hakkında olumlu düşüncelere sahip oldukları görülmüştür. Dört, beş ve altı yaşlarında çocuğu bulunan anne babalar arasında dört ve beş yaşlarında çocuğu bulunan anne babalar oyun hakkında daha olumlu düşüncelere sahiptirler. Anne babaların oyuna katılım düzeylerinin ve bu katılım düzeylerini etkileyen faktörlerin incelendiği çalışmada (Işıkoğlu ve İvrendi, 2008a) veriler anket ile toplanmıştır. Anne babaların oyuna katılım düzeylerini etkileyen faktörlerin eğitim düzeyi, çalışma durumu, cinsiyet, çocuk cinsiyeti, yaşı ve sayısının olduğu ortaya çıkmıştır. Babaların sosyo-dramatik ve hareketli oyuna katılım oranları daha yüksek bulunmuştur. Eğitim düzeylerine göre ailelerin oyuna katılımının değiştiği saptanmıştır. Yükseköğrenime sahip anne babalar ilköğretim seviyesine sahip anne babalardan daha fazla çocuklarının akademik oyunlarına

katıldıkları görülmüştür. Ayrıca çocuklarının sosyo-dramatik ve hareketli oyunlarına katılım yükseköğrenime sahip anne babalarda daha fazladır.

Tezel Şahin vd., (2015) Erzurum ilinde gerçekleştirdikleri çalışmada okul öncesi kurumuna devam eden 162 çocuğun annesi ve kırsal bölgede yaşayan 128 çocuğun annesi araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Annelerin çocuklarının oyun ve oyuncaklarına ilişkin görüşleri çalışmanın araştırmacıları tarafından oluşturulan anket formu ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda şehir merkezindeki çocukların vakitlerini en çok oyuncakla geçirirken, kırsalda yaşayan çocuklar ise en çok televizyonla vakit geçirdikleri görülür. Hem şehir hem kırsaldaki anneler çocuklarıyla ara sıra oynadıklarını belirtmişlerdir. Şehirde yaşayan anneler kırsalda yaşayan annelere göre çocuklarının serbestçe oynamalarına daha çok izin vermektedirler. Şehirde ki annelerin çoğunluğu çocuklarının bir yetişkinlik ve hava güzelse dışarı çıkmalarına izin verirken, kırsalda yaşayan anneler çocuklarının yetişkinle ve yetişkin olmadan da dışarı çıkmalarına izin vermektedirler.

Kastamonu'da yaşayan farklı sosyoekonomik düzeylerden büyükanne, büyükbabaların ve onların torunları ile yapılan çalışmada oyun kültürü ve oyunlar da görülen değişim araştırılmıştır. Büyükanne ve büyükbabaların kendi zamanlarında oyuna ayıracak vakitlerinin olmadığını belirtmişlerdir. Büyükanne, büyükbabaların ve çocukların çoğunluğu daha çok akranlarıyla oynadıklarını ifade etmişlerdir. Daha az sayıda çocuk, annesi ve babası ile oynadıklarını belirtmiştir. Oyun mekânı ile bulgulara bakıldığında, çocukların daha çok okul bahçesinde, büyükbaba ve büyükannelerin ise mahalledeki boş alanlarda oynadıkları görülmektedir. Her iki grupta da oyunların mekânının mevsimlere göre değiştiği görülmüştür. Kış aylarında daha çok evde, yaz aylarında daha çok açık havada oynadıkları görülmektedir. Büyükanne ve büyükbabaların doğal materyallerle oynadıkları, çocukların ise satın alınan oyuncakları tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların çoğunluğu anne babalarının kendileriyle birlikte oyun oynadıklarını belirtmişlerdir. Her iki kuşakta da oyun zamanlarına müdahale edildiği sonucuna varılmıştır (Ahioğlu Linberg, 2012). Koç (2019) araştırmasında anne-babaların çoğunluğu çocuklarını 0-1 saat aralığında açık havada oyun oynamaya götürdükleri görülmüştür.

Büyükbabaların ve büyükannelerin kendi oyunlarının, çocuklarının ve torunlarının oyunları hakkındaki düşüncelerinin araştırıldığı çalışmada (Tuğrul vd., 2014a) katılımcıların yarısı oyunu eğlence aracı olarak tanımlarken iki katılımcı oyunun gereksiz

olduğunu belirtmiştir. Araştırmaya 50 kişi katılmış fakat sadece 8'i oyunu herkesin oynayabileceğini belirtmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu oyun ve öğrenme arasında ilişki olduğunu belirtirken 9 katılımcı ilişki olmadığını belirtmiştir. Kendi çocukluklarını da daha çok fiziksel aktivitelere yönelik oyunlar oynadıklarını torunları ise internet ve bilgisayarla oynadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların büyük çoğunluğu 4 saat ve üzeri oyun oynadıklarını belirtirken torunlarının oyunlarının daha kısa olduğunu, geçmişte her türlü doğal malzemelerle oyun üretirken, torunları hazır oyuncaklar ve bilgisayarlar ile oynadıklarını belirtmişlerdir.

Büyükbabaların kendi oyunları ve günümüzdeki oyunlara ilişkin görüşlerini ifade ettikleri çalışmada (Demir, 2016) kendi çocukluklarında en fazla oynadıkları oyununun saklambaç olduğu günümüz çocuklarının en fazla bilgisayar oyunlarını tercih ettikleri ve torunları ile en fazla oynadıkları oyun saklambaç olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kayaoğlu (2014) çocukların ve öğretmenlerinin oyun algılarını araştırırken; ebeveyn varlığı ve yokluğu olan aktiviteleri, iş birliğine veya paralel oyuna dayalı aktiviteleri ve tek çocuğun yer aldığı 12 fotoğraf kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerin çoğunluğuna göre öğretmen yokluğu olan fotoğraflar ve yerde olan aktiviteler masa da olan aktivitelere göre daha fazla oyun olarak seçilmiştir. Oyun algılarında yaşlara göre farklılıklar görülmüştür. Küçük çocuklar daha fazla fotoğrafı oyun olarak tanımladıkları görülmüştür. Masa da ve yerde olan aktiviteler (yani konum) oyun algısını etkilemiştir. Hem yetişkinler hem çocuklar için yerde olan aktiviteler için oyun kararı artmıştır.

Özyürek ve Gürleyik (2016) 4-6 yaş grubuna sahip çocuğu olan 27 anne ile yaptıkları çalışma sonucunda, çocukların oyun oynamak için en çok annelerini tercih ettikleri görülmüştür. 5-6 yaş çocuğu annelerden 10 tanesi 3-4 yaş çocuğu olan annelerden 11'i çocuğu ile oyun oynadığını belirtmiştir. Oyunun faydaları sorulduğunda en çok “stres atmayı sağlar”, “rahatlamayı sağlar” ve “mutluluk verir” cevabı verildiği görülmüştür. Sosyal medya ve ebeveynlerin çalışma durumu çocuklarıyla oyun davranışlarını etkilediği ortaya çıkmıştır.

Doğan, Arık ve Han (2019) yaptıkları çalışmada İstanbul ilinde 4-6 yaş arası çocuğu olan 55 veli ile çalışmışlardır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup çocukların okul dışında hangi oyunları oynadıkları, oyun oynamaya ayrılan zamanı ve oyunun gelişime etkisi üzerine olan görüşleri incelemek amacıyla ailelerle görüşme ve anket uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda aileler oyunun çocuk gelişimine önemli

katkı sağladığına dair cevap verdikleri, oyunun hayal gücünü desteklediği ayrıca motor gelişime önemli katkılar sağladığını belirtmişlerdir. Çocukların daha çok evde oynadıkları ve ailelerin %61'i çocukları ile yeteri kadar oyun oynayamadıklarını belirtmişlerdir. Yeteri kadar oyun oynayamadığını düşünen aileler, iş fazlalığından, çocuk sayısından dolayı sıkıntı yaşadıkları görülmektedir.

Annelerin ve öğretmenlerin dijital çocuk oyunları algılarının incelendiği çalışmada (Budak, 2017) çocukların günde 1 ile 3 saat aralığında dijital oyunlarla zaman geçirdiği ve dijital oyunların en çok sosyalleşme açısından zarar verdiği ifade edilmiştir. Dijital oyunlara ilişkin annelerin görüşlerinin incelendiği çalışmanın (Toran vd., 2016) sonuçlarında çocukların dijital oynama süreleri çok fazla ve bazen belirsiz olduğu, dijital oyunların; sosyal becerileri olumsuz etkilediği ve fiziksel yorgunluğa yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bu tür oyunların pedagojik olarak ilerlemelerine fayda sağlamadığını, anneler çocuklarının bu bağımlılıklarını kontrol edemediklerini ve herhangi bir desteğe de ihtiyaç duymadıklarını ayrıca aile içi ilişkilerini olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir.

Ebeveynlerin oyuna ilişkin bakış açılarını belirlemek amacıyla Hakkari'nin Çukurca ilçesinde yaşayan 137 ebeveynle gerçekleştirilen çalışmada (Demir Öztürk, 2019) veri toplamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda ebeveynlerin oyunu eğlence aracı olarak gördükleri ve çocuklarının da oyunu eğlence olarak gördüklerini düşündükleri, oyunun daha çok çocukların oynadığını ve çocukların oyun sayesinde eğlenerek öğrendiklerini belirtmişlerdir. Ebeveynler çocukları ile günde yarım ile 2 saat arasında değişen sürelerde oynadıklarını belirtmişlerdir. Çocuklarıyla oyun oynamalarını etkileyen en önemli etkenin teknolojik aletler olduğunu ifade etmişlerdir. Ebeveynlerin çoğunluğu çocuklarının oyun sırasında oyuncaklarla oynadıklarını belirtmişlerdir.

Erşan (2006) yaptığı çalışmada çocukların oyun ve işi (çalışmayı) birbirinden ayırdıkları görülmüştür. Çocuklara oyun ve çalışma etkinliklerini içeren 16 adet fotoğraf gösterilerek oyun ve çalışma (iş) algılarına yönelik bulgular elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda fotoğrafta öğretmen olduğu zamanlarda çalışma diyen çocuk sayısı artmıştır. Ortamdaki materyale bakarak oyun mu yoksa çalışma mı olduğuna karar verdikleri görülmüştür. Çocuklar ortamda oyuncak var ise bunun oyun olduğunu belirtirmişlerdir. Oyun hamuru içeren ortam fotoğrafları bazı çocuklar için çalışma olarak algılandığı ayrıca kız ve erkeklerin oyun ve çalışma ile ilgili görüşleri farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kırsal kesimde çocuk oyunlarında görülen değişimleri üç kuşakta inceleyen çalışmada birinci ve ikinci kuşağın oyun çeşitlerinin üçüncü kuşaktan daha fazla olduğu görülmüştür. Oyunun nerede oynandığına ilişkin bulgulara bakıldığında üç kuşakta da evin önü ya da bahçesi, okulun bahçesi ve köy meydanı cevapları verilmiştir. Kızlar için ev eşyası, mutfak eşyası, ot ve çiçek önem taşıırken erkekler için bilye ve tel en önemli oyun araçlarıdır. Büyükbabalar daha çok doğal nesnelere, ana babalar evde buldukları nesnelere ile çocuklar ise satın alınan nesnelere ile oynadıkları anlaşılmaktadır. Her üç kuşakta da ana babaların çoğunluğu çocukları ile oynamadıklarını dile getirmişlerdir. Birinci ve ikinci kuşakta grup oyunları daha fazla iken üçüncü kuşakta azalmaktadır. Ayrıca diğere bir önemli sonuç ise yetişkinlerin oyundan gelme zamanlarına müdahale ettiklerini belirtmişlerdir (Artar, Onur ve Çelen, 2002).

Kurt (2015) farklı Kültürlerde ebeveyn ve çocuklarının oyun algısını araştırdığı çalışmada Kürt-köy, Kürt-şehir ve Türk-şehir gruplarından aileler seçilmiştir. Araştırmadaki ailelerin oyun algılarının şehir ve köy grubuna göre farklılık olduğu görülmüştür. Şehir grubundaki Kürt ve Türk katılımcılar akademik becerilerin daha önemli olduğunu belirtmişler. Köyde yaşayan aileler çocuklarının istedikleri zaman oynayabileceklerini şehirde yaşayanlar ise ödevlerini bitirince oynayabileceklerini söylemişlerdir. Şehirdeki çocukların istedikleri zaman oyun oynama konusunda en çok engelleyen grubun Türk aileleri olduğu görülmüştür. Köyde yaşayan aileler çocuklarını oyuna yönlendirmede bulunmadıklarını ifade ederken, şehirdeki her iki kültürden aileler zihinsel gelişimleri için yönlendirmeler yaptıklarını belirtmişlerdir. Köyde ve şehirde bulunan aileler çocukları ile nadir oyun oynadıklarını ifade etmişlerdir. Fakat şehirdeki aileler çocukları ile oyun oynama sürelerinin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Türk-şehir, Kürt-şehir ve Kürt-köy gruplarının hepsinde cinsiyete dayalı oyuncak seçimleri söz konusudur.

Özyeşer Cinel ve Tezel Şahin (2014) farklı sosyoekonomik düzeyden anne babaların çocuklarının oyunlarına ilişkin görüşleri araştırmacılar tarafından hazırlanan soru formu ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda üst sosyoekonomik düzeydeki anne babaların çocukları daha çok odalarında oynarken alt sosyoekonomik düzeyde bulunan çocuklar, ÜSD ve ASD anne babalardan öğrenimi ilkokul olanların çocukları ise daha çok bahçede ve sokakta oynamaktadır. ÜSD aileler ASD ailelere oranla daha fazla çocuklarıyla oynamaktadırlar. Fakat ÜSD ailelerden öğrenim düzeyi yüksek olanlar çocukları ile daha çok oynadıkları görülür.

Yayla (2016) ebeveynlerin oyun görüşlerinin ebeveyn çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkisini araştırmıştır. Çalışma sonucunda babaların eğitim durumuna göre oyun görüşlerinin ve oyuna katılımlarının anlamlı farklılık gösterdiği, aylık gelire göre anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveyn çocuk yetiştirme tutumları arasında demokratik tutuma sahip ebeveynlerin oyun görüşlerinin olumlu olduğu ve çocuklarının oyunlarına katılımlarının yüksek olduğu görülmektedir.

Doğanay (1998) ebeveynlerin çocuklarının oyun ve oyuncaklarına ilişkin görüşlerinin incelendiği çalışmada 300 anne babaya anket uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda oyuncak seçimine müdahalenin sosyoekonomik düzeye göre değiştiği kızların tabanca, erkeklerin bebek almak istediklerinde ailelerin başka bir oyuncak seçmelerini istedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca anne babaların çoğunluğu çocukları ile oyun oynamaktadır. Erden (2001) yaptığı çalışmada ebeveynlerin ve öğretmenlerin oyun ve oyuncaklar hakkındaki görüşlerini 272 ebeveyn (anne ya da babadan biri) ve 56 öğretmen ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda çocukların genellikle oynadıkları oyuncakların, çocukların cinsiyetlerine, kendilerine ait odalarının bulunup bulunmamasına, ailelerinin öğrenim düzeylerine ve mesleklerine göre değiştiğine saptanmıştır. Ayrıca ebeveynlerin çocuklarının oyun arkadaşı seçmelerine izin verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Can (2016) cezaevindeki annelerin ve çocuklarının oyun ve oyuncak hakkındaki görüşlerinin incelendiği çalışmada nitel yöntemden yararlanılarak anneler ve çocuklarla gerçekleştirilen görüşme formları ile çocuklara uygulanan 'oyun ve oyuncak' konulu resim çalışması aracılığıyla veriler toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda çocukların kreş saatlerinin yetersiz olduğunu ve oyuncak erişimlerinin kısıtlı olduğunu belirttikleri görülürken anneler oyun ve oyuncakların çocukların yaşamlarında gerekli gördüklerini belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Anneler oyun ve oyuncakları eğlenceli, rahatlama aracı ve eğitici olarak tanımlamaktadırlar. Ayrıca cezaevinde onlarla kalan çocuklarının mutlu olması ve can sıkıntılarının geçmesi için birlikte oyun oynadıklarını ifade etmişlerdir. Cezaevindeki çocukların oyunları ve sahip oldukları oyuncakları bebek ve araba ile kısıtlı olduğu belirlenmiştir. Çocukların annelerini oyun arkadaşı olarak gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Annelerin çocuklarının oyunlarına gürültücü kırıcı oynadığı ve kendine zarar verdiği zaman müdahale ettikleri görülmektedir. Cezaevinde kalan çocukların çoğunluğu bir saatten daha az ve 1-2 saat aralığında oynamaktadırlar. Ayrıca oynadıkları oyuncaklar fırça, terlik, tabak, bebek, araba, yastık vb. nesnelere oluşmaktadır. Annelerin

çoğunluğu çocuklarıyla oynadıkları oyunların körebe, kutu kutu pense ve saklambaç oynamaktadır.

Başka bir çalışmada okul öncesi dönemde çocuğu bulunan ebeveynlerin çocuk oyunları hakkındaki görüşlerinin ortaya çıkarılması amacıyla Fenomoloji yöntemi kullanılmıştır. Kastamonu'da yaşayan 29 ebeveynle çalışılmıştır. Ebeveynlerin çoğunluğu oyunun çocuğun gelişimini desteklediğini belirtirken diğerleri oyunu bir öğrenme yöntemi olduğunu, oyunun çocuğu eğlendirdiği, çocuğu hayata hazırladığı, sosyal beceriler kazandırdığı, hayal gücünü geliştirdiğini belirtmişlerdir. Ebeveynlerin çoğunluğu (%66,6) çocukları ile günde yaklaşık 1-2 oyun oynadıklarını belirtirken 5 ebeveyn 1 saatten az oynadığını belirtmiştir. Ebeveynlerin %44,4'ü çocuğunun bebekler veya kahramanlarla, %48,1'i lego veya yap-boz ile ve %26'sı zekâ oyunları oynadıklarını belirtirken; daha az sayıda ebeveyn ise çocuğunun araba, top, doğal malzemeler, evcilik materyalleri, ev eşyaları ve telefon/tabletle oynadıklarını belirtmişlerdir (Büyükalın Filiz vd., 2020).

Oyuncak seçimlerinin ve cinsiyet kalıp yargıları ile olan ilişkisini içeren okul öncesi dönemde yapılan (Özdemir ve Ramazan, 2012; Güney, 2012; Yağan Güder ve Alabay, 2016; Özyeşer Cinel ve Tezel Şahin, 2006; İnci Kuzu, 2015) çalışmalar yer almaktadır. Özyeşer Cinel ve Tezel Şahin (2006) farklı sosyoekonomik düzeydeki anne ve babaların oyun materyalleri ve oyuncak hakkındaki görüşlerinin incelendiği çalışmanın sonucunda farklı sosyoekonomik düzeye göre çocukların oynadıkları oyuncakların değişebildiği görülmüştür. Üst ve alt sosyoekonomik düzeydeki ailelerin erkek çocukları atık malzemeler ve elektronik eşyalar ile oynarken kız çocukları ise giysiler ve süs eşyaları ile oynadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Alt sosyoekonomik düzeydeki ailelerin erkek çocuklarının temizlik eşyaları ile daha çok oynadıkları, üst sosyoekonomik ailelerinin erkek çocukları ise mobilyalar ve tamir eşyalarını kızlardan daha çok oynadıkları görülür. Anne ve babaların çoğunluğu karşı cinse ait oyuncak almadıklarını belirtirken kız çocuklarına erkek çocuklarından daha çok karşı cinse ait oyuncak alındığı, üniversite mezunu ailelerin çocuklarına karşı cinsin oyuncaklarını aldıkları görülmektedir. Üst sosyoekonomik düzeydeki aileler, çocukları karşı cinse ait oyuncak istediklerinde aldıklarını fakat alt sosyoekonomik düzeydeki aileler buna izin vermediklerini belirtmişlerdir. Kurt (2015) yaptığı çalışmada Türk-şehir, Kürt-şehir ve Kürt-köy gruplarının hepsinde cinsiyete dayalı oyuncak seçimleri söz konusudur.

Başka bir araştırmada (Selimhocaoglu, 2017) ise 36-72 aylık çocuğu bulunan 20 ebeveynin çocuk oyuncakları konusundaki görüşlerinin incelendiği çalışmada aileler oyuncak alırken sağlıklı-zararsız, yaşa-gelişime, eğitici-öğretici, renkli, sağlam-kaliteli, eğlendirici, fiyat ve bir veli cinsiyete uygunluğa dikkat ettiklerini açıklamışlardır. Ebeveynlerin oyuncak hakkındaki görüşlerinin cinsiyete göre incelendiğinde kız çocukları için bebek, erkek çocukları için araba cevabı verdikleri görülürken her iki cinsinde oynayabileceği oyuncaklara daha az vurgu yaptıkları görülmüştür.

İnci Kuzu (2015) çalışmasında ailelerin, çocuklara oyuncak alırken seçimlerine müdahale ettikleri en çokta kızların seçimlerine müdahale olduğu ortaya çıkmıştır. Çocukların büyüdükçe cinsiyetlerine göre oyuncaklara yöneldikleri görülür. Cinsiyete ilişkin oyuncak önyargıları erkek çocuklarda daha fazladır. Çocukların oyuncak tercihlerinin cinsiyetlerine göre değiştiği görülmüştür (Yağan Güder ve Alabay, 2016). Veri toplama aracı olarak oyuncak görsellerinin kullanıldığı araştırmada bazı oyuncakları seçmeme nedenleri sorulduğunda cinsiyetçi nedenler söylenmiştir. Örneğin, erkek işi ve kız oyuncağı gibi cevaplar gelmiştir. İnci Kuzu (2015) yaptığı çalışma sonucu ile benzer sonuç olan çocukların yaşları büyüdükçe cinsiyetçi nedenlerden oyuncak seçimlerinin değiştiği görülmüştür.

Özdemir (2014) serbest oyun zamanında çocukların oyun ve oyuncak seçimlerini incelediği araştırma da kız çocukları daha çok evcilik ve sanat merkezinde erkek çocukları ise blok ve sanat merkezinde vakit geçirdikleri görülmüştür. Erkek çocuklarının evcilik köşesinde oynamak istedikleri ama kızların izin vermedikleri sonucuna da ulaşılmıştır. Bazı erkekler ise evcilik köşesinin kızlara uygun olduğunu ifade etmiştir. Kız çocukları en çok mutfak eşyaları ile oynarken erkek çocuklar ahşap plastik bloklar ile oynadıkları belirlenmiştir. Güney (2012) yaptığı çalışma sonucunda, çocukların oyuncak tercihlerine bakıldığında büyük çoğunluğu cinsiyet tiplerine uygun oyuncaklara yönelim vardır. Annelerin karşı cinsiyet oyuncaklarını kabulü daha yüksekken babaların oranı daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Türk ebeveynlerin oyun algısına bakılan araştırmada 3-4 yaş aralığında çocuğu bulunan 340 anneye anket uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda Türk ebeveynlerin yönlendirici ve oyun arkadaşlarını kontrol edici özelliklerinin bulunduğu ortaya çıkmıştır. Annelere göre oyun yalnızca çocuklar içindir ve yetişkinler oyunda yönlendirici olarak yer alırlar (Oksal, 2005).

Çocukların, annelerin ve öğretmenlerin oyun ve oyuncaklara ilişkin cinsiyet kalıp yargılarının incelendiği çalışmada oyun ve oyuncaklara ilişkin annelerin çocuklara oranla

daha az cinsiyet kalıp yargılara sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Annelere göre oyuncak tercihlerinde çocuklarının sevmesi, eğitici olması ve gelişimine katkıda bulunmasına dikkat ettiklerini belirtmişlerdir. Annelerin çocukların gelişimini olumsuz etkileyen, şiddete yönelten, tehlikeli ve zararlı oyuncaklarla oynamalarına izin vermedikleri görülmüştür. Anneler kız çocuklarının araba, top ve oyuncak silah ile oynamalarını uygun görmezken erkek çocuklarının oyuncak silah, bebek, evcilik oyuncakları ve pelüş oyuncaklar ile oynamalarını uygun görmediklerini belirtmişlerdir (Özdemir, 2019).

Kara ve Sığırtmaç (2020) yaptıkları çalışmada 60 yaş üstü yetişkinlerin oyuna ilişkin algıları incelenmiştir. Yetişkinlerin oyunu, zaman geçirmek, eğlenmek, öğrenmek ve iş-uğraş olarak gördükleri ortaya çıkmıştır. Yetişkinler geçmişte oynadıkları saklambaç, beştaş, misket, körebe, yedi kule oyunlarını şimdiki çocukların da oynadıklarını belirtmişlerdir. Çocukluklarında oynadıkları oyunların günümüzde oynanmasının sebebini; teknolojik gelişmeler, oyun alanlarının sınırlılıkları ve güvenlik endişesine bağlamışlardır. Ayrıca çocukların dışarıda oynamaları için güvenli alanların olmadığını bu nedenle açık mekân oyunlarının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Polat (2013) yaptığı çalışmada yetişkinler oyunu daha çok eğlence olarak tanımlamışlardır. Ayrıca rahatlama, doğal ihtiyaç, rahatlama, gelişim ve hayata hazırlık tanımları yaptıkları görülmektedir. Çocukların oyunu neden oynadığına ilişkin yanıtlara bakıldığında en çok duygusal gelişim için oynadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca zaman geçirme, doğal ihtiyaç, bilişsel gelişim, bedensel gelişim, rahatlama, başka yapacak bir şeylerinin olmadığını, sosyal gelişim ve hayata hazırlık yanıtlarının verildiği görülmektedir. Yetişkinlerin çocukluk döneminde saklambaç, körebe, yakan top, ip atlama, topaç, evcilik, çizgi, seksek, yakalamaca oyunlarını oynadıkları görülmektedir. Araştırmanın sonucunda yetişkinlerin daha çok açık alanda oyun oynadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Ebeveynlerin çocuklarıyla oyun oynamama nedenlerinin araştırıldığı çalışmada (Gülen ve Barış, 2021) katılımcıların büyük çoğunluğu ev hanımı olduklarını ve akşam vakitlerinde oyun oynadıklarını belirtmişlerdir. Aileler genel olarak çocukları ile çalıştıklarından, işlerinin olmasından ve zaman ayıramadıklarından dolayı oynamadıklarını belirtmişlerdir. Okul Öncesi dönem çocuklarının açık alan deneyimlerinin araştırılan ve bu deneyimlerin önceki nesillerle karşılaştırılması yapılan çalışmada bugünün çocukları açık hava etkinliklerine ebeveynlerinden önemli ölçüde az katıldıkları görülmüştür. Sağlık koşulları, güvenlik kaygısı, çevresel fırsatların olmaması

ve teknolojik cihazların (bilgisayar, televizyon, tablet pc vb.) kullanımı gibi sebeplerden dolayı daha az katıldıkları bildirilmiştir (Aktaş Arnas ve Sarıbaş Deniz, 2020). Yetişkinlerin çocuklar için oyuncak seçimine yönelik davranışlarının incelendiği çalışmada çocuklara alınan oyuncuğa çocuğun karar verme oranının, ebeveynlerin seçme oranından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca oyuncak satın alırken çocuğun isteklerinin önemli olduğunu belirtilmiştir (Bolişik vd., 2014).

Okul öncesi dönem çocuklarının dış mekânlarında oyun oynama durumlarının ve ailelerinin bu konuda ki düşüncelerinin incelendiği çalışmada (Cevher Kalburan, 2014) anket formu kullanılarak 398 ebeveyn katılmıştır. Araştırma sonucunda çocukların çoğunluğu günde bir defa açık havada oyun oynadıkları, oyun alanı olarak daha çok parkların ve evin/apartmanın bahçesi tercih edildiği görülmüştür. Çocukların dış mekânda oyun sırasında yalnız bırakılmadıkları, yetişkin veya daha büyük bir çocuk tarafından kontrol edildiği ifade edilmiştir. Ebeveynlerin dış mekânda oyun konusunda kaygıları şu şekildedir; trafik, yaralanma, kötü niyetli yabancılar, kaçırılmadır. Aileler açık havada oyun alanlarının güvenliğini artırılması, park ve yeşil alanların artırılmasına yönelik isteklerini belirtmişlerdir.

Ebeveynlerin oyun alanlarına ilişkin görüşlerinin incelendiği çalışmada 210 anne ve baba katılımcıları oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda çocukların daha çok anneleri ile açık havada oyun oynama gittikleri, çocukların hareket gelişimlerini desteklenmesi amacıyla dışarıda oyun oynamaya götürdüklerini bildirmişlerdir. Annelerin oyun alanlarına ilişkin görüşleri öğrenim durumlarına ve çocuklarının yaşlarına göre değiştiği görülmüştür (Ulutaş ve Şimşek, 2014).

2.6.2. Yurt dışında yapılan araştırmalar

Tizard ve Hughes (1984) yaptıkları çalışmada orta sınıftan çalışan İngiliz annelerin oyun ile ilgili görüşlerini incelenmiştir. Araştırma sonucunda, annelerin çoğunluğu oyunun yaratıcılık açısından önemli olduğunu, çocukların oyun yolu ile farklı rollere girdikleri ve böylelikle yetişkin yaşamını anlamalarına yardımcı olduğunu ifade etmişlerdir. Annelerden bazıları çocukların oyun yolu ile öğrendiğini belirtirken, çalışan annelerin birkaçı ise oyunun önemsiz olduğunu belirtmişlerdir. Annelerin birkaçı ise çocukla oynamanın önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Rothlein ve Brett (1987) annelerin ve öğretmenlerin oyun hakkındaki düşüncelerinin incelendiği çalışmada annelerin çoğunluğu oyunun neşe ve eğlence için oynandığını ifade ederken, öğretmenler ise

eğlenmek, öğrenmek ve sosyalleşmek için önemli bir fırsat olduğunu belirtmişlerdir. Annelere göre oyunun desteklenmesi için çocuklarla birlikte oynamak gibi bir şeyler yapmak gereksizdir. Ayrıca okulda oyun zamanlarının kısıtlı olması gerektiğini belirtmişlerdir. Farver (1989) yaptığı çalışmada Amerikalı ve Meksikalı çocukların oyunlarını karşılaştırmasını yapmıştır. Araştırmanın sonucunda, Amerikalı anneler oyunu eğitimsel ve bilişsel yönleri ile tanımlamakta ve çocuklarının oyunlarına karşı davranışları da buna göre şekillenmektedir. Meksikalı anneler ise oyunu eğlence aracı olarak gördükleri ve buna uygun davranışlar sergiledikleri ortaya çıkmıştır. Amerikalı anneler çocukların seçimlerine değer verirken ayrıca oyunlarını destekledikleri görülmüştür. Meksikalı anneler ise çocuklarına karşı daha çok kadercı bir yaklaşımla yaklaşırken oyunlarında ise emir veren tutumlar gözlenmiştir.

Farver, Kim ve Lee (1995) Koreli-Amerikan ve Avrupalı-Amerikan kültürlerinde oyun ve sosyal etkileşim arasındaki farklılıkları incelemişlerdir. Çalışma sonucunda, Avrupalı-Amerikan kültüründeki anneler sosyal-duygusal ve zihinsel açılardan oyunu önemli olarak değerlendirirken, Koreli-Amerikan kültüründeki anneler için akademik etkinliklerin oyundan daha önemli olduğu tespit edilmiştir. İki kültür arasındaki diğer farklılık ise oyun arkadaşı konusunda olduğu belirlenmiştir. Koreli-Amerikalı çocuklar daha çok anneleri ile oynarken, Avrupalı-Amerikalı çocuklar ise çoğunlukla kardeşleri ile oynamaktadırlar. Oyunun amacı hakkında ise Kore-Amerikalı annelerin çoğunluğu oyunun eğlence, can sıkıntısını ve merak giderme olduğunu ifade ederken, Avrupalı-Amerikalı anneler ise çok azı eğlence çoğunluğu oyunun gelişimi desteklediği ve öğrenme amacı olduğunu belirtmişlerdir.

Haight, Parke ve Black (1997) 36 aylıktan küçük çocuğu olan Amerika da yaşayan 39 anne ve babanın çocuklarının sembolik oyunlar oynamasına verdikleri önem ile oyuna katılımları arasında ilişki incelenmiştir. Belirlenen ailelerin çocukları 24, 30 ve 36 aylıkken 35'er dakikalık video kaydı boyunca çocuklar ile ebeveynlerin oyun etkileşimleri gözlemlenmiştir. Ayrıca çocukların oyunlarına ailenin katılmasının önemi, gelişim açısından anne baba ile yapılan etkinliklerin önemi ve sembolik oyunların önemi hakkındaki görüşleri incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda ebeveynlere göre çocukların zihinsel ve yaratıcılık gelişimleri açısından oyunun önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Ebeveynler zihinsel ve yaratıcılık gelişimi için sembolik oyunları oynamanın eğlenceli olduğunu ifade ederken çoğu anne baba daha çok çocukları ile kitap okumayı tercih etmişlerdir. Ayrıca çocuğun gelişimi açısından kitap okumanın sembolik oyunlardan daha

önemli olduğunu belirtmişlerdir. Ailelerin çoğunluğu boğuşma oyunlarının çocuğun sosyal gelişimi olumlu etkilediğini ancak zihinsel ve dil gelişimine katkısı olmadığını ifade etmişlerdir. Ailelerin sembolik oyunlarına verdiği değer algıları ile oyuna katılım arasında ilişki bulunmuştur. Sembolik oyunlarının çocuğun gelişimi açısından önemli olduğunu düşünen ve çocuğun oyununa katılan anneler çocukları ile oyunlarında daha fazla zaman geçirmektedirler.

Brumfield (2006) Afrikalı-Amerikalı ilkököl çağında çocuğu bulunan ailelerin oyun, oyun terapisi ve danışmanlığı hakkındaki algılarını fenomenolojik yöntem ile incelemiştir. Araştırmanın sonucunda, ebeveynlerin oyunu gelişimsel öğrenme ve enerjinin boşaltılması açısından önemli gördükleri ortaya çıkmıştır. Birçok aile yeni nesil oyunlarının teknolojinin katkısıyla değiştiğini, oyun ve telefonların yaygınlığından bahsederken bazı aileler ise kendi zamanlarında oynadıkları oyunların daha yaratıcı olduğunu ifade etmişlerdir. Aileler oyun hakkında sıklıkla dinlenme, eğlence, neşe ifadelerini kullanmışlardır. Ebeveynlere göre oyunun insan gelişimi için olması gerektiğini, değişken ve sürekli olduğu ortaya çıkmıştır. Tudge vd., (2000) yaptığı çalışmada çocukların meşgul olduğu günlük faaliyetlere ebeveynlerin katılımındaki kültürlerarası benzerlikler ve farklılıkların incelendiği çalışmada 28-50 aylık çocuklara sahip, orta ve işçi sınıfından Amerika, Rus, Kenya, Estonya ve Kore'den 108 anne ile görüşmeler yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda derslerden, muhabbetten, çalışmaktan vb. önce oyun olduğu ve ailelerinin oyuna katılımı diğer aktivitelerden daha az olduğu belirlenmiştir. Ayrıca annelerin oyuna katılımı babalardan daha yüksek çıkmıştır.

Shahidi (2010) yaptığı çalışmada Tahran'da ki ailelerin sembolik oyunları nasıl algıladıklarını incelemiştir. Çalışma sonucunda anneler oyun alanının dağınık olmaması ve alanın konforlu olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Annelere göre çocukların oyun alanları odaları olmalı ve odada yeteri kadar oyuncak bulunmalı ve bu oyuncaklarda güvenli olmalıdır. Annelerin çoğunluğu çocuklarının içeride oynamasını uygun bularken %15'i avlu, %13'ü park ve %5'i ise odasının ideal olduğunu ifade etmiştir. Aileler için oyuncak öncelikli olarak çocukların zihinsel gelişimine faydalıdır, ikinci olarak bir şey oluşturma açısından araç, üçüncü olarak öğrenme amaçlı kullanılmalı ve son aşamada ise eğlenme aracı olmalıdır. Anneler çocuklarını legolar gibi açık uçlu oyuncakları ve faydalı tüm oyuncakları onaylamaktadırlar. Silah ve kılıç gibi şiddet içeren oyuncakları onaylamadıkları, bu tür oyuncakların negatif etkiler taşıdıklarını belirtmişlerdir. Yalnızca 3 anne çocukları ile düzenli oynadıklarını 35 anne ise iş yükü sebebiyle zaman

ayıramadıklarını ifade etmişlerdir. Babaların tamamı hafta sonu ve iş dönüşlerinde çocukları ile sembolik oyunlar ve boğuşma oyunları oynamaktadırlar. Annelere göre çocuğun oyun oynamasının nedeni, farklı rolleri tecrübe etmeleri, yaratıcılık ve hayal güçlerini harekete geçirme isteği bulunmasıdır. Çocukların oyun oynamalarının sosyal nedeni olarak başkalarını taklit ederek tecrübe edinmesi, zihinsel nedeni ise yaratıcılık ve hayal gücünü harekete geçirme isteğinin varlığı olduğunu belirtmişlerdir.

Çocukların oyun algısının sosyal bağlama göre incelendiği çalışmada (Howard, Jenvey ve Hill, 2006) fotoğraflar kullanılarak oyun-oyun olmayan ve öğrenme-öğrenme olmayanları sıralamaları istenmiştir. Çocuklar öğretmen yokluğunu oyunla ilişkilendirmiş oldukları görülmüştür. Akranları varsa oyun vardır gibi bir bağlantı kurmuşlardır. Çocukların oyun olarak seçtikleri fotoğraflar genel olarak sadece çocukların oyun oynadığı aktiviteler olmuştur. Fotoğraflarda öğretmenin olmadığı, çalışmayı çocukların başlattığı aktiviteler oyun olarak algılanmıştır. Çocuklar yalnız oynanan oyun fotoğraflarından daha çok birlikte oynadıkları fotoğrafları oyun olarak seçilmiştir. Howard (2002) yaptığı çalışmada fotoğraflar kullanarak çocukların oyun, iş ve öğrenme algılarını incelemiştir. Çocuklar ipuçlarını kullanarak etkinlikleri kategorize etmişlerdir. Bunun sonucunda ise oyunun öğrenme olmadığı, işin öğrenme olduğu algısı ortaya çıkmıştır. Buradaki algıların deneyimle ilgili olabileceği vurgulanmıştır.

Çin’de ve Almanya’da yaşayan çocuklarının oyun ve öğrenme anlayışlarını ve onların ilişkileri karşılaştırılan çalışmada (Wu, 2015) Hong Kong’daki çocukların daha fazla akademik öğrenme aktivitesini hatırladıkları, Alman çocukların ise daha fazla oyun etkinliklerini hatırladıkları görülmüştür. Alman çocuklar oyun ile öğrenmeyi ilişkilendirdikleri görülmüştür. Çocukların oyun ve öğrenme arasındaki ilişkiyi anlamalarının sınıf bağlamına göre değiştiği görülmüştür.

Avrupa-Amerikalı ve Asyalı ebeveynlerin oyun hakkındaki görüşlerinin incelendiği çalışmada Asyalı ailelere oranla daha fazla Avrupa-Amerikan kültüründeki aileler oyunun çocuğun gelişimi için önemli olduğunu düşünmektedir. Avrupa-Amerikan kültüründeki aileler çocuklarına daha çok eğlenceli oyuncaklar alırken Asyalı aileler eğitimsel değeri olan oyuncaklar aldıklarını zihinsel gelişime önem verdiklerini belirtmişlerdir (Parmar, Harkness ve Super, 2004). Lin (2009) yaptığı çalışmada Tayvanlı yetişkinlerin oyun algılarını incelemiştir. Anne babaların çocuklarının gelişimi için oyunun önemli olduğunu belirtirken annelerin babalara oranla daha fazla olumlu görüş bildirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynler oyunun zihinsel, sosyal ve duygusal

gelişime katkılarının bulunduğunu çocuklarının oyunlarını desteklediklerini belirtmişlerdir. Ailelerin bazıları akademik öğrenmeye oyundan daha çok önem verdiklerini açıklamışlardır. Hart (2010) yaptığı çalışmada ebeveynlerin oyunu tanımlarken en çok taklit yapma, hayal gücünü kullanma ve yaratıcılık kelimelerini kullanmışlardır. Diğer tanımlamalarda ise eğlence ve keyifli zaman geçirmeyi sağladığı ayrıca öğrenmeyi de içerdiği yönündedir. Ayrıca ebeveynlere göre oyun çocuğun gelişimine yardım etmektedir. Çocuğun oyunlarını desteklemek için onunla oyun oynamak gerektiğini belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Ailelerin oyun inançlarının araştırıldığı çalışmanın araştırma gurubunu (Lax, 2010) Göçmen Çinli, Avrupalı-Amerikalı ve Göçmen İspanyol aileler oluşturmaktadır. Ailelerden oyunun gelişim üzerindeki etkisinin farkında olanlar çocuğuyla oynarken daha etkili oldukları görülmüştür. Oyunun sadece neşe için olduğu görüşü Avrupalı-Amerikalı ve İspanyollar tarafından Çinli ailelere göre daha fazla ifade edilmiştir. İspanyol ve Çinli aileler oyunun gelişim açısından önemli olduğunu belirtmişlerdir. Genel anlamda İspanyol ailelerin oyunun önemine ilişkin inanışları diğer aile gruplarına göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sze Wong (2012) ailelerin oyuna yükledikleri anlam ve tutumları incelemiştir. Çin, ABD ve Hong Konglu ailelerin kullandıkları oyun tanımlarında en fazla isteyerek yapılan, eğlenme, haz sağlayıcı olurken; en az öğrenme, oyalanma, düşünülmeden yapılan eylem olduğunu belirtmişlerdir. Aileler oyunun önemine yönelik en çok enerjiyi tazeleme, yetenek ve becerileri ortaya çıkarmak, enerji harcamak, kişilik hakkında daha çok şey öğrenme ve moral gelişimi gibi ifadeler kullandıkları görülmüştür.

ABD'deki göçmen Çinli ebeveynler, Çin'de yaşayan Çinli ebeveynler ve Avrupalı-Amerikalı ebeveynlerin oyun inançlarının incelendiği çalışmanın sonucunda 3 ebeveyn grubunun da oyuna değer verdiği görülmüştür. Çinli ve Avrupalı-Amerikalılar oyunun gelişimsel önemini vurgularken Çin'de yaşayan Çinli ebeveyn grupları ise akademik yönüne vurgu yapmıştır. Ayrıca ebeveynlerin anne-çocuk etkileşimleri de değerlendirilmiş 3 ebeveyn grubunun da çocuğunun her şeyine yardımcı olmaya çalıştıklarını ve onlar için fedakârlıklar yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır (Jiang ve Han, 2015).

Katarlı ebeveynlerin oyun algılarının ve etkileşimlerinin incelendiği çalışma sonucunda Doha'daki 240 ebeveyne anket uygulanmıştır. Katarlı ebeveynler oyun oynamanın çocuğun gelişimi ve öğrenmesi için önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Ebeveynler çocuklarının oyunlarına orta düzeyde etkileşimde buldukları görülmüştür. Ailelerin en çok fiziksel oyuna dahil oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynlerin sosyo-demografik özellikleri ile oyuna katılımları ve oyuna ilişkin algılarının farklılaştığı görülmüştür (Ihmedieh, 2019).

Çocukların evde oyuna katılımı: erken çocukluk döneminde oyun fırsatlarını desteklemede ebeveynin rolü adlı çalışmada ABD'deki Head Start programlarına katılan düşük gelirli Afrikalı-Amerikalı ve göçmen Latin kökenli ebeveynlerin, çocuklarının sosyal becerilerini ve okula hazır olmalarını teşvik etmek için oyunu değerli olarak görme olasılıkları daha yüksekken aynı zamanda oyunu akademik hazırlık faaliyetleri kadar önemli görmeme olasılıklarının da yüksek olduğu görülmüştür. Bulgular, farklı kültürel geçmişlere sahip ebeveynlerin oyunu küçük çocuklar için bir öğrenme bağlamı olarak nasıl kavramsallaştırdıkları ve çocuklarının oyun yeterliliğini nasıl değerlendirdikleri konusunda değişiklik olabileceğini düşündürmektedir. Akademik hazırlık inançlarını daha fazla onaylayan Afrikalı-Amerikalı ebeveynler çocuklarının oyun becerilerinin daha düşük olarak derecelendirmeleriyle ilişkili olduğu görülmüştür. Tersine çocuklarını yüksek düzeyde etkileşimli akran oyunu sergileyen olarak değerlendiren ebeveynler, çocukların öğrenmesi açısından oyunu önemli olduğunu belirtmişlerdir. Farklı oyun inançları değişkenlerinde ve bazı oyun becerileri değişkenlerinde iki grup arasında kültürel farklılıklar görülmüştür. Latin kökenli ebeveynlerin, Afrikalı-Amerikalı ebeveynlere göre oyunun çocukların öğrenimi için önemli olduğunu onaylama olasılıkları daha yüksek görülmüştür. Aynı zamanda Latin kökenli ebeveynler, oyunu küçük çocukların öğrenmesiyle alakasız olduğunu ve öğrenmeyi teşvik eden daha resmi ve yapılandırılmış etkinliklerle onlara daha iyi hizmet edildiğini öne süren inançları daha sık onayladıkları görülmektedir. Latin kökenli ailelerin her türlü oyun inançlarını onayladıkları görülmektedir (LaForett ve Mendez, 2017).

İnsan yapımı çevre, ebeveynlerin görüşleri ve çocukların açık hava oyunları isimli çalışmada (Bringolf-Isler vd., 2010) daha fazla kentleşmiş alanlarda, cadde yoğunluğu ergenlerin ve çocukların açık havada oyun oynama süresini etkilediği ve ters orantı olduğu görülmüştür. Ebeveynlerin trafik güvenliği konusundaki endişeleri çocukların açık havada daha az oyun oynaması ile ilişkilendirilmiştir. Ülkenin Fransızca konuşulan bölgesindeki kızlar, çocuklar ve ergenler daha az açık alanda oynamaktadırlar. Sosyokültürel faktörlere ek olarak, ebeveynlerin algıları dışarıda oynama süreleri ile

önemli ölçüde ilişkili bulunmuştur. Ayrıca bahçenin olmaması da çocukların dışarıda oyun oynama süresini etkilemektedir.

Wiseman, Harris ve Downes, (2019) 138 anne ve çocukla yapılan çalışmada çocukların fiziksel aktivite tercihlerini; annelerin yaşı, dışarıda oyunla ilgili ebeveynlerin kuralları ve ebeveynlerin çocukların davranışlarını ödüllendirmek veya kontrol etmek için dijital ekranları kullanmaları etkilediği görülmüştür. Ebeveynler hafta içi çocukların dış mekân oyunlarına katıldıklarını toplamda ortalamaları alındığında çoğunluğu 11,9 saat oynadıklarını bildirirken hafta sonu ise 7,41 saat oynadıklarını belirtmişlerdir.

Batı New York'taki çocukların açık hava oyunları hakkında 54 ebeveynin görüşleri anket ile toplanmıştır. Çocukların haftada ortalama 10 saat dışarı çıktıkları günde ise bir buçuk saat dışarı da oynadıkları görülmüştür. Tüm katılımcılar çocuklarının dışarıda oynamasının yararlı olduğunu belirtmişlerdir. Ebeveynlerin %44,7'si zaman eksikliğinden dolayı çocuklarının dışarıda yeteri kadar oyun oynayamadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin %37,29'u sert hava koşulları, %13,56'sı erişim engelleri, %3,39'u güvenlik ve %1,69'u teknoloji sebebiyle açık havada oyun oynamaya engel olduğunu açıklamıştır (Thibault, 2018).

Yunanistan, Portekiz, Estonya, Hırvatistan ve Norveç'te yapılan çalışmada (Sandseter vd., 2020) uygulayıcıların, ailelerin ve çocukların açık havada oyun deneyimlerine yönelik araştırma yapılmıştır. Araştırmada anket kullanılmıştır. Çalışmanın katılımcıları toplamda 32 uygulayıcı ve 184 kişiden oluşmaktadır. Bu çalışmada küçük çocukların riskli oyun algılarına ilişkin kültürel farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir. Norveçli ebeveyn ve uygulayıcılar Güney ülkelerindeki çalışma gruplarına göre daha az riskten kaçındıkları görülmüştür. Norveçli ebeveynler çocuklarının açık havada oyun oynaması konusunda daha az engel belirtmişlerdir. Hiçbir Estonyalı ve Norveçli ebeveyn çocukların açık havada oyun oynama konusunda yaralanma korkusunu bildirmediği görülmüştür. Yunan ebeveynlerin %5,7'si çocuklarının kirlenmesiyle ilgili endişelerini açık havada oyun konusunda engel olarak belirtmişlerdir. Diğer ülkelerde hiçbir ebeveynin bundan bahsetmediği görülmüştür. Çalışmaya katılan tüm ebeveynler arasında (%50'nin üzerinde) trafiğin açık havada oyun oynama konusunda engelleyici olduğunu belirtmişlerdir. Açık havada yabancı tehlikesi ise Portekiz (%62,9) ve Yunanistan'daki (%80,6) ebeveynler tarafından belirtilmiştir. Norveç'teki ebeveynlerin buna ilişkin yüzdeliği ise %13,3'tür. Ugulayıcıların yalnızca %9,4'ü çocukların yaralanma korkusunun ve %3,1'i ebeveynlerin kendi endişelerini açık

havada engel konusunu olduğunu belirtmişlerdir. Yunan ebeveynler tarafından oyun alanlarının olmaması (%74,3) ve yetersiz oyun tesisleri (%80) çocukların dışarıda oynamasına izin vermenin önünde engel olduğunu belirtirken Portekizliler ise medya uyarılarını (%61,3) belirtmişlerdir. Norveçli öğretmenler çocukların açık havada oyun oynamalarına ilişkin herhangi bir engelden bahsetmezken Yunan öğretmenlerin %50'si açık havada oyun oynamayı engelleyen unsurların zaman yetersizliği, oyun alanlarının eksikliği ve kötü hava koşulları olduğunu belirtmişlerdir. Kötü oyun tesisleri Portekiz ve Hırvatistan' da en sık belirtilen etmenlerdendir. Hava koşulları, çocukların kirlenmesi ve yaralamasıyla ilgili endişeler tüm ebeveynlerin %40,2'si ve öğretmenlerin %28,1'i tarafından belirtilmiştir. Hava koşullarına yönelik açık havada oyun oynama endişeleri en çok Hırvatistan ve Estonyalı ebeveynler tarafından belirtilirken, Norveç ve Portekizli ebeveynlerin daha az belirttiği görülmektedir.

Yapılan başka bir araştırmada (Vandermaas-Peeler, 2019) Danimarka'da 19 ve ABD' de 30 ebeveyn ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yolu ile çocuklarının oyun ve doğa deneyimlerine ilişkin inançları incelemişlerdir. Her iki bağlamda da ebeveynler açık hava ve doğada oyun oynamaya değer verse de Danimarka'daki ebeveynler çocuklarını çevresel koşullar ne olursa olsun dışarı çıkarmak ve onlara özgürce keşfetme, risk alma fırsatları sağladıklarını belirtmişlerdir. ABD'de bulunan ebeveynler oyunun zihinsel yararlarına odaklanırken, Danimarka'daki ebeveynler ise daha çok doğada zaman geçirmenin toplum ve çevre açısından önemine daha fazla vurgu yapmışlardır. Sonuç olarak, sosyokültürel değerlerin ve beklentilerin açık havada ve doğada oyun ile ilgili ebeveynlerin inançlarını ve değerlerini etkilediği görülmüştür. Ebeveynlerin kapalı ve açık alanlara ilişkin tutumlarında belirgin farklılıklara rastlanmıştır. ABD'de yaşayan ebeveynler genellikle hava kötü olduğunda kapalı alanlarda oynamanın kurtarıcı özelliği olduğunu ve içeride oynamanın daha güvenli, kontrollü olduğunu belirttikleri görülmüştür. Danimarka'da yaşayan ebeveynler ise kendi çocukluk deneyimlerini de ifade ederek her türlü hava koşulunda oyun oynamanın önemini açıklamışlardır. Amerika Birleşik Devletleri'nde güvenlik endişesiyle ailelerin açık havada oyunu sınırlandırdıkları görülmüştür. ABD'li birçok ebeveyn yaratıcılık ve bağımsızlığı iç mekândaki oyunlara bağlarken Danimarkalı ebeveynlerin daha çok dış mekânla açıkladıkları görülmüştür. Her iki ülkede aileler açık havada oyun sırasında egzersizin önemini belirtirken; koşma, zıplama ve kaba motor becerilerin gelişimine faydaları bulunduğunu belirtmişlerdir.

Danimarkalı ebeveynler ise açık havanın sağlık üzerine etkilerinden bahsederken çocukların daha az hastalandıklarını belirtmişlerdir.

Yurt içinde yapılan çalışmalar incelendiğinde annelerin, öğretmenlerin, babaların, çocukların, büyükbaba ve büyükannelerin oyun ve oyuncaklara yönelik görüşlerinin incelendiği çalışmalara rastlanırken yurt dışında ebeveynlerin, çocukların ve öğretmenlerin oyun görüşlerine yönelik araştırmaların yer aldığı görülmektedir. Yurt içinde yapılan alanyazın tarandığında toplam 24 adet oyun algısı ve düşüncelerine yönelik yapılmış çalışmaya rastlanmıştır. Bunlardan 8 tanesi ebeveynlere yönelik iken 4 tanesi annelere yöneliktir. Türkiye’de farklı kültürlerin oyun görüşlerinin karşılaştırılması açısından iki çalışmaya rastlanmıştır. Çalışmalardan Türk ve Kürt diğesinde ise Türkiye ve Kuzey Kıbrıs’ta yaşayan anne, baba ve çocukların oyuna yönelik görüşleri karşılaştırılmıştır. Türk, Kürt, Türk/köy düşük sosyoekonomik düzeydeki ebeveyn ve çocuklarından oluşan çalışma grupları mersin ili ve ilçesinden seçilen toplam 18 aile ve 54 katılımcı ile nitel çalışma yapılmıştır (Kurt, 2015). Diğeri çalışma ise Türkiye’nin Denizli il, ilçelerinden 50 çocuk 50 anne ve babaları ve Kuzey Kıbrıs Cumhuriyeti’nin Lefkoşa ilçesinden 35 çocuk 35 anne ve babaları ile nicel yöntemlerden tarama modeliyle yürütülmüştür (Gülay Ogelman vd., 2019). Bu çalışmada ise diğeri çalışmalardan farklı olarak Türkiye ve Özbekistan’da yaşayan annelerin oyun ve oyuncaklara yönelik düşünceleri nicel ve nitel yöntemler kullanılarak incelenmiştir.

3. YÖNTEM

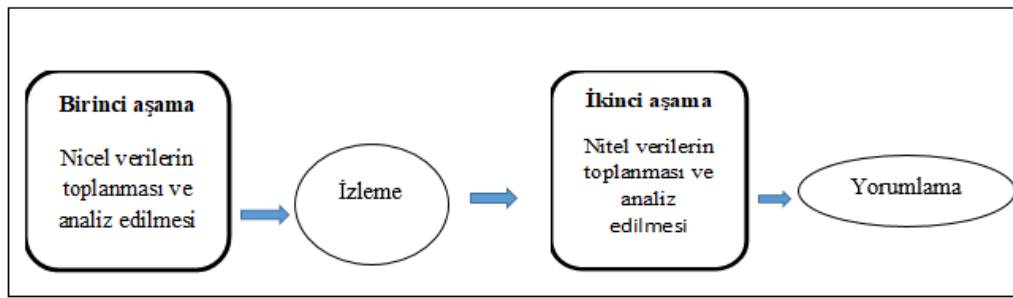
Bu bölümde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizine yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Türk ve Özbek annelerin oyun hakkındaki düşüncelerini, oyun deneyimlerini ve çocuklarının yaşamında oyunun yerine ilişkin görüşlerini incelemeyi ve karşılaştırmayı amaçlayan bu çalışmada karma yöntem kullanılmıştır. Bu yaklaşım araştırmacının, çoklu yaklaşımları kullanmasını sağlarken aynı zamanda seçeneklerini kısıtlamasını önler (Baki ve Gökçek, 2012). Karma yöntem kullanılmasının gerekçeleri arasında; oyun deneyimleri ve alguları ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde nicel veya nitel yöntemler kullanılan araştırmaların karma yöntem kullanılan çalışmalara göre oldukça fazla olmasıdır. Diğer bir gerekçe ise, oyun deneyimlerinin incelenmesi nicel yöntem ile yeterli olmayacağı nitel yöntem ile derinlemesine bilgi sahibi olunacağı düşünülmektedir. Nitel ve nicel verilerin bir arada kullanıldığı ve analizlerin sunulduğu karma yaklaşım, araştırma konusunun daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır. Nitel veya nicel yöntemlerin zayıf ve güçlü yanları bulunmaktadır. Nicel yaklaşım kullanılan araştırmalarda araştırılan konu hakkında sayısal verilere ve genel bir anlayışa ulaşabilmeyi sağlarken derinlemesine inceleme imkânı bulunmamaktadır. Nitel yaklaşımın kullanıldığı araştırmalarda ise katılımcıların deneyimlerine ve bakış açılarına ulaşılarak konular derinlemesine ve ayrıntılı incelenebilirken genelleme ve tahmin konularında zayıf kalmaktadır. Karma araştırma yaklaşımının kullanılması çalışmanın daha zengin olmasını ve araştırılan fenomenin daha detaylı anlaşılmasını sağlarken genelleme yapılmasına da yardımcı olmaktadır (Mertkan, 2015). Karma yöntemde amaç, nitel ve nicel araştırma yöntemlerini bir arada kullanarak bir yöntemin içerisindeki zayıf yönleri diğer yöntemle tamamlamaktır (Johnson ve Onwuegbuzie, 2004).

Creswell ve Plano Clarke (2014), karma yöntemlerden birçok desen bulunurken bu desenleri yakınsayan desen, keşfedici desen, açımlayıcı/açıklayıcı desen, iç içe desen, dönüştürücü desen ve çok aşamalı desen olmak üzere altı grup olarak belirtmiştir. Nicel verilerin nitel veriler ile destekleneceği ve bu verilerin analizlerinin birleştirilerek farklı ülkelerde yaşayan annelerin oyun deneyimleri ve algılarının karşılaştırılmasına ve araştırılan konu hakkında çok yönlü bilgi sahibi olmak amacıyla nicel ve nitel açımlayıcı desen kullanılmıştır. Açımlayıcı sıralı karma yöntem deseni nicel bulguların detaylı

açıklanmasını sağlamak amacıyla daha özel sonuçlar elde edilecek ikinci aşama olan nitel verileri de kullanmayı içermektedir. Bu desende ilk aşamada nicel veriler toplanır ve veriler analiz edilir. İkinci aşamada ise nicel verilerin açıklanması ve desteklenmesi amacıyla nitel veriler toplanır ve çözümlenir (Creswell, 2016; Yıldırım ve Şimşek, 2013). Nitel verilerin toplanması araştırmaya en uygun ve ikinci aşamaya katkı sağlayacak bireyler hakkında daha ayrıntılı bilgiye ulaşılmasını sağlar (Creswell, 2016; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Şekil 3.1.'de açıklayıcı sıralı karma yöntem deseninin aşamaları verilmiştir.

Şekil 3.1. Açımlayıcı sıralı karma yöntem deseni (Creswell, 2017, 39)

Bu amaçla araştırma iki aşamadan oluşmuştur. Birinci aşamada nicel veriler, araştırmacı tarafından oluşturulan anket ile Türkiye’de ve Özbekistan’da yaşayan annelerden toplanmıştır. Anket ile annelerin oyun deneyimleri, çocuklarının oyun ve oyuncak materyalleri hakkındaki görüşleri incelenmiştir. Anket sonuçlarından elde edilen bilgilerle ikinci aşamada yer alacak katılımcılar belirlenmiştir. Araştırmanın ikinci aşamasında nitel veriler, yarı yapılandırılmış görüşme ile annelerin ve çocuklarının oyun deneyimleri, oyuna bakış açıları hakkında daha ayrıntılı bilgilere ulaşmak amacıyla toplanmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmada karma yöntem kullanıldığından nicel ve nitel yöntem için seçilen çalışma grupları farklılaşmaktadır. Aşağıda seçilen çalışma gruplarının özellikleri verilmiştir.

3.2.1. Nicel Boyut katılımcıları

Araştırmanın çalışma grubunu 2-8 yaş arası çocuğu bulunan Türkiye'nin Hatay ilinde yaşayan ve Özbekistan'ın Taşkent ilinde yaşayan anneler oluşturmaktadır. Araştırmanın katılımcıları 40 Türk ve 41 Özbek olmak üzere toplam 81 annedir. Katılımcıların seçiminde 2-8 yaş arası çocuğu olan annelere ulaşmak amacıyla amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kartopu örnekleme yönteminde, daha zengin içeriğe ulaşmak amacıyla çalışma grubunu oluşturacak bir bireyle temas kurulmasının ardından, bu bireyin yardımıyla diğer bireye ulaşım zincirleme olarak çalışma grubu oluşturulur (Kılıç, 2013; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu çalışmada kartopu örnekleme yönteminin seçilmesinin amacı, katılımcılardan Özbekistan'da yaşayan 2-8 yaş arasında çocuğu bulunan annelere bu yaş aralığında çocuğu bulunan annelerin aracılığıyla daha kolay ulaşılacağı düşünülmesidir. Katılımcılara ait demografik özelliklerin dağılımı aşağıdaki Tablo 3.1., Tablo 3.2., Tablo 3.3. ve Tablo 3.4.'te; çocukların yaşlarına ilişkin dağılımlar ise Tablo 3.5. ve Tablo 3.6.'da gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Araştırmaya katılan Özbek ve Türk annelerin yaşlarına ilişkin yüzde-frekans dağılımları

Yaş aralıkları	Özbek anne frekans (f)	Özbek anne yüzde (%)	Türk anne Frekans (f)	Türk anne Yüzde (%)
21-25	7	17,1	2	5,0
26-30	18	43,9	18	45,0
31-35	11	26,8	10	25,0
36-40	4	9,8	7	17,5
41-45	1	2,4	3	7,5
Toplam	41	100,0	40	100,0

Tablo 3.1.'de Özbek ve Türk annelerin yaş aralıklarının sayıları ve yüzdeleri verilmiştir. Tabloya bakıldığında araştırmaya katılan Özbek annelerin %43,9'u 26-30, %26,8'i 31-35 ve %17,1'i 21-25 yaş aralığındadır. Türk annelerin %45'i 26-30, %25'i 31-35 ve %17,5'i 36-40 yaş aralığındadır.

Tablo 3.2. Araştırmaya Katılan Annelerin Eğitim Düzeylerine ilişkin yüzde-frekans dağılımları

Ülke	Eğitim düzeyleri	Frekans (f)	Yüzde (%)
Türkiye	İlkokul	2	5,0
	Ortaokul	7	17,5
	Lise	13	32,5
	Ön lisans	7	17,5

Tablo 3.3.(Devam) *Araştırmaya Katılan Annelerin Eğitim Düzeylerine ilişkin yüzde-frekans dağılımları*

Ülke	Eğitim düzeyleri	Frekans (f)	Yüzde (%)
Türkiye	Lisans	9	22,5
	Yüksek lisans	2	5,0
Özbekistan	Ortaokul	7	17,1
	Lise	11	26,8
	Ön lisans	3	7,3
	Lisans	14	34,1
	Yüksek Lisans	5	12,2
	Diğer	1	2,4

Tablo 3.2’de araştırmaya katılan annelerin eğitim düzeyleri ve yüzdeleri verilmiştir. Türk annelerin %32,5’i lise, %22,5’i lisans, %17,5’i ortaokul ve %17,5’i ön lisans mezunudur. Özbek annelerin %34,1’i lisans, %26,8’i lise, %17,1’i ortaokul ve %12,2’si yüksek lisans mezunudur.

Tablo 3.4. *Türk Annelerin Mesleklerine ilişkin yüzde-frekans dağılımları*

Meslekler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Anestezi Teknikeri	1	2,5
Antrenör	1	2,5
Asker	2	5,0
Ev Hanımı	18	45,0
Gemi Acente Personeli	1	2,5
Kuaför	1	2,5
Lojistik	1	2,5
Memur	4	10,0
Muhasebeci	2	5,0
Müşteri Temsilcisi	1	2,5
Öğretmen	6	15,0
Temizlik Görevlisi	1	2,5
Veteriner Hekim	1	2,5
Toplam	40	100,0

Tablo 3.3’te Türk annelerin mesleklerine dair bilgiler yer almaktadır. Türk annelerin %45’i ev hanımı, %15’i öğretmen, %15’i memur olduğu görülmektedir.

Tablo 3.5. *Özbek Annelerin Mesleklerine ilişkin yüzde-frekans dağılımları*

Meslekler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Aşçı	1	2,4
Bankacı	1	2,4
Ev Hanımı	11	26,8
Hemşire	1	2,4
İktisatçı	2	4,9
İnternet sitesi Editörü	1	2,4
Kasiyer	1	2,4

Tablo 3.6. (Devam) *Özbek Annelerin Mesleklerine ilişkin yüzde-frekans dağılımları*

Meslekler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kreş Çalışanı	1	2,4
Kuaför	1	2,4
Memur	2	4,9
Menajer	1	2,4
Muhasebeci	3	7,3
Otelci	1	2,4
Öğretmen	4	9,8
Pedagog	1	2,4
Programcı	1	2,4
Satış Müdürü	1	2,4
Satış Sorumlusu	3	7,3
Sekreter	1	2,4
Terzi	1	2,4
Tur Operatörü	1	2,4
Toplam	40	100,0

Tablo 3.4'te Özbek annelerin mesleklerine dair bilgiler yer almaktadır. Özbek annelerin %26,8'i ev hanımı ve %9,8'i öğretmen olduğu görülmektedir.

Tablo 3.7. *Araştırmaya katılan Türk annelerin çocuklarının yaşlarına ilişkin yüzde-frekans dağılımları*

Yaş	Çocuk sayısına ilişkin frekans (f)	Yüzde (%)
2	11	27,5
3	7	17,5
4	2	5,0
5	5	12,5
6	8	20,0
7	3	7,5
8	4	10,0
Toplam	40	100,0

Tablo 3.5'te araştırmaya katılan Türk annelerin çocuklarının yaşlarına ilişkin yüzde-frekans dağılımları verilmiştir. Çocukların %27,5'i 2 yaş, %17,5'i 3 yaş, %20'si 6 yaş ve %12,5'i 5 yaş olduğu görülmektedir. Çocukların 20'si kız, 20'si de erkeklerden oluşmaktadır.

Tablo 3.8. *Araştırmaya katılan Özbek annelerin çocuklarının yaşlarına ilişkin yüzde-frekans dağılımları*

Yaş	Çocuk sayısına ilişkin frekans (f)	Yüzde (%)
2	6	14,6
3	7	17,1
4	4	9,8
5	9	22,0
6	5	12,2
7	4	9,8
8	6	14,6
Toplam	41	100,0

Tablo 3.6’da araştırmaya katılan Özbek annelerin çocuklarının yaşlarına ilişkin yüzde-frekans dağılımları verilmiştir. Çocukların %22’si 5 yaş, %17,1’i 3 yaş, %14,6’sı 2 yaş, %14,6’sı 8 yaş ve %12,2’si 6 yaş olduğu görülmektedir. Çocukların 23’ü kız, 18’i erkeklerden oluşmaktadır.

3.2.2. Nitel Boyut Katılımcıları

Açımlayıcı desende ilk aşamada nicel veriler ikinci aşamada nicel verilere bağlı olarak nitel veriler toplanır. Bu desende, nitel veriler nicel verileri desteklemek amacıyla kullanıldığından katılımcılar başlangıçta katılan bireyler olmalıdır (Creswell, 2016). Nitel veri toplamak amacıyla katılımcı seçimi, ilk aşamada anket sorularını dolduran anneler arasından amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılarak oluşturulmuştur. Maksimum çeşitlilik örneklemeinde amaç, küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örneklem içerisinde çeşitliliği maksimum derece yansıtmak ve problemin farklı durumlarını ortaya koymaktır. Ayrıca çeşitlilik gösteren bireyler arasında ortak olgunun bulunup bulunmadığı incelenir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Böylelikle nitel boyutta Türkiye’nin Hatay ilinden 5, Özbekistan’ın Taşkent ilinden 5 olmak üzere toplam 10 anne ile araştırmacı tarafından oluşturulan görüşme formu kullanılarak görüşmeler yapılmıştır. Katılımcılar belirlenirken yaş ve öğrenim durumları dikkate alınmıştır. Katılımcılara verilen takma isimler; Türk annelere Meryem, Fatma, Şeyma, Irmak ve Eslem şeklindedir. Özbek annelere ise Jana, Nilüfer, Svetlana, Şahnoza, Zarina şeklindedir. Tablo 3.7.’te katılımcılara ait kişisel bilgiler yer almaktadır.

Tablo 3.9. *Özbek ve Türk Annelere İlişkin Demografik Bilgiler*

Yaş aralıkları	Özbek anneler frekans (f)	Türk anneler frekans (f)
21-25	-	1
26-30	2	1
31-35	2	2
36-40	1	-
41-45	-	1
Eğitim Düzeyleri		
Ortaokul	1	2
Lise	2	1
Lisans	1	2
Yüksek lisans	1	-
Meslek		
Ev hanımı	3	5
Mağaza sorumlusu	1	-
Kuaför	1	-

Tablo 3.7.'deki annelerin demografik özelliklerine bakıldığında Özbek annelerin 26-30, 31-35 ve 36-40 yaş aralığında oldukları görülmektedir. Türk annelerin 21-25, 26-30, 31-35 ve 41-45 yaş aralığında oldukları görülmektedir. Özbek annelerin yüksek lisans, lisans, lise ve ortaokul mezunu oldukları görülmektedir. Türk anneler ortaokul, lise ve lisans mezunudur. Özbek annelerin üçü ev hanımı, biri mağaza sorumlusu ve biri kuaför olduğunu belirtmiştir. Türk annelerin hepsinin ev hanımı olduğu görülmektedir. Tablo 3.8'de araştırmaya katılan Türk ve Özbek annelerin çocuklarının yaşları ve cinsiyetleri verilmiştir.

Tablo 3.10. Araştırmaya katılan Özbek ve Türk annelerin çocuklarının yaşları ve cinsiyetleri

Türk	Özbek
Şeyma: 3 yaş (erkek)	Jana: 8 yaş (kız), 4 yaş (erkek)
Eslem: 5 yaş (kız)	Nilüfer: 5 yaş (kız)
Fatma: 7 yaş (kız), 3 yaş (kız)	Svetlana: 6 yaş (erkek), 4 yaş (erkek)
Irmak: 6 yaş (kız)	Şahnoza: 6 yaş (erkek), 5 yaş (erkek)
Meryem: 5 yaş (erkek)	Zarina: 3 yaş (kız)

Tablo 3.8'de araştırmaya katılan Türk ve Özbek annelerin çocuklarının yaşları ve cinsiyetlerine bakıldığında Türk annelerin çocuklarının yaşları 3,5,6,7 olduğu görülürken toplam 2 erkek ve 4 kız çocuktan oluşmaktadır. Özbek annelerin çocuklarının yaşları 3,4,5,6,8 olduğu görülürken toplam 5 erkek ve 3 kız çocuktan oluşmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın nicel kısmı için anket ve nitel kısmı için görüşme formu olmak üzere 2 adet veri toplama aracı kullanılmıştır. Araştırmanın ilk aşamasında kapalı uçlu ve açık uçlu sorulardan oluşan araştırmacı tarafından alan yazından yararlanılarak geliştirilen “Annelerin Oyuna Yönelik Görüşleri” anketi kullanılmıştır. İkinci aşamada ise nitel verilerin toplanması amacıyla uzman kişilerin de görüşleri alınarak araştırmacı tarafından hazırlanan “Görüşme Formu” kullanılmıştır. Görüşmeler sırasında ses kaydı alınması, verilerin analizlerinin danışman rehberliğinde ilerlemesi, bulguların sunumunda doğrudan alıntılara yer verilmesi ile araştırmanın geçerliliğine katkı da bulunmuştur. Ayrıca çalışmanın nasıl gerçekleştiğinin açık bir şekilde ifade edilmesi, veri toplama araçlarında uzman görüşlerinin alınması ve görüşme verilerinin kodlanması sırasında

farklı bir araştırmacı ile uzlaşma sağlanması ile araştırmanın güvenilirliği arttırılmaya çalışılmıştır.

3.3.1. Annelerin Oyuna Yönelik Görüşleri Anket Formu

Araştırmada annelerin oyuna yönelik görüşlerinin belirlenmesi amacıyla alan yazından, araştırma sorularından ve uzman görüşlerinden yararlanılarak araştırmacı tarafından oluşturulan “Annelerin Oyuna Yönelik Görüşleri Anket Formu” kullanılmıştır. Anket, 66 soru ve 4 bölümden oluşup içerisinde kapalı uçlu ve açık uçlu sorular bulunmaktadır. Birinci bölümde demografik bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölüm, 5’li likert tipinde 45 maddeden oluşmaktadır. nc bölüm ise denetim listesi şeklinde işaretleme gerektiren sorulardan oluşmaktadır. Dördüncü bölümde ise 5 açık uçlu soru bulunmaktadır. Anketin amacı annelerin oyun algılarını, oyun deneyimlerini, çocuklarının oyunları hakkındaki görüşlerinin ortaya çıkarılmasını amaçladığından; anket soruları, annelerin oyun görüşleri ve algısı, oyunun önemi, oyunun özellikleri oyun materyalleri çerçevesinde ilgili alanyazın incelenerek hazırlanmıştır. Alan uzmanlarından beş kişinin görüşü alınarak kapsam geçerliliği sağlanan anket formunun maddelerinin anlaşılabilirliği açısından on anneye pilot uygulama yapılmıştır. Uygulama sonucunda gerekli düzenlemeler yapılarak son şekli verilmiştir. Rusçaya eviride ise 2 uzman yeminli tercüman tarafından kontroller ve düzenlemeler yapılmıştır. Anket formu EK-3’de sunulmuştur.

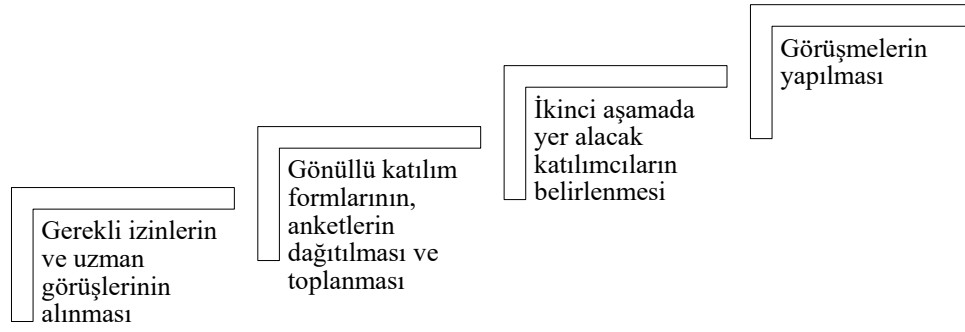
3.3.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Araştırmanın ikinci aşamasında ise nitel veri tekniklerinden görüşme tekniği ile araştırmacı tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak veriler toplanmıştır. Görüşme formunu oluştırmada annelerin oyun algısı ve görüşleri, oyun ve oyuncak ile ilgili alanyazın taramasından ve araştırma sorularından yararlanılmıştır. Görüşme formunun amacı annelerin oyun algılarının, görüşlerinin ve deneyimlerinin ayrıntılı incelenmesi ayrıca çocuklarının oyunları hakkındaki düşüncelerinin derinlemesine ortaya çıkarılmasıdır (Yıldırım ve şimşek, 2018). Görüşme formu 14 açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme sorularının geçerliliğini sağlamada nitel araştırma konusunda deneyimi bulunan ve alanda beş uzmanın görüşlerinden faydalanılmıştır. Görüşme sorularının araştırmanın amacına uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığı kapsam geçerliliği yönünden değerlendirilmiştir.

Uzman kişilerin görüşme formuna dönütleri doğrultusunda sorular tekrar düzenlenerek son şekli verilmiştir. Araştırmada kullanılan görüşme formu EK-4 gösterilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmacı tarafından oluşturulan anket ve görüşme formları için alandan beş uzmanın görüşleri doğrultusunda düzenlemeler yapılmış ve son şekli verilmiştir. Araştırma için Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden Etik Kurul izni alınmıştır. Etik kurula ilişkin izin belgesi EK-5'te verilmiştir. Bu araştırmada veri toplama sürecinde, kartopu örnekleme yöntemi ile Özbekistan'da ve Türkiye'de bulunan toplamda 81 anneye ulaşılarak "Gönüllü Katılım Formu" (EK-1) imzalatılarak anketler dağıtılmıştır. Annelere anketler verilirken araştırmanın amacı ve içeriği hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca verdikleri cevapların araştırmanın sağlıklı yürütülebilmesi için önemli olduğu bildirilmiştir. Anketten elde edilen bulgulara göre maksimum çeşitlilik örnekleme yoluyla belirlenen her iki ülkeden 10 anneye yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan görüşme formu kullanılarak veriler toplanmıştır. Görüşme yapılmak istenilen annelere ulaşılarak gönüllü olup olmadıkları sorulmuştur. Gönüllü olduğunu belirten annelere "Gönüllü Katılım Formu" (EK-2) imzalatılarak araştırmanın amacı, içeriği, görüşme nedeni anlatılmıştır. Araştırmanın etiği açısından gerçek isimlerinin kullanılmayacağı belirtilmiştir. Görüşmenin sakin bir ortamda ve zaman kaygısı olmadan yapılmasının önemi açıklandıktan sonra gerçekleşeceği tarih ve zaman belirlenmiştir. Türkiye'de yaşayan annelerle yüz yüze görüşmeler yapılırken Özbekistan'da yaşayan annelerle Skype üzerinden görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerin süresi ortalama 35-50 dakika sürmüştür ve görüşme başlamadan önce belirlenen annelerin gönüllü olup olmadığı sorulmuştur. Görüşmeler esnasında katılımcıların izinleri alınarak ses kaydı yapılmıştır. Ardından bütün veriler katılımcılara verilen kodlarla bilgisayara aktarılmıştır. Araştırmanın birinci aşaması için veriler toplanmaya Eylül 2020 tarihinde başlayıp 20 Şubat 2021 tarihinde sona ermiştir. Birinci aşamadaki veriler dikkate alınarak belirlenen anneler ile görüşmeler 15 Mart 2021 tarihinde başlayıp 20 Mayıs 2021 tarihinde sona ermiştir. Araştırmada yer alan katılımcıların kimlikleri araştırma raporlarında gizli tutulmuş olup araştırma sonrasında da açıklanmamıştır. Verilerin toplanmasına ilişkin bilgiler aşağıdaki şekil 3.2.'de yer verilmiştir.

Şekil 3.2. Verilerin toplanma süreci

3.5. Verilerin Analizi

Açımlayıcı sıralı karma yöntemde nicel ve nitel verilerin analizi ayrı ayrı gerçekleştirilmektedir (Creswell, 2016). Aşağıda nicel ve nitel verilerin analizine yönelik bilgilere yer verilmiştir.

3.5.1. Nicel verilerin analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 26 istatistik paket programı ile analiz edilmiştir. Ankette yer alan kapalı uçlu soruları çözümlmek için “betimsel istatistik” teknikleri (frekans, yüzde) kullanılmıştır.

3.5.2. Nitel verilerin analizi

İkinci aşamada ise ses kayıt cihazından dinlenip dökümü yapılan görüşme sorularının yanıtlarını çözümlmek için içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde veri kavramsallaştırılır ve olguyu tanımlayabilecek bir biçimde mantıksal düzenlenmesi yapılır ve buna göre temalar çıkartılır. Araştırmada kullanılan içerik analizi kapsamında, ilk aşamada verilerin kodlanması yapıldıktan sonra ortaya çıkan kodlamalardan yola çıkılarak kodları belirli kategorilerde toplayan temalar oluşturulur. Tematik kodlama aşamasının ardından verilerin, oluşturulan kodlara ve temalara göre düzenlenmesi ve bulguların yorumlanması aşamaları gerçekleştirilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 238-252). Verilerin kodlanması aşamasında, elde edilen bilgiler anlamlı bölümlere ayrıldıktan sonra her bölümün kavramsal olarak ne ifade ettiği bulunur. Bu bölümler araştırmacı tarafından isimlendirilir diğer bir ifade ile kodlanır. Kodlama aşamasında ana kod ve alt

kodlar belirlendikten sonra kodlar aracılığıyla toplanan veriler kategorize edilerek temalar oluşturulur (Creswell, 2017, s.154-155; Yıldırım ve Şimşek, 2018, s.243).

3.5.2.1. Nitel verilerin güvenilirliği

Verilerin analizi sürecinde görüşme dökümlerinin %10'u ikinci bir kodlayıcı tarafından gönderilen tema ve kod anahtarı kullanılarak kodlanmıştır. Tez danışmanı görüşme dökümlerini, kod ve tema anahtarını incelemesinin ardından ortaya çıkan farklılıklar için araştırmacı ve ikinci kodlayıcı görüşme sağlayarak temalar üzerinde uzlaşım sağlamıştır. Güvenilirlik hesaplamasının yapılabilmesi için uyum yüzdesi formülü ($\Delta = C \div (C + \partial) \times 100$) kullanılmıştır. Formülde, Δ : Güvenirlik katsayısını, C: Üzerinde görüş birliği sağlanan konu/terim sayısını, ∂ : Üzerinde görüş birliği bulunmayan konu/terim sayısını ifade etmektedir. Kodlayıcılar arası görüş birliğinin en az %80 olması beklenmektedir (Miles ve Huberman, 1994; Patton, 2002; Akt: Baltacı, 2017). Bu araştırmada ise güvenilirlik %85 olarak hesaplanmıştır. Bu yüzdeler araştırmanın güvenilir olduğunu göstermektedir.

4. BULGULAR VE YORUM

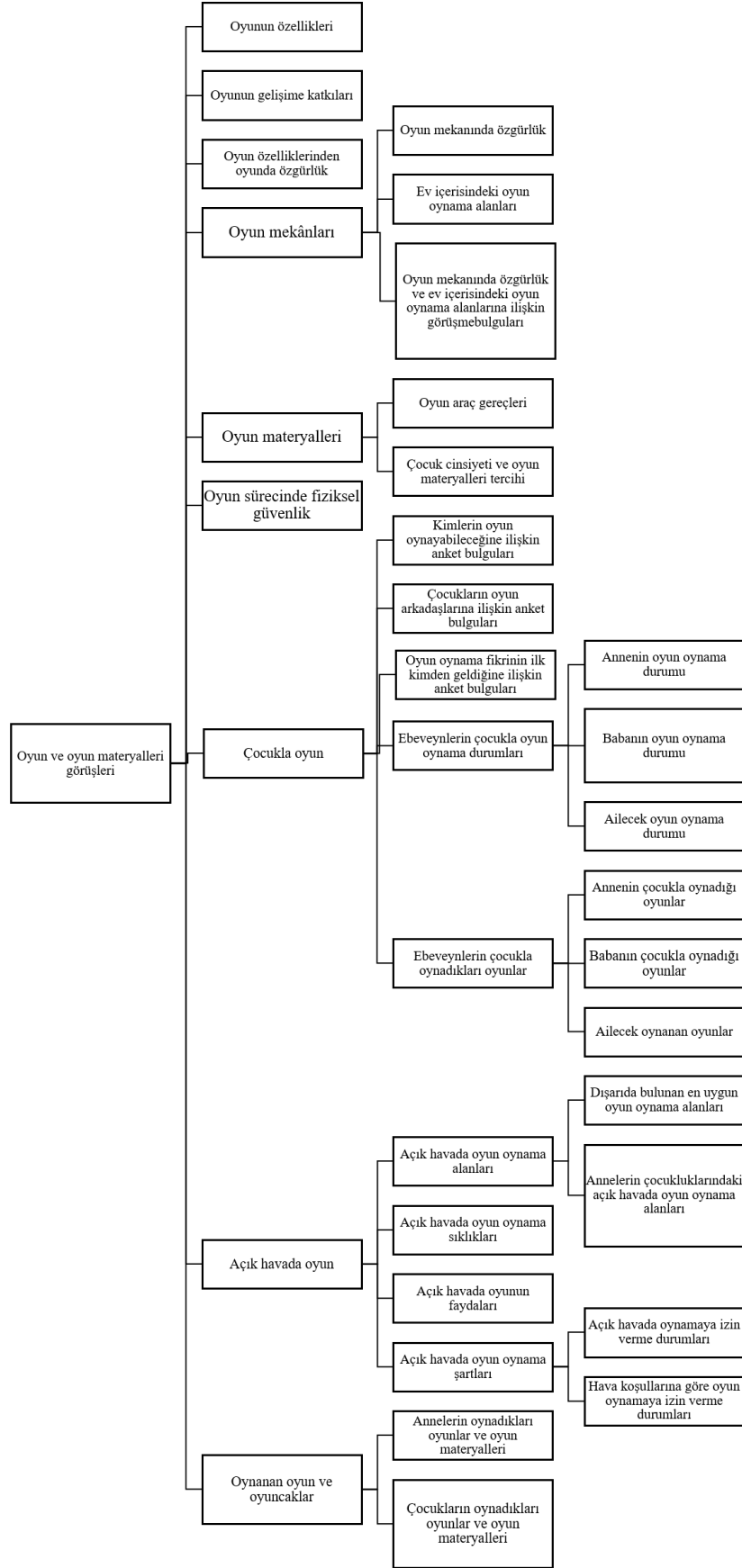
Bu bölümde, annelerin oyun ve oyun materyalleri hakkındaki düşüncelerinin ve çocuklarının yaşantılarında oyunun yerine ilişkin anket ve görüşmeler yolu ile elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan bulgulara verilmiştir. Araştırma kapsamında birinci aşamada Türkiye’de ve Özbekistan’da yaşayan toplam 81 anneye anket uygulanmış olup ikinci aşamada ise her iki ülkeden toplam 10 anne ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Anket ve görüşme verilerinin analiziyle bulgular 9 ana tema altında ele alınmıştır. Anket verilerinden elde edilen nicel veriler ve görüşme verilerinden elde edilen nitel bulgular bir arada verilerek sunulmuştur. Her tema için önce nicel bulgular; ardından görüşmelerden elde edilen nitel bulgular doğrudan alıntılarla desteklenerek verilmiştir. Araştırmanın “Özbek ve Türk annelerin oyun hakkındaki düşünceleri nelerdir?” alt amacına oyunun özellikleri, oyunun gelişime katkıları, kimlerin oyun oynayabileceği temaları/başlıkları cevap vermektedir. “Özbek ve Türk annelerin oyun deneyimleri nelerdir?” alt amacına annelerin çocukluklarındaki açık havada oyun oynama alanları, açık havada oyun oynama sıklıkları, annelerin oynadıkları oyunlar ve oyun materyalleri temaları/başlıkları yanıt vermektedir. “Özbek ve Türk annelerin çocuklarının oyunları ve oyun materyalleri hakkındaki düşünceleri nelerdir?” alt amacına ise oyun özelliklerinden oyunda özgürlük, oyun mekânları, oyun materyalleri, oyun sürecinde fiziksel güvenlik, çocukla oyun, açık havada oyun ve oynanan oyun ve oyuncaklar temaları/başlıkları cevap vermektedir.

Annelerle yapılan görüşmelerin ve uygulanan anketlerin analizleri ile oyun ve oyuncak algısı çerçevesinde oluşturulan 9 ana tema ve alt temaları aşağıda verilmiştir.

1. Oyunun özellikleri
2. Oyunun gelişime katkıları
3. Oyun özelliklerinden oyunda özgürlük
4. Oyun mekânları
 - a. Oyun mekânında özgürlük
 - b. Ev içerisindeki oyun oynama alanları
5. Oyun materyalleri
 - a. Oyun araç gereçleri
 - b. Çocuk cinsiyeti ve oyun materyalleri tercihi
6. Oyun sürecinde fiziksel güvenlik
7. Çocukla oyun
 - a. Kimlerin oyun oynayabileceği
 - b. Çocukların oyun arkadaşları

- c. Oyun oynama fikrinin ilk kimden geldiği
 - d. Ebeveynlerin çocukla oyun oynama durumları
 - i. Annenin oyun oynama durumu
 - ii. Babanın oyun oynama durumu
 - iii. Ailecek oyun oynama durumu
 - e. Ebeveynlerin çocukla oynadıkları oyunlar
8. Açık havada oyun
- a. Açık havada oyun oynama alanları
 - i. Dışarıda bulunan en uygun oyun oynama alanları
 - ii. Annelerin çocukluklarındaki açık havada oyun oynama alanları
 - b. Açık havada oyun oynama sıklıkları
 - c. Açık havada oyunun faydaları
 - d. Açık havada oyun oynama şartları
 - i. Açık havada oynamaya izin verme durumları
 - ii. Hava koşullarına göre oyun oynamaya izin verme durumları
9. Oynanan oyun ve oyuncaklar
- a. Annelerin oynadıkları oyunlar ve oyun materyalleri
 - i. Annelerin oynadıkları oyunlar
 - ii. Annelerin oynadıkları materyaller
 - b. Çocukların oynadıkları oyunlar ve oyun materyalleri

Oyun ve oyun materyali algısına ait 9 tema ve alt temaların genel görünümü şekil 4.1.' de sunulmuştur.

Şekil 4.1. Oyun ve Oyun materyallerine ilişkin tema ve alt temalar

4.1. Annelere Göre Oyunun Özelliklerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde annelerin ilk olarak oyunun özelliklerine yönelik 5 anket sorusunun cevaplarını içeren nicel bulgulara daha sonra oyunun anneler tarafından tanımını içeren görüşme bulgularına yer verilmiştir.

4.1.1. Oyunun özelliklerine ilişkin anket bulguları

Özbekistan'dan 41, Türkiye'den 40 olmak üzere toplam 81 annenin oyun özelliklerine ilişkin görüşlerinin yüzde-frekans dağılımının sonuçları Tablo 4.1.'de verilmiştir.

Tablo 4.1. Annelerin oyunun özelliklerine ilişkin görüşlerine ilişkin yüzde-frekans dağılımları

İfadeler	Yanıtlar	Türk anne frekans (f)	Türk anne yüzde (%)	Özbek anne frekans (f)	Özbek anne yüzde (%)
Çocuklar eğlenmek için oyun oynarlar.	Kesinlikle katılmıyorum	-	-	2	4,9
	Katılmıyorum	2	5,0	5	12,2
	Kararsızım	1	2,5	4	9,8
	Katılıyorum	15	37,5	25	61,0
	Kesinlikle katılıyorum	22	55,0	5	12,2
Oyun öğretici olmalıdır.	Kesinlikle katılmıyorum	1	2,5	1	2,4
	Katılmıyorum	3	7,5	5	12,2
	Kararsızım	3	7,5	10	24,4
	Katılıyorum	17	42,5	16	39,0
	Kesinlikle katılıyorum	16	40,0	9	22,0
Oyun eğlenceli bir etkinliktir.	Kesinlikle katılmıyorum	-	-	1	2,4
	Katılmıyorum	-	-	3	7,3
	Kararsızım	1	2,5	5	12,2
	Katılıyorum	17	42,5	20	48,8
	Kesinlikle katılıyorum	22	55,0	12	29,3
Oyunda çocuk aktif olmalıdır.	Kesinlikle katılmıyorum	-	-	1	2,4
	Katılmıyorum	1	2,5	3	7,3
	Kararsızım	2	5,0	10	24,4
	Katılıyorum	15	37,5	22	53,7
	Kesinlikle katılıyorum	22	55,0	5	12,2
Oyun hareketli olmalıdır.	Kesinlikle katılmıyorum	2	5,0	-	-
	Katılmıyorum	12	30,0	5	12,2
	Kararsızım	9	22,5	11	26,8
	Katılıyorum	13	32,5	17	41,5
	Kesinlikle katılıyorum	4	10,0	8	19,5

Tablo 4.1.'de annelerin oyun özelliklerine ilişkin görüşlerine bakıldığında “Çocuklar eğlenmek için oyun oynarlar” ifadesi için Türk annelerin %55'i kesinlikle

katılıyorum ve %37,5'i katılıyorum ifadesini seçmişlerdir. Özbek annelerin ise %12'si kesinlikle katıldığını, %61'i katıldıklarını belirtmişlerdir. Beklenmeyen bir bulgu ise Özbek annelerin %4,9'unun (2 anne) bu maddeye kesinlikle katılmıyorum olarak cevap vermesidir. Her iki ülkedeki annelerin çoğunluğunun bu maddeye kesinlikle katılıyorum ya da katılıyorum olarak cevap verdiği görülmektedir.

“Oyun öğretici olmalıdır” ifadesi için Türk annelerin %42'si katılıyorum ve %40'ı kesinlikle katılıyorum ifadesini seçmişlerdir. Yalnızca %2,5'i (1 anne) kesinlikle katılmadığını belirtmiştir. Özbek annelerin ise %39'u katıldıklarını, %24,4'ü kararsız olduklarını ve %22'si kesinlikle katıldıklarını bildirmişlerdir. Daha yüksek sayıda Türk annenin Özbek anneye göre oyunun öğretici olması gerektiğini düşündüğü görülmektedir.

“Oyun eğlenceli bir etkinliktir” ifadesi için Türk annelerin %55'i kesinlikle katıldıklarını ve %42,5'i katıldıklarını belirtmişlerdir. Özbek annelerin ise %48,8'i katıldıklarını ve %29,3'ü kesinlikle katıldıklarını bildirmişlerdir. Ayrıca %2,4'ü kesinlikle katılmadıklarını belirtirken %7,3'ü katılmadıklarını belirtmişlerdir. Her iki ülkedeki annelerin çoğunluğunun bu maddeye kesinlikle katılıyorum ya da katılıyorum olarak cevap verdikleri görülmektedir.

“Oyunda çocuk aktif olmalıdır” ifadesi için Türk annelerin %55'i kesinlikle katıldıklarını ve %37,5'i katıldıklarını belirtirken %2,5'i (1 anne) katılmadıklarını bildirmiştir. Özbek annelerin ise %53,7'si katıldıklarını, %24,4'ü kararsız kaldıklarını bildirirken %12,2'si kesinlikle katıldıklarını bildirmiştir. Annelerin %7,3'ü katılmadıklarını, %2,4'ü ise kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Daha yüksek sayıda Türk anne Özbek anneye göre oyunda çocuğun aktif olması gerektiğini düşünmektedir.

“Oyun hareketli olmalıdır” ifadesi için Türk annelerin %30'u katılmadığını belirtirken %32,5'i katıldıklarını ve %10'nu kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Özbek annelerden ise 41,5' katıldıklarını ifade ederken %26,8'i kararsız kaldıklarını, %19,5'i ise kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Daha fazla sayıda Özbek anne Türk anneye göre oyunun hareketli olması gerektiğini düşünmektedir.

Türk ve Özbek annelerin çoğunluğu çocukların eğlenmek için oyun oynadıklarını, eğlenceli bir etkinlik olduğunu belirtmişlerdir. Daha çok sayıda Türk annenin Özbek anneye göre oyunun öğretici olması ve oyunda çocuğun aktif olması gerektiğini düşündüğü görülmektedir. Türk annelere göre daha fazla sayıda Özbek anne ise oyunun hareketli olması gerektiğini düşünmektedir.

4.1.2. Oyunun özelliklerine ilişkin görüşme bulguları

Bu başlık altında annelerin “Oyun deyince ne anlıyorsunuz? Sizce oyun nedir?” sorusuna verdikleri cevapların analizi ile oluşan annelere göre oyunun tanımına ve özelliklerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Türk ve Özbek annelerin oyunun özelliklerine ilişkin görüşleri Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2. *Türk ve Özbek Annelere göre oyunun tanımına ilişkin alt tema dağılımları*

Türk anneler		Özbek anneler	
Oyunun özellikleri			
	Frekans(f)		Frekans(f)
Eğlence	3	Eğlence	4
Mutluluk	2	Gelişim	3
Gelişim	2	Öğrenme	1
Çocuk yaşamı için gereklilik	1	Yaşam ile ilgili bilgiler edinme	1

Not: Katılımcı sayısı 5’ten fazla görünmesinin nedeni annelerin birden fazla görüş bildirmesidir.

Buna göre Özbek ve Türk annelerin eğlence kavramı üzerinde yoğunlaştıkları görülmektedir. Türk anneler Özbek annelerden farklı olarak oyunu çocuğun yaşamı için gereklilik ve mutluluk kaynağı olarak tanımlamışlardır. Özbek anneler öğrenme ve yaşam ile ilgili bilgiler edinme konusuna vurgu yapmışlardır.

4.1.2.1. *Türk annelerin oyunun özelliklerine ilişkin görüşleri*

Türk annelerle yapılan görüşmelerin sonucunda hepsi oyunun çocuklara mutluluk ve eğlence verdiğini ifade etmiştir. Bazı anneler oyunun eğlenmek özelliğinin yanında gelişim yönüne de vurgu yapmıştır. Bir anne ise oyun ve öğrenme ilişkisini açıklamıştır.

Irmak kodlu anneye göre oyun mutluluk ve çocuk yaşamı için gereklilik olduğunu şu şekilde ifade etmiştir: “Oyun çocuk ruhunun yansımasıdır. Çocuk oyunsuz duramaz en mutlu olduğu şeydir.” Aynı şekilde Meryem kodlu anne, oyun denince aklına eğlence ve mutluluk geldiğini öğrenmenin ise hiç aklına gelmediğini ifade etmektedir. Ancak bunun kendi çocukluğu için doğru olduğunu, çocuğu için ise oyun sırasında öğrenmeyi ön planda tuttuğunu söylemiştir. Oyun sürecinde eğlenerek öğrenmenin daha kalıcı olacağına inandığını belirtmiştir. İfadeleri şu şekildedir:

Eğlence ve mutluluk bunlar geliyor. Hiç öğrenme gelmiyor biliyor musunuz? Çünkü kendimle alakalı. Ama ben çocuğumla alakalı öğrenmeyi ön planda tutuyorum ama benimkinden hiç öğrenme yoktu. Biraz daha eğlence ve mutluluk geliyor aklıma hiç öğrendiğimi hatırlamıyorum bir oyunda. Aslında ne kadar eksik değil mi bu benim için diye düşünmemiş değilim yani. Bunu anne olduktan sonra düşünebildim. Öncesinde düşünemiyordum yani. Anne olduktan sonra araştırmalarım nasıl öğretebilirim diye. Öncesinde hiç böyle düşünmüyordum. Ama sonra kendi kendime hayıflandım. Keşke bana da bu şekilde oyun ile öğretilseydi. Çünkü ben oyun oynarken çok mutluydum. En mutlu olduğum zaman da öğrendiğini düşünürsene. Ne kadar kalıcı bir öğrenme olur.

Bazı anneler ise oyunu eğlencenin yanında gelişim olarak tanımlamışlardır. Oyunun eğlenme aracı aynı zamanda çocukları geliştirdiğini düşünen Fatma kodlu anne görüşlerini: “Çocukların eğleneceği bir şeydir. Kendini geliştirmek için de oyun oynanabilir. Yani oyun bence aynı zamanda gelişimdir. Oyuna göre değişir. Çocukların yaşına göre değişir. Çocuk için eğlenme aracıdır.” şeklinde ifade etmiştir. Bu düşüncelere benzer şekilde oyunu eğlence ve gelişim olarak tanımlayan Eslem kodlu anne görüşlerini: “Oyun deyince eğlenmek ve gelişmeyi anlıyorum. Ruhsal ve fiziksel gelişimlerine katkı sağlayan aktivitelerdir.” biçiminde aktarmıştır.

Annelerin ifadelerine bakıldığında oyunu, annelerin hepsinin eğlence ve mutluluk aracı olarak; bazılarının ise ek olarak çocuğun gelişimi destekleme aracı olarak gördükleri söylenebilir. Türk annelerin oyunu genel olarak eğlenme aracı, mutluluk kaynağı, gelişimi sağlayan aktivite olarak tanımladıkları ve oyunun çocuk yaşamı için bir gereklilik olduğunu düşündükleri görülmüştür.

4.1.2.2. Özbek annelerin oyunun özelliklerine ilişkin görüşleri

Özbek annelerle yapılan görüşmelerin sonunda annelerin hepsi oyunun çocuklara eğlence verdiğini açıklamışlardır. Ayrıca oyunun öğretici ve gelişim yönüne de vurgu yapmışlardır.

Nilüfer kodlu anne, oyunun eğlence, öğrenme ve beceri gelişimi yönüne vurgu yapmıştır: “Oyun ilk önce eğlencedir. Oyun çocuğun eğitimi için faydalıdır ve gereklidir. Çocuk oyun oynayarak öğrenir. Çocuk oyun oynarken eğlenir güler koşar zıplar. Çocuğun becerilerini geliştirir”. Benzer şekilde oyunu eğlence, öğrenme olarak tanımlayan ve oyunun yaşam ile ilgili bilgiler kazandırdığını belirten Svetlana kodlu anne görüşlerini: “Bence oyun eğlencedir. Oyun denince ilk aklıma gelen eğlence oluyor. Tabi

ki aynı zamanda oyun öğreticidir. Çocuklar oyun yolu ile birçok şeyi öğrenebilirler. Hayat ile ilgili yaşam ile ilgili bilgiler edinir.” biçiminde aktarmıştır.

Şahnoza kodlu annede oyunu eğlence olarak tanımlarken aynı zamanda çocukların kişilik gelişimlerine olan faydalarından şu şekilde bahsetmiştir: “Oyun bence eğlencedir, çocuk için gelişim sağlar. Seçim yapmalarına yardımcı olur kendilerini keşfetmelerini sağlar. Yani oyunlar yolu ile kendi yapabildiklerinin farkına varırlar. Kendilerini tanırlar”. Zarina kodlu anne, oyunun eğlence ve zihinsel gelişime katkılarından bahsetmiştir: “Oyun çocuğun zekâsını geliştiriyor ve eğlendiriyor”.

Annelerin ifadelerine bakıldığında oyunu, hepsinin eğlence aracı olarak; bazıları ise gelişim ve öğrenme aracı olarak gördükleri söylenebilir. Özbek annelerin oyunu eğlence, gelişim, öğrenme, yaşam ile ilgili bilgiler edinme olarak tanımladıkları görülmektedir.

4.2. Annelere Göre Oyunun Gelişime Katkısına İlişkin Bulgular

Bu bölümde annelerin ilk olarak oyunun çocuğun gelişimine etkilerine yönelik 6 anket sorusuna verdikleri cevapları içeren nicel bulgulara daha sonra oyunun çocuklara faydalarının sorulduğu görüşme sorusuna verdikleri cevapların analizinden elde edilen nitel bulgularına yer verilmiştir.

4.2.1. Oyunun gelişime katkısına ilişkin anket bulguları

Özbekistan’dan 41, Türkiye’den 40 olmak üzere toplam 81 annenin oyunun gelişime katkısına ilişkin görüşlerinin yüzde-frekans dağılımının sonuçları Tablo 4.3.’de verilmiştir.

Tablo 4.3. Annelerin oyunun gelişime etkisine ilişkin görüşlerine ilişkin yüzde-frekans dağılımları

İfadeler	Yanıtlar	Türk anne frekans (f)	Türk anne yüzde (%)	Özbek anne frekans (f)	Özbek anne yüzde (%)
Çocukların başka çocuklarla oynaması sosyal becerilerinin gelişmesi açısından önemlidir.	Kesinlikle katılmıyorum	-	-	1	2,4
	Katılmıyorum	-	-	4	9,8
	Kararsızım	4	10,0	1	2,4
	Katılıyorum	10	25,0	20	48,8
	Kesinlikle katılıyorum	26	65,0	15	36,6

Tablo 4.4. (Devam) *Annelerin oyunun gelişime etkisine ilişkin görüşlerine ilişkin yüzde-frekans dağılımları*

İfadeler	Yanıtlar	Türk anne frekans (f)	Türk anne yüzde (%)	Özbek anne frekans (f)	Özbek anne yüzde (%)
Çocukların sağlıklı gelişimi için oyun önemlidir.	Katılmıyorum	-	-	2	4,9
	Kararsızım	2	5,0	6	14,6
	Katılıyorum	14	35,0	18	43,9
	Kesinlikle katılıyorum	24	60,0	15	36,6
Oyun oynama süresinin az olması çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkiler.	Kesinlikle katılmıyorum	4	10,0	2	4,9
	Katılmıyorum	11	27,5	3	7,3
	Kararsızım	7	17,5	12	29,3
	Katılıyorum	10	25,0	16	39,0
Oyun çocuklara yaşam için gerekli becerileri öğretir.	Kesinlikle katılıyorum	8	20,0	8	19,5
	Katılıyorum	17	42,5	24	58,5
	Kararsızım	1	2,5	4	9,8
	Katılmıyorum	2	5,0	4	9,8
Okuldaki etkinlikleri/dersleri oyun oynamasından daha önemlidir.	Kesinlikle katılmıyorum	8	20,0	1	2,4
	Katılmıyorum	15	37,5	3	7,3
	Kararsızım	4	10,0	13	31,7
	Katılıyorum	7	17,5	19	46,3
Çocuklar oyun oynamak yerine yaşam için gerekli becerileri kazanmalılar.	Kesinlikle katılıyorum	6	10,0	5	12,2
	Katılıyorum	11	27,5	4	9,8
	Katılmıyorum	18	45,0	11	26,8
	Kararsızım	2	5,0	18	43,9
	Katılıyorum	6	15,0	6	14,6
	Kesinlikle katılmıyorum	3	7,5	2	4,9

Tablo 4.3.'deki annelerin oyunun gelişime katkısına ilişkin görüşlerine bakıldığında "Çocukların başka çocuklarla oynaması sosyal becerilerinin gelişmesi açısından önemlidir" ifadesi için Türk annelerin %65'i kesinlikle katıldıklarını ve %25'i katıldıklarını bildirmişlerdir. Özbek annelerden %48,8'i katıldıklarını ve %36,6'sı kesinlikle katıldıklarını bildirmişlerdir. Beklenmeyen bir bulgu ise Özbek annelerden %9,8'i katılmadıklarını ve %2,4'ü kesinlikle katılmadığını belirtmişlerdir. Her iki ülkedeki annelerin çoğunluğu bu maddeye kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

"Çocukların sağlıklı gelişimi için oyun önemlidir" ifadesi için Türk annelerin %60'ı kesinlikle katıldıklarını ve %35'i katıldıklarını bildirmişlerdir. Özbek annelerden %43,9'u katıldıklarını ve %36,6'sı kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Türk annelerden katılmıyorum cevabı verildiği görülmezken Özbek annelerin %4,9'u bu

ifadeye katılmadıklarını bildirmişlerdir. Her iki ülkedeki annelerin çoğunluğu bu maddeye kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

“Oyun oynama süresinin az olması çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkiler.” ifadesi için Türk annelerin %27,5’i katılmadıklarını ve %25’i katıldıklarını bildirmişlerdir. Özbek annelerin %39’u katıldıklarını ve %19,5’i kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Daha yüksek sayıda Özbek anne oyun oynama süresinin az olmasının çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkilediğini düşünmektedir.

“Oyun çocuklara yaşam için gerekli becerileri öğretir” ifadesi için Türk annelerin %50’si kesinlikle katıldıklarını ve %42,5’i katıldıklarını bildirmişlerdir. Özbek annelerin %58,5’i katıldıklarını ve %22’si kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Her iki ülkedeki annelerin çoğunluğunun bu maddeye kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

“Okuldaki etkinlikleri/dersleri oyun oynamasından daha önemlidir.” ifadesi için Türk annelerin %37,5’i katılmadıklarını ve %20’si kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Özbek annelerin %46,3’ü katıldıklarını ve 31,7’si kararsız kaldıklarını bildirmişlerdir. Daha fazla sayıda Türk anne okuldaki etkinliklerin/derslerin oyun oynamasından daha önemli olmadığını düşünürken Özbek annelerin çoğunluğu bu ifade için katılıyorum ve kararsızım şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

“Çocuklar oyun oynamak yerine yaşam için gerekli becerileri kazanmalılar.” ifadesi için Türk annelerin %45’i katılmadıklarını ve %27,5’i kesinlikle katıldıklarını ifade etmişlerdir. Özbek annelerin %43,9’u kararsız olduklarını ve %26,8’i katılmadıklarını bildirmişlerdir. Daha yüksek sayıda Türk annenin bu ifade için katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

Türk ve Özbek annelerin oyunun gelişime katkısına ilişkin görüşlerine bakıldığında çoğunluğu çocukların başka çocuklarla oynaması sosyal becerilerin gelişmesi açısından önemli olduğunu, çocukların sağlıklı gelişimi için oyunun önemli olduğunu ve oyunun çocuklara yaşam için gerekli becerileri öğrettiğini belirtmiştir. Daha çok sayıda Özbek anne oyun oynama süresinin az olmasının çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkileyebileceğini ifade etmiştir. Daha çok sayıda Türk anne okuldaki etkinliklerin/derslerin oyun oynamasından daha önemli olmadığını ve “Çocuklar oyun oynamak yerine yaşam için gerekli becerileri kazanmalılar.” ifadesine katılmadıklarını bildirmişlerdir.

4.2.2. Annelere göre oyunun gelişime katkılarına ilişkin görüşme bulguları

Bu başlık altında annelerin “Sizce oyunun çocuklara faydaları nelerdir?” sorusuna verdikleri cevapların analizi ile oluşan annelere göre oyunun çocukların gelişimine katkılarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Türk ve Özbek Annelerin oyunun gelişime faydalarına ilişkin görüşleri Tablo 4.4’de verilmiştir.

Tablo 4.5. *Türk ve Özbek Annelere göre oyunun gelişime faydalarına ilişkin bulgular*

Oyunun gelişime faydalarına ilişkin ifadeler			
Türk anneler		Özbek anneler	
İfadeler	Frekans(f)	İfadeler	Frekans(f)
Sosyal gelişim	2	Sosyal gelişim	2
İletişim becerileri gelişimi	2	İletişim becerileri gelişimi	2
Toplumsal gelişim	1	Zekâ gelişimi	3
Düşünme becerileri gelişimi	1	Karakter gelişimi	1
Özgüven gelişimi	1	Fiziksel gelişim	1
Psikolojik gelişim	1	Problem çözme	1
Enerji boşaltımı	2	Yaratıcılık gelişimi	1
Yetişkin yaşamına hazırlık	3	Yetişkin yaşamına hazırlık	1
		Duygusal gelişim	1

Not: Katılımcı sayısı 5’ten fazla görünmesinin nedeni annelerin birden fazla görüş bildirmesidir.

Buna göre Özbek ve Türk annelerin sosyal gelişim, iletişim becerileri gelişimi ve yetişkin hayatına hazırlık konusunda ortak fikirde oldukları görülmektedir.

4.2.2.1. Türk annelerin oyunun gelişime katkılarına ilişkin görüşleri

Türk annelerle yapılan görüşmelerin sonucunda annelerin bazıları, oyunun sosyal, toplumsal ve bilişsel gelişim yönlerine vurgu yaparken; bazı anneler psikolojik, enerji boşaltımı ve yetişkin yaşamına hazırlık gibi faydalarına değinmişlerdir.

Fatma kodlu anne oyunun sosyal gelişim, iletişim becerileri, toplumsal gelişime faydalarından bahsederken aynı zamanda yetişkin yaşamına hazırlık olduğunu belirtmiştir. Annenin, özellikle kız çocukların toplumsal cinsiyet rollerini oyun sürecinde öğrenmesini vurguladığı görülmektedir. Fatma’nın bu konudaki ifadeleri şu şekildedir:

“Kendini geliştirir. Sosyalleşir, konuşmasına faydası olur. Toplumsallaşır. Birçok şeyde faydalıdır. Çocukların yaşlarına göre değişir. Kızsa çok güzel etkiler. Mutfakta oynuyorsa annelerden her şeyi öğrenir. Mutfak eşyalarını getirirler. Benim yanımda yaptığım şeyin aynısını yapmaya çalışırlar. Cam silerler, yardım ederler”.

Irmak kodlu anne ayrıca oyunun yetişkin yaşamına hazırlık yönüne şu şekilde değinmiştir: “Evcilik oynamasını da isterim. Evcilik sayesinde çocuk anne ruhunu edinir. Ben bebeğinin şurası kötü dediğimde hayır anne bunu ben böyle seviyorum der”. Her iki annenin de yetişkin hayatına hazırlık konusunda kız çocuklara toplumsal cinsiyet rollerinin öğretiminin altını çizdikleri görülmektedir.

Meryem kodlu anneye göre oyun çocukların düşünme becerilerine, özgüvenlerine katkı sağlamaktadır. Ayrıca oyunu en önemli aktivite ve ihtiyaç olarak tanımlamıştır. Annenin ifadeleri şu şekildedir: “...En önemli aktiviteleri oyundu...Çocukların çok yönlü düşünebilmesini sağlıyor. Özgüven katar. Hatta büyük oğlum diyor ki “Anne oyun oynamak benim için özgürlüktür” diyor. O yüzden oyun çocukların hayatında olmazsa olmaz yemek içmek üçüncü sırada da oyun diyorum”. Eslem kodlu anne de oyun sürecinde bilişsel becerilerin ve diğer becerilerin gelişimini vurgulamıştır. Annenin ifadeleri şu şekildedir: “Oyunun çocuklara birçok faydası var. Becerileri gelişir. Zihinsel açıdan katkı sağlar. Ruh dünyalarını yansıtır. Geleceğe hazırlar”.

Şeyma kodlu anneye göre oyun eğitici ve eğlendirici olduğu gibi çocuklarının psikolojilerine de iyi gelmektedir. Ayrıca oyun yolu ile enerji attıkları yönüne vurgu yapmıştır. İfadeleri şu şekildedir: “Eğitici ve eğlendiricidir. Psikolojilerine de çok iyi gelir. Dışarıda enerjilerini atarlar. Oyun çocukları geliştirir. Çocuklara bir şey demeye gerek yok kendiliğinden oynarlar”. Bu görüşe paralel olarak çocukların oyun sayesinde enerjilerini attıklarını ayrıca paylaşmayı ve iletişimi öğrendiklerini belirten Irmak kodlu anne görüşlerini: “Enerjilerini atarlar. Çocuk oynamazsa evde huysuz olur. Çocuk oyunla iletişimi, paylaşmayı öğrenir.” şeklinde dile getirmiştir.

Annelerin ifadelerine bakıldığında oyunun iletişim becerileri, sosyalleşme, paylaşma, çok yönlü düşünce gelişimi, özgüven, özgürlük, öğrenme, eğlence, psikolojik rahatlama, enerji boşaltımı ve geleceğe hazırlık gibi faydalarından bahsettikleri bazı anneler yetişkin yaşamına hazırlık yönüne değinmiştir.

4.2.2.2. *Özbek annelerin oyunun gelişime katkularına ilişkin görüşleri*

Özbek annelerle yapılan görüşmelerin sonucunda oyunun iletişim, sosyal, fiziksel, duygusal, zihinsel, dikkat, hafıza ve karakter, yaratıcılık gelişimi faydalarına değinmiştir. Ayrıca oyunun yetişkin yaşamına hazırlık faydasından da bahsetmişlerdir.

Jana kodlu anne, oyunu yetişkin hayatına hazırlık olarak tanımlamıştır. Oyunun iletişim ve fiziksel becerilere olan faydalardan bahsetmiştir. Örnekler vererek şu şekilde açıklamıştır:

“Oyun bence yetişkin yaşamına hazırlıktır. Aslında hayatın provasıdır diyebiliriz. Örneğin giyinmeyi öğrenir. Babasını veya annesini taklit eder onlar gibi davranmayı öğrenir... Çocuklar oyun oynarken motor becerileri gelişir. İletişim ve fiziksel becerilerini de oyun sayesinde geliştirirler. Çocuklarım benimle ve birbirleriyle oynarken daha hızlı gelişiyorlar çünkü oyunda anlamadıkları bir şey varsa onlara yardım edebilirim”.

Nilüfer kodlu anne oyunun dikkat, hafıza, iletişim ve karakter gelişimine faydalarına şu şekilde değinmiştir: “Oyun sırasında çocuğun dikkati ve hafıza ve azmi gelişir. Karakteri oluşur. Arkadaşlarıyla birlikte oyun oynarken öğrenir kendisini tanır. Dış dünyayla doğru iletişim kurmayı öğrenir. Odaklanmayı öğrenir. Kısacası oyun hem öğrenmedir hem de eğlenmedir. Oyun çocuğun gelişimini olumlu yönde etkiler”. Nilüfer kodlu anne gibi Zarina kodlu anne de anne oyunun dikkat ve hafıza gelişimine katkularına şu şekilde değinmiştir: “Hafızayı geliştirir. Dikkat toparlamasına yardımcı olur. Örneğin, eğitici oyuncakları, Legoları sayesinde daha uzun süreli oyunlar oynuyor ve hafızası bu şekilde gelişiyor”

Oyunun sosyalleşme, problem çözme ve yaratıcılık gibi faydalarına değinen Svetlana kodlu anne görüşlerini “Her türlü gelişim alanına katkısı olduğunu düşünüyorum. Sosyalleşme, problem çözme, yaratıcılık vb.” biçiminde aktarmıştır. Şahnoza kodlu anne ise oyunun duygusal, sosyal, zihinsel açıdan faydalarını şu şekilde ifade etmiştir: “Birçok yönden faydası vardır. Duygusal, sosyal, zekâ yönlerinde. Arkadaşlar edinir, kendisini tanır”.

Annelerin açıklamalarına bakıldığında bazı anneler oyunun iletişim, fiziksel, sosyal, problem çözme, yaratıcılık becerilerine olan faydalarından bahsederken bazıları; dikkat, hafıza, karakter, duygusal ve zihinsel gelişime sağladığı faydalarını belirtmişlerdir. Bir anne ise yetişkin yaşamına hazırlık yönüne vurgu yapmıştır.

4.3. Annelere Göre Oyun Özelliklerinden Oyunda Özgürlüğe İlişkin Bulgular

Bu başlık altında annelerin oyun özelliklerinden oyunda özgürlüğe yönelik görüşleri iki alt temada verilmiştir. İlk olarak annelerin oyun özelliklerinden oyunda özgürlüğe ilişkin 7 anket sorusunun cevaplarını içeren nicel bulgulara ardından farklı görüşme sorularının analizinden oluşan oyun özelliklerinden oyunda özgürlüğe yönelik görüşlere yer verilmiştir.

4.3.1. Oyun özelliklerinden oyunda özgürlüğe ilişkin anket bulguları

Özbekistan'dan 41, Türkiye'den 40 olmak üzere toplam 81 annenin oyun özelliklerinden oyunda özgürlüğe ilişkin görüşlerinin yüzde-frekans dağılımının sonuçları Tablo 4.5.'de verilmiştir.

Tablo 4.6. Annelerin oyun özelliklerinden oyunda özgürlüğe ilişkin görüşlerin yüzde-frekans dağılımları

İfadeler	Yanıtlar	Türk anne frekans (f)	Türk anne yüzde (%)	Özbek anne frekans (f)	Özbek anne yüzde (%)
Yetişkinler çocukların oyunlarını yönetmelidir.	Kesinlikle katılmıyorum	6	15,0	1	2,4
	Katılmıyorum	15	37,5	17	41,5
	Kararsızım	6	15,0	10	24,4
	Katılıyorum	8	20,0	13	31,7
	Kesinlikle katılıyorum	4	10,0	-	-
Çocuklar oyunlarını kendileri yönlendirmelidir.	Kesinlikle katılmıyorum	1	2,5	1	2,4
	Katılmıyorum	3	7,5	9	22,0
	Kararsızım	2	5,0	4	9,8
	Katılıyorum	19	47,5	19	46,3
	Kesinlikle katılıyorum	15	37,5	8	19,5
Oyun sırasında çocuk özgürce seçim yapmalıdır. (Rollerine, oyunun senaryosuna, oyunun süresine özgürce karar vermeliler.)	Kesinlikle katılmıyorum	-	-	1	2,4
	Katılmıyorum	2	5,0	7	17,1
	Kararsızım	2	5,0	8	19,5
	Katılıyorum	15	37,5	19	46,3
	Kesinlikle katılıyorum	21	52,5	6	14,6
Oyunu yetişkinler planlamalıdır.	Kesinlikle katılmıyorum	8	20,0	5	12,2
	Katılmıyorum	20	50,0	13	31,7
	Kararsızım	5	12,5	14	34,1
	Katılıyorum	5	12,5	8	19,5
	Kesinlikle katılıyorum	1	2,5	1	2,4
Oyunu çocuk kendisi planlamalıdır.	Kesinlikle katılmıyorum	-	-	1	2,4
	Katılmıyorum	1	2,5	1	2,4
	Kararsızım	4	10,0	14	34,1
	Katılıyorum	23	57,5	21	51,2
	Kesinlikle katılıyorum	12	30,0	4	9,8

Tablo 4.7. (Devam) *Annelerin oyun özelliklerinden oyunda özgürlüğe ilişkin görüşlerin yüzde-frekans dağılımları*

İfadeler	Yanıtlar	Türk anne frekans (f)	Türk anne yüzde (%)	Özbek anne frekans (f)	Özbek anne yüzde (%)
Çocuklar oyun sürecinde kendi kurallarını oluşturabilmelidir.	Kesinlikle katılmıyorum	-	-	2	4,9
	Kararsızım	-	-	9	22,0
	Katılıyorum	20	50,0	25	61,0
	Kesinlikle katılıyorum	20	50,0	5	12,2
Oyun zamanlarını çocuklar seçmelidir.	Kesinlikle katılmıyorum	2	5,0	2	4,9
	Katılmıyorum	17	42,5	13	31,7
	Kararsızım	6	15,0	11	26,8
	Katılıyorum	10	25,0	15	36,6
	Kesinlikle katılıyorum	5	12,5	-	-
Çocuk oyun oynamaya zorlanmamalıdır.	Kesinlikle katılmıyorum	-	-	1	2,4
	Katılmıyorum	2	5,0	4	9,8
	Kararsızım	3	7,5	5	12,2
	Katılıyorum	16	40,0	20	48,8
	Kesinlikle katılıyorum	19	47,5	11	26,8

Tablo 4.5.'deki annelerin oyun özelliklerinden oyunda özgürlüğe ilişkin görüşlerine bakıldığında “Yetişkinler çocukların oyunlarını yönetmelidir.” ifadesi için Türk annelerden %37,5'i katılmadığını, %20'si katıldığını ve %15'i kesinlikle katılmadığını belirtmiştir. Özbek annelerden %41,5'i katılmadığını ve %31,7'si katıldığını bildirmiştir. Daha yüksek sayıda Türk anne bu ifadeye katılmadığını veya kesinlikle katılmadığını bildirmiştir.

“Çocuklar oyunlarını kendileri yönlendirmelidir.” ifadesi için Türk annelerden %47,5'i katıldıklarını ve %37,5'i kesinlikle katıldıklarını bildirmişlerdir. Özbek annelerden %46,3'ü katıldıklarını, %22'si katılmadıklarını ve %19,5'i kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Daha yüksek sayıda Türk anne çocukların oyunlarını kendileri yönlendirmeleri gerektiğini düşünmektedirler.

“Oyun sırasında çocuk özgürce seçim yapmalıdır. (Rollerine, oyunun senaryosuna, oyunun süresine özgürce karar vermeliler.” ifadesi için Türk annelerden %52,5'i kesinlikle katıldıklarını ve %37,5'i katıldıklarını bildirmişlerdir. Özbek annelerden %46,3'ü katıldıklarını, %17,1'i katılmadıklarını ve %14,6'sı kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Daha yüksek sayıda Türk anne oyun sırasında çocuğun özgürce seçim yapması gerektiğini belirtmiştir.

“Oyunu yetişkinler planlamalıdır.” ifadesi için Türk annelerden %50’si katılmadıklarını ve %20’si kesinlikle katılmadıklarını bildirmişlerdir. Özbek annelerden %31,7’si katılmadıklarını, %19,5’i katıldıklarını ve %12,2’si kesinlikle katılmadıklarını bildirmişlerdir. Daha yüksek sayıda Türk anne oyunu yetişkinlerin planlamaması gerektiğini düşünmektedir.

“Oyunu çocuk kendisi planlamalıdır.” ifadesi için Türk annelerden %57,5’i katıldıklarını ve %30’u kesinlikle katıldıklarını ifade etmişlerdir. Özbek annelerden %51,5’i katıldıklarını ve %34’i kararsız kaldıklarını bildirmişlerdir. Daha yüksek sayıda Türk anne bu ifade için katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum cevap verdikleri görülmektedir.

“Çocuklar oyun sürecinde kendi kurallarını oluşturabilmelidir.” ifadesi için Türk annelerden %50’si katıldıklarını ve %50’si kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Özbek annelerden %61’ katıldıklarını ve %22’si kararsız kaldıklarını bildirmişlerdir. Daha yüksek sayıda Türk anne bu ifade için katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

“Oyun zamanlarını çocuklar seçmelidir.” ifadesi için Türk annelerin %42,5’i katılmadıklarını ve %25’i katıldıklarını bildirmişlerdir. Özbek annelerden %36,6’sı katıldıklarını belirtirken %31,7’si katılmadıklarını belirtmişlerdir. Daha fazla sayıda Türk anne bu ifade için katılmıyorum cevabı verirken Daha yüksek sayıda Özbek anne bu ifadeye katıldıklarını oyun zamanlarını çocukların seçmeleri gerektiğini düşünmektedirler.

“Çocuk oyun oynamaya zorlanmamalıdır.” ifadesi için Türk annelerden %47,5’i kesinlikle katıldıklarını ve %40’ı katıldıklarını bildirmişlerdir. Özbek annelerden %48,8’i katıldıklarını ve %26,6’sı kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca Özbek annelerden %9,8’i katılmadıklarını ve %2,4’ü kesinlikle katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Özbek ve Türk annelerin çoğunluğu bu ifade için katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum cevabını verdikleri görülmektedir.

Türk ve Özbek annelerin çoğunluğu çocuğun oyunlarında özgürce seçim yapıp, kendilerinin planlaması ve yönetmesi, yetişkinlerin müdahale etmemesi gerektiğini düşünürken; az sayıda anne çocuğun oyununda yetişkin müdahalesi olabileceğine yönelik görüş bildirmiştir. Özbek annelerden daha fazla sayıda Türk anne, çocukların oyunlarını yetişkinler değil çocukların yönetmeleri, oyun sırasında çocuğun özgür seçimler yapması, oyunu yetişkinlerin planlamaması, çocukların oyun sürecinde kendi kurallarını

oluşturabilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Türk annelerden daha yüksek sayıda Özbek anne oyun zamanlarını çocukların seçmesi gerektiğini düşünmektedir.

4.3.2. Oyun özelliklerinden oyunda özgürlüğe ilişkin görüşme bulguları

Bu bölümde Türk ve Özbek annelerin oyunda özgürlük temasına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.3.2.1. Türk annelerin oyun özelliklerinden oyunda özgürlüğe ilişkin görüşleri

Türk annelerin ikisi çocuğunun oyun seçiminde özgür olduğunu belirtmiştir. Bir anne kahvaltı yaptıktan ve evi topladıktan sonra çocuklarının oyun oynamasını istemektedir. Yasaklama ise dijital, silah ve korku içeren ve doktor seti ile ilgili oyunlar konusundadır. İki anne doktor seti ile oynarken karınlarını açtıklarından dolayı bu oyunu oynamalarını istemediklerini belirtmişlerdir. Bir anne ise apartmanda yaşadığından dolayı çocuğunun oyun oynarken sessiz olması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca bir anne çocuklarının evin içerisinde koşmalarını ve zıplamalarını istemediğini belirtmiştir.

Meryem kodlu anne kendi çocukluğunda daha özgür alanların bulunduğunu, oyun zamanlarını ve ne ile oynayacağını kendisinin belirlediğini ifade ederken çocuğunun da oyun seçimlerinde özgür olduğunu ancak çocuklarının daha çok öğretici oyunlar oynamasını istediğini şu şekilde açıklamıştır: "...Biraz daha özgür alan vardı galiba biz çocukken. Hani istediğimiz zaman sokağa çıkıyorduk. Mesela istediğimi oynuyordum... Benim şu oyunları oynasınlar diyebileceğim bir şey yok, kendileri hangi oyunda mutlu hissediyorlarsa onu oynasınlar. Üretebiliyorlarsa güzel düşünebiliyorlarsa benim için o önemli. Ama oyun oynarken çocuklar öğrenebiliyorlar da. Anne baba olarak öğretici oyunlar oynamasını isterdim". Yukarıda ki ifadeye benzer şekilde çocuğunun oyunlarına müdahale etmediğini oyunlarında özgür olduğunu belirten Eslem kodlu anne ise "Ben çoğu zaman karışmam kendisi nasıl isterse öyle oynar..." şeklinde belirtmiştir.

Bazı anneler ise çocuklarının oyun seçimlerine ve oyun zamanlarına müdahale ettiklerini belirtmişlerdir. Fatma kodlu anne çocuklarının oynamasını istediği ve oynamasını uygun görmediği oyunları şu şekilde açıklamıştır: "Doktor setini oynamasını çok istemiyorum. Sürekli karınlarını açıyorlar tedavi yapmak için bunu istemiyorum. Koşmalarını istemiyorum. Arkadaşları gelince koşmaya başlıyorlar ve koşunca birbirlerini ittiriyorlar birbirlerine zarar veriyorlar. Küçük kız da olduğundan koşmalarını istemiyorum. Zıplamalarına karşıyım. Kolu çıkabilir. Evcilik oynayabilir. Ebeveynle

birlikte oynayabilir. Etkinlik gibi şeyler yapabilirler. Zarar görmeyecekleri oyunlar oynayabilirler. Evcilik oynayabilir. Ebeveynle birlikte oynayabilir. Etkinlik gibi şeyler yapabilirler.” Ayrıca oyun zamanlarının bulunduğunu şu şekilde belirtmiştir: “Evi topladıktan ve kahvaltı yaptıktan sonra oyuncaklarınızı dağıtın derim. Kahvaltıdan önce evi dağıtmalarını istemem. Eğer dağıtırlarsa toplayalım böyle daha iyi olur derim...”. Şeyma kodlu anne de çocuğunun oynamasını istemediği oyunları şu şekilde açıklamıştır: “Telefonda savaş oyunu oynuyor onu oynamasını istemiyorum. Telefon oynamasını istemiyorum. Şiddet içerikli oyunlar oynuyor telefonda onları oynamasını istemiyorum. Şimdiki çocukların içerisinde şiddet vardır. Şiddete meyilliler...” Meryem kodlu anne de çocuğunun teknolojik aletlerle oyunlarını kısıtladığını ve kontrol ettiğini şu şekilde açıklamıştır:

Tablet, dijital oyunlar (tabi izin veriyorum ama orası çok geniş bir alan, o yüzden orası da çok güvenilir değil. O yüzden kontrollü bir şekilde oynamasını istiyorum. Süre koyuyorum, oyunları araştırıyorum, her oyunu oynamasını istemem seçiciyiz. Küçük oğlumun bilgisayar televizyon ve telefonda uzak durmasını istiyorum ondan dikkat ediyoruz.

Irmak kodlu anne çocuğunun oyun oynarken gürültü yapmaması gerektiğini nedenleriyle şu şekilde açıklamıştır: “...Şimdi çocuğum hep evde ve oyun oynarken çok ses çıkaramıyor. Apartmanda yaşadığımızdan dolayı gürültü yapmaması lazım insanların rahatsız olmaması için...” Ayrıca çocuğunun oynamasını istemediği oyunları nedenleriyle şu şekilde ifade etmiştir: “Kendisi doktorculuk oynamayı sevmiyor korkuyor. Ondan oynamasını istemem hem de ben doğru bulmuyorum bu oyunu. Çocuklar bunu oynarken karınlarını açıyorlar bundan hoşlanmıyorum”. Ayrıca Eslem kodlu anne çocuğunun oynamasını istemediği oyuncakları “silahlı oyunları sevmem sonradan korkuları oluyor.” şeklinde açıklamıştır.

Annelerin oyun özelliklerinden oyunda özgürlük ile ilgili açıklamalarına bakıldığında annelerin genel olarak çocuklarını oyun seçimlerinde özgür bıraktıklarını ancak bir Türk anne çocuklarının oyuna başlama zamanı ile ilgili, kahvaltı sonrasında oyun oynanması, kuralı olduğunu belirtmiştir. Annelerin bazılarının silah kullanımı ve şiddet içeren oyunları yasakladıkları, dijital oyunlara süre sınırı koydukları görülmüştür. Ayrıca, 2 anne çocukların oyun sürecinde karınlarını açtıkları için doktor seti ile oynamalarından hoşlanmadıklarını belirtmiştir. Bir anne apartmanda yaşadıklarından dolayı çocuğunun oyun oynarken sessiz olması gerektiğini belirtirken bir anne ise evin içerisinde koşmalarını ve zıplamalarını istemediğini belirtmiştir.

4.3.2.2. *Özbek annelerin oyun özelliklerinden oyunda özgürlüğe ilişkin görüşleri*

Özbek annelerle yapılan görüşmelerin sonucunda annelerin oyun zamanlarına müdahale etmedikleri ve çocuklarının oyun seçimlerinde özgür olduklarını belirtmişlerdir. Yalnızca bir anne çocuğunun dijital oyun oynamasını kısıtladığını ifade etmiştir.

Jana kodlu anne çocuklarının oyuncaklarını onların ilgi alanlarına göre belirlediğini ve oynamalarını istemediği oyunları nedenleriyle birlikte şu şekilde açıklamıştır:

Genelde ilgi alanlarını takip ediyorum ve şiddet içerikli oyunlar oynamasını istemiyorum... Dışarıda oyun oynamayı çok sever. Telefonda oyun oynamayı da çok sever. Fakat ben çocuklarımın telefonda oyun oynamalarını istemiyorum. Çünkü telefonlar gözleri ciddi derecede bozabilir bu yüzden telefon erişimlerini kısıtlıyorum... Acımasız, kanlı bilgisayar oyunlarını oynamasını istemiyorum. Çünkü bu oyunlar çocuklara zorbalığa alıştıyor. Gerçek hayatta da bunları kullanabilir bu yüzden bu tarz oyunları oynamasını istemiyorum. Hayattaki zor durumlar zorbalıkla değil akılla çözülmelidir.

Nilüfer kodlu anne kendi çocukluğu ile şimdiki çocukların oynadıkları oyunları karşılaştırma yaparken aynı zaman da çocuklarının oyun zamanlarına müdahale etmediğini şu şekilde belirtmiştir:

Benim çocukluğumdaki oyunlarla şimdiki oyunlar çok farklı. Bizim zamanımızdaki oyunlar daha eğlenceli oluyordu. Dışarı çıkardık hoplardık, zıplardık arkadaşlarımızla oyunlar kurardık. Şimdi ise çocuklarda o kadar eğlence yok. Genelde telefonla veya sabit durarak oynuyorlar. Eskisi gibi eğlenceli çocuklar görmüyorum. Benim çocuklarım da istedikleri kadar oyun oynayabilirler. Oyunlarını durdurmak veya sınırlandırma koymak istemem. Bizim zamanımızda çok oyun oynardık istediğimiz zaman dışarı çıkardık oyun kurardık. Benim çocuklarım da daha çok evde oynuyor ve kendileri ne zaman oynamak isterlerse o zaman oynarlar.

Çocuklarının oynadıkları oyunlara karışmadığını onların oyun seçiminde özgür olduklarını belirten Svetlana kodlu annenin ifadeleri “Onlar ne oynamak istiyorlarsa oynayabilirler. Ben oyunlarına hiçbir şekilde müdahale etmem. Şunu oynamasınlar diyebileceğim bir şey yok kendileri nasıl mutlularsa neyle meşgul olmak istiyorlarsa olabilirler.” şeklindedir.

Annelerin oyun özelliklerinden oyunda özgürlük ile ilgili açıklamalarına bakıldığında çocuklarının oyun tercihlerine müdahale etmediklerini mutlu ve ilgi duydukları oyunları oynamalarını istedikleri belirtirken bir anne ise oyun zamanlarına

müdahale etmediğini belirtmiştir. Yalnızca şiddet içerikli ve dijital oyunlar çocukları zorbalığa alıştırdığından dolayı oynanması istenmediği görülmektedir.

4.4. Annelerin Oyun Mekânlarına İlişkin Bulguları

Bu bölümde Özbek ve Türk annelerle yapılan görüşmelerden ve anket sorularına göre elde edilen annelerin oyun mekânlarına ilişkin görüşlerini içeren alt temalar aşağıda şekil 4.2.'de sunulmuştur.

Şekil 4.2. Annelerin oyun mekânlarına ilişkin görüşleri

Şekil 4.2.'de görüldüğü gibi Özbek ve Türk annelerin oyun mekânlarına ilişkin görüşleri temasının görüşme ve anket verilerinden elde edilen alt temaları, “oyun mekânında özgürlük, ev içerisindeki oyun oynama alanları” biçiminde oluşturulmuştur. Türk ve Özbek annelerin oyun mekânında özgürlüğe ilişkin 5 anket sorusunun cevaplarına ve ev içerisindeki oyun oynama alanlarına ilişkin nicel bulgulara ardından farklı görüşme sorularına verilen cevapların analizlerinden bu temayla ilişkisi bulunan nitel bulgulara yer verilmiştir.

4.4.1. Oyun mekânında özgürlüğe ilişkin anket bulguları

Özbekistan'dan 41, Türkiye'den 40 olmak üzere toplam 81 annenin oyun mekânında özgürlüğe ilişkin görüşlerinin yüzde-frekans dağılımının sonuçları Tablo 4.6.'de verilmiştir.

Tablo 4.8. Annelerin oyun mekânında özgürlüğe ilişkin görüşlerin yüzde-frekans dağılımları

İfadeler	Yanıtlar	Türk anne frekans (f)	Türk anne yüzde (%)	Özbek anne frekans (f)	Özbek anne yüzde (%)
Evin her yerinde oyun oynanabilir.	Kesinlikle Katılmıyorum	2	5,0	2	4,9
	Katılmıyorum	12	30,0	12	29,3
	Kararsızım	7	17,5	9	22,0
	Katılıyorum	10	25,0	11	26,8
	Kesinlikle katılıyorum	9	22,5	6	14,6
Çocuklar yalnızca odalarında oynamalıdır.	Kesinlikle katılmıyorum	9	22,5	3	7,3
	Katılmıyorum	21	52,5	10	24,4
	Kararsızım	4	10,0	15	36,6
	Katılıyorum	2	5,0	12	29,3
	Kesinlikle katılıyorum	3	7,5	1	2,4
Oyun sırasında oyuncaklar farklı odalara götürülebilir.	Kesinlikle katılmıyorum	-	-	3	7,3
	Katılmıyorum	5	12,5	9	22,0
	Kararsızım	5	12,5	9	22,0
	Katılıyorum	21	52,5	18	43,9
	Kesinlikle katılıyorum	9	22,5	2	4,9
Evde hareketli oyunlar oynanabilir.	Kesinlikle katılmıyorum	1	2,5	1	2,4
	Katılmıyorum	5	12,5	11	26,8
	Kararsızım	5	12,5	9	22,0
	Katılıyorum	19	47,5	14	34,1
	Kesinlikle katılıyorum	10	25,0	6	14,6
Hareketli oyunlar dışarıda oynamalıdır.	Kesinlikle katılmıyorum	2	5,0	1	2,4
	Katılmıyorum	15	37,5	5	12,2
	Kararsızım	2	5,0	14	34,1
	Katılıyorum	14	35,0	15	36,1
	Kesinlikle katılıyorum	7	17,5	6	14,6

Tablo 4.6.'daki annelerin oyun mekânında özgürlüğe ilişkin görüşlerine bakıldığında “Evin her yerinde oyun oynanabilir.” ifadesi için Türk annelerin %30’u katılmadıklarını, %25’i katıldıklarını ve %22,5’i kesinlikle katıldıklarını bildirmişlerdir. Özbek annelerden %29,3’ü katılmadıklarını, %26,8’i katıldıklarını ve %14,6’sı kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Özbek ve Türk annelerin bu ifadeler için benzer oranlarda aynı cevaplar verdikleri görülmektedir.

“Çocuklar yalnızca odalarında oynamalıdır.” ifadesi için Türk annelerin %52,5’i katılmadıklarını ve %22,5’i kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Özbek annelerden %29,3’ü katıldıklarını ve %36,6’sı kararsız kaldıklarını ifade etmişlerdir. Daha fazla sayıda Türk anne “Çocukların yalnızca odalarında oynamalıdır.” ifadesine katılmadıkları görülmüştür. “Oyun sırasında oyuncaklar farklı odalara götürülebilir.” ifadesi için Türk

annelerin %52,2'si katıldıklarını ve %22,5'i kesinlikle katıldıklarını bildirmişlerdir. Özbek annelerden %41,3'ü katıldıklarını ve %22'si katılmadıklarını belirtmişlerdir Daha fazla sayıda Türk annenin bu ifade için katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum cevabını verdikleri görülmüştür.

“Evde hareketli oyunlar oynanabilir.” ifadesi için Türk annelerin %47,5'i katıldıklarını, %25'i kesinlikle katıldıklarını belirtirken %12,5'i katılmadıklarını belirtmiştir. Özbek annelerden %34,1'i katıldıklarını, %14,6'sı kesinlikle katıldıklarını ifade ederken %26,8'i katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Daha fazla sayıda Türk annenin bu ifade için katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum cevabı verdikleri görülmüştür. “Hareketli oyunlar dışarıda oynanmalıdır.” ifadesi için Türk annelerin %35'i katıldıklarını ve %37,5'i katılmadıklarını belirtmişlerdir. Özbek annelerden %36,1'i katıldıklarını ve %14,6'sı kesinlikle katıldıklarını bildirmişlerdir. Özbek ve Türk annelerin bu ifade için katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum cevaplarının oranlarının benzer olduğu görülmektedir. Fakat daha fazla sayıda Türk anne bu ifade için katılmıyorum cevabını verdikleri görülmüştür.

Türk ve Özbek annelerin büyük bir kısmı evin her yerinde oyun oynanabileceğini düşünmektedir. Fakat “Evin her yerinde oynanabilir.” ifadesi için aynı sayıda katılmıyorum cevabı verdikleri görülmüştür. Daha fazla sayıda Özbek anne çocuklarının yalnızca odalarında oynamaları gerektiğini düşünmektedirler. Daha fazla sayıda Türk anne oyun sırasında oyuncakların farklı odalara götürülebileceğini ve evde hareketli oyunlar oynanabileceğini düşünmektedir. Özbek annelerin çoğunluğu hareketli oyunların dışarıda oynanabileceğini düşünmektedir.

4.4.2. Ev içerisindeki oyun oynama alanlarına ilişkin anket bulguları

Ankette annelere “Çocuğunuzun ev içerisindeki oyun oynama alanları neresidir?” sorusu yöneltilerek verilen seçeneklerden uygun olanları işaretlemeleri istenmiştir. Özbekistan'dan 41, Türkiye'den 40 olmak üzere toplam 81 annenin ev içerisindeki oyun oynama alanlarına ilişkin görüşlerinin yüzde-frekans dağılımının sonuçları Tablo 4.7.'de verilmiştir.

Tablo 4.9. Çocukların ev içerisindeki oyun alanlarına ilişkin yüzde-frekans dağılımları

Ev içerisindeki oyun alanları	Türk anne frekans (f)	Türk anne yüzde (%)	Özbek anne frekans (f)	Özbek anne yüzde (%)
Kendi odası	30	26,1	27	29,7
Salon	23	20,0	25	27,5
Oturma odası	26	22,6	11	12,1
Yatak odası	11	9,6	13	14,3
Diğer	6	5,2	-	-
Toplam	115	100,0	91	100,0

Tablo 4.7.'deki çocukların ev içerisindeki oyun alanlarına ilişkin bulgulara bakıldığında Türk annelerin çocuklarının %26,1'i kendi odasında, %22,6'sı oturma odasında, %20'si salonda, %16,5'i mutfakta, %9,6'sı yatak odasında, %5,2'si ise diğer alanlarda oynamaktadır. Özbek annelerin çocuklarının %29,7'si kendi odasında, %27,5'i salonda, %16,5'i mutfakta, %14,3'ü yatak odasında %12,1'i oturma odasında oynamaktadır. Türk annelerin çocuklarının çoğunluğu kendi odası, oturma odası ve salonda oynarken Özbek annelerin çocuklarının çoğunluğu kendi odası ve salonda oynamaktadırlar. Özbek ve Türk annelerden mutfak cevabını veren annelerin oranlarının aynı olduğu görülmektedir. Daha fazla Özbek annenin çocukları yatak odasında da oynamaktadır.

4.4.3. Oyun mekânında özgürlüğe ve ev içerisindeki oyun oynama alanlarına ilişkin görüşme bulguları

Bu bölümde oyun mekânında özgürlüğe ve ev içerisindeki oyun oynama alanlarına ilişkin Özbek ve Türk annelerin görüşlerine yer verilmiştir. Görüşme yapılan Türk annelerin hepsi “Sizce çocuklar daha çok hangi mekânlarda oynamalıdır?” sorusuna açık havada, dışarıda, yeşil alanlarda gibi cevaplar vermişlerdir. Türk anneler çocukların özgürlük ve sağlıkları açısından dış mekânların daha uygun olduklarını ifade etmişlerdir. Sadece iki annenin iç mekâna yönelik görüş belirttiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu anneler evin her yerinde oyun oynanabileceğini belirtmiştir. Özbek annelerle yapılan görüşmelerin sonucunda ise üç anne evin her yerinde oynanabileceğini düşünürken iki anne evin her yerinde oynanmayacağını düşünmektedir. Ayrıca iki Özbek anne hareketli oyunların dışarıda oynanması gerektiğini ifade etmiştir.

Türk annelerden Fatma ve Meryem çocuklarının oyun oynama alanlarına ilişkin görüşlerini bildirmişlerdir. Fatma kodlu anne, çocuğunun ev içerisinde tehlikeli olmayan

her yerde oynayabileceğini şu şekilde ifade etmiştir: “...Köy hayatı değilse şehirdeyse evin içerisinde tehlikeli olmayan her yer de olabilir”. Meryem kodlu anne oyun oynama alanlarını ise “Evin önünde okulda evin her yerin de parkta.” şeklinde belirtmiştir.

Özbek annelerden Jana ve Şahnoza kodlu anne, çocuklarının zarar görmemeleri ve rahat etmeleri açısından hareketli oyunların dışarıda oynanmasını uygun gördüklerini belirtmişlerdir. Jana kodlu annenin hareketli oyunlara yönelik ifadeleri şu şekildedir: “Çocuklarım hareketli oyunları çok severler. Bu yüzden hareketli oyunlar için daha rahat hareket edebilmeleri açısından açık havadır”. Şahnoza kodlu anne ise şu şekilde açıklamıştır: “Sadece yüksekten atlamalarını istemiyorum. Kendilerine zarar verecekleri durumlardan onları korumaya çalışıyorum. Bu yüzden evde koşmalarını istemem bir yerlerine zarar verebilirler genelde dışarıda bu tarz oyunları oynamaları daha uygundur”.

Özbek annelerden bazıları ise ev içerisindeki oyun oynama alanlarında sınırlama getirdiklerini nedenleriyle birlikte açıklamışlardır. Jana kodlu anne çocuğunun mutfakta ve salonda oynamasını yasakladığını şu şekilde ifade etmiştir: “Kocam ve ben çocukların tabakları ve bardakları kırabilecekleri ve yaralanabilecekleri için mutfakta ve salonda oyun oynamasını yasaklıyoruz”. Çocuğunun evin her yerinde oynamayacağını yalnızca belirli yerlerde oynayabileceğini belirten Zarina kodlu annenin ifadeleri şu şekildedir:

Belirli yerlerde oynamasına izin veririm. Kendi odasında oyuncaklarını istediği gibi dağıtabilir. Banyoda oyun oynamasına ve mutfakta oynamasına izin vermiyorum. Çünkü yanabilir sıcak şeyler var söylüyorum ona o da anlıyor. Yani çocuğumun zarar göreceğini düşündüğüm yerlerden ve eşyalardan onu uzak tutmaya çalışıyorum. Bunu yaparken mutlaka kızıma açıklamalarda bulunuyorum. Neden yapmamasını gerektiğini anlatıyorum.

Özbek annelerden bazıları ise çocuklarının ev içerisinde istedikleri alanlarda oynamakta özgür olduklarını herhangi bir sınırlandırma getirmediğini belirtmişlerdir. Çocuğunun oyun oynarken evin her alanından yararlanabileceğini belirten Svetlana kodlu annenin ifadeleri şu şekildedir:

Kardeşiyle anlaşmasını beraberinde vakit geçirebilmelerini isteriz. Oyun alanı olarak evin her odasından yararlanabilirler. Belirlediğimiz ve sınırladığımız bir durum yoktur. Çocuklarım bazen mutfakta oynarlar bazen koridorda bazen salonda şurada oynasınlar veya oynamasınlar diyemem o yüzden oyun oynamaya yönelik bir kural düşünmedik hiç.

Çocuklarının istedikleri alanlarda oynayabileceğini ifade eden Nilüfer kodlu annenin ifadeleri: “Nerede çocuk kendisini rahat hissediyorsa orada oynamalıdır. Çocuğun mutlu olduğu yerler gelişimini olumlu yönde etkiler...” şeklindedir. Şahnoza kodlu anne ise “Ben oyunlara karşı değilim. Çocukların gelişimini sağlar oynamak.

Benim çocuklarım nerede oynamak isterlerse ben ona göre yere karar veririm. Mekân olarak istedikleri yerde oynarlar.” şeklinde ifade etmiştir.

Türk annelerden ikisi evin her yerinde oyun oynanabileceğini belirtmiştir. Özbek annelerden ikisi evin belirli bölümlerinde oynamayı yasakladıklarını belirtirken üç anne çocuğunun oyun mekânı seçiminde özgür olduğunu belirtmiştir. Özbek anneler mutfak, banyo ve salonda oynamasının tehlikeli olabileceğini belirtmişlerdir. Özbek annelerin hareketli oyunların evde oynamasını istemedikleri görülmektedir. Sonuç olarak Özbek ve Türk annelerin oyun mekânında özgürlük ve ev içerisinde oyun oynama alanları konusunda benzer cevapları verdikleri görülürken Özbek annelerden biri sadece kendi odasında oyun oynamasını uygun gördüğünü açıklamıştır. Diğer anneler ise tehlikeli olmayan yerlerde ve evin her yerinde oyun oynayabileceklerini belirtmişlerdir.

4.5. Annelerin Oyun Materyallerine İlişkin Görüşlerini İçeren Bulgular

Bu başlık altında annelerin oyun materyallerine yönelik görüşleri iki alt temada verilmiştir. İlk olarak annelerin oyun araç gereçlerine ilişkin görüşleri ardından çocuk cinsiyeti ve oyun materyallerine yönelik görüşleri verilmiştir.

4.5.1. Annelerin oyun araç gereçlerine ilişkin görüşlerini içeren bulgular

Bu bölümde annelerin ilk olarak oyun araç gereçlerine yönelik 7 anket sorusunun cevaplarını içeren nicel bulgulara daha sonra farklı görüşme sorularından oluşturulan oyun araç gereçleri temasına yönelik görüşme bulgularına yer verilmiştir.

4.5.1.1. Oyun araç gereçlerine ilişkin anket bulguları

Özbekistan'dan 41, Türkiye'den 40 olmak üzere toplam 81 annenin oyun materyallerine ilişkin görüşlerinin yüzde-frekans dağılımının sonuçları Tablo 4.8.'de verilmiştir.

Tablo 4.10. Annelerin oyun araç gereçlerine ilişkin görüşlerine ilişkin yüzde-frekans dağılımları

İfadeler	Yanıtlar	Türk anne frekans (f)	Türk anne yüzdelik (%)	Özbek anne frekans (f)	Özbek anne yüzdelik (%)
Çocukların hangi oyuncakla oynayacaklarına aileleri karar vermelidir.	Kesinlikle katılmıyorum	8	20,0	7	17,1
	Katılmıyorum	12	30,0	12	29,3
	Kararsızım	2	5,0	14	34,1
	Katılıyorum	14	35,0	7	17,1
	Kesinlikle katılıyorum	4	10,0	1	2,4
Çocuklar hangi oyun materyali ile oynayacağını kendisi seçmelidir.	Kesinlikle katılmıyorum	1	2,5	3	7,3
	Katılmıyorum	9	22,5	5	12,2
	Kararsızım	2	5,0	8	19,5
	Katılıyorum	17	42,5	23	56,1
	Kesinlikle katılıyorum	11	27,5	2	4,9
Çocuklar oyun sırasında kapak, karton, ponpon vb. materyallerden yararlanabilirler.	Kesinlikle katılmıyorum	-	-	2	4,9
	Katılmıyorum	4	10,0	3	7,3
	Kararsızım	1	2,5	9	22,0
	Katılıyorum	13	32,5	22	53,7
	Kesinlikle katılıyorum	22	55,0	5	12,2
Çocuklar evde bulunan eşyaları annesinden izin alarak oyununda kullanabilmelidir.	Kesinlikle katılmıyorum	-	-	2	4,9
	Katılmıyorum	1	2,5	6	14,6
	Kararsızım	2	5,0	12	29,3
	Katılıyorum	17	42,5	18	43,9
	Kesinlikle katılıyorum	20	50,0	3	7,3
Çocuk, oyunlarında yalnızca oyuncaklarla oynamalıdır.	Kesinlikle katılmıyorum	10	25,0	5	12,2
	Katılmıyorum	21	52,5	14	34,1
	Kararsızım	4	10,0	10	24,4
	Katılıyorum	2	5,0	10	24,4
	Kesinlikle katılıyorum	3	7,5	2	4,9
Çocuklar oyuncakları üreticinin planladığı kullanım amaçlarından farklı şekillerde oynayabilirler.	Kesinlikle katılmıyorum	1	2,5	5	12,2
	Katılmıyorum	8	20,0	3	7,3
	Kararsızım	2	5,0	10	24,4
	Katılıyorum	16	40,0	19	46,3
	Kesinlikle katılıyorum	13	32,5	4	9,8
Oyun bitiminde oyuncakların toplanmasında çocuk sorumluluk almalıdır.	Katılmıyorum	-	-	4	9,8
	Kararsızım	1	2,5	9	22,0
	Katılıyorum	14	35,0	18	43,9
	Kesinlikle katılıyorum	25	62,5	10	24,4

Tablo 4.8.'deki annelerin oyun gereçlerine ilişkin görüşlerine bakıldığında “Çocukların hangi oyuncakla oynayacaklarına aileleri karar vermelidir.” İfadesi için Türk annelerin %35’i katıldıklarını, %30’u katılmadıklarını ve %20’si kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Özbek annelerin %34,1’i kararsız kaldıklarını, %29,3’ü katılmadıklarını ve %17,1’i kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Türk annelerin çoğunluğu bu ifade için katılıyorum ve katılmıyorum cevabını verdikleri görülmektedir.

Annelerin katılma ve katılmama oranlarının birbirlerine yakın olduğu görülmektedir. Daha fazla Özbek anne ise bu ifade için kararsız kaldıklarını bildirmişlerdir.

“Çocuklar hangi oyun materyali ile oynayacağını kendisi seçmelidir.” ifadesi için Türk annelerin %42,5’i katıldıklarını, %27,5’i kesinlikle katıldıklarını ve %22,5’i katılmadıklarını belirtmişlerdir. Özbek annelerin %56,1’i katıldıklarını ve %19,5’i kararsız kaldıklarını ifade etmişlerdir. Özbek ve Türk annelerin çoğunluğu bu ifade için katılıyorum cevabını verdikleri görülmüştür. “Çocuklar oyun sırasında kapak, karton, ponpon vb. materyallerden yararlanabilirler.” ifadesi için Türk annelerin %55’i kesinlikle katıldıklarını, %32,5’i katıldıklarını ve %10’u ise katılmadıklarını belirtmişlerdir. Özbek annelerin %53,7’si katıldıklarını, %12,2’si kesinlikle katıldıklarını ve %7,3’ü katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Daha fazla sayıda Türk anne bu ifade için katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum cevabını verdikleri görülmüştür.

“Çocuklar evde bulunan eşyaları annesinden izin alarak oyununda kullanabilmelidir.” ifadesi için %50’si kesinlikle katıldıklarını, %42,5’i katıldıklarını ve %2,5’i katılmadıklarını ifade etmiştir. Özbek annelerin %43,9’u katıldıklarını, %14,6’sı katılmadıklarını ve %7,3’ü kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Daha fazla sayıda Türk annenin bu ifade için kesinlikle katılıyorum cevabı verdikleri görülmektedir. “Çocuk, oyunlarında yalnızca oyuncaklarla oynamalıdır.” ifadesi için Türk annelerin %52,5’i katılmadıklarını, %25’i kesinlikle katılmadıklarını ve %7,5’i kesinlikle katıldıklarını bildirmişlerdir. Özbek annelerin %34,1’i katılmadıklarını ve %24,4’ü katıldıklarını ifade etmişlerdir. Daha fazla sayıda Özbek anne, çocukların oyunlarında yalnızca oyuncaklarla oynamaları gerektiğini düşünmektedir.

“Çocuklar oyuncakları üreticinin planladığı kullanım amaçlarından farklı şekillerde oynayabilirler.” ifadesi için Türk annelerin %40’ı katıldıklarını, %32,5’i kesinlikle katıldıklarını ve %20’si katılmadıklarını bildirmişlerdir. Özbek annelerin %46,3’ü katıldıklarını, %24,4’ü kararsız kaldıklarını ve %12,2’si kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Özbek ve Türk anneler çocukların, oyuncakları üreticinin planladığı kullanım amaçlarından farklı şekillerde oynayabileceklerini düşünmektedir. “Oyun bitiminde oyuncakların toplanmasında çocuk sorumluluk almalıdır.” ifadesi için Türk annelerin %62,5’i kesinlikle katıldıklarını ve %35’i katıldıklarını belirtmişlerdir. Özbek annelerin ise %43,9’u katıldıklarını, %24,4’ü kesinlikle katıldıklarını ve %9,8’i katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Daha fazla sayıda Türk annenin bu ifade için kesinlikle katılıyorum cevabını verdikleri görülmektedir.

Türk annelerin çoğunluğu çocukların oyun sırasında kapak, karton, ponpon vb. materyallerden yararlanabileceğini, evde bulunan eşyaları izin alarak kullanabileceklerini, oyun bitiminde oyuncakların toplanmasında çocuk sorumluluk alması gerektiğini düşünmektedir. Benzer oranlarda Türk ve Özbek anne, çocuğun hangi materyal ile oynayacağına kendisinin karar vermesi gerektiğini ve çocukların, oyuncakları üreticinin planladığı kullanım amaçlarından farklı şekillerde oynayabileceklerini düşünmektedir. Daha fazla sayıda Özbek anne çocukların oyunlarında yalnızca oyuncaklarla oynamaları gerektiğini belirtmiştir.

4.5.1.2. Oyun araç gereçlerine ilişkin görüşme bulguları

Bu bölümde Türk ve Özbek annelerin oyun araç gereçlerine ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

4.5.1.2.1. Türk annelerin oyun araç gereçlerine ilişkin görüşme bulguları

Bu başlıkta Türk annelerin oyuncak alırken dikkat ettikleri unsurlara, oyuncak seçimini kimin yaptığına, oynanması uygun görülmeyen oyuncaklara ve oyuncakların toplanması ile ilgili kurallara ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Türk annelerle yapılan görüşmelerin sonucunda bazıları oyuncak tercihinde kendilerinin biri ise ailecek karar verdiklerini belirtmiştir. Annelerin tamamının artık materyallerle oyunu destekledikleri ve bu düşüncüyü önemsedikleri görülmektedir. Ayrıca annelerden biri oyuncakları kendisinin topladığını belirtken bir diğer anne ise beraber topladıklarını ifade etmiştir.

Annelerin bazıları oyuncak tercihinde ve alımında kendilerinin karar verdiklerini biri ise ailecek karar verdiklerini ancak çocuğun ilgi ve merakının ön planda olduğunu belirtmiştir. Eslem kodlu anne her oyuncacı almadıklarını ve oyuncacının alımına kendisinin karar verdiğini, silah ve şiddet içeren oyuncakları almadıklarını şu şekilde belirtmiştir: “Annesi karar verir...Her oyuncak alınmaz. Bazen aynı oyuncacının benzerinden istiyor izin vermiyoruz. Pahalı oyuncakları almayız. Gelişimine faydası olan oyuncakları alıyoruz. Silahlı, korku içeren, şiddet içeren oyuncaklarla oynamasını uygun görmüyorum. Nedeni çocuğu şiddete ve korkuya yönlendiriyor”. Benzer şekilde Irmak kodlu anne de oyuncak seçimine kendisinin karar verdiğini ve daha çok zekâyı geliştirecek oyuncaklar aldığını şu şekilde belirtmiştir: “Oyuncak alımına ben karar veriyorum. İzleyeceği çizgi filmlere de ben karar veriyorum... Zekâsını geliştiren oyuncakları daha çok tercih ederim. Satranç takımı falan oynamasını isterim”. Şeyma

kodlu anne de oyuncak alımında kendisinin karar verdiğini ve çocuğunun silahlarla oynamasını istemediğini “Oyuncakları ben alırım. Ben babasına göre biraz daha ilgiliyim. Mesela geçen yaz küçük çocuğa kaydırak aldım, bisiklet. Oyuncak alırken dikkat ettiğim bir şey yoktur. Sadece silahlarla oynamasını istemem”. Yukarıdaki düşüncelerle benzer şekilde her oyuncacı almadıklarını genelde oyuncak alımında babanın sorumlu olduğunu belirten Fatma kodlu annenin ifadeleri şu şekildedir:

Her oyuncacı almıyoruz. Çocuğum bir oyuncak görür ister. Ama çok isterse almaya çalışırım veya başkasını alırım. Mesela son zamanlarda oyun çadırını almayı çok istiyor. Bizde çarşıdan yapıyoruz. Genelde internetten görüp istiyorlar. Babası marketlerde varsa güzelse alır. Babası genelde oyuncak alır getirir. Genelde çok oyuncak almamız har vurup savurmamız.

Oyuncak alımında ailecek karar verdiklerini ve çocuğun ilgisinin ön planda olduğunu oyuncaktan daha çok farklı materyallerle oyun kurmanın önemini belirten Meryem kodlu annenin ifadeleri şu şekildedir:

Ailecek kara veriyoruz. Ortak karar vermeye çalışıyoruz. Ama genelde burada çocuğun isteği merakı. Çünkü çocuğun zevk alması önemli oynarken. Her zaman istediği oyuncacı almamız. Ayda bir alırız çünkü oyuncak değil de bir taş, kozalakla, kitap farklı şeylerle oyuncak yapabilmeli. Oyuncak bizim için ikinci planda, öncelikle oyun kurabilmeli.

Artık materyaller hakkında düşüncelerini paylaşan anneler bu düşünceyi çok önemsediklerini ve çocuklarının artık materyallerle oynamalarını destekledikleri görülmektedir. Eslem kodlu anne çocuğunun artık materyallerle oynayarak geri dönüşüme katkı sağladığını şu şekilde açıklamıştır: Evet yararlanır özellikle karton parçalarıyla güzel fikirler üretir. Artık materyallerle oynayabilir. Böylece geri dönüşüme katkı sağlıyor. Bunu öğreniyor, elindekileri değerlendirmeyi öğreniyor”. Fatma kodlu anne ise çocuğunun kâğıt ve poşetlerle oynamayı çok sevdiğini şu şekilde belirtmiştir: “...Yalnız oynamayı sever. Kâğıtları var. Kâğıtları poşette toplar, yırtar, atar, top yapar, dağıtır ve sonra geri toplar. Onlarla oynamayı çok sever. Hatta evdeki kâğıtları çöpe atmadan önce kızıma sorarım lazım mı atayım mı diye. Çünkü sormadan atarsam çok sinirlenir”. Çocuğunun dönüştürmeyi çok sevdiğini ve yapılandırılmış materyaller yerine kendisinin üretmeyi daha çok sevdiğini belirten Irmak kodlu annenin ifadeleri şu şekildedir:

Dönüştürmeyi çok sever...Örneğin cici bebe kutusundan köpek kulübesi yapmıştı. Hazırda bunun gibi olan oyuncakları var ama kendisi onlarla oynamayı sevmiyor, yapmayı seviyor... Kartonlarla, kâğıtlarla, kumaşlarla oynar, plastikleri dönüştürür. Bir çoraptan bile

faidalanabilir. Başından uyarıyorum. Tehlikeli Şeyleri baştan sylyorum. Hayal etmesini ve üretmesini destekliyorum”.

Meryem kodlu anne çocuklarının oyuncak dışı materyallerle oynamalarını desteklediğini yalnızca kesici ve dijital materyalleri kullanmalarını istemediğini şu Şekilde belirtmiştir:

Tercih ettiğim bir oyuncak yok. Hatta oyuncak dışı Şeylerle oynamasını isterim... Bu dşinceyi çok önemsiyorum. Her Şeyi kullanmasını isterim. Bu yüzden oyuncak alımını azalttık. Bu materyallerle oynamalarını çok önemsiyorum. Geçenlerde süngerden oyuncak yaptık, kitapları oyuncak yapıyor. Kitaplarla oynamasını isterim. Okuyan bir ocuk olmasını isterim. Şimdiden kitaplarla haşır neşir olursa okuyan bir ocuk olur. Ben bunu büyük oğlumda uyguladım gece uyumadan önce özellikle hep kitap okuduk. Şuan çok seviyor kitapları. Kesici eşyaları oyuncak yapmasını istemem ve dijital eşyaları da kullanmasını istemem. Ne kadar uzak kalırsa o kadar beyin gelişimi iyi olur.

ocuklarının üretmesini ve artık materyallerle oynamalarını desteklediğini ifade eden Şeyma kodlu annenin ifadeleri şu Şekildedir:

10 yaşındaki oğlum deneyler yapmayı çok sever. Sürekli bir Şeyler yapmaya çalışır. Hatta geçen hafta lehim aldırđı. Işıklı masa yaptık beraber. Maketler yapar sürekli. İcat yapmayı sever. Küçük oğlan da kâğıtlarla her türlü artık materyallerle oynar. Hatta kaşıkla tabakla bile oynar. Doğru buluyorum oynamalarını.

Oyuncakları toplama konusunda fikirlerini belirten annelerden biri oyuncakları beraber topladıklarını diğeri ise oyuncakları kendisinin topladığını ve toplarken sınıflandırdığını açıklamıştır. Fatma kodlu anne oyuncakları beraber topladıklarını belirten ifadeleri: “...Genelde beraber toplarız. Ama bazen bana sürpriz yapar anne bak topladım der o zaman sevinirim.” Őeklinedir. Oyuncakları kendinin topladığını ve sınıflandırdığını belirten Fatma kodlu annenin ifadeleri şu Şekildedir: “...ocuklarıma ben müdahale ediyorum. Oyuncaklarını sınıflandırıyorum. Düzen için yardım ediyorum. Mesela doktor oyuncaklar, mutfak oyuncakları diye ayırıyorum”.

Türk Annelerin oyun araç gereçleri konusunda açıklamalarına bakıldığında hepsinin artık materyallerle oyunu desteklediği görülmektedir. Bir anne artık materyallerle oyunun geri dönüşüme katkı sağlayacağını ve materyalleri değerlendirmeyi öğrettiğini belirtmiştir. Oyuncak tercihinde ve alımında dört anne kendilerinin karar verdiğini, ifade ederken bir anne ise ailecek karar verdiklerini açıklamıştır. Oyuncak alırken mevcut oyuncaklarından farklı olmasına, fiyatına, gelişime katkısına, çocuğun isteklerine ve merakına dikkat ettiklerini belirtmişlerdir. Anneler, Şiddet içerikli, kesici ve dijital oyun ve oyuncaklarla oynamalarını uygun görmediklerini ifade etmişlerdir.

Dijital oyunlar yerine oyuncaklarla oynamalarını tercih ettiklerini ve dijital oyunlara süre sınırı koyduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca bir anne çocuğunun toprak ve çamur ile oynamaktan çok hoşlandığını belirtmiştir. Bu annenin çocuğunun doğadaki materyaller ile oyunu teşvik ettiğini söyleyebiliriz. Başka bir anne ise çocuğunun oyuncak alımını ayda bir oyuncakla sınırladığını; çocuğunun oyuncaklarla oynamak yerine evdeki farklı materyalleri oyuncak olarak kullanmasını tercih ettiğini söylemiştir.

4.5.1.2.2. Özbek annelerin oyun araç gereçlerine ilişkin görüşme bulguları

Bu başlıkta Özbek annelerin oyuncak satın alırken dikkat ettiği unsurlara, oynanması istenmeyen oyun materyallerine ve artık materyallere ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Özbek annelerin hepsinin artık materyallerle oyunu desteklediklerini ve bunların zekâ, yaratıcılık, eşyanın değerini bilme faydalarının bulunduğunu açıklamışlardır. Annelerin çoğunluğu oyuncak alırken çocuklarının ilgilerinin ve meraklarının önemli olduğunu ve kararı birlikte verdiklerini belirtmişlerdir.

Özbek anneler oyuncak tercihiinde çocuğun ilgisi ve merakına dikkat ettiklerini, oyuncak alımına genelde baba ve annenin karar verdiğini bazıları ise çocuğunun belirtmişlerdir. Oyuncak alırken dayanıklılık, fiyat, gelişime fayda sağlaması, mevcut oyuncaklardan farklı olmasına ve güvenli olmasına dikkat ettiklerine değinmişlerdir. Ayrıca silah, korku içeren ve dijital oyun materyallerinin kullanılmasını uygun bulmamaktadırlar. Jana kodlu anne oyuncak alırken kararı ebeveynlerin verdiğini belirtmiştir. Ayrıca oyuncak alımında fiyata, çocuğun ilgisine ve fiziksel güvenliğe dikkat ettiklerini şu şekilde açıklamıştır:

Kocam daha sık oyuncak alır. Bazen alışverişe gittiğimizde kendiliğinden çocuklara oyuncak hediyesi alır. Çok pahalı oyuncaklar almayız çünkü çocuklar oyuncakları sık sık kırarlar. Oyuncak alırken kocam ve ben karar veririz. Çocuklarım daha çok birbirleri ile oynamayı severler bu yüzden çok fazla oyuncak almayız. Çocuklarım top oynamayı ve uçurtma uçurtmayı çok severler bu yüzden hep sevdikleri şeyleri alırdık. Oğlum daha çok oyuncak arabaları seviyor. Sık sık babasından yeni oyuncak araba ister. Oğlumun sağlığını tehdit etmiyorsa herhangi bir nesne ve oyuncakla oynayabilir.

Nilüfer kodlu anne oyuncak alırken çocuğun istek, ihtiyaç, eğitici olmasına ve oyuncağın aynısından almamaya dikkat ettiklerini oyuncak seçiminde ailecek karar verdiklerini ifade etmiştir. Ayrıca telefon ile oynamasını uygun bulmadığını açıklamıştır. Annenin ifadeleri şu şekildedir:

Çocuğumun isteğine bağlıdır. Onun ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate alırız. Daha çok ne ile oynamaktan mutlu ise onu almaya çalışırız. Yani oyuncak seçiminde sadece biz karar vermeyiz. Oyuncak alırken eğitici olmasına dikkat ediyorum ve gerekli oyuncakları alıyorum. Gereksiz veya evde zaten var olan oyuncakları almıyorum... Oynadığı oyuncaklarla oynamasına devam edebilir. Çocuğumun eğlendiği ve sevdiği oyuncaklarla oynamasını doğru buluyorum. Farklı olarak bilmece çözebilir. Puzzle ile oynaması bence uygun çünkü çocuğun hafızasını ve dikkatini güçlendiriyor. Oyuna ve hayata daha fazla odaklanmasını sağlar. Dediğim gibi telefon ile oynamasını istemem.

Oyuncak seçiminde çocuklarının ilgisinin ön plan da olduğunu ifade eden Svetlana kodlu anne oyuncak alırken dikkat edilen en önemli unsurların fiyat ve performans olduğunu aynı oyuncak almadıklarını ayrıca silah gibi oyuncaklarla oynamasını istemediklerini şu şekilde açıklamıştır:

Babası ve ben oyuncak alırken karar veriyoruz. Oyuncak alırken dikkat ettiğimiz en önemli iki şey fiyatı ve performanstır. Ayrıca gereksiz harcamalardan kaçınmak için oyuncakların aynısından olmamasına dikkat ederiz. Oynamasını istediğim bir oyuncak yoktur. Kendileri ne ile oynamak istiyorlarsa oynayabilirler. Sadece silah gibi kötü örnek olabilecek oyuncaklarla oynamalarını uygun görmüyorum.

Şahnoza kodlu anne ise oyuncak alırken çocuğun ilgisine, oyuncakın dayanıklılığına, güvenliği tehdit etmemesine ve gelişime katkı sağlamasına dikkat ettiklerini şu şekilde belirtmiştir:

Çocuklarımın seçtikleri oyuncakları alıyorum. Oyuncakları seçerken çabuk bozulup bozulmayacağına ve çocuğuma zarar vermemesi gerekir. Oyuncak satın alırken sağlamlık ve gücüne bakarım. Genelde çocuklarım araba ve aletlerle oynarlar. Biz de onların sevdikleri şekilde onları satın alırız ve onların gelişimine katkı sağlayacak yapbozlar alırız. Oyuncakları düzenli olarak kontrol ederim fazlalıkları ayırırım kırıkları seçerim.

Zarina kodlu anne ise oyuncak alırken fiyat, kalite ve gelişime katkısına dikkat ettiklerini şu şekilde açıklamıştır:

Oyuncak alırken fiyatına çok dikkat ediyoruz. Pahalı oyuncakları seçiyor ben de ona anlatıyorum bu senin yaşına uygun değil biraz üzüyor ama anlıyor. Oyuncak seçerken ikinci dikkat ettiğimiz unsur kaliteye bakarım ve gelişimine katkı sağlar mı yaratıcı bir oyuncak mı diye bakarım. Benim için oyuncaklar hem uygun fiyatlı olmalı hem de çocuğumun gelişimine katkıda bulunması gerekir. Her oyuncak almayız. Basit bir işe yaramayan veya çok kalitesiz oyuncakları almamaya dikkat ederiz.

Özbek anneler çocuklarının artık materyallerle oyunlarını desteklediklerini, doğadaki her türlü malzemelerle de oyun kurmalarını teşvik ettiğini ve bu tarz oyun ve materyallerin çocuğun zekâ ve yaratıcılığını geliştirdiğini belirtmişlerdir. Nilüfer kodlu anne çocuğunun karton, parça kumaş ve kurdele ile oynadığını ifade etmiştir. Artık

materyallerin üretme ve düşünme becerilerini geliştirdiğini belirten ifadeleri: “Karton, parça kumaş, kurdele gibi atık materyallerden yararlanırlar oynar. Yeni şeyler üretir, düşünme becerilerine katkı sağlar. Bunlarla oynamasına karşı değilim oynayabilir.” şeklindedir. Çocuklarının doğadan edindikleri malzemeleri oyuncak materyaline dönüştürdüklerini ifade eden Jana kodlu annenin ifadeleri şu şekildedir: “Benim çocuklarım sokakta buldukları sopalarla ve çubuklarla oynamayı çok severler. Eve sürekli çubuk getirirler. Sopaları tabanca gibi yapıp askercilik oynarlar”. Yukarıdaki ifadelere benzer şekilde Svetlana kodlu anne de çocuklarının karton, kâğıt ve kapaklarla oynadıklarını ayrıca doğadan yaparak ve taş topladıklarını ve bunlarla oyunlar ürettiklerini belirtmiştir: “Çocuklarım küçüklüğünden beri birçok artık materyal ile oynamaktadırlar. Mesela örnek verecek olursam, kartonla, kâğıtla, kapaklarla resimler yaparız yaprakları boyarız. Doğadan taşlar toplarız ve bunlardan da değişik oyunlar üretiriz. Oyuncaklardan daha çok önemsiyorum artık materyalleri”. Çocuklarının artık materyallerden her zaman yararlandıklarını ve zarar vermeyecek her türlü araç ile oynayabileceklerini ifade eden Şahnoza kodlu anne artık materyallerin yararlarını şu şekilde açıklamıştır:

Artık materyallerden her zaman yararlanırlar. Onlara zarar vermeyecek her türlü araç ile oynayabilirler. Böylelikle malzemeleri değerlendirmeyi öğrenirler. Her şeyin farkında olup küçük bir eşyanın bile kıymetini bilirler. Bir materyale baktıklarında farklı özelliklerini görürler. Tek bir yöne odaklanmazlar bu yüzden artık materyalleri önemli buluyorum.

Zarina kodlu anne de çocuğunun doğadaki her şeyle ve evdeki oyuncak dışı malzemeler ile de oyun kurmasını desteklediğini ve bunların yararlarından şu şekilde bahsetmiştir:

...Benim kızım da doğadaki her şeyle oynar vakit geçiririz. Benim çocuğumun benim gibi büyümesini istiyorum. Oyuncak harici her şeyle oynamasını arkadaşlar edinmesini istediğim için dışarıya çıkarmaya özen gösteriyorum. Mutfak aletleriyle oynuyor bende izin veriyorum. Her türlü materyalle oyun kurabilir. Çocuğumun her türden eşya ile oyunlar kurmasına izin veririm. Bu onun yaratıcılığını geliştirir hafızasını kuvvetlendirir. Ayrıca sadece oyuncakla oynamasındansa her materyal ile oyun kurması benim istediğim ve desteklediğim bir durumdur.

Özbek Annelerin oyun araç gereçleri konusundaki açıklamalarına bakıldığında hepsinin artık materyallerle oyunu desteklediğini, doğadaki ve evde bulunan çocuğa zarar vermeyecek araçlar ile oynamalarını istedikleri görülmektedir. Bir anne artık materyallerle oyunun düşünme becerilerine katkı sağladığını belirtken bir anne ise malzemeleri değerlendirmeyi ve farklı açılardan bakmasını geliştirdiğini belirtmiştir.

Özbek annelerin bazıları oyuncak tercihinde kendilerinin karar verdiklerini bazıları ise çocuğunun da karar verici olduğunu açıklamışlardır. Oyuncak alımında karar vermelerinde oyuncağın fiyatı, dayanıklılığı, kalitesi, performansı, güvenli olması, mevcut oyuncaklarından farklı olması ve aynı zamanda çocuğun ilgisi ve merakına dikkat ettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca bazı anneler çocuklarının silah ve teknolojik araçlarla oynamalarını uygun bulmadıklarını belirtmişlerdir.

4.5.2. Annelerin çocuk cinsiyeti ve oyun materyali tercihine ilişkin bulgular

Bu bölümde annelerin ilk olarak çocuk cinsiyeti ve oyun materyallerine yönelik 3 anket sorusuna verdikleri cevapları içeren nicel bulgulara daha sonra farklı görüşme sorularına verilen ilgili cevapların analizlerinden oluşan nitel bulgulara yer verilmiştir.

4.5.2.1. Çocuk cinsiyeti ve oyun materyallerine ilişkin anket bulguları

Özbekistan'dan 41, Türkiye'den 40 olmak üzere toplam 81 annenin çocuk cinsiyeti ve oyun materyallerine ilişkin görüşlerinin yüzde-frekans dağılımının sonuçları Tablo 4.9.'de verilmiştir.

Tablo 4.9. Annelerin çocuk cinsiyeti ve oyun materyali tercihine ilişkin görüşlerine ilişkin yüzde-frekans dağılımları

İfadeler	Yanıtlar	Türk anne frekans (f)	Türk anne yüzde (%)	Özbek anne frekans (f)	Özbek anne yüzde (%)
Erkek çocukların oyuncak bebek, mutfak oyuncakları gibi oyuncaklarla oynaması uygun değildir.	Kesinlikle katılmıyorum	14	35,0	4	9,8
	Katılmıyorum	17	42,5	8	19,5
	Kararsızım	3	7,5	16	39,0
	Katılıyorum	-	-	10	24,4
	Kesinlikle katılıyorum	6	15,0	3	7,3
Erkek çocuklar pembe renkli oyuncaklarla oynayabilirler.	Kesinlikle katılmıyorum	5	12,5	1	2,4
	Katılmıyorum	5	12,5	8	19,5
	Kararsızım	3	7,5	15	36,6
	Katılıyorum	12	30,0	14	34,1
	Kesinlikle katılıyorum	15	37,5	3	7,3
Kız çocuklar inşaat araçları,(dozer,...) tamir aletleri (çekiç, tornavida vb.) gibi oyuncaklarla oynayabilirler.	Kesinlikle katılmıyorum	2	5,0	2	4,9
	Katılmıyorum	4	10,0	3	7,3
	Kararsızım	1	2,5	14	34,1
	Katılıyorum	17	42,5	20	48,8
	Kesinlikle katılıyorum	16	40,0	2	4,9

Tablo 4.9.'daki annelerin çocuk cinsiyeti ve materyallerine ilişkin görüşlerine bakıldığında “Erkek çocukların oyuncak bebek, mutfak oyuncakları gibi oyuncaklarla oynaması uygun değildir.” ifadesi için Türk annelerin %35’i kesinlikle katılmadıklarını, %42,5’i katılmadıklarını ve %15’i kesinlikle katıldıklarını bildirmişlerdir. Özbek annelerin %19,5’i katılmadıklarını, %9,8’i kesinlikle katılmadıklarını ve %24,4’ü katıldıklarını bildirmişlerdir. Daha fazla sayıda Türk anne bu ifade için kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. “Erkek çocuklar pembe renkli oyuncaklarla oynayabilirler.” ifadesi için Türk annelerin %37,5’i kesinlikle katıldıklarını ve %30’u katıldıklarını bildirmiştir. Ayrıca annelerin %12,5’i katılmadıklarını ve %12,5’i kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Özbek annelerin %34,1’i katıldıklarını, %7,3’ü kesinlikle katıldıklarını, %19,5’i ise katılmadıklarını belirtmişlerdir. Daha fazla sayıda Türk anne bu ifade için kesinlikle katılmıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. Benzer sayıda Türk ve Özbek anne ise bu ifade için katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. “Kız çocuklar inşaat araçları (dozer vb.) tamir aletleri (çekiç, tornavida vb.) gibi oyuncaklarla oynayabilirler.” ifadesi için Türk annelerin %42,2’si katıldıklarını, %40’ı kesinlikle katıldıklarını ve %10’u katılmadıklarını belirtmişlerdir. Özbek annelerin %48,8’i katıldıklarını, %4,9’u kesinlikle katıldıklarını ve %7,3’ü katılmadıklarını belirtmişlerdir. Daha fazla sayıda Türk annenin bu ifade için kesinlikle katılmıyorum cevabını verdikleri görülmüştür.

Türk annelerin çoğunluğu erkek çocukların oyuncak bebek, mutfak ve pembe renkli oyuncaklarla oynamasını uygun gördüklerini belirtmişlerdir. Özbek ve Türk annelerin çoğunluğu kız çocuklarının inşaat araçları (dozer vb.) tamir aletleri (çekiç, tornavida vb.) gibi oyuncaklarla oynayabileceklerini düşünmektedir.

4.5.2.2. Çocuk Cinsiyeti ve oyun materyallerine ilişkin görüşme bulguları

Bu başlık altında Türk ve Özbek annelerin farklı görüşme sorularına verilen ilgili yanıtların kodlanması ile oluşturulan çocuk cinsiyeti ve oyun materyalleri temasına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Türk annelerden yalnızca iki kişinin bu konu hakkında görüşlerinin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Türk annelerle yapılan görüşmelerde bir annenin kız ve erkek çocukların oynadığı oyunlar ve oyun materyalleri için cinsiyete dayalı açıklamalar yaptığı görülürken bir anne ise oğlunun mutfak eşyaları ile oynamasını ve ip atlamasını uygun gördüğünü

açıklamıştır. Meryem kodlu anne kız çocuğun bebek ile oynadığını erkek çocuğun ise topla ve toprakla oynadığını belirtmiştir. Meryem'in açıklamaları şu şekildedir: "İşte çocukların sevdiği kız çocuk için bebek böyle bir ayırım da var. Bu şekilde bunları oynuyorlar genelde gördüğüm çocuklar. Erkek oldukları için topla oynamayı seviyorlar, toprakla oynamayı seviyorlar". Bu düşüncelerden farklı olarak Şeyma kodlu anne erkek çocuğunun mutfak eşyaları ile oynadığını, kız oyunları olarak görülen oyunları oynayabileceğini belirten ifadeleri şu şekildedir: "...Küçük oğlan da hatta kaşıkla tabakla bile oynar. Doğru buluyorum oynamalarını... Maç yapıyor. Maçtan farklı şeylerde oynamasını isterdim. Mesela ip atlasın, bizim oynadığımız oyunlardan oynasın isterdim. Bizim zamanımızda kız erkek karışık oynardı. Erkeklerde ip atlardı kızda benim oğullarımda oynasın isterdim".

Özbek annelerle yapılan görüşmelerde ise annelerden biri kız çocukların inşaat malzemeleri ile oynamalarını biri ise erkek çocukların bebeklerle oynamalarını uygun gördüğünü açıklamıştır. Fakat iki anne kız ve erkek çocukların farklı oyun ve oyuncaklarla oynamasını gerektiğini belirterek cinsiyete dayalı açıklamalarda bulunmuştur. Jana kodlu anne kızının her türden oyun ve oyuncakla oynayabileceğini açıklayan ifadeleri: "Kızım top oynamayı sever inşaat oyunlarını sever. Şimdi ise bisiklete binmeyi resim yapmayı çok seviyor. Bir kızın erkek oyunları olarak düşünülen oyunların ve oyuncakların hepsini oynayabileceğini düşünüyorum. Eğer ilgisini çekiyorsa oynamasında sıkıntı yok." şeklindedir. Yukarıdaki görüşe benzer şekilde Svetlana kodlu anne de oğlunun her türden oyuncakla oynayabileceğini belirtmiştir: "Benim oğullarım her türlü oyuncakla oynarlar. Genelde arabalar, toplar ilgi alanlarıdır. Bebeklerle de oynayabilirler."

Özbek annelerden oyun ve oyuncaklar yönelik cinsiyete dayalı açıklamalarda bulunan Zarina kodlu anne, kızının bebeklerle oynamasının daha doğru bulurken arabalarla oynamasını uygun görmediğini şu şekilde açıklamıştır: "Arabalarla oynuyor erkek gibi bundan pek hoşlanmıyorum. Bence kızlar kız oyuncakları ile oynamalı. Örneğin, bebekleriyle oynasın bence arabalar erkeklere göre oyuncaklar... Kendi cinsiyetine uygun oyuncaklarla oynasa daha iyi olurdu. Benim kızımın arabalara çok ilgisi var bunu uygun görmüyorum." Şahnoza kodlu anne ise kızların ve erkeklerin cinsiyetlerinden dolayı farklı oyunlar oynadıklarını belirten ifadeleri şu şekildedir:

Ben çocukken kız olduğum için daha çok ip oynardım dışarıda oynardım. Benim çocuklarım erkek olduğu için daha farklı oyunlar oynuyorlar. Kızlar ve erkekler farklı oyunlar

oynadıkları için böyle bir karşılaştırma yapabilirim... Benim oğullarım erkek oldukları için daha çok futbol, yakalamaca, saklambaç vb. şeyler oynuyorlar.

Türk annelerin çocuk cinsiyeti ve oyun materyalleri temasına yönelik görüşlerine bakıldığında bir anne çocukların cinsiyetlerine uygun olarak oyuncaklara yöneldiklerini ifade etmiştir. Bir anne oğlunun ip atlamasını ve mutfak eşyaları ile oynamasını uygun gördüğünü açıklamıştır. Özbek annelerden biri kızının inşaat malzemeleri ve her türlü oyunu oynayabileceğini belirtirken biri ise oğlunun bebeklerle oynamasını uygun gördüğünü açıklamıştır. Cinsiyetçi açıklamalarda bulunan Özbek annelerden biri kızının arabalarla oynamasını doğru bulmadığını, kız oyunlarını oynamasını istediğini belirtmiştir. Bir anne ise erkek ve kız çocukların cinsiyetlerine göre oyun ve oyuncaklara yöneldiklerini ifade etmiştir.

4.6. Annelerin Oyun Sürecinde Fiziksel Güvenliğe İlişkin Görüşlerini İçeren Bulgular

Bu bölümde annelerin ilk olarak oyun sürecinde fiziksel güvenliğe yönelik 3 anket sorusuna verdikleri cevapları içeren nicel bulgulara daha sonra farklı görüşme sorularına verilen ilgili cevapların analizlerinden oluşan temaya ilişkin nitel bulgulara yer verilmiştir.

4.6.1. Oyun sürecinde fiziksel güvenliğe ilişkin anket bulguları

Özbekistan'dan 41, Türkiye'den 40 olmak üzere toplam 81 annenin oyun sürecinde fiziksel güvenliğe ilişkin görüşlerinin yüzde-frekans dağılımının sonuçları Tablo 4.10'da verilmiştir.

Tablo 4.11. Annelerin oyun sürecinde fiziksel güvenliğe ilişkin görüşlerine ilişkin yüzde-frekans dağılımları

İfadeler	Yanıtlar	Türk anne frekans (f)	Türk anne yüzde (%)	Özbek anne frekans (f)	Özbek anne yüzde (%)
Çocukların oyun sırasında yaralanmaları doğaldır	Kesinlikle katılmıyorum	-	-	1	2,4
	Katılmıyorum	3	7,5	3	7,3
	Kararsızım	1	2,5	9	22,0
	Katılıyorum	23	57,5	21	51,2
	Kesinlikle katılıyorum	12	30,0	7	17,1

Tablo 4.12. (Devam) *Annelerin oyun sürecinde fiziksel güvenliğe ilişkin görüşlerine ilişkin yüzde-frekans dağılımları*

İfadeler	Yanıtlar	Türk anne frekans (f)	Türk anne yüzde (%)	Özbek anne frekans (f)	Özbek anne yüzde (%)
Çocuk oyun oynarken tehlikelerden korumak için yalnız bırakılmamalıdır	Kesinlikle katılmıyorum	2	5,0	3	7,3
	Katılmıyorum	3	7,5	6	14,6
	Kararsızım	2	5,0	14	34,1
	Katılıyorum	14	35,0	13	31,7
	Kesinlikle katılıyorum	18	45,0	5	12,2
Oyun sırasında kirlenebilirler	Kesinlikle katılmıyorum	1	2,5	1	2,4
	Katılmıyorum	-	-	5	12,2
	Kararsızım	-	-	4	9,8
	Katılıyorum	8	20,0	27	65,9
	Kesinlikle katılıyorum	31	77,5	4	9,8

Tablo 4.10'daki annelerin oyun sürecinde fiziksel güvenliğe ilişkin görüşlerine bakıldığında “Çocukların oyun sırasında yaralanmaları doğaldır” ifadesi için Türk annelerin %57,5'i katıldıklarını ve %30'u kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Özbek annelerin %51,2'si katıldıklarını ve %17,1'i kesinlikle katıldıklarını bildirmişlerdir. Daha fazla sayıda Türk annenin bu ifade için kesinlikle katılıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. “Çocuk oyun oynarken tehlikelerden korumak için yalnız bırakılmamalıdır” ifadesi için Türk annelerin %45'i kesinlikle katıldıklarını, %35'i katıldıklarını ve %7,5'i katılmadıklarını belirtmişlerdir. Özbek annelerin %31,7'si katıldıklarını, %12,2'si kesinlikle katıldıklarını ve %14,6'sı katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Daha fazla sayıda Türk anne çocukların oyun oynarken tehlikelerden korumak için yalnız bırakılmaması gerektiğini düşünmektedir. “Oyun sırasında kirlenebilirler” ifadesi için Türk annelerin %77,5'i kesinlikle katıldıklarını ve %20'si katıldıklarını belirtmişlerdir. Özbek annelerin %65,9'u katıldıklarını ve %9,8'i kesinlikle katıldıklarını bildirmişlerdir. Özbek ve Türk annelerin çoğunluğu bu ifade için katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum cevabını verdikleri görülmektedir.

Türk anneler çocukların oyun sırasında yaralanmalarını doğal olarak gördüklerini ve oyun sırasında tehlikelerden korumak için yalnız bırakılmamaları gerektiğini belirtmişlerdir. Özbek ve Türk annelerin çoğunluğu çocukların oyun sırasında kirlenebileceklerini düşünmektedirler.

4.6.2. Oyun sürecinde fiziksel güvenliğe ilişkin görüşme bulguları

Bu başlık altında Türk ve Özbek annelerin farklı görüşme sorularına verilen ilgili yanıtların kodlanması ile oluşturulan oyun sürecinde fiziksel güvenlik temasına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.6.2.1. *Türk annelerin oyun sürecinde fiziksel güvenliğe ilişkin görüşlerini içeren bulgular*

Türk annelerin bazıları çocuğunun oyun sırasında yaralanmasını istemediklerini ve bunun için önlemler aldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca bir anne çocuklarını tehlikelerden korunmak için yalnız bırakılmaması gerektiğini düşünmektedirler. Bir anne ise çocuğunun oyunları sırasında kirlenebileceğini ve yaralanabileceğini belirtmiştir.

Çocuklarının oyunları sırasında fiziksel güvenliklerine dikkat etmelerini isteyen Eslem kodlu annenin ifadeleri: "...kendisine zarar vermeyecek şekilde oynayabilir." şeklindedir. Bu ifadeyle benzer şekilde çocuklarının oyunlarında zarar görmemeleri için oyunlarına müdahale ettiğini belirten Fatma kodlu annenin ifadeleri şu şekildedir:

... Koşmalarını istemiyorum. Arkadaşları gelince koşmaya başlıyorlar ve koşunca birbirlerini ittiriyorlar birbirlerine zarar veriyorlar. Küçük kız da olduğundan koşmalarını istemiyorum. Zıplamalarına karşıyım. Kolu çıkabilir... Zarar görmeyecekleri oyunlar oynayabilirler... Evde koltukların üzerine kaydırak gibi şeyler yapıyorlar küçük kızda olduğundan buna karşıyım bir yerlerini incitebilirler.

Ayrıca Fatma kodlu anne, kızının tehlikeli olan materyallerle oynamasını istemediğini şu şekilde belirtmiştir: "İple oynamalarına karşıyım. Parmaklarına dolar. Kartonlarla oynayabilirler. Kartonlara ve kâğıtlara hevesleri var. Plastik ise türüne bağlı yumuşak mı sert mi? Mesela şişe olabilir ama kapağı ile oynamazlar. Sürekli uyarırım kızım ağzınıza sokmayın kapağı diye. Tehlikeli olmayan her şeyle oynayabilirler". Fatma anne gibi Şeyma kodlu anne de çocuklarını tehlikelerden korumak için ve dikkatli olmaları gereken durumları çocuklarına belirttiğini şu şekilde ifade etmiştir: "Kurallar yoktur ama dikkatli olmaları gerektiği şeyler vardır. Sobaya yaklaşma oyuncakları fırlatma gibi". Çocuğunu tehlikelerden korumak için yalnız bırakmadığını belirten Fatma annenin ifadeleri: "Ben neredeysem orada oynayabilirler. Tehlikeli yerlerde oynayamazlar." şeklindedir.

Yukarıdaki ifadelerden farklı olarak çocuğunun oyunları sırasında yaralanabileceğini ve kirlenebileceğini belirten Irmak kodlu annenin açıklamaları şu şekildedir: "Koşmasını, düşmesini, düşse kalka öğrenmesini isterdim. Eskiden AVM'ye

götürüyordum. Ama kızım orada hiç heyecanlanmıyordu. Sokakta o şekilde değil orası heyecanlı. O heyecan alışveriş merkezlerinde yok. Açık havada daha çok oynamalıdır. Toprağa dokunmalılar. Mesela kirlenir ama mutluluğu her şeyden daha önemlidir”. Irmak kodlu anne bu ifadelerini kendi zamanındaki oyunlarla karşılaştırarak şu şekilde açıklamıştır:

Bizim zamanımızda sokakta oynardık kir pas içinde eve geldik sonra akşamları çok güzel uyurduk. Şimdiki çocuklar sürekli telefona veya televizyona bakıyorlar. Bunun sonucunda gözleri bozuluyor. Hiperaktivite oluşuyor. Şimdiki çocuklarda heyecan yok biz koşardık zıplardık eğlenirdik. İmkânları daha çok ama heyecanları yok. Çocuğum koşsun, kalp atışını hissetsin isterdim. Ama bir tane bile arkadaşı yok bize yakın oturan. Bizim zamanımızda daha iyiydi. İyi ki amcasının çocukları var yaşlıları var ayda bir de olsa onlarla oynayabiliyor.

Türk annelerin oyunda fiziksel güvenlik temasına ilişkin görüşlerine bakıldığında üçü çocuğunun oyun sırasında yaralanmasını istemediklerini ve bunun için önlemler aldıklarını belirtmişlerdir. Bir anne çocuğunun koşmasını, zıplamasını, iple ve kapaklarla oynamasını istemediğini; zarar görmeyecekleri materyallerle oynamalarını tercih ettiğini açıklamıştır. Bir anne ise çocuklarının oyun oynarken sobaya yaklaşmamasını ve oyuncakları fırlatmamasını istemektedir. Başka bir anne ise çocuklarının zarar görmeyecekleri şekilde oynamalarını tercih ettiğini belirtmiştir. Ayrıca bir anne çocukların tehlikelerden korunması için dışarıda yalnız bırakılmaması gerektiğini düşünmektedirler. Bir anne ise çocuğunun oyun yolu ile yaparak yaşayarak öğrenmesini istediğinden kirlenmesinin ve düşmesinin doğal olduğunu, toprağa dokunmasını istediğini açıklamıştır. Alışveriş merkezlerinin sokakta oynamak kadar heyecan vermediğini, sokakta oynarken kirlense bile çocuğunun mutlu olmasının önemli olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca, anne kendi zamanındaki oyunlarla günümüzde oynanan oyunları karşılaştırmıştır. Kendi çocukluğunda, sokakta oynadıklarını, kirlendiklerini ve oyunlarının heyecanlı olduğunu belirtmiştir. Günümüzde ise çocukların oyunlarında heyecan olmadığını dijital oyunların daha çok baskın olduğunu belirtmiştir.

4.6.2.2. Özbek annelerin oyun sürecinde fiziksel güvenliğe ilişkin görüşlerini içeren görüşme bulguları

Özbek annelerin bazıları çocuklarının yaralanmasını önlemek amacıyla bazı kurallar belirlediklerini ve çocukları tehlikelerden korumak için yalnız bırakılmaması gerektiğini belirtmişlerdir. Bir anne ise çocuğunun oyun sırasında yaralanabileceğini ve kirlenebileceğini belirtmiştir.

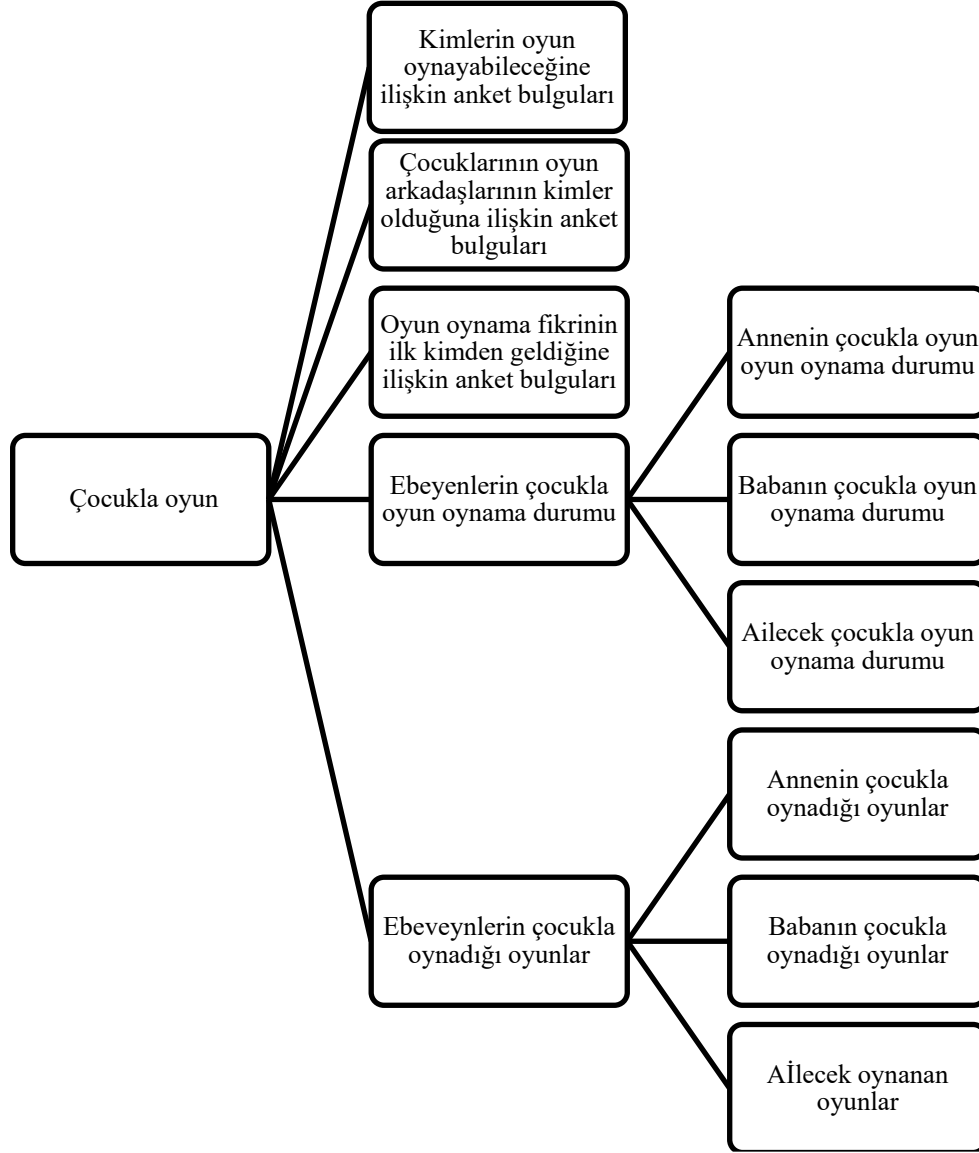
Çocuğunun yaralanmasını önlemek amacıyla salon ve mutfakta oynamasını yasakladığını ayrıca tehlikelerden korumak için çocukların yalnız bırakılmaması gerektiğini ifade eden Jana kodlu annenin açıklamaları: “Kocam ve ben çocukların tabakları ve bardakları kırabilecekleri ve yaralanabilecekleri için mutfakta ve salonda oyun oynamasını yasaklıyoruz. Ayrıca sokakta oynadıkları zaman babalarından fazla uzaklaşmamalarını istiyoruz. Kocam onları gözden kaybetmez kaybolmamaları için. Bu kurallarım değişmez.” şeklindedir. Yukarıdaki ifadelere benzer şekilde çocuğunun zarar görmemesi için bazı eşyalardan onu uzak tuttuğunu açıklayan Zarina kodlu annenin ifadeleri şu şekildedir: “...Yani çocuğumun zarar göreceğini düşündüğüm yerlerden ve eşyalardan onu uzak tutmaya çalışıyorum. Bunu yaparken mutlaka kızıma açıklamalarda bulunuyorum. Neden yapmamasını gerektiğini anlatıyorum.” Şahnoza kodlu anne de çocuklarının yüksekten atlamalarını istemediğini onlara zarar gelecek durumlardan korumaya çalıştığını şu şekilde açıklamıştır: “Oğullarımın yüksekten atladıkları oyunları oynamasını istemiyorum. Düşmelerinden çok korkuyorum ve sağlıkları için endişeleniyorum... Kendilerine zarar verecekleri durumlardan onları korumaya çalışıyorum.” Bu ifadelerden farklı olarak Svetlana kodlu anne çocuğunun oyunları sırasında yaralanmasını ve kirlenmesini normal karşıladığını ifade eden açıklamaları: “Açık hava çocuğa hayatı öğretir. Yaralanırlar, kirlenirler, koşarlar, zıplarlar kısacası hem enerjilerini atarlar hem de yaşayarak öğrenirler.” şeklindedir.

Özbek annelerin fiziksel güvenlik temasına ilişkin görüşlerine bakıldığında üçü çocuklarının oyun sırasında yaralanabileceklerini düşündükleri mekân ve eşyalar konusunda önlem aldıklarını belirtmişlerdir. Bir anne çocuğunun mutfak ve salonda oynamasını uygun görmediğini; bir anne ise tehlikeli eşya ve mekânlardan uzak tutmaya çalıştığını açıklamıştır. Başka bir anne ise çocuğunun yaralanmaması için yüksekten atlamasını istemediğini, zarar göreceğini düşündüğü durumlardan korumaya çalıştığını belirtmiştir. Annelerden biri açık havada çocuğunun yaralandığını, kirlendiğini, koştuğunu yaşayarak öğrendiğini açıklamıştır. Bir anne ise çocukları dışarıda oynarken yalnız bırakmadıklarını belirtmişlerdir.

4.7. Annelerin Çocukla Oyuna İlişkin Görüşlerini İçeren Bulgular

Bu başlık altında annelerin çocukla oyuna ilişkin görüşleri beş alt tema oluşturularak verilmiştir. Özbek ve Türk annelerle yapılan görüşmelerden ve anket

sorularına göre elde edilen annelerin çocukla oyuna ilişkin görüşlerini içeren alt temalar aşağıda şekil 4.3.'de sunulmuştur.

Şekil 4.3. Çocukla oyun ilişkin alt tema ve kategoriler

Şekil 4.3.'de görüldüğü gibi Özbek ve Türk annelerin çocukla oyuna ilişkin görüşleri temasının görüşme ve anket verilerinden elde edilen alt temaları, “Kimlerin oyun oynayabileceğine yönelik anket bulguları, çocukların oyun arkadaşlarının kimler olduğuna ilişkin anket bulguları, oyun oynama fikrinin ilk kimden geldiğine dair anket bulguları, ebeveynlerin çocukla oyun oynama durumları ve ebeveynlerin çocukla oynadığı oyunlar” biçiminde oluşturulmuştur.

4.7.1. Annelere göre kimlerin oyun oynayabileceğine ilişkin anket bulguları

Özbekistan'dan 41, Türkiye'den 40 olmak üzere toplam 81 annenin kimlerin oyun oynayabileceğine ilişkin 4 anket sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin yüzde-frekans dağılımının sonuçları Tablo 4.11.'de verilmiştir.

Tablo 4.13. Annelerin kimlerin oyun oynayabileceğine ilişkin görüşlerine ilişkin yüzde-frekans dağılımları

İfadeler	Yanıtlar	Türk anne frekans (f)	Türk anne yüzde (%)	Özbek anne frekans (f)	Özbek anne yüzde (%)
Yetişkinlerde oyun oynayabilir.	Kesinlikle Katılmıyorum	1	2,5	1	2,4
	Katılmıyorum	-	-	1	2,4
	Kararsızım	1	2,5	3	7,3
	Katılıyorum	18	45,0	26	63,4
	Kesinlikle katılıyorum	20	50,0	10	24,4
Anne-babalar çocuklarıyla birlikte oynamalıdır.	Kesinlikle katılmıyorum	1	2,5	1	2,4
	Katılmıyorum	1	2,5	2	4,9
	Kararsızım	2	5,0	14	34,1
	Katılıyorum	14	35,0	13	31,7
	Kesinlikle katılıyorum	22	55,0	11	26,8
Her yaşta insan oyun oynayabilir.	Kesinlikle katılmıyorum	-	-	1	2,4
	Katılmıyorum	3	7,5	2	4,9
	Kararsızım	-	-	7	17,1
	Katılıyorum	15	37,5	19	46,3
	Kesinlikle katılıyorum	22	55,0	12	29,3
Sadece çocuklar oyun oynayabilir.	Kesinlikle katılmıyorum	16	40,0	5	12,2
	Katılmıyorum	20	50,0	17	41,5
	Kararsızım	3	7,5	16	39,0
	Katılıyorum	1	2,5	3	7,3

Tablo 4.11.'daki annelerin kimlerin oyun oynayabileceğine ilişkin görüşlerine bakıldığında “Yetişkinlerde oyun oynayabilir.” ifadesi için Türk annelerin %50’si kesinlikle katıldıklarını, %45’i katıldıklarını ve %2,4’ü kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Özbek annelerin %63,4’ü katıldıklarını, %24,4’ü kesinlikle katıldıklarını ve %2,4’ü kesinlikle katılmadıklarını bildirmişlerdir. Özbek ve Türk annelerin çoğunluğu bu ifade için katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum cevabını verdikleri görülmüştür. “Anne-babalar çocuklarıyla birlikte oynamalıdır.” ifadesi için Türk annelerin %55’i kesinlikle katıldıklarını, %35’i katıldıklarını ve %2,5’i kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Özbek annelerin %34,1’, kararsız kaldıklarını, %31,7’si

katıldıklarını, %26,8'i kesinlikle katıldıklarını ve %2,4'ü kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Daha fazla sayıda Türk anne bu ifade için katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum cevabını verdiği görülmektedir. “Her yaştan insan oyun oynayabilir.” ifadesi için Türk annelerin %55'i kesinlikle katıldıklarını ve %37,5'i katıldıklarını belirtmişlerdir. Özbek annelerin %46,3'ü katıldıklarını ve %29,3'ü kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Daha fazla sayıda Türk anne bu ifade için katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum cevabını verdikleri görülmüştür. “Sadece çocuklar oyun oynayabilir.” ifadesi için Türk annelerin %50'si katılmadıklarını, %40'ı kesinlikle katılmadıklarını ve %7,5'i kararsız kaldıklarını belirtmişlerdir. Özbek annelerin %41,5'i katılmadıklarını, %39'u kararsız kaldıklarını ve %12,2'si kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Daha fazla sayıda Türk anne bu ifade için kesinlikle katılıyorum cevabını verdikleri görülmüştür.

Türk ve Özbek annelerin çoğunluğu yetişkinlerin de oyun oynayabileceğini düşünmektedirler. Daha fazla sayıda Türk anne ebeveynlerin çocuklarla birlikte oynaması gerektiğini her yaştan insanın oyun oynayabileceğini belirtmişlerdir. Ayrıca daha fazla sayıda Türk anne sadece çocukların oyun oynamadıklarını bildirmişlerdir.

4.7.2. Annelere göre çocukların oyun arkadaşlarının kimler olduğuna ilişkin anket bulguları

Ankette annelere “Çocuğunuzun oyun arkadaşı kimdir?” sorusu yöneltilerek verilen seçeneklerden uygun olanları işaretlemeleri istenmiştir. Özbekistan'dan 41, Türkiye'den 40 olmak üzere toplam 81 anneye göre çocukların oyun arkadaşlarının kimler olduğuna ilişkin görüşlerinin yüzde-frekans dağılımının sonuçları Tablo 4.12.'de verilmiştir.

Tablo 4.14. Çocukların oyun arkadaşlarının kimler olduğuna ilişkin yüzde-frekans dağılımları

İfade	Türk anne frekans (f)	Türk anne yüzde (%)	Özbek anne frekans (f)	Özbek anne yüzde (%)
Anne	39	21,1	16	16,3
Baba	37	20,0	13	13,3
Kardeşler	23	12,4	19	19,4
Dayı, hala, teyze gibi akrabalar	24	13,0	9	9,2
Babaanne, anneanne, dedesi	24	13,0	17	17,3
Bakıcısı	10	5,4	4	4,1
Arkadaşları	27	14,6	19	19,4

Tablo 4.15. (Devam) *Çocukların oyun arkadaşlarının kimler olduğuna ilişkin yüzde-frekans dağılımları*

İfade	Türk anne frekans (f)	Türk anne yüzde (%)	Özbek anne frekans (f)	Özbek anne yüzde (%)
Oyun arkadaşı yoktur	1	0,5	1	1,0
Toplam	185	100,0	98	100,0

Tablo 4.12.'deki annelerin çocukların oyun arkadaşlarının kim olduğuna dair görüşleri incelendiğinde Türk annelerin %21,1'i anne, %20'si baba, %14,6'sı arkadaşları, %13'ü dayı, hala, teyze gibi akrabalar ve %13'ü babaanne, anneanne ve dedenin oyun arkadaşı olduğunu açıklamıştır. Özbek annelerin %19,4'ü kardeşler, %19,4'ü arkadaşları, %16,3'ü anne, %17,3'ü babaanne, anneanne ve dedesinin oyun arkadaşı olduğunu açıklamıştır. Daha fazla sayıda Türk anne çocuklarının oyun arkadaşının anne, baba ve dayı, hala, teyze gibi akrabalar olduğunu ifade etmiştir.

4.7.3. Annelere göre oyun oynama fikri ilk kimden geldiğine ilişkin anket bulguları

Ankette annelere “Oyun oynama fikri ilk kimden gelir?” sorusu yöneltilerek verilen seçeneklerden uygun olanları işaretlemeleri istenmiştir. Özbekistan'dan 41, Türkiye'den 40 olmak üzere toplam 81 anneye göre çocukların oyun arkadaşlarının kimler olduğuna ilişkin görüşlerinin yüzde-frekans dağılımının sonuçları Tablo 4.13.'de verilmiştir.

Tablo 4.16. *Annelere göre oyun oynama fikri ilk kimden geldiğine ilişkin yüzde-frekans dağılımları*

İfade	Türk anne frekans (f)	Türk anne yüzde (%)	Özbek anne frekans (f)	Özbek anne yüzde (%)
Çocuktan	21	52,5	23	56,1
Anneden	1	2,5	5	12,2
Babadan	-	-	1	2,4
Birlikte	18	45,0	10	24,4
Diğer	-	-	2	4,9
Toplam	40	100,0	41	100,0

Tablo 4.13.'deki annelere göre oyun oynama fikrinin ilk kimden geldiğine ilişkin bulgulara bakıldığında Türk annelerin %52,5'i çocuktan, %45'i birlikte ve %2,5'i anneden cevabını vermiştir. Özbek annelerin %56,1'i çocuktan, %24,4'ü birlikte, %12,2'si anneden ve %2,4'ü babadan cevabını verdikleri görülmektedir. Özbek ve Türk

annelerin çoğunluğu oyun oynama fikrinin çocuktan ve birlikte geldiğini açıklamışlardır. Daha fazla sayıda Özbek anne oyun oynama fikrinin anneden geldiğini açıklarken bir anne babadan geldiğini belirtmiştir.

4.7.4. Ebeveynlerin çocukla oyun oynama durumlarına ilişkin bulgular

Bu bölümde annelerin ilk olarak çocuklarıyla oynama sıklıklarına ilişkin nicel görüşlerine ardından annenin, babanın ve ailecek çocukla oyun oynama durumuna ilişkin görüşme bulgularına yer verilmiştir.

4.7.4.1. Annenin çocukla oyun oynama durumuna ilişkin görüşme bulguları

Ankette annelere “Çocuğunuzla hangi sıklıkta oynarsınız?” sorusu yöneltilerek verilen seçeneklerden uygun olanları işaretlemeleri istenmiştir. Özbekistan’dan 41, Türkiye’den 40 olmak üzere toplam 81 annenin çocuklarıyla oynama sıklıklarına ilişkin görüşlerinin yüzde-frekans dağılımının sonuçları Tablo 4.14.’de verilmiştir.

Tablo 4.17. Annelerin çocuklarıyla oynama sıklıklarına ilişkin yüzde-frekans dağılımları

Sıklık	Türk anne frekans(f)	Türk anne yüzde (%)	Özbek anne frekans (f)	Özbek anne yüzde (%)
Her gün	24	60,0	20	48,8
Haftada birkaç gün	11	27,5	13	31,7
Hafta sonlarında	3	7,5	5	12,2
Haftada bir	2	5,0	1	2,4
Ayda birkaç gün	-	-	1	2,4
Hiçbir zaman	-	-	1	2,4
Toplam	40	100,0	41	100,0

Tablo 4.14.’deki annelerin çocuklarıyla oynama sıklıklarına bakıldığında Türk annelerin %60’ı her gün, %27,5’i haftada birkaç gün, %7,5’i hafta sonlarında ve %5’i haftada bir oynadıklarını belirtmişlerdir. Özbek annelerin %48,8’i her gün, %31,7’si haftada birkaç gün, %12,2’si hafta sonlarında, %2,4’ü haftada bir oynadıklarını bildirmişlerdir. Annelerden %2,4’ü ayda birkaç gün ve %2,4’ü hiçbir zaman oynamadıklarını belirtmişlerdir. Daha fazla sayıda Türk annenin çocuğuyla her gün oynadıkları görülmektedir. Benzer oranlarda Türk ve Özbek anne ise haftada birkaç gün ve hafta sonlarında oynadıklarını belirtmiştir. Beklenmeyen bir bulgu ise Özbek annelerden biri çocuğuyla hiçbir zaman oynamadığını belirtmiştir.

4.7.4.2. Annenin çocukla oyun oynama durumuna ilişkin görüşme bulguları

Bu başlık altında annelerin “Çocuğunuz ile oyun oynar mısınız? Çocuğunuzla oyun oynamanızın/oynamamanızın nedenini açıklar mısınız? Çocuğunuz ile ne sıklıkla oynarsınız? Sizce birlikte oynadığınız süre yeterli midir? Neden?” sorusuna verdikleri cevapların analizi ile oluşan annelere göre çocukla oyun oynama durumuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.7.4.2.1. Türk annelerin çocukla oyun oynama durumuna ilişkin görüşleri

Annelerin bazıları çocukları ile her gün oynadıklarını bir anne haftanın üç dört günü oynayabildiğini bir anne ise her gün oynamadığını arada oynadığını belirtmiştir. Çocuğuyla her gün oynayan anneler oyun oynama sürelerinin yeterli olduğunu belirtirken haftanın üç dört günü oynayan anne bu sürenin yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Anneler çocuklarıyla eğlendikleri, vakit geçirdikleri, duygularını paylaştıkları, yakınlıkları arttığı için oynadıklarını ifade etmişlerdir. Bir anne ise çocuğunun yalnız kaldığından dolayı oyun oynadığını belirtmiştir.

Her gün bir saat oyun oynadığını ifade eden Eslem kodlu anne çocuklarıyla eğlendiğini ve duygularını paylaştıklarını şu şekilde belirtmiştir: “...oynarım, böylece hem vakit geçiriyoruz, hem eğleniyoruz. Duygularımızı paylaşıyoruz. Günlük bir saat oynarız. Bence yeterli çünkü çocuğun duygularını hissederek onun istediği şekilde oynadıktan sonra yarım saatte yeterlidir”. Yukarıdaki ifadelerle benzer şekilde çocuğuyla her gün oynadığını ifade eden Meryem kodlu anne çocuklarıyla oyun oynayarak yakınlıklarının arttığını ifade etmiştir. Meryem’in ifadeleri şu şekildedir:

Çocuğumla oyun oynarım. Onlarla oyun oynadığımda benimle yakınlıkları artar bu da beni çok mutlu eder. Her gün nitelikli zaman geçirmek için bir ya da iki oyun oynamaya çalışıyorum. Ama dışarıya çıktığımız zaman genelde kendileri oynuyor. Başka sorumluluklarım da olduğu için istediğim kadar vakit geçiremiyorum. Sürekli oynasam hayır demezler ama başka işlerim de var. O yüzden çocuklarıma göre onlara sorsam yetersizdir.

Irmak kodlu anne de çocuğunun yalnız olmasından dolayı çok sık oynadığını ve vakit geçirmeyi sevdiğini şu şekilde belirtmiştir:

Oynarım çünkü arkadaşı veya kardeşi yok. Yalnız olduğu için onunla oynarım sıkılıyor çünkü. Dinlenmek ya da uyumak yerine onunla vakit geçirmeyi seviyorum. Çok sık oynarım. Günümün çoğunluğu hatta yarısını onunla geçiririm. İş yaparken bile oynarım. Artık yalnız kalmak istemiyor. Yeterli hatta fazla bile.

Yukarıdaki ifadelerden farklı olarak Şeyma kodlu anne vakti olmadığından dolayı çocuklarıyla haftanın üç dört günü oynayabildiğini ve çocuklarını eğlendirmeyi sevdiğini açıklamıştır. Şeyma'nın ifadeleri şu şekildedir: "Vakit buldukça oynamaya çalışırım. Çocukları eğlendirmeyi severim. Ev işlerim çok olduğundan fazla vakit geçiremiyorum. İşlerim olmasa daha çok vakit geçirirdim. Haftanın 3-4 günü ve sadece akşamları. Yeterli değil bu süre. Vakit geçirmek isterim. Ama imkânım yok." Fatma kodlu anne ise her gün oynamadığını oynamasının ise işine ve eşine bağlı olduğunu belirten ifadeleri: "İşime ve eşime bağlıdır. Her gün oynamam arada değişiklik olsun diye oynarım. Zamanım olsa daha çok oynamak isterim. Vücudumun dinç olmasına bağlı." şeklindedir.

Türk Annelerin çocuklarıyla oyun oynama durumlarına yönelik temaya ilişkin görüşlerine bakıldığında üçü çocukları ile her gün oynadıklarını, bir anne haftanın üç dört günü ve sadece akşamları oynayabildiğini, bir anne ise her gün oynamadığını arada oynadığını belirtmiştir. Çocuğuyla her gün oynayan anneler oyun oynama sürelerinin yeterli olduğunu belirtirken haftanın üç dört günü oynayan anne bu sürenin yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Bir anne, oyunu hissederek ve çocuğunun istediği şekilde oynarsa günde yarım saat bile yeterli olacağını ifade etmiştir. Başka bir anne ise çocuğuyla nitelikli zaman geçirmek için her gün bir ya da iki oyun oynamaya çalıştığını fakat dışarı çıktıklarında çocuklarının kendi kendilerine oynadıklarını belirtmiştir. Anneler çocuklarıyla eğlendikleri, vakit geçirdikleri, duygularını paylaştıkları, yakınlıkları arttığı için oynadıklarını ifade etmişlerdir. Bir anne ise çocuğunun yalnız kaldığından dolayı oyun oynadığını, dinlenmek veya uyumak yerine çocuğu ile vakit geçirmeyi sevdiğini belirtmiştir. Ayrıca gününün çoğunluğunu çocuğu ile oynayarak geçirdiğini ifade etmiştir. Annelerden biri oyunu kendisi için değişiklik olması amacıyla oynadığını belirtmiştir. Üç anne ev işlerinin de bulunduğundan dolayı istedikleri kadar oynayamadıklarını ifade etmişlerdir. Bir anne çocuğuyla daha fazla oynayabilmesinin işine, eşine ve sağlık durumuna bağlı olduğunu açıklamıştır.

4.7.4.2.2. Özbek annelerin çocukla oyun oynama durumuna ilişkin görüşleri

Özbek annelerin bazıları çocuğuyla çok sık vakit geçirdiklerini bir anne her gün iki anne ise sadece hafta sonları oyun oynadıklarını belirtmişlerdir. Bazı anneler çocuklarıyla oynadıkları sürenin yetersiz olduğunu ifade ederken bazıları ise yeterli gördüklerini ifade etmişlerdir.

Çocuğuyla her gün oyun oynadığını ifade eden Zarina kodlu anne oyun oynama nedenlerini şu şekilde açıklamıştır: “Tabi ki ben de onunla oyun oynamayı çok seviyorum. Oynuyorum çünkü daha az televizyon izlesin diye konuşmasını geliştirmek için biz çok oyun oynarız. Her gün günde birkaç kere. Yeterli ama çocuğuma sorarsan yetersiz der.” Nilüfer kodlu anne de çocuğuyla çok sık vakit geçirdiğini fakat çalıştığından ve ev işlerinden dolayı çok fazla vakit ayırmadığını ve bu sürenin yetersiz olduğunu açıklamıştır. Nilüfer’in açıklamaları şu şekildedir: “Elimden geleni yapıyorum bu konu hakkında. Genellikle çocuklarımla çok sık vakit geçirmeye çalışırım. Ev işleri olduğunda ve işime gittiğim zamanlarda çocuklarıma vakit ayıramıyorum ve oynayamıyorum. Süre yetersiz bence. Ben veya nenesi boş olursa o zaman oynarlar.” Bu ifadelere benzer şekilde Şahnoza kodlu anne de çocuğuyla çok sık oynadığını belirtirken süreninde yeterli olduğunu açıklamıştır: “Biz çocuklarımızla sık sık oyun oynarız. Bence yeterlidir oynadığımız süre çünkü bütün boş zamanlarımızda vakit geçirmeye çalışırız.”

Yukarıdaki ifadelerden farklı olarak Svetlana kodlu anne çocukları ile oynarken çok eğlendiğini fakat çalıştığından dolayı sadece hafta sonları oynadığını ve bu sürenin yetersiz olduğunu şu şekilde belirtmiştir: “Tabi ki oynarım. Onlarla oynarken çok eğlenirim. Sadece hafta sonları oynarım çünkü çalışıyorum. Sürenin yetersiz olduğunu düşünüyorum. Keşke elimden gelse daha çok vakit geçirebilsem.” Jana kodlu anne de çocukları ile hafta sonlarında oynadığını ve çok fazla vakit geçirdiğini belirten ifadeleri: “Ben ve kocam boş zamanlarımızda çocuklarımız ile oynarız. Hafta sonları hep çocuklarımızla vakit geçiriyoruz. Ben çocuklarımla çok fazla vakit geçiriyorum. Her zaman yeni oyunlar ve fırsatlar arıyorum.” şeklindedir.

Özbek annelerin çocukla oyun oynama durumlarına yönelik temaya ilişkin görüşlerine bakıldığında bazıları çocukları ile çok sık vakit geçirdiklerini ifade ederken iki anne sadece hafta sonları oyun oynadıklarını belirtmişlerdir. Bir anne çocuğuyla oyun oynamayı sevdiğini ve günde birkaç kere oyun oynadığını belirtmiştir. Annelerden biri eğlendiği, çocuklarını teknolojik aletlerden uzak tutmak ve konuşmasına fayda sağlamak amacıyla oynadığını ifade etmiştir. İki anne boş zamanlarında oyun oynadıklarını belirtmiştir. Annelerden ikisi çalıştıklarından ve ev işi olmasından dolayı yeteri kadar oynamadıklarını açıklamışlardır. Bir anne yeni oyunlar kurabilmek ve çocuklarıyla vakit geçirebilmek için fırsatları kaçırmadığını ifade etmiştir.

4.7.4.3. Babanın çocukla oyun oynama durumuna ilişkin görüşme bulguları

Bu başlık altında Türk ve Özbek annelerin “Eşiniz çocuğunuzla birlikte oyun oynar mı? Ne sıklıkla oynar? Sizce birlikte oynadıkları süre yeterli mi? Neden?” sorusuna verdikleri cevapların analizi ile oluşan annelere göre babanın çocukla oyun oynama durumuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Türk annelerin biri hariç hepsi babaların çocuklarıyla çok sık oynamadığını biri ise neredeyse hiç oynamadığını belirtmiştir. Babaların çalıştıkları için çocuklarıyla çok oynamadıklarını ifade etmişlerdir. Eslem kodlu anne eşinin çok sık oynamadığını ve bunun yeterli olmadığını belirtmiştir: “Evet, oynar çok sık oynamaz. Hayır, bence yeterli değil. Çünkü çalıştığı için haftada bir gün evde oluyor.” Bu görüşle benzer şekilde Fatma kodlu anne de eşinin çalıştığından dolayı çocuğuyla çok sık oynamadığını şu şekilde belirtmiştir: “Çok oynamaz çalıştığı için de olabilir. Kırk yılda bir değişiklik olsun diye ben derim oyna ama yine de oynamaz.” Meryem kodlu anne de eşinin yoğunluğundan dolayı pek oynamadığını belirtmiştir: “Oynar. Bugünlerde pek oynayamıyor işi çok yoğun çünkü.” Eşinin çocukları ile çok nadir oynadığını belirten Şeyma kodlu annenin açıklamaları şu şekildedir: “Eşim çok nadir oynar genelde boğuşurlar. Zaten büyük oğlan babasından çekinir hiç oynamaz. Baba genelde bakkalda oturur çocuklarla ilgilenmez.” Diğer görüşlerden farklı olarak Irmak kodlu anne eşinin çocuğuyla neredeyse hiç oynamadığını belirtmiştir: “Neredeyse hiç. Yetersiz”

Türk annelerden biri eşinin çocuğuyla neredeyse hiç oynamadığını, biri nadir oynadığını ikisi ise çok oynamadığını belirtmiştir. Bir anne ise eşinin çocuklarıyla oyun oynadığını fakat bu günlerde iş yoğunluğundan dolayı oynayamadığını belirtmiştir. Annelerin çoğunluğu babaların çalıştıkları için çocuklarıyla çok oynamadıklarını ifade etmişlerdir. Bir anne eşinin çocuğu ile çok sık oynamadığını ve bu sürenin yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Bir anne eşine çocuğu ile oynaması konusunda ısrar ettiğini fakat yine de oyun oynamadığını belirtmiştir. Eşinin çok nadir oyun oynadığını belirten anne, yalnızca oyun olarak boğuştuklarını büyük oğlunun babasından çekindiğini ve genelde babanın çalıştığını belirtmiştir.

Özbek annelerden ikisi eşinin çocuklarıyla sadece hafta sonları, bir anne çok az, iki anne ise her zaman oynadığını belirtmiştir. Anneler babaların çalıştıkları için çocuklarıyla az oynadıklarını belirtmişlerdir. Nilüfer kodlu anne eşinin çok az oyun oynadığını belirtmiştir: “Babaları çok az oynar çünkü genelde zamanı yoktur. Hayır, bence yeterli değil. Genellikle babaları meşgul.” Svetlana kodlu anne eşinin çocukları ile hafta

sonlarında oynadığını bu sürenin yetersiz kaldığını ancak kaliteli vakit geçirmenin önemli olduğunu şu şekilde belirtmiştir: “Eşim hafta sonları çocukları ile ilgilenir oyunlar oynar. Bu süre tabii ki yeterli değil fakat önemli olan nasıl vakit geçirdiğidir. Eğer beraber eğlenerek dolu dolu oynuyorlarsa o zaman süre önemli değil.” Jana kodlu annede yukarıda ki ifadeye benzer şekilde eşinin çocuklarıyla hafta sonlarında oyun oynadığını çalıştığı için yorgun olduğunu fakat yine de çocuklara zaman ayırdığını şu şekilde belirtmiştir:

Ben ve kocam boş zamanlarımızda çocuklarımız ile oynarız. Kocam çalışıyor ve çok yoruluyor ama yine de yorgun olsa da çocuklara zaman ayırmaya çalışıyor. Hafta sonları hep çocuklarımızla vakit geçiriyoruz. Kocam tabii ki evde çocuklarla oyun oynuyor. Doğada veya başka yerlere gittiğimizde de çocuklarıyla oynar. Kocamın daha fazla vakit geçirmesini isterim.

Özbek annelerden ikisi ise eşlerinin çocukları ile çok sık oyun oynadıklarını belirtmişlerdir. Şahnoza kodlu anne eşinin çocuklarıyla her zaman vakit geçirdiğini ve çocuklarının seçimlerine saygı duyduklarını ifade etmiştir: “Eşim ve ben her zaman çocuklarımızla onların dedikleri yerlerde oynarız ve oynarız. Her zaman onların seçimlerine saygı duyduğumuz gibi kendime de saygı duyarım.” Zarina kodlu anne de eşinin çocuğuyla her gün oyun oynadığını belirtmiştir: “Her gün işten gelince akşamları nerdeyse iki saat sürer.”

Özbek annelerden ikisi eşinin çocuklarıyla sadece hafta sonları, bir anne çok az, iki anne ise her zaman oynadığını belirtmiştir. Anneler babaların çalıştıkları için çocuklarıyla az oynadıklarını belirtmişlerdir. Eşlerinin çocukları ile hafta sonları ve çok az oynadıklarını ifade eden anneler bu sürelerin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Bir anne, çocukla eğlenerek vakit geçirilirse oyun oynanan zamanın önemli olmadığını ifade etmiştir. Bir anne eşinin çalıştığını fakat yine de çocukları ile oyun oynadığını belirtmiştir. Ayrıca dışarı çıktıklarında ve doğada çocukları ile oyunlar oynadığını belirtmiştir. Annelerden biri eşi ve kendisinin her zaman çocuklarının seçimlerine saygı duyduklarını, onların belirlediği mekân ve oyunları oynamayı tercih ettiğini belirtmiştir.

4.7.4.4. Ailecek çocukla oyun oynama durumuna ilişkin görüşme bulguları

Bu başlık altında Türk ve Özbek annelerin “Ailecek oyun oynar mısınız?” sorusuna verdikleri cevapların analizi ile oluşan annelere göre ailecek çocukla oyun oynama durumuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Türk annelerin ikisi ailecek oynadıklarını, ikisi çok nadir, biri ise ailecek oynamadıklarını belirtmiştir. Eslem ve Meryem kodlu anne ailecek oynadıklarını belirtmişlerdir. Fatma kodlu anne ise ailecek oynamadıklarını belirtmiştir: “Hep beraber oynamayız. Kızlarla ben oynarım.” Şeyma ve ırmak kodlu anne ise ailecek çok nadir oynadıklarını belirtmişlerdir. Şeyma kodlu annenin ifadeleri şu şekildedir: “Ailecek çok nadir. Hatta hiç diyebilirim.” Irmak kodlu anne ise “Çok nadir.” şeklinde ifade etmiştir.

Özbek annelerin hepsi ailecek oyun oynadıklarını belirtmişlerdir. Zarina kodlu anne “Tabi ki beraber oynarız” şeklinde belirtmiştir. Jana kodlu anne ise ailecek oynadıklarını ve vakit geçirmenin çok iyi geldiğini açıklamıştır: “Ailecek oynarız. Birlikte vakit geçirmek hepimize çok iyi gelir. Buna özellikle dikkat ederiz. Özellikle açık havada vakit geçiririz.” Bu görüşlere benzer şekilde Svetlana kodlu anne de ailecek vakit geçirdiklerini bu oyunların aile bağlarını kuvvetlendiğini şu şekilde açıklamıştır: “Ailecek oyun oynarız. Beraber vakit geçirmekten hepimiz çok hoşlanıyoruz. Bu oyunlar sayesinde bağlarımız kuvvetlenir. Birbirimizi daha iyi tanırız.” Nilüfer kodlu anne ise “Elimizden geldiğince çocuklarımıza vakit geçirmeye çalışırız.” şeklinde açıklamıştır.

Türk annelerin ikisi ailecek oynadıklarını, ikisi çok nadir, biri ise ailecek oynamadıklarını belirtmiştir. Özbek annelerin hepsi ailecek oyun oynadıklarını belirtmişlerdir. Özbek annelerden ikisi ailecek oynamanın faydalarını açıklamıştır. Bir anne aile bağlarını kuvvetlendirdiğini ve birbirlerini daha iyi tanıdıklarını, bir anne ise oyunlar sayesinde mutlu olduklarını ve özellikle açık havada vakit geçirdiklerini ifade etmiştir. Özbek ve Türk annelerin ailecek oyun oynama durumları karşılaştırıldığında Özbek annelerin daha fazla ailecek oynadıkları ifade ettikleri görülmektedir. Her iki ülkeden katılımcı olan annelerin ifadelerine göre Özbek ailelerin çocuklarıyla hep beraber oyun oynamaya daha fazla değer verdikleri anlaşılmaktadır.

4.7.5. Ebeveynlerin çocukla oynadığı oyunlara ilişkin bulgular

Bu bölümde annenin, babanın ve ailecek çocukla oynadığı oyunlara ilişkin görüşme bulgularına yer verilmiştir.

4.7.5.1. Annenin çocukla oynadığı oyunlara ilişkin görüşme bulguları

Bu başlık altında Türk ve Özbek annelerin “Çocuğunuzla birlikte hangi oyunları oynarsınız?” sorusuna verdikleri cevapların analizi ile oluşan annenin çocukla oynadığı

oyunlara ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Tablo 4.15.'de Türk ve Özbek annelerin çocuklarıyla oynadıkları oyunlara yer verilmiştir.

Tablo 4.18. *Türk ve Özbek Annelerin çocuklarıyla oynadığı oyunlar*

Türk	Özbek
Saklambaç	Saklambaç
Körebe	Maç
Yakalamaca	Top
Ebelemece	Gıdıklamaca
Bardak devirme	
Legolarla inşaat	
Kutu oyunları	
Araba yarışı	
Top	
Basketbol	
Oyun hamuru	
Yarışma	
Balonlarla oyun	

Türk annelerin çocukları ile saklambaç, körebe, yakalamaca, ebelemece, bardak devirme, Legolarla inşaat, kutu oyunları, araba yarışı, top, basketbol, oyun hamuru, yarışma ve balonlarla oynadıklarını belirtmişlerdir. Eslem kodlu anne “Saklambaç, körebe, yakalamaca, ebelemece, bardak devirme, Legolarla inşaat.” şeklinde açıklamıştır. Fatma kodlu anne ise evcilik gibi oyunlar oynamadığını daha çok kutu oyunları oynadığını ifade etmiştir: “Evcilik falan oynamam kutu oyunları oynarım. Küçük kız kıskanır. Zekâ oyunları var onları oynamayı çok severim. Hatta küçük kız çok kıskanır o uyduğunda hemen büyük kızlar gel oynayalım der.” Meryem kodlu anne ise çocuğuyla oynadığı oyunları şu şekilde açıklamıştır: “Araba yarışı, top, basketbol daha çok onların sevdikleri oyunu oynuyoruz bazen oyun hamuru oynuyoruz.” Şeyma kodlu anne ise oynadığı oyunları “Araba süreriz. Saklambaç oynarız.” şeklinde açıklanmıştır. Irmak kodlu anne genelde saklambaç oynadıklarını ve oynadığı diğer oyunlar şu şekildedir: “Genelde saklambaç, körebe, yarışma ve balonlarla oynarız. Balonla çok rahat evin içinde oynayabiliyoruz çünkü bir yere çarpmıyor. Birçok yeni oyunlar bulduk.”

Özbek anneler ise çocuklarıyla havuza gittiklerini, doğa yürüyüşü yaptıklarını, masal okuduklarını, maç yaptıklarını, top ve arabalarla oynadıklarını ayrıca saklambaç ve gıdıklamaca oynadıklarını belirtmişlerdir. Jana kodlu anne çocuğuyla yaptığı aktiviteleri şu şekilde açıklamıştır: “Havuza gidiyoruz doğada yürüyüş yapıyoruz.” Nilüfer kodlu anne çocuklarının sevdiği oyunları oynadığını ve oynadığı diğer oyunları “Onların sevdiği oyunları oynarız. Masal okurum ya da maç yaparız.” şeklinde açıklamıştır.

Svetlana kodlu anne çocuklarıyla oynadığı oyunları şu şekilde açıklamıştır: “Arabalarla oynarız, toplarla onların sevdikleri oyunları oynarız.” Şahnoza kodlu anne ise oynadıkları oyunları “Genelde saklambaç ve gıdıklamaca oynarız. Onların sevdikleri ne varsa onu oynamaya çalışırım.” şeklinde açıklamıştır. Zarina kodlu anne ise evcilik oynadığını ve masallar anlattığını belirtmiştir: “Evcilik ve tiyatro gibi hayal gücümü kullanarak masallar anlatıyorum.”

Her iki ülkeden katılımcı anneler çocukları ile saklambaç, top ve arabalarla oynadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca Türk anneler körebe, yakalamaca, ebelemece, bardak devirme, legolarla inşaat, kutu oyunları, araba yarışı, basketbol, oyun hamuru, yarışma ve balonlarla oynadıklarını belirtmişlerdir. Özbek anneler ise çocuklarıyla oynadıkları oyunları ifade ederken yaptıkları aktiviteleri de ifade ettikleri görülmüştür. Anneler, havuza gittiklerini, masal okuduklarını, doğa yürüyüşü ve maç yaptıklarını ayrıca gıdıklamaca oynadıklarını belirtmişlerdir. Bir Türk anne çocuğuyla evcilik gibi oyunları oynamadığını daha çok zekâ oyunlarını tercih ettiğini belirtmiştir. Türk annelerde biri balonlarla oynadıklarını ve birçok yeni oyun bulduklarını ifade etmiştir. Özbek ve Türk annelerin çocuklarıyla oynadıkları oyunlara ilişkin görüşleri incelendiğinde çocuklarının sevdiği ve eğlenecekleri oyunları oynadıkları görülmektedir.

4.7.5.2. Babanın çocukla oynadığı oyunlara ilişkin görüşme bulguları

Bu başlık altında Türk ve Özbek annelere “Eşiniz çocuklarıyla hangi oyunları oynar?” sorusuna verdikleri cevapların analizi ile oluşan babanın çocukla oynadığı oyunlara ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Tablo 4.16.’de Türk ve Özbek babaların çocuklarıyla oynadıkları oyunlara yer verilmiştir.

Tablo 4.19. *Türk ve Özbek babaların çocuklarıyla oynadığı oyunlar*

Türk	Özbek
Etkinlik yapmak	Saklambaç
Oyuncaklarla oyun	Masal okuma
Topla oyun	Bulmaca çözme
Basketbol	Resim çizme ve boyama
Minderde gıdıklama	Origami
Yastık savaşı	Doğaçlama
Kalkan oyunları	Maç

Türk anneler eşlerinin çocukları ile etkinlik yaptıkları, oyuncaklarla, top, basketbol, minderde gıdıklama, yastık savaşı, kalkan oyunları oynadıklarını belirtmişlerdir. Eslem

kodlu anne eşinin çocuğuyla oyuncaklarla oynadığını bazen de etkinlik yaptırdığını ifade etmiştir: “Genelde dışarıda vakit geçirirler. Evde olurlarsa da etkinlik yaparlar ya da oyuncaklarla oynarlar.” Fatma kodlu anne ise eşinin çocuğuna bazen etkinlik yapmasına yardım ettiğini oyun oynamadığını şu şekilde belirtmiştir: “Babası oynaman gerekli derim. O zaman bazen etkinlik yapmasına yardım eder. Aslında getirdiği kutu oyunlarını gösterebilir. Beraber oynayabilir ama oynamıyor. Parka götürebilir.” Meryem kodlu anne ise eşinin çocuğuyla oynadığı oyunları şu şekilde sıralamıştır: “Top oynarlar, basketbol, minderde gıdıklama, yastık savaşı, tabu, kalkan oyunları.” Şeyma kodlu anne ise eşinin çocuklarıyla genelde oyun oynamadığını boğuştuklarını ifade etmiştir: “Eşim çok nadir oynar genelde boğuşurlar. Zaten büyük oğlan babasından çekinir hiç oynamaz. Baba genelde bakkalda oturur çocuklarla ilgilenmez.”

Özbek annelere eşlerinin çocuklarla oynadıkları oyunlar sorulduğunda hem oynadıkları oyunları hem de yaptıkları aktiviteleri sıraladıkları görülmüştür. Masal okuduklarını, bulmaca çözdüklerini, resim çizdiklerini, boyama ve origami yaptıklarını, doğaçlama ve maç oyunları oynadıklarını belirtmişlerdir. Bir anne ise havuza gittiklerini, doğada yürüyüş yaptıklarını belirtmiştir. Jana kodlu annenin ifadeleri şu şekildedir: “Havuza gidiyoruz doğada yürüyüş yapıyoruz.” Nilüfer kodlu anne ise “Masal okuyoruz bulmaca çözüyoruz” şeklinde belirtmiştir. Svetlana kodlu anne ise eşinin çocuğuyla oynadığı oyunları şu şekilde sıralamıştır: “Beraber resim çizerler ve boyama yaparlar. Maç oynarlar. Büyük oğlumla origami yaparlar.” Şahnoza kodlu anne ise “Eşim çocuklarla futbol oynar. Onlarla vakit geçirmeyi sever.” şeklinde belirtmiştir. Zarina kodlu anne eşinin saklambaç oynadığını şu şekilde belirtmiştir: “Saklambaç veya babası kucağına onu alır uçak gibi uçar çok seviyor bu oyunu.”

Türk babaların çoğunluğunun oyun oynamadıkları yalnızca iki babanın çocuğuyla çeşitli oyunlar oynadığı görülürken Özbek babaların hepsinin çocuğu ile aktivite yaptıkları ve oyunlar oynadıkları görülmektedir. Türk babalardan biri çocuğu ile top, basketbol, minderde gıdıklama, yastık savaşı, tabu, kalkan oyunları oynarken bir babanın oyuncaklarla oynadığı ve bir babanın ise genelde oynamadığı arada boğuşmaca oynadıkları görülmektedir. İki babanın ise çocuklarına etkinlik yaptırmaya yardım ettikleri görülmektedir. Özbek babaların masal okudukları, bulmaca çözdükleri, resim, boyama ve origami yaptıklarını ve maç oyunları oynadıklarını belirtmişlerdir. Bir anne ise havuza gittiklerini, doğada yürüyüş yaptıklarını belirtmiştir.

4.7.5.3. Ailecek oynanan oyunlara ilişkin görüşme bulguları

Bu başlık altında Türk ve Özbek anneler “Ailecek hangi oyunları oynarsınız?” sorusuna verdikleri cevapların analizi ile oluşan ailecek oynanan oyunlara ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Tablo 4.17.’de Türk ve Özbek annelere göre ailecek oynanan oyunlara yer verilmiştir.

Tablo 4.20. *Türk ve Özbek annelere göre ailecek oynanan oyunlar*

Ailecek oynanan oyunlar	
Özbek	Türk
Masa oyunları	Saklambaç
Saklambaç	Top yuvarlama
Kutu oyunları	Körebe
Topla oyun	El kızartmaca
Resim çizme	Tabu
Masal anlatma	Yastık savaşı
	Minderle
	gıdıklama

Özbek anneler ailecek masa oyunları, saklambaç, kutu oyunları, top oynadıklarını, resim çizdiklerini ve masallar anlattıklarını ifade etmişlerdir. Jana kodlu anne açık havada vakit geçirdiklerini ve masa oyunları oynadıklarını “Özellikle açık havada vakit geçiririz. Ama bazen de evde masa oyunları oynarız.” şeklinde belirtmiştir. Nilüfer kodlu anne ise saklambaç oynadıklarını ve ailecek geçirdikleri zamanın birçok faydasının bulunduğunu belirtmiştir. Nilüfer kodlu annenin ifadeleri: “Genelde ailecek oynadığımız zamanlarda evin içerisinde saklanarak birbirimizi bulmaya çalışırız. Ailecek geçirdiğimiz zamanlar bize birçok yönden fayda sağlar.” şeklindedir. Svetlana kodlu anne ise oynadıkları oyunları şu şekilde belirtmiştir: “Top oynarız, resim çizeriz, hikâyeler anlatırız. Kutu oyunları oynarız.” Zarina kodlu anne ise “Çadır kurarız masallar okuruz.” şeklinde belirtmiştir.

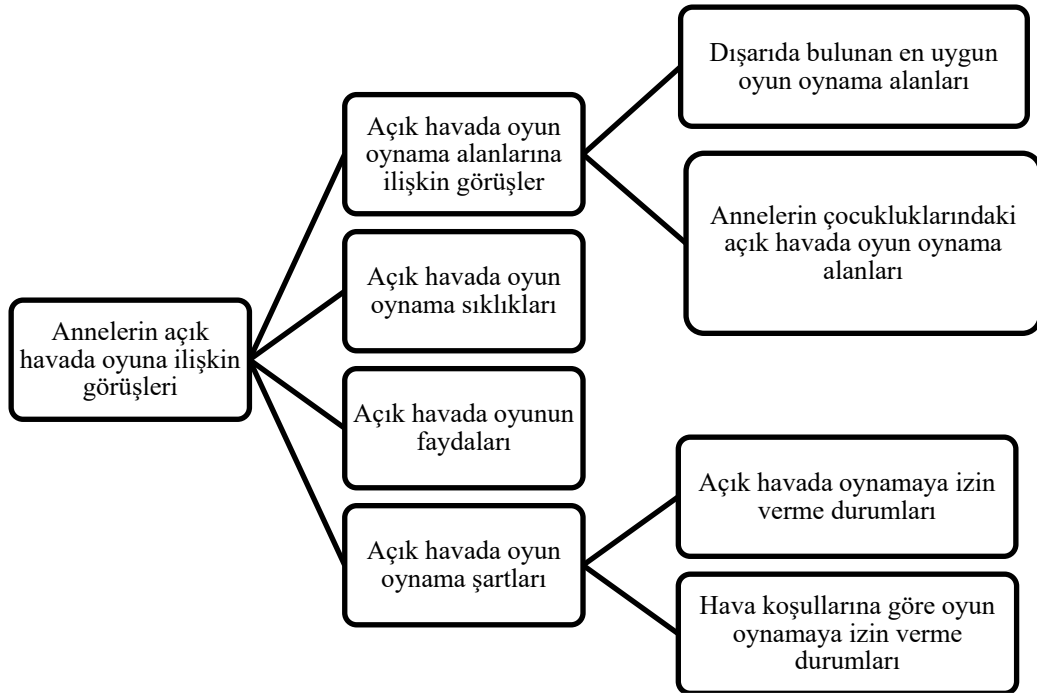
Türk annelerden yalnızca iki anne saklambaç, top yuvarlama, körebe, el kızartmaca, tabu, kalkan oyunu, yastık savaşı ve minderle gıdıklama oyunlarını ailecek oynadıklarını belirtmiştir. Eslem kodlu anne ailecek oynadıkları oyunları şu şekilde sıralamıştır: “Saklambaç top yuvarlama, körebe, el kızartmaca, dışarıda vakit geçiririz. Parkta ya da lunaparkta.” Meryem kodlu anne ise “tabu, kalkan oyunu, yastık savaşı, minderde gıdıklama.” şeklinde belirtmiştir.

Özbek ve Türk annelerin ailecek oynadıkları oyunlara bakıldığında daha fazla sayıda Özbek annenin oynadıkları oyunları ifade ettikleri görülmüştür. Türk annelerden

sadece iki anne ailecek oynadıkları oyunları sıralamışlardır. Türk annelerin ailecek saklambaç, top yuvarlama, körebe, el kızartmaca, tabu, kalkan oyunu, yastık savaşı ve minderle gıdıklama oynadıkları görülmektedir. Özbek anneler ise ailecek masa ve kutu oyunları, saklambaç, topla oynadıkları resim çizdikleri ve masal anlattıkları görülmektedir.

4.8. Annelerin Açık Havada Oyuna İlişkin Görüşlerini İçeren Bulgular

Bu bölümde annelerin açık havada oyuna ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Özbek ve Türk annelerle yapılan görüşmelerden ve anket sorularına göre elde edilen açık havada oyuna ilişkin alt tema ve kategoriler aşağıda şekil 4.4.'de sunulmuştur.

Şekil 4.4. Açık havada oyuna ilişkin alt tema ve kategoriler

Şekil 4.4.'de görüldüğü gibi Özbek ve Türk annelerle yapılan açık havada oyun alanlarına ilişkin görüşme ve anket verilerinden elde edilen alt temalar, “açık havada; oyun oynama alanlarına ilişkin görüşler, oyun oynama sıklıkları, oyunun faydaları ve oyun oynama şartları” biçiminde oluşturulmuştur. Bu temalara ait bulgular ayrı başlıklar altında sunulmuştur.

4.8.1. Annelerin açık havada oyun oynama alanlarına ilişkin görüşlerini içeren bulgular

Annelerin açık havada oyun oynama alanlarına ilişkin görüşleri iki kategoride sunulmuştur. İlk olarak annelere göre dışarıda bulunan en uygun oyun oynama alanlarına sonrasında annelerin çocukluklarındaki açık havada oyun oynama alanlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.8.1.1. Annelere göre dışarı da bulunan en uygun oyun oynama alanlarına ilişkin bulgular

Bu bölümde öncelikle annelerin dışarıda bulunan en uygun oyun oynama alanlarına ilişkin nicel görüşlerine ardından dışarıda bulunan en uygun oyun oynama alanlarına ilişkin görüşme bulgularına yer verilmiştir.

4.8.1.1.1. Dışarıda bulunan en uygun oyun oynama alanlarına ilişkin anket bulguları

Ankette annelere “Sizce dışarıda en uygun oynama alanı neresidir?” sorusu yöneltilerek verilen seçeneklerden uygun olanları işaretlemeleri istenmiştir. Özbekistan’dan 41, Türkiye’den 40 olmak üzere toplam 81 annenin dışarıda bulunan en uygun oyun oynama alanlarına ilişkin görüşlerinin yüzde-frekans dağılımının sonuçları Tablo 4.18.’de verilmiştir.

Tablo 4.21. Annelere göre dışarıda bulunan en uygun oynama alanlarına ilişkin yüzde-frekans dağılımları

Dışarıdaki en uygun oynama alanları	Türk anne frekans (f)	Türk anne yüzde (%)	Özbek anne frekans (f)	Özbek anne yüzde (%)
Parklar	29	22,1	17	15,5
Ebeveynin bulunduğu her yer	24	18,3	20	18,2
Evin bahçesi	30	22,9	20	18,2
Boş arsalar	4	3,1	5	4,5
Sitenin bahçesi	21	16,0	15	13,6
Mahalle	11	8,4	23	20,9
Avm oyun alanları	11	8,4	7	6,4
Diğer	1	0,8	3	2,7
Toplam	131	100,0	110	100,0

Not: Yüzde toplamlarının 100’den fazla görünmesinin sebebi annelerin birden fazla görüş bildirmesidir.

Tablo 4.18.’deki annelerin dışarıda bulunan en uygun oyun oynama alanlarına ilişkin görüşlerine bakıldığında Türk annelerin %22,9’u evin bahçesi, %22,1’i parklar,

%18,3'ü ebeveynin bulunduğu her yer, %16'sı sitenin bahçesi, %8,4'ü mahalle ve %8,4'ü avm oyun alanları şeklinde yanıt vermiştir. Özbek annelerin %20,9'u mahalle, %18,2'si ebeveynin bulunduğu her yer, %18,2'si evin bahçesi, %15,5'i parklar, %13,6'sı sitenin bahçesi ve %6,4'ü avm oyun alanları şeklinde yanıtlamıştır. Türk annelere göre sırasıyla; evin bahçesi, parklar, ebeveynlerin bulunduğu her yer, sitenin bahçesi, mahalle ve avm oyun alanları dışarıda bulunan en uygun oynama alanlarıdır. Özbek annelere göre ise sırasıyla; mahalle, ebeveynin bulunduğu her yer, evin bahçesi, parklar, sitenin bahçesi ve avm oyunları dışarıda bulunan en uygun oyun oynama alanlarıdır. Türk annelerin çoğunluğu evin bahçesini, Özbek annelerin ise mahalleyi dışarı da bulunan en uygun oyun oynama alanı olarak görmektedir.

4.8.1.1.2. Dışarıda bulunan en uygun oyun oynama alanlarına ilişkin görüşme bulguları

Bu başlık altında Türk ve Özbek annelerle yapılan farklı görüşme sorularına verdikleri cevapların analizi ile dışarıda bulunan en uygun oyun oynama alanlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Türk anneler çocuklarının dışarıdaki oyun oynama alanlarının evin bahçesi, parklar, okulun bahçesi, sokak, avlu, ormanlık alan ve göl kenarları olduğunu belirtmişlerdir. Eslem kodlu anne çocuğunun dışarıda oynadığı alanları şu şekilde belirtmiştir: “Okul bahçesi, evin bahçesi, park.” Fatma kodlu anne de çocuğunun köy de ise dışarıda oynayabileceğini eğer evde ise evin bahçesinde oynadığını şu şekilde ifade etmiştir: “Köy hayatı ise dışarıda oynayabilir. Evimizde ise kapının önünde ki bahçede oynayabilir.” Çocuğunun parkta ve evin önünde oynadığını belirten ırmak kodlu annenin ifadelerine benzer şekilde Meryem kodlu anne de çocuklarının daha çok parklarda, ormanlık alan ve göl kenarlarında oynadığını şu şekilde belirtmiştir: “Parkta oynuyor, açık alanda oynuyor, ormanlık bölgelerde oynuyor, göl kenarında daha çok açık alanlarda.” Şeyma kodlu anne ise çocuklarının daha çok sokak ve avluda oynadıklarını ifade etmiştir. Meryem kodlu anne açık alanların özelliklerinden bahsederek yaralarını şu şekilde açıklamıştır:

...Açık hava ağaçlık, yeşillik olmalı. Yeşilliğin sakinleştirici özelliği var deniliyor ya. Yani özgür onlar için mesela. Ama kısıtlandırılmış bir alan değil daha geniş bir alan olmalı. Farklı türdeki ağaçların, bitkilerin olduğu bir alan olabilir. Bu onlar için çok iyi olurdu.

Özbek anneler çocuklarının evin bahçesinde, parklarda, mahallede, okulda oynadıklarını belirtmişlerdir. Jana kodlu anne ise çocuklarının her gün evin bahçesinde oynadıklarını ifade etmiştir: “Çocuklarım her gün açık havada ve evin bahçesinde

oyunlar.” Nilüfer kodlu anne çocuklarının parklarda oynadıklarını “Çocuklarım daha çok açık havada ve parklarda oynarlar.” Şeklinde açıklamıştır. Svetlana kodlu anne ise çocuklarının genelde oynadıkları oyun alanlarını şu şekilde belirtmiştir: “Çocuklarım genelde Evin bahçesinde, mahallede, parklarda ve okulda oynarlar.” Şahnoza kodlu anne ise her türlü alanda oynayabileceklerini Daha çok evin önünde oynarlar. Parklarda, bahçede her türlü alanda oynayabiliriz.” şeklinde açıklamıştır. Zarina kodlu anne ise kızının oynadığı alanlar hakkında şu şekilde açıklama yapmıştır: “Benim kızım da mahallede oynuyor.”

Türk ve Özbek anneler çocuklarının açık hava da oynadığı oyun alanlarının evin bahçesi, parklar, okulun bahçesi, sokak olduğunu belirtmişlerdir. Türk anneler Özbek annelerden farklı olarak avlu, ormanlık alan ve göl kenarlarında da oynadıklarını belirtmiştir. Türk annelerden biri, çocuğunun köye gittiklerinde dışarıda oynayabileceğini eğer şehir de ise kapının önünde ki bahçede oynayabileceğini belirtmiştir. Bir anne çocuğunun daha çok açık havada oynamasını istediğini ifade ederken; daha çok geniş, bol ağaçlıklı, farklı bitki türlerinin bulunduğu yerleri tercih etmektedir.

4.8.1.2. Annelerin çocukluklarındaki açık havada oyun oynama alanlarına ilişkin görüşme bulguları

Bu başlık altında Türk ve Özbek annelerle yapılan farklı görüşme sorularına verdikleri cevapların analizi ile annelerin çocukluklarındaki açık havada oyun oynadıkları alanlara ilişkin görüşme bulgularına yer verilmiştir.

Türk anneler çocukken evin önünde, parklarda, sokakta, kırdaki, yollarda oynadıklarını belirtmişlerdir. Eslem kodlu anne “Ben çocukken dışarıda oynardım. Evimizin önünde parklarda.” biçiminde aktarmıştır. Fatma kodlu anne ise çocukken dışarıda oynamasını yaşadığı ortama bağlamıştır. Fatma’nın ifadeleri şu şekildedir: “Ben köyde olduğum için devamlı dışarıda oynardım.” Irmak kodlu anne ise evlerinin bahçesinde ve sokakta oynadıklarını “Bizim evimiz bahçeliydi. Açık alanlarda oynardık. Sokakta oynardım. Bizim zamanımızda doğru düzgün park yoktu. Sokak arkadaşlığı vardı. Mahalleden kızlar erkekler karışık oynardık. ...Bizim zamanımızda sokakta oynardık kir pas içinde eve gelirdik sonra akşamları çok güzel uyurduk.” şeklinde belirtmiştir. Meryem kodlu anne de genelde kırdaki, sokakta, yollarda oynadığını şimdiki çocukların ise evde oynadıklarını “Evde genelde oynamazdık. Ama şimdi çocuklar hep genelde evde oynuyorlar. Ben her gün dışarıdaydım her an her dakika ama onlar şuan o

kadar şanslı değiller. Kırdada, dışarıda, yollarda, sokaklarda oynardım.” biçiminde aktarmıştır. Şeyma kodlu anne çocukken daha çok dışarıda oynadığını ve bunu yaşadığı ortama bağlamıştır. Ayrıca kendi oyunları ile şimdiki çocukların oyunlarını “Bizde daha çok dışarıda oynardık. Köyde büyüdüğümüz için. Biz daha çok oynardık. Daha eğlenceliydi. Biz daha kalabalık oynardık. Daha çok uzaklaşabilirdik.” şeklinde kıyaslamıştır.

Özbek annelerden yalnızca üçü bu konu hakkında düşüncelerini aktarmıştır. Anneler daha çok mahallede, evin önündeki bahçede ve açık havada oynadıklarını belirtmişlerdir. Svetlana kodlu annenin ifadeleri “Ben de çocukken daha çok mahallede oynardım.” şeklindedir. Zarina kodlu anne de daha çok mahallede ve evin önündeki bahçede oynadıklarını şu şekilde belirtmiştir: “Ben çocukken daha çok mahallede ve evin önündeki bahçede oynardım.” Nilüfer kodlu anne ise açık havada oynadıkları oyunları “Açık havada, çocuk parklarında resim çizerdik hamurla oynardık.” şeklinde aktarmıştır.

Özbek ve Türk anneler daha çok sokakta ve evin bahçesinde oynadıklarını belirtmişlerdir. Özbek annelerden farklı olarak Türk annelerin park, kır ve yollarda da oynadıklarını açıklamışlardır. Bir anne kendi çocukluğunda imkânların kısıtlı olduğunu, kız ve erkeklerin karışık oynadıklarını belirtmiştir. Bir anne ise kendi çocukluğunda genelde evde oynamadıklarını fakat günümüzde çocukların evde oynadıklarını belirtmiştir. Annelerin cevaplarına bakıldığında kendi çocukluklarında daha fazla dışarıda oynadıkları, oyunlarının daha eğlenceli olduğu, kalabalık gruplar halinde oynadıkları görülmektedir.

4.8.2. Annelere göre açık havada oyun oynama sıklığına ilişkin görüşme bulguları

Bu bölümde Türk ve Özbek annelerin görüşme sorularına verdikleri cevapların analizlerinden oluşan çocuklarının ve kendi çocuklarındaki açık havada oyun oynama sıklığına ilişkin nitel bulgulara yer verilmiştir.

4.8.2.1. Türk annelerin açık havada oyun oynama sıklığına ilişkin görüşleri

Türk anneler çocuklarının açık havada oynama sıklıklarını açıklarken ayrıca kendi çocukları ile karşılaştırmışlardır. Bir anne çocuğunun yalnızca okuldayken bir saat dışarıda oynadığını belirtmiştir. Bir anne ise çocuğunun ayda bir dışarıda oyun oynadığını belirtirken parkların yakın olmamasından ve arkadaş yokluğundan dolayı daha fazla dışarıda oynayamadığını açıklamıştır. Bir anne ise çocuğunun iki günde bir dışarıda oyun

oynadığını ve daha fazla dışarıda oyun oynaması için ortamın güvenilir olması gerektiğini belirtmiştir. İki anne ise çocuklarının çoğunlukla dışarıda oynadıklarını belirtmiştir. Annelerin hepsi kendi çocukluklarında daha fazla dışarı da oynadıklarını açıklamıştır. Bir anne çocuklarının köyde daha fazla dışarıda oynama imkânlarının bulunduğunu, şehirde apartmanda yaşadıklarından bu durumun zorlaştığını belirtmiştir. Anneler çocuklarının daha fazla dışarıda oynamaları için bahçeli ve müstakil ev, teknolojik aletlerin kısıtlı bir şekilde verilmesi, güvenilir ortam, annenin istekli ve ev hanımı olması gerektiğini bildirmişlerdir.

Eslem kodlu anne kendi çocuğunun genelde evde oynadığını okulda olduğu zamanlarda dışarıda oynayabildiğini kendi çocukluğunda ise daha çok dışarıda oynadığını “Kızım okula gittiği için şu an 1 saat dışarıda oynuyor. Benim çocuklarım çoğunlukla evde oynuyorlar. Biz daha çok dışarıda vakit geçirirdik.” şeklinde aktarmıştır. İrmak kodlu anne de kızının ayda bir dışarıda oynadığını kendisinin daha fazla açık havada vakit geçirdiğini belirtmiştir. Ayrıca çocuğunun açık havada oynayamamasını yakın park ve arkadaşının olmaması ile açıklamıştır. Annenin ifadeleri şu şekildedir:

Çok az 2-3 haftaya bir ya da ayda bir. Kızım çok istiyor ama yakın değil parklar. Yakın olsa götürmeyi çok isterim. Evimize yakın yerlerde park olmadığından dolayı aşağıya indirmiyorum. Yakın olsa çok götürürüm. ...Daha çok evde oynuyor. Çünkü arkadaşı yok. Bizim oynadığımızın çeyreği bile değil. Çok yetersiz. Parkı bahçesi olan siteye taşınsak daha iyi olurdu. Yaşadığımız ortam müsait değil.

Meryem kodlu anne ise çocuğunun iki güne bir ve hava güzelse dışarıya çıkardığını belirtmiştir. Kendisinin çocukluğunda daha çok dışarıya çıktığını çocuğunun da daha fazla dışarıya çıkması için güvenilir ortam ve bahçeli ev olması gerektiğini belirtmiştir. Meryem’in ifadeleri şu şekildedir:

2 güne bir ama hava güzel olursa her gün dışarı çıkarmaya çalışıyorum. Ben her gün dışarıdaydım her an her dakika ama onlar şu an o kadar şanslı değiller. Çocuğumun daha çok oynamasını sağlayacak şey bizim bahçeli bir evde oturmamız, kendi evimizin olması müstakil bir ev olması. O zaman istedikleri gibi dışarı çıkar girerler. Güvenilir bir ortam olması lazım.

Fatma kodlu anne çocuklarının çoğunlukla açık havada oynadıklarını fakat kendisinin daha çok açık havada oynadığını “Çoğunluk açık havada oynar. ...Biz devamlı dışarıdaydık.” şeklinde açıklamıştır. Çocuklarının sürekli dışarıda oynadıklarını fakat kendisinin daha çok oynadığını belirtmiştir. Ayrıca daha fazla dışarıda oynamasını yaşanan ortama, teknolojik aletlere ve anneye bağlamıştır. Şeyma kodlu annenin ifadeleri şu şekildedir:

Sürekli dışarıdadır. Bizde daha çok dışarıda oynardık. ...Büyük oğlan daha çok telefonda bir oyun oynuyor. Hiç istemiyorum. Şimdi teknoloji baskın. Şehirde bu durum daha da zor daha az dışarı çıkıyorlar ve çocuk durgunlaşıyor yavaşlıyor. Buradaki çocuklar şehirdekilere göre daha çok aktiflerdir. Teknolojik aletler var olduğu için daha fazla açık alana çıkılmıyor, oturduğumuz evi değiştirebiliriz. Mesela köydeyken hava güzel olduğu sürece dışarıdaydı. Köyde 10 gün geçirdik. Sürekli sorardı ne zaman dışarı çıkacağız diye. Orada olduğumuz sürece devamlı dışarıdaydık. Ama bu durum apartman hayatında zor. Çocuklar anneye bağlı eğer anne ev hanımıysa boş zamanı varsa ve dışarı çıkmayı seviyorsa her türlü çıkar. Ama anne dışarı çıkmayı sevmiyorsa ne yaparsanız yapın çıkmaz. Mesela ben sırf çocuklar dışarıya çıksın diye bahaneler buluyorum. Markete, bakkala diye çıkıyorum onları da çıkartıyorum.

Eslem kodlu anne ise çocuğunun daha sık dışarıda oynaması için ortamın güvenilir olması, çocuğa daha vakit ayrılması ve bahçeli ev ile mümkün olacağını “Çocuğa daha çok vakit ayırarak mümkün olabilir veya bahçeli ev olabilir, güvenilir ortam da mümkün olabilir.” şeklinde aktarmıştır.

Türk annelerin kendi çocukluklarında daha çok dışarıya çıktıklarını ifade etmişlerdir. Yalnızca iki anne çocuklarının çoğunlukla dışarıda oynadıklarını belirtmiştir. Diğer anneler ise çocuklarının ayda bir, iki güne bir ve yalnızca okuldayken oynadıklarını belirtmişlerdir.

4.8.2.2. Özbek annelerin açık havada oyun oynama sıklığına ilişkin görüşleri

Özbek annelerden biri çocuklarının kendi çocukluğundan daha fazla dışarıda oynadığını biri ise çocuklarının yeterince dışarıya çıktığını fakat kendisinin daha fazla açık havada oynadığını belirtmiştir. Özbek annelerin biri hariç hepsi çocuklarının her gün, biri ise haftanın 4 günü dışarıda oynadıklarını belirtmiştir.

Nilüfer kodlu anne çocuklarının her gün en az iki saat açık havada oynadıklarını “Çıktığımız zaman 2 saatten az oynamazlar. Çocuklarım daha çok açık havada ve parklarda oynarlar 2 saat. Sabah öğlen akşam dışarıda oyun oynarlar.” şeklinde belirtmiştir. Çocuklarının kendi çocukluğundan daha sık dışarıda oyun oynadıklarını belirten Jana kodlu annenin ifadeleri şu şekildedir: “Çocuklarım benim çocukluğumdan daha sık dışarıda oynuyorlar. Çünkü dışarıda arkadaşları çok ve kocam onlara bakmam için bana yardım ediyor.” Zarina kodlu anne de çocuğunun günde iki kez açık havada oynadığını, kendi çocukluğunda da herkesin dışarıda oynadığını belirtmiştir. Zarina'nın ifadeleri “...Çünkü bizim zamanımızda herkes dışarıdaydı. Biz de devamlı dışarıda oynardık. Yorulunca ve acıkınca eve gelirdik. Yeterince dışarıya çıktığını düşünüyorum.

Günde iki kez dışarıya çıkarız arkadaşları ile oyunlar oynar. Ben sabahtan akşama kadar dışarıdaydım bahçemiz vardır.” şeklindedir. Şahnoza kodlu anne de çocuklarının her gün açık havada oynadıklarını “Benim çocuklarım her gün açık havada oyun oynuyorlar arkadaşlarıyla birlikte.” biçiminde aktarmıştır. Çocuklarının haftada en az 4 kez dışarıda oynadıklarını fakat kendi çocukluğunda daha fazla dışarıda oynadığını şu şekilde belirtmiştir: “İmkân buldukça dışarıda oynarlar. Haftada en az 4 kez dışarıda oynarlar. Yeterince açık havada oynadıklarını düşünüyorum çünkü buna dikkat ediyoruz. Bizim çocukluğumuzda devamlı dışarıdaydık. Evde vakit geçirdiğimizi hatırlamıyorum. Benim çocuklarımda çıkıyorlar sokağa fakat benim zamanımdaki kadar değil.”

Özbek annelerden biri çocuklarının kendi çocukluğundan daha fazla dışarıda oynadığını biri ise çocuklarının yeterince dışarıya çıktığını fakat kendisinin daha fazla açık havada oynadığını belirtmiştir. Özbek annelerin biri hariç hepsi çocuklarının her gün, biri ise haftanın 4 günü dışarıda oynadıklarını belirtmiştir. Bir anne çocuklarının arkadaşlarının çok olduğundan ve eşinin çocuklara bakım konusunda yardım ettiğinden dolayı daha fazla dışarıda oyun oynama imkânlarının olduğunu belirtmiştir. Bir anne kendi çocukluğunda sürekli dışarıda oynadığını, yorulunca ve acıkınca eve geldiğini belirtirken kendi çocuklarının da günde iki kez dışarıda oynadıklarını belirtmiştir.

4.8.3. Annelere göre açık havada oyunun faydalarına ilişkin bulgular

Bu bölümde Türk ve Özbek annelerin açık havada oyunun yararlarına ilişkin görüşlerinin yer aldığı açık havada oyunun faydaları alt temasına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.8.3.1. Türk annelerin açık havada oyunun faydalarına ilişkin görüşleri

Türk anneler açık havanın sağlık üzerine olan etkilerden bahsederken sosyalleşme, enerji boşaltımı, eğlence, heyecan, üretici düşünme sağladığını belirtmişlerdir. Ayrıca merak, farklı düşünsel yetenek gelişimi ve doğa keşfi gibi yararlarından da bahsetmişlerdir.

Eslem kodlu anne açık havanın sağlık, doğa keşfi ve sosyalleşmesine olan faydalarından şu şekilde bahsetmiştir: Açık havada oyun oynamak çocuklar için pozitif etki sağlar. Çocuk daha sağlıklı oluyor. Doğayı keşfediyor. Sosyalleşiyor.” Irmak kodlu anne de yukarıdaki görüşlere benzer şekilde açık havanın sosyalleşmeye ve sağlığa olan yararlarını “Olumlu buluyorum. Temiz hava alıyor. Yeni arkadaşlar ediniyor. Yeni

çocuklarla tanışıyor. Soruyor ve yeni şeyler öğreniyor ve bu ona heyecan veriyor. Kızım en çok yeni arkadaş edinmeyi özlemiyor.” şeklinde açıklamıştır. Şeyma kodlu anne ise açık havanın etkilerini “Olumlu etkilediğini düşünüyorum.” biçiminde dile getirmiştir. Açık havanın enerji boşaltımına fayda sağladığını belirten annelerden Fatma’nın düşüncesi şu şekildedir: Gelişimi için çocuk toprağa dokunmalı. Enerjisini atamıyorlar çocuklar içeride. Açık havada yorulurlar, koşarlar evin içinde öyle şansları yok...” Şeyma kodlu anne de benzer şekilde açık havanın yararlarından şu şekilde bahsetmiştir: “Dışarıda oynamalılar. Enerjilerini atarlar.” Açık havanın eğlence yönüne olan faydalarından bahseden Irmak kodlu anne “Açık hava içeride oynamaktan daha güzeldir. Açık alan daha eğlencelidir.” şeklinde belirtmiştir. Meryem kodlu anne ise açık havada oyun sayesinde çocukların doğayı tanıdıklarını, farklı düşünce yapılarının oluştuğunu, üretici düşüncelerini ve meraklarının arttığını şu şekilde açıklamıştır:

Yaşadığımız olaylar açık havanın önemini artırdı. Çocuklar açık hava ile doğayı, tabiatı tanır. Açık havada oyun oynamak çocukların farklı düşünsel yeteneklerini geliştirir. Açık hava oksijen insanın oyuna ve meraka karşı ilgisini artırıyor. Ama evde o kadar değil. Açık havada daha üretici düşünüyorlar.

Türk annelerin açıklamalarına bakıldığında bir anne açık havada oyunun sağlığı olumlu yönde etkilediğini ve doğayı keşfetme fırsatları sunduğunu belirtirken çocuklarının sosyalleşmesini sağladığını belirtmiştir. Bir anne ise çocukların açık havada oyun oynayarak temiz hava aldıklarını, yeni arkadaşlar edindiklerini böylelikle sosyalleşmelerine katkı sağladığını, öğrenmesini desteklediğini belirtmiştir. Ayrıca açık havada oyun oynamanın dışarıda oynamaktan daha eğlenceli olduğunu ifade etmiştir. İki anne açık havada oyun oynamanın enerji boşaltımını sağladığını belirtirken biri toprağa dokunmanın önemli olduğunu açıklamıştır. Ayrıca bir anneye göre açık havada oyun oynamanın doğayı tanıma, farklı düşünsel yetenekleri geliştirme, merak uyandırma, üretici düşünme üzerine faydaları bulunmaktadır.

4.8.3.2. Özbek annelerin açık havada oyunun faydalarına ilişkin görüşleri

Özbek annelerden bazıları açık havanın sağlık açısından yararlarına değinmiştir. Bazıları ise; iletişim, yaşayarak öğrenme, enerji boşaltımı, yaratıcılık, sosyalleşme, eğlence motor ve kişilik gelişimine olan faydalarından bahsetmişlerdir.

Açık havanın iletişime ve motor gelişime katkı sağladığını ayrıca bu sayede temiz hava aldıklarını ifade eden Jana kodlu annenin açıklamaları “Parklarda açık havada arkadaşlarıyla iletişim kurarlar ve temiz hava alırlar. Açık havada oynamak çocuklar için

önemlidir. Çünkü fiziksel yeteneklerini bu şekilde geliştirirler. Yani koşması, zıplaması ile vücudunu daha iyi kullanmaya başlar.” şeklindedir. Şahnoza kodlu anne de benzer şekilde açık havanın iletişime olan faydalarından bahsederken ayrıca çocuğun kendisini tanımasına imkân sağlaması açısından önemli olduğundan şu şekilde bahsetmiştir: “Bana göre çocukların açık mekânlarda oynaması evde oynamalarından daha yararlıdır... Bence çocuklar dışarıda arkadaşlarıyla oynamalıdır ki diğer çocuklarla iletişim kurmayı öğrensinler ve çocukluktan itibaren en sevdiği oyuncağın ve en sevdiği oyun alanının ne olduğunu bilsinler.” Nilüfer kodlu anne ise açık havanın yaşayarak öğrenmeye ve sağlık üzerine etkilerinden “Açık havada oynaması çocuk için çok faydalıdır. Dışarıda kendi akranlarıyla oynadığında başkalarının ve kendi hatalarının farkında olur bunları deneyimler ve bunlardan bir şeyler öğrenir. Çok hareket ederler ve hareket onların sağlığı için çok faydalıdır.” şeklinde açıklamıştır. Zarina kodlu anne ise açık havanın sosyalleşme, enerji boşaltımı üzerine katkılarından bahsederken aynı zaman da çocuğunun açık havada oynarken çok mutlu olacağını bildiğini “Dışarıda daha çok vakit geçirmeliler. Sosyalleşmeye, enerjilerini atmaya, birçok yönden katkılar sağladığını düşünüyorum. Bende kendim dışarıda büyüdüğüm için çocuğum ne kadar mutlu olacağını ve enerjisini atmaya ihtiyacı olduğunu farkındayım.” biçiminde aktarmıştır. Svetlana kodlu anne de bu görüşlere benzer şekilde açık havanın enerji boşaltımı, sosyalleşme, eğlence ve yaşayarak öğrenmeye katkılarından şu şekilde bahsetmiştir:

Bence çocuklar daha çok açık havada doğada oynamalıdır. Temiz havayı almalı, enerjilerini atmalı. Evin içerisi dışarı kadar yaratıcı ve ferah değildir. Çocuklar dışarıda hem sosyalleşirler hem de çok eğlenirler (...) Açık hava çocuğa hayatı öğretir. Yaralanırlar, kirlenirler, koşarlar, zıplarlar kısacası hem enerjilerini atarlar hem de yaşayarak öğrenirler.

Özbek annelerin açık havada oyunun faydalarına ilişkin görüşlerine bakıldığında bazı annelerin eğlence, sosyalleşme, iletişim, enerji boşaltımı, yaşayarak öğrenme, yaratıcılık ve eğlence üzerine faydalarını belirttikleri görülmüştür. Bir anne kişilik gelişimine bir annenin ise motor gelişimine olan katkılarından bahsettikleri görülmüştür. İki anne çocukların dışarıda daha fazla vakit geçirmeleri gerektiğini belirtmiştir. Bir anne ise açık havanın yaratıcı ve ferah olduğu belirtmiştir. Başka bir anne ise açık hava da oyun oynamanın evde oynamaktan daha yararlı olduğunu ve mevsimsel olayları gözleme fırsatı sunduğunu açıklamıştır. Bir anneye göre çocuk açık havada oyun oynayarak yeni deneyimler edinir ve bunlardan yeni bilgiler edinir.

4.8.4. Annelere göre açık havada oyun oynama şartlarına ilişkin bulgular

Bu bölümde annelere göre açık havada oyun oynama şartlarına ilişkin bulgular iki alt başlıkta verilmiştir. Önce annelerin açık havada oyun oynamaya izin verme durumlarına daha sonra annelerin hava koşullarına göre dışarıda oyun oynamaya izin verme durumlarına yer verilmiştir.

4.8.4.1. Annelerin açık havada oyun oynamaya izin verme durumlarına ilişkin bulgular

Bu başlıkta annelerin açık havada oyun oynamaya izin verme durumlarına ilişkin anket sorusuna verdikleri cevaplardan oluşan nicel bulgulara ve ardından annelerin farklı görüşme sorularına verdikleri yanıtların analizlerinden oluşan açık havada oyun oynamaya izin verme durumlarına ilişkin nitel bulgulara yer verilmiştir.

4.8.4.1.1. Annelerin açık havada oyun oynamaya izin verme durumlarına ilişkin anket bulguları

Ankette annelere “Açık havada oyun oynanması hakkındaki düşünceniz hangisidir?” sorusu yöneltilmiş ve uygun olanın seçilmesi istenmiştir. Özbekistan’dan 41, Türkiye’den 40 olmak üzere toplam 81 annenin açık havada oyun oynamaya izin verme durumlarına ilişkin görüşlerinin yüzde-frekans dağılımının sonuçları Tablo 4.19.’de verilmiştir.

Tablo 4.22. Annelerin açık havada oyun oynamaya izin verme durumlarına ilişkin yüzde-frekans dağılımları

İfade	Türk anne frekans (f)	Türk anne yüzde (%)	Özbek anne frekans (f)	Özbek anne yüzde (%)
Dışarı çıkmasına izin vermem	-	-	3	6,0
Yalnız çıkmasına izin veririm	5	10,6	13	26,0
Yetişkinle birlikte çıkmasına izin veririm	33	70,2	21	42,0
Daha büyük çocukla birlikte çıkmasına izin veririm	9	19,1	13	26,0
Toplam	47	100,0	50	100,0

Not: Özbek ve Türk annelerin sayılarının fazla görünmesinin sebebi annelerin birden fazla görüş bildirmesidir.

Tablo 4.19.’daki annelerin açık havada oyun oynamaya izin verme durumları incelendiğinde Türk annelerin %70,2’si yetişkinle birlikte dışarı çıkmasına izin

verdiklerini, %19,1'i daha büyük çocukla birlikte dışarı çıkmasına izin verdiklerini ve %10,6'sı ise yalnız çıkmasına izin verdiklerini belirtmişlerdir. Özbek annelerin %42'si yetişkinle birlikte çıkmasına izin verdiklerini, %26'sı yalnız çıkmasına izin verdiklerini, %26'sı daha büyük çocukla dışarı çıkmasına izin verdiklerini ve beklenmeyen bulgu ise %6'sı dışarı çıkmasına izin vermediğini ifade etmiştir. Türk ve Özbek annelerin çoğunluğu çocuğunun yetişkinle birlikte dışarı çıkmasına izin verdiklerini belirtmişlerdir. Daha fazla sayıda Özbek anne çocuğunun yalnız ve daha büyük çocukla birlikte dışarı çıkmasına izin verdiğini bildirmiştir. Ayrıca Özbek annelerden bazıları çocuğunun dışarı çıkmasına izin vermediğini açıklamıştır.

4.8.4.1.2. *Annelerin açık havada oyun oynamaya izin verme durumlarına ilişkin görüşme bulguları*

Türk annelerin açık havada oyun oynamaya izin verme durumlarına ilişkin görüşleri

Türk annelerden biri hariç hepsi çocuklarının dışarıda yalnız oynamadıklarını yetişkinle birlikte dışarıda oyun oynayabildiklerini açıklamışlardır. Bir anne ise çocuklarının dışarıda tek oynadıklarını belirtmiştir.

Eslem kodlu anne çocuklarının genelde evde oynadıklarını dışarıda oyun oynayacakları zaman yanlarında yetişkin bulunduğunu bunun nedenini ise şu şekilde açıklamıştır: “Benim çocuklarım çoğunlukla evde oynuyorlar. Ailecek olduğumuzda dışarıda oynar... Zaman değişti şartlar değişti. Çocuklarımı tek başlarına göndermiyorum yanlarında benim olmam gerekiyor bundan dolayı daha az dışarı çıkıyorlar.” Fatma kodlu anne de yukarıdaki ifadelerle benzer şekilde çocuklarının yetişkinle beraber dışarı çıktıklarını belirten sözleri “Kendim ilgileniyorum. Parktan birisini sallıyorum sonra öbürünü sallıyorum.” şeklindedir. Meryem kodlu anne de çocuklarının tek başına dışarıda oyun oynamasına izin vermediklerini ortamın güvenilir olmadığını ve daha fazla dışarıda oyun oynamayı sağlayacak etkenleri açıklamıştır. Ayrıca kendi çocukluğunda açık havada oyun oynama şartları ile kendi çocuklarının şartlarını da şu şekilde karşılaştırmıştır:

Ben eşlik ediyorum ya da babası. Açık havada çocuğumun daha çok oynamasını sağlayacak şey bizim bahçeli bir evde oturmamız, kendi evimizin olması müstakil bir ev olması. O zaman istedikleri gibi dışarı çıkar girerler. Güvenilir bir ortam olması lazım. Çünkü çocuğu dışarı çıkarsam bile tek gitmelerini istemem insanlara güvenmiyorum. Çocuğuma güvensen bile insanlar güvensiz. ...Mesela bir parka çıktığı zaman bile anne babası yanında. Ama benim

yoktu mesela. Hatırlıyorum. Anne baba olmayınca biraz daha özgür oluyorsun ve istediğini yapıyorsun. Mesela annem babamda güveniyordu demek ki o zaman dışarıya bana hiç kısıtlama getiriyorlardı bu konuda... Bundan dolayı daha biz özgür hissediyorduk. Mesela bizim çocuklarımız bunu yaşayamıyor diye düşünüyorum.

Meryem kodlu anne ayrıca çocuklarının yalnızca yetişkinle beraber dışarıda oyun oynadıklarını belirtirken kendi çocukluğu ile karşılaştırmıştır. Çocuğunun yalnız dışarıda oyun oynayabilmesini istediğini şu şekilde açıklamıştır:

...Hep bize bağımlılar. Mesela bisiklet sürmeye çıkıyoruz dışarıya hep yanında ben mesela tek başına çıkmasını o kadar isterdim ki. O duygu çok farklı ben çıktım ya istediğim yerlere gittim. Tabi anneler çok uzaklaşmamı isterlerdi de yine de ben pek dinlemezdim. Oğlum şimdi öyle değil benimle beraber hep. Yanımdayken bile mesela hadi hız yap diyorum, hadi hızlanalım, şöyle yapalım böyle yapalım diyorum. Ya anne senden uzaklaşırsam diyor. Çok temkinliler çocuklar şu anda belki de bizden kaynaklanıyordur.

Şeyma kodlu anne ise diğer annelerden farklı olarak çocuklarının dışarıda kendi kendilerine oynadıklarını “Kendi kendilerine oynarlar. Ben de arada onlara bakarım.” şeklinde belirtmiştir.

Türk annelerin hepsi çocuklarının dışarıda yalnız oynamadıklarını yetişkinle birlikte veya yetişkin kontrolünde dışarıda oyun oynayabildiklerini açıklamışlardır. Bir anne zaman değiştiğinden dolayı çocuğunun dışarıda tek oynamasını istemediğini ve bundan dolayı çocuğunun daha az açık havada oynadığını belirtmiştir. Çocuklarını dışarıda yalnız bırakmadığını ifade eden annelerden biri kendisinin ilgilendiğini belirtmiştir. Bir anne çocuklarının dışarıya tek çıkmalarını istemediğini ortamın ve insanların güvensiz olduğunu ifade etmiştir. Bundan dolayı çocuklarının kendilerine bağımlı olduklarını ifade etmiştir. Fakat kendilerinin daha özgür olduklarını tek başına dışarıda oyun oynadıklarını ifade etmiştir. Annelerden biri çocuklarının dışarıda kendi kendilerine oynadıklarını kendisinin de kontrol ettiğini belirtmiştir.

Özbek annelerin açık havada oyun oynamaya izin verme durumlarına ilişkin görüşleri

Özbek annelerin hepsi çocuklarının dışarıya yetişkinle birlikte çıkmasına izin verdikleri görülmektedir. Bir anne ortamın güvenilir olmamasından dolayı çocuğunun tek başına dışarıya çıkmasına izin vermediğini belirtmiştir.

Jana kodlu anne çocuklarına zarar gelmemesi için dışarıda oynadıkları zaman yalnız bırakmadıklarını “Kocam ya da ben genelde yanlarında oluruz ve onları gözetleriz. Onların düşmemesi ve kendilerine zarar gelmemesi için bakarız onları yalnız bırakmayız.” şeklinde belirtmiştir. Nilüfer kodlu anne de yukarıdaki ifadelerle benzer

şekilde çocuklarının yalnızca yetişkinle birlikte çıkmalarına izin verdiklerini “Genelde dışarıda oynadıkları zaman yanlarında ben oluyorum veya nenesi... Çocuklarımızın yalnız başına dışarı çıkmasına izin vermeyiz.” biçiminde aktarmıştır. Svetlana kodlu anne de “Dışarıda oynadıkları zaman babaanneleri, babaları, ben yanlarında oluruz. Tek başına dışarı çıkmalarına izin vermeyiz.” şeklinde belirtmiştir. Çocuklarının dışarıya yalnızca yetişkinle birlikte çıktıklarını ifade eden Şahnoza kodlu annenin açıklamaları şu şekildedir: “Çocuklarıma dışarda genelde ben veya dadıları eşlik ediyor. Biz eskiden tek başımıza çıkabiliyorduk ama ben çocuğumu tek başına dışarıya yollayamıyorum.” Zarina kodlu anne ise eski ortamların olmadığını köy ortamında çocuğunu daha çok dışarı çıkarabileceğini şu şekilde ifade etmiştir: “Çoğu zaman yanında ben oluyorum. Eski mahalle ortamları kalmadı. Daha çok araç var, insanlar değişken bu yüzden eskisi gibi olamıyor. Köyde yaşasaydık daha çok dışarıda oynayabilirdi.”

Özbek annelerin açık havada oyun oynamaya izin verme durumlarına ilişkin görüşlerine bakıldığında hepsi çocuklarının yalnızca yetişkinle birlikte dışarı çıkmasına izin verdiklerini ifade etmişlerdir. Bir anne çocuğunun dışarıda yalnız oynamamasının nedeni olarak eskiye göre dışarıda daha çok araç olduğunu ve insanların değiştiğini ifade etmiştir. Ayrıca köy ortamında çocuğunun daha fazla dışarıda oynayabileceğini belirtmiştir.

4.8.4.2. Annelerin hava koşullarına göre dışarıda oyun oynamaya izin verme durumlarına ilişkin bulgular

Bu bölümde Özbek ve Türk annelerin hava koşullarına göre dışarıda oyun oynamaya izin verme durumlarına ilişkin anket sorusuna verdikleri nicel yanıtlara ve farklı görüşme sorularına verilen yanıtların analizlerinden oluşan nitel bulgulara yer verilmiştir.

4.8.4.2.1. Annelerin hava koşullarına göre dışarıda oyun oynamaya izin verme durumlarına ilişkin anket bulguları

Ankette annelere “Çocuğunuzun hangi hava koşullarında dışarıya oyun oynamaya çıkmasına izin verirsiniz?” sorusu yöneltilip uygun olan cevapların işaretlenmesi istenmiştir. Özbekistan’dan 41, Türkiye’den 40 olmak üzere toplam 81 annenin hava koşullarına göre dışarıda oyun oynamaya izin verme durumlarına ilişkin görüşlerinin yüzde-frekans dağılımının sonuçları Tablo 4.20.’de verilmiştir.

Tablo 4.23. *Annelerin hava koşullarına göre dışarıda oyun oynamaya izin verme durumlarına ilişkin yüzde-frekans dağılımları*

İfade	Türk anne frekans (f)	Türk anne yüzde (%)	Özbek anne frekans (f)	Özbek anne yüzde (%)
Güzel havalarda (yağışsız ve çok sıcak ya da çok soğuk olmayan havalarda) çıkmasına izin veririm	30	44,8	13	28,3
Hafif yağmurlu havada çıkmasına izin veririm	6	9,0	4	8,7
Kar yağdığı da çıkmasına izin veririm	9	13,4	6	13,0
Her türlü hava koşulunda havaya uygun giyinerek çıkmasına izin veririm	22	32,8	23	50,0
Toplam	67	100,0	46	100,0

Not: Yüzde toplamalarının 100'den fazla görünmesinin sebebi annelerin birden fazla görüş bildirmesidir.

Tablo 4.20.'deki annelerin hava koşullarına göre dışarıda oyun oynamaya izin verme durumlarına bakıldığında Türk annelerin %44,8'i güzel havalarda (yağışsız ve çok sıcak ya da çok soğuk olmayan havalarda), %32,8'i her türlü hava koşulunda havaya uygun giyinerek, %13,4'ü kar yağdığı da ve %9'u hafif yağmurlu havada çıkmasına izin verdiklerini belirtmiştir. Özbek annelerin %50'si her türlü hava koşulunda havaya uygun giyinerek, %28'i güzel havalarda (yağışsız ve çok sıcak olmayan ya da çok soğuk olmayan havalarda), %13'ü kar yağdığı da ve %8,7'si ise hafif yağmurlu hava da çıkmasına izin verdiklerini bildirmişlerdir. Daha fazla sayıda Özbek anne çocuğunun her türlü hava koşulunda havaya uygun giyinerek çıkmasına izin verdiklerini belirtmişlerdir. Türk annelerin çoğunluğu güzel havalarda (yağışsız ve çok sıcak ya da çok soğuk olmayan havalarda) çıkmasına izin verdiklerini ifade etmişlerdir. Özbek ve Türk annelerin Hafif yağmurlu ve karlı havalarda dışarıya çıkmasına izin verme durumlarının benzer oranlarda olduğu görülmektedir.

4.8.4.2.2. *Annelerin hava koşullarına göre dışarıda oyun oynamaya izin verme durumlarına ilişkin görüşme bulguları*

Bu başlık altında Özbek ve Türk annelerin hava koşullarına göre dışarıda oyun oynamaya izin verme durumlarına ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

Türk annelerden hava koşullarına göre dışarıda oyun oynamaya izin verme durumlarıyla ilgili iki anne görüş bildirmiştir. İki anne de çocuklarının hava güzelse dışarıda oynadıklarını ifade etmiştir. Fatma kodlu annenin ifadeleri “Hava güzelse ben çok isterim dışarıda oynamalarını çünkü sağlıklı.” şeklindedir. Şeyma kodlu anne de bu

düşüncelere benzer şekilde çocuklarının yazın sürekli dışarıda oynadıklarını kışın ise evde oynadıklarını şu şekilde belirtmiştir: Yazın sürekli dışarıdadırlar ve öyle olmalıdır. İçeride de oynanacak oyunlar vardır. Bizim alanımız müsait olduğu için bizim çocuklar hep dışarıda oynarlar. Bir avlumuz var sürekli oradalar. Kışın burası soğuk olduğundan tabi ki dışarı çıkamıyorlar.”

Özbek annelerin ifadelerine bakıldığında iki anne de her hava koşulunda çocuklarını dışarıya çıkardıklarını belirtmişlerdir. Svetlana kodlu anne hava koşulları ne olursa olsun çocuklarını dışarıya çıkardıklarını “Hava şartları ne olursa olsun dışarıda her gün vakit geçirmeliler. Biz kendi annemizden böyle gördük her zaman dışarı çıkardık havaya bakmadan.” şeklinde belirtmiştir. Şahnoza kodlu anne de yukarıdaki ifadeye benzer şekilde çocuklarının her türlü hava koşulunda dışarıda oyun oynadıklarını şu şekilde açıklamıştır:

Bana göre çocukların açık mekânlarda oynaması evde oynamalarından daha yararlıdır. Evde yeteri kadar temiz hava alamazlar açık havada karı, yağmuru her şeyi gözlemleme imkânları vardır. Bu yüzden kar yağdığında veya yağmur yağdığında her zaman dışarı çıkarız. Havaya uygun olacak şekilde giyindikten sonra dışarıya çıkmaya engel durum olduğunu düşünmüyorum. Botlarımızı ve yağmurluğumuzu giyer çıkarız. Bu sayede mevsimleri yaşayarak öğrenir. Eve kapanmamış olurlar. Bana göre farklı havalarda dışarıya çıkarmamak çocukları fanusa kapatmak gibi bir şey.

Türk ve Özbek annelerin hava koşullarına göre dışarıda oyun oynamaya izin verme durumlarına bakıldığında iki Türk annenin güzel havalarda dışarıda oyuna izin verdiklerini, iki Özbek annenin ise her türlü hava koşulunda uygun kıyafetler giyinerek dışarıda oyuna izin verdiklerini açıklamışlardır.

4.9. Annelerin Oynanan Oyunlara ve Oyuncaklara İlişkin Bulgular

Bu bölümde Türk ve Özbek annelerin ve çocuklarının oynadıkları oyun ve materyallerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.9.1. Annelerin çocukken oynadıkları oyunlar ve oyun materyallerine ilişkin bulgular

Bu başlık altında ilk olarak Özbek ve Türk annelerin çocukken oynadıkları oyunlar ve materyallerine ilişkin anket sorusuna verilen cevapları içeren bulgulara sonrasında görüşme yoluyla elde edilen annelerin çocukken oynadıkları oyun ve materyallere ilişkin nitel bulgulara yer verilmiştir.

4.9.1.1. Annelerin çocukken oynadıkları oyunlara ilişkin anket bulguları

Ankette annelere “Siz çocukken hangi oyunları oynardınız?” sorusu yöneltilmiş ve uygun olan seçeneklerin işaretlenmesi istenmiştir. Özbekistan’dan 41, Türkiye’den 40 olmak üzere toplam 81 annenin çocukken oynadıkları oyunlara ilişkin görüşlerinin yüzde-frekans dağılımının sonuçları Tablo 4.21.’de verilmiştir.

Tablo 4. 24. Annelerin çocukken oynadıkları oyunlara ilişkin yüzde-frekans dağılımları

İfade	Türk anne frekans (f)	Türk anne yüzde (%)	Özbek anne frekans (f)	Özbek anne yüzde (%)
Saklambaç	37	19,7	16	16,0
Yakan top	34	18,1	13	13,0
Sek sek	35	18,6	16	16,0
Voleybol	27	14,4	10	10,0
Lastik atlama	18	9,6	16	16,0
İp atlama	31	16,5	16	16,0
Diğer	6	3,2	13	13,0
Toplam	188	100,0	100	100,0

Not: Özbek ve Türk annelerin sayılarının fazla görünmesinin sebebi annelerin birden fazla görüş bildirmesidir.

Tablo 4.21.’deki annelerin çocukken oynadıkları oyunlara bakıldığında Türk annelerin %19,7’si saklambaç, %18,2’si yakan top, %18,6’sı sek sek, %16,5’i ip atlama, %14,4’ü voleybol, %9,6’sı lastik atlama ve %3,2’si diğer oyunları oynadıklarını belirtmişlerdir. Özbek annelerin %16’sı saklambaç, %16’sı sek sek, %16’sı lastik atlama, %16’sı ip atlama, %13’ü Yakan top, %13’ü diğer ve %10’nu voleybol oynadıklarını bildirmiştir. Daha fazla sayıda Türk anne saklambaç, Yakan top, sek sek, voleybol ve ip atlama oynadıklarını bildirmiştir. Özbek ve Türk annelerin benzer oranlarda lastik atlama cevabı geldiği görülmüştür.

4.9.1.2. Annelerin çocukken oynadıkları oyunlara ve oyun materyallerine ilişkin görüşme bulguları

Bu bölümde Türk ve Özbek annelerin çocukken oynadıkları oyun ve materyallere ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Türk annelerin evcilik, istop, minder kapmaca, yakar top, körebe, dama ve eski minder oyunlarını oynadıklarını belirtmişlerdir. İki anne ise

doğal materyalleri oyuncuğa dönüştürdüklerini onlarla oynadıklarını bildirmişlerdir. Fatma kodlu anne oyuncaklarının olmadığını doğal materyalleri ve eski eşyaları oyuncak olarak kullandığını ve en çok evcilik, istop oynadığını “Köy hayatı olduğu için annemin eski eşyalarını kullanırdım. Oyuncuğım yoktu. Evcilik, istop, eski oyunlardan oynardım. Köyde, benim oynadığım evcilikle çocuklarımın oynadığı evcilik aynı değil. Onlarda çok oyuncak var ama yine de yetmiyor. Bize birkaç tane odun yeterdi.” şeklinde belirtmiştir. Fatma kodlu anne ayrıca topla ve minder kapmaca oynadıklarını “Biz topla çok oynardık. Çocuklarımıza bizim oynadıklarımızı oynatmaya çalışıyorum. Minder kapmaca vs. bu durum bizim müsait olmamıza ve kalabalıklığa bağlı.” biçiminde aktarmıştır. Irmak kodlu anne de daha çok evcilik oynadıklarını şu şekilde bildirmiştir: “Bizim oynadığımız oyunlar evcilik, koşturma, mahalle kültürüyle büyüdü. Hiç yalnız değildik.” Şeyma kodlu anne oynadıkları oyunları” Biz ise körebe, dama, ip, eski minder gibi çok oyunlarımız vardı.” şeklinde açıklamıştır. Sokak oyunlarını ve evcilik oynadıklarını bildiren Meryem kodlu anne doğal materyallerden yararlandığını şu şekilde aktarmıştır:

O yüzden sokak oyunlarını oynuyordum. Mesela saklambaç, evcilik, ondan sonra çok net hatırlıyorum. Taşlarla ev yapardık. Onlarla evcilik oynardık. Yakar top, gece 11’ e kadar yakar top oynadığımı biliyorum. Gelmediğimi, oyunla geçmiştir yani. Özellikle 6-7 yaşından sonra tabi. 6-7 yaşından öncesini hatırlamıyorum da oyun oynadığımı. 7’den sonra hep oyun oynamışım.

Özbek anneler resim çizdiklerini, hamurla oynadıklarını, ip atladıklarını, yakalamaca, minder kapmaca, sek sek ve yakan top oynadıklarını bildirmişlerdir. Nilüfer kodlu anne kendi oynadığı oyunları çocuklarının da oynamasını istediğini şu şekilde açıklamıştır: “Açık havada, çocuk parklarında resim çizerdik hamurla oynardık. Ben çocuklarımın daha çok benim çocukluğumun oyunlarını oynamalarını isterim. Atlamalarını, yakalamaca oynamalarını, minder kapmaca oynamalarını, sek sek oynamalarını isterim.” Svetlana kodlu anne oynadıkları oyunu “Ben çocukken yakan top oynardım.” şeklinde açıklamıştır. Şahnoza kodlu anne oynadıkları oyunları cinsiyete dayalı olarak “Ben çocukken kız olduğum için daha çok ip oynardım dışarıda oynardım.” şeklinde belirtmiştir. Türk anneler evcilik, istop, minder kapmaca, yakar top, körebe, dama ve eski minder oyunlarını oynadıklarını Özbek anneler ise resim çizdiklerini, hamurla oynadıklarını, ip atladıklarını, yakalamaca, minder kapmaca, sek sek ve yakan top oynadıklarını belirtmişlerdir.

4.9.2. Annelere göre çocuklarının oynadığı oyunlar ve oyun materyallerine ilişkin görüşme bulguları

Bu bölümde Türk ve Özbek annelerin çocuklarının oynadığı oyun ve oyuncaklara ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

4.9.2.1. Türk annelerin çocuklarının oynadığı oyun ve oyun materyallerine ilişkin görüşleri

Türk anneler çocuklarının daha çok Lego, bebek pelüşler, bardaklar, Barbie, evcilik oyuncakları, kâğıttan uçak, top, araba, tablet, yapboz, müzik aletleri, kâğıt ve kalemle oynadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca daha çok hareketli ve dramatik oyunlar, denge oyunu, evcilik, saklambaç, maç körebe, yerden yüksek oynadıklarını bildirmişlerdir. Bazı anneler ise resim çizme ve kesme-yapıştırma etkinliklerini yaptıklarını açıklamıştır.

Eslem kodlu anne çocuğunun oynadığı oyun ve oyuncakları “Lego oyunları, bebekleriyle. Koşturmalı, hoplamalı, zıplamalı oyunlar. Bebekler, Legolar, pelüşler, bardaklar” şeklinde aktarmıştır. Fatma kodlu anne de çocuklarının Barbie, evcilik oyuncakları ve denge oyuncakları ile oynadığını belirtirken ayrıca hayali oyunlar oynadığını şu şekilde açıklamıştır:

Büyük kız, kendi başına oynar. Okuldan gelince öğretmen gibi konuşur. Kardeşiyle birlikte oynar. Fırın var kurabiye gibi şeyler yaparlar. Kendi başına güzel oyunlar kuruyor. Okuldan geldiği zaman öğretmencilik oynar. Hayali arkadaşlarıyla oynar onların isimlerini de söyler. Taklit yapar. Barbie, evcilik oyuncakları, Legolar, denge oyunları ile çok güzel oynar. Denge oyunu ile çok güzel oynar kurar oyunu. Kimsenin karışmasını istemez kardeşi karışırsa hemen bozar oyununu.

Irmak kodlu anne çocuğunun genelde dönüştürmeyi sevdiğini oyun oynamadığını oynadığı oyuncakları ve oyunları ise şu şekilde açıklamıştır:

Genelde resim çiziyor. Oyun çok oynamaz. Kendi kendine kesme-yapıştırma yapar. Dönüştürmeyi çok sever. Evcilik oynar. Evcilikle ilgili oyuncaklar, mutfak eşyaları, müzik aletleri, bebek pelüş oyuncaklar, kâğıt kalem, Legolar, oyun hamurları ile oynar. Biz evde saklambaç, körebe, yerden yüksek oynarız. Balkonda top oynarız. Hayvanları konuşturmayı kızım çok sever.

Meryem kodlu anne ise çocuklarının oyunlarının yaşlarına ve ilgi alanlarına göre değiştiğini büyük oğlunun top, kâğıt ve arkadaşlarıyla oynamayı sevdiğini küçük oğlunun ise toprakla ve arabayla oynamayı sevdiğini ayrıca saklambaç, tablet ve yapbozla oynadıklarını şu şekilde açıklamıştır:

Bu günlerde kâğıttan uçakla çok oynuyor. Ama bu her gün değişiyor, bir gün topu çok severken bazı zamanlar başka şeye ilgisi oluyor. Bir ara arabalara çok takmıştı. Şimdi daha çok top ve kâğıtlar. Küçük oğlumun ise ilgi alanı arabalar. Erkek oldukları için topla oynamayı seviyorlar, toprakla oynamayı seviyorlar. Yaş grubuna göre değişir ilgi alanları. Büyük oğlum şu anda 7 yaşında daha çok arkadaş gruplarıyla oynamayı seviyor. Onlarla top oynamayı seviyor. Küçük oğlum bir buçuk yaşında olduğu için daha arkadaş ortamını pek kuramadığı için arkadaşlarıyla oynamıyor. Toprakla oynamadığı ağaca dokunmayı seviyor yani keşfetmeye yönelik oynuyor. Saatlerce bıraksam toprakla oynar. Yaşlarına göre ve karakterlerine göre değişir diye düşünüyorum. ...Saklambaç ondan sonra tablet işte yapboz.

Şeyma kodlu anne ise çocuklarının top oynadıklarını ve kuleler yaptıklarını “Benim çocuklarımda pek oyuncakla oynama isteği yoktur. Topla oynar. Küçük olan ise kuleler yapar. Bizim çocuklar saklambaç oynarlar, maç yaparlar fazla çeşit yok oyunlarında.” şeklinde açıklamıştır.

Türk anneler çocuklarının daha çok Lego, bebek pelüşler, bardaklar, Barbie, evcilik oyuncakları, kâğıttan uçak, top, araba, tablet, yapboz, müzik aletleri, kâğıt ve kalemle oynadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca daha çok hareketli ve dramatik oyunlar, denge oyunu, evcilik, saklambaç, maç körebe, yerden yüksek oynadıklarını bildirmişlerdir. Bazı anneler ise resim çizme ve kesme-yapıştırma etkinliklerini yaptıklarını açıklamıştır. Bir anne çocukların oyuncak ilgilerinin yaşa ve karaktere göre değiştiğini ifade etmiştir. Bir anne ise çocukların oyun oynama isteğinin ve oyunlarında çeşit olmadığını belirtmiştir.

4.9.2.2. Özbek annelerin çocuklarının oynadığı oyun ve oyun materyallerine ilişkin görüşleri

Özbek annelerin çocukları top, yapboz, oyuncak araba, yapı seti, teknolojik aletler, puzzle, hamur, yapı inşa ve doğadaki materyallerle oynadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca çocuklarının saklambaç, inşaat oyunları, ip atlamaca, futbol, yakalamaca oynadıklarını ve resim çizme, tebeşirle boyama, bisiklete binme aktivitelerini sevdiklerini bildirmişlerdir.

Jana kodlu anne çocukların açık havada eski oyunları ve saklambaç oynadıklarını kızının bebeklerle oynamayı sevmediğini yapboz, yapı seti ve bilgisayarla oynamayı sevdiğini belirtmiştir. Oğlunun ise arabalarla ve telefonla oyun oynamayı sevdiğini şu şekilde açıklamıştır:

Benim çocuklarım ise açık havaya çıktıklarında bizim eskiden oynadığımız oyunları oynuyorlar bu da beni mutlu ediyor. Saklambaç, top vb. oynuyorlar. Kızım bebeklerle oynamayı sevmiyor, yapboz, yapı seti ve bilgisayar oyunları oynamayı seviyor. Oğlum arabalarla oynamayı çok seviyor ve hemen hemen tüm modelleri biliyor. Telefonda oyun

oynamayı da çok sever. Fakat ben çocuklarımın telefonda oyun oynamalarını istemiyorum. Kızım top oynamayı sever inşaat oyunlarını sever. Şimdi ise bisiklete binmeyi resim yapmayı çok seviyor. Oğlum daha çok oyuncak arabaları seviyor.

Nilüfer kodlu anne çocuklarının oynadığı oyun ve oyuncakları “Top oynar, ip atlamaca oynar. Puzzle, hamur ve resim ile ilgili oyuncaklarla oynar.” şeklinde aktarmıştır. Svetlana kodlu anne çocuklarının eski oyunları hiç oynamadıklarını ve oynadıkları oyunları “Şimdi benim çocuklarım maç yaparlar top oynarlar. Eski oyunlardan hiç oynamazlar eski oyunlar daha eğlenceliydi. Genelde maç yaparlar, top oynarlar, büyük oğlum origami yapar, resim çizerler gibi birçok oynadıkları oyun var.” şeklinde açıklamıştır. Şahnoza kodlu anne ise çocuklarının oynadıkları oyun ve oyuncakları “Benim oğullarım erkek oldukları için daha çok futbol, yakalamaca, saklambaç vb. şeyler oynuyorlar. Benim çocuklarım daha çok aletlerle oynar. Yapı- inşaat oyuncaklarıyla yani.” biçiminde aktarmıştır. Kızının doğadaki her şeyle oynadığını ve oynadığı diğer oyun ve oyuncakları “Benim kızımda doğadaki her şeyle oynar. Yaşına göre oyun oynuyor. Saklambaç veya yakalamaca. Arabayla oynamayı, yakalamaca, tebeşirle resim çizmek ve kumlarla oyun oynamayı sever.” şeklinde açıklamıştır.

Özbek annelerin çocukları top, yapboz, oyuncak araba, yapı seti, teknolojik aletler, yap-boz, hamur, yapı inşaat ve doğadaki materyallerle oynadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca çocuklarının saklambaç, inşaat oyunları, ip atlamaca, futbol, yakalamaca oynadıklarını ve resim çizme, tebeşirle boyama, bisiklete binme aktivitelerini sevdiklerini bildirmişlerdir. Bir anne çocuklarının telefonla oynamayı sevdiklerini fakat kendisinin izin vermediğini belirtmiştir. Bir anne eski oyunların daha eğlenceli olduğunu ve çocuklarının bunları oynamadıklarını belirtmiştir.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde öncelikle bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlara ardından bulguların alan yazında daha önce yapılmış ilgili çalışmalar ile tartışılması verilmiştir. Son olarak sonuçlar doğrultusunda uygulamaya ve araştırmaya yönelik geliştirilen öneriler bulunmaktadır.

5.1. Sonuç

Özbek ve Türk annelerin oyun ve oyuncaklara yönelik görüşlerinin ve çocuklarının yaşamında oyunun yerinin araştırıldığı çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

5.1.1. Annelerin görüşlerine göre oyunun özellikleri ve tanımına ilişkin sonuçlar

Annelerin çoğunluğu çocukların eğlenmek için oyun oynadıklarını ve oyunun eğlenceli bir etkinlik olduğunu belirtmişlerdir. Ancak 2 Türk anne ve 7 Özbek anne çocukların eğlenmek için oyun oynadığı ifadesine katılmamıştır. Türk annelerin çoğunluğunun Özbek annelerin ise yarıdan fazlasının oyunun öğretici olması ve oyunda çocuğun aktif olması gerektiğini düşündüğü görülmektedir. Türk annelerin %50'den azı; Özbek annelerin ise %50'den fazlası oyunun hareketli olması gerektiğini düşünmektedir (Tablo 4.1.).

Özbek ve Türk anneler oyunu tanımlarken eğlence kavramı üzerinde yoğunlaştıkları görülmektedir. Türk anneler Özbek annelerden farklı olarak oyunu çocuğun yaşamı için gereklilik ve mutluluk kaynağı olarak tanımlamışlardır. Annelerin oyunu tanımlamaları istendiğinde az sayıda anne gelişime katkı sağladığını açıklamıştır. Bir Türk anne kendi çocukluğu için oyunu sadece eğlenme aracı olarak tanımlarken, çocuğu için eğlenirken öğrenme fırsatı olarak tanımlamıştır. Sonuç olarak anket ve gözlem bulguları birlikte ele alındığında hem Türk hem de Özbek annelerin oyunu tanımlarken vurguladıkları ortak özelliğin oyunun eğlenceli olması olduğu söylenebilir. Oyunun öğretici olması ankette bir özellik olarak öne çıkarken görüşmelerde bu özelliğe annelerin çoğunluğunun yer vermediği görülmüştür.

5.1.2. Annelerin görüşlerine göre oyunun gelişime katkılarına ilişkin sonuçlar

Annelerin çoğunluğu çocukların başka çocuklarla oynamasının sosyal becerileri geliştirdiğini belirtirken oyunun; sağlıklı gelişim için önemli olduğunu ve çocuklara

yaşam için gerekli becerileri öğrettiğini düşünmektedir. Daha çok sayıda Özbek anne oyun oynama süresinin az olmasının çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkileyebileceğini ifade etmiştir. Okuldaki etkinliklerin/derslerin oyun oynamasından daha önemli olmadığını Türk annelerin yarısından fazlası belirtirken; Özbek annelerin çoğunluğu kararsızım ya da katılmıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Çocukların oyun oynamak yerine gerekli yaşam becerileri kazanmalılar ifadesine her iki gruptan çoğunluk katılmadığı halde 9 Türk ve 8 Özbek anne katıldığını belirtmiştir (Tablo 4.2.).

Anneler oyunun sosyal ve iletişim becerileri gelişimine katkı sağladığını belirtirken, yetişkin hayatına hazırlık açısından önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Türk anneler oyunun paylaşma, çok yönlü düşünce gelişimi, özgüven, özgürlük, öğrenme, eğlence, psikolojik rahatlama, enerji boşaltımı ve geleceğe hazırlık faydalarının bulunduğunu belirtirken; Özbek anneler ise fiziksel, problem çözme, yaratıcılık becerileri, dikkat, hafıza, karakter, duygusal ve zihinsel gelişime katkı sağladığını belirtmişlerdir. Bir Türk annenin, özellikle kız çocukların toplumsal cinsiyet rollerini oyun sürecinde öğrenmesini vurguladığı görülmektedir. Sonuç olarak anket ve gözlem bulguları birlikte ele alındığında hem Türk annelerin hem Özbek annelerin oyunun çocuğun gelişiminde özellikle sosyal becerilerin ve iletişim becerilerinin gelişiminde etkisini vurguladığı görülmüştür. Türk annelerden farklı olarak Özbek anneler oyunun bilişsel gelişimine katkılarına görüşmelerde değinmişlerdir.

5.1.3. Annelerin görüşlerine göre oyun özelliklerinden oyunda özgürlüğe ilişkin sonuçlar

Türk ve Özbek annelerin çoğunluğu çocuğun oyuna zorlanmaması gerektiğini düşünmektedir. Daha yüksek sayıda Türk anne, çocukların oyunlarını yetişkinler değil çocukların yönetmeleri, oyun sırasında çocuğun özgür seçimler yapması, oyunu yetişkinlerin planlamaması, çocuklar oyun sürecinde kendi kurallarını oluşturabilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Daha yüksek sayıda Özbek anne ise oyun zamanlarını çocukların seçmesi gerektiğini düşünmektedir (Tablo 4.5.).

Yapılan görüşmelerde Türk annelerin ikisi çocuğunun oyun seçiminde özgür olduğunu belirtmiştir. Bir anne kahvaltı yaptıktan ve evi topladıktan sonra çocuklarının oyun oynamasını istemektedir. Yasaklama ise dijital, silah ve korku içeren ve doktor seti ile ilgili oyunlar konusundadır. İki anne doktor seti ile oynarken çocuklar karınlarını açtıkları için bu oyunu oynamalarını istemediklerini belirtmişlerdir. Bir anne ise

apartmanda yaşadığından dolayı çocuğunun oyun oynarken sessiz olması gerektiğini belirtmiştir. Özbek anneler ise oyunlarda çocukların özgür olduklarını ifade etmişlerdir. Oyun seçimleri ve oyun zamanların da ebeveynlerin kontrolü bulunmamaktadır. Genellikle kısıtlamanın tabanca gibi şiddet içerikli oyunlar ve dijital oyunlar konusunda olduğu görülmektedir. Bu oyunların zorbalığa alıştıracağını düşündükleri için bu tür oyunları çocuklarının oynamasını istemediklerini belirtmişlerdir.

5.1.4. Annelerin görüşlerine göre oyun mekânında özgürlüğe ve ev içerisindeki oyun oynama alanlarına ilişkin sonuçlar

Yapılan anket sonuçlarına göre Türk ve Özbek annelerin çoğunluğu evin her yerinde oyun oynanabileceğini düşünmektedir. Ancak çocukların yalnızca odalarında oynamaları konusunda Özbek annelerin çoğunluğu kararsızım ve katılıyorum cevabını vermiş oldukları görülmüştür. Daha fazla sayıda Türk anne ise oyun sırasında oyuncakların farklı odalara götürülebileceğini, evde ve dışarıda hareketli oyunlar oynanabileceğini düşünmektedir. Özbek annelerin çoğunluğu ise hareketli oyunların dışarıda oynanabileceğini düşünmektedir. Türk annelerin çocuklarının çoğunluğu kendi odası, oturma odası ve salonda oynarken Özbek annelerin çocuklarının çoğunluğu kendi odası ve salonda oynamaktadırlar. Özbek ve Türk annelerden mutfak cevabını veren annelerin oranlarının (%17) aynı olduğu görülmektedir. Daha fazla Özbek annenin çocukları yatak odasında da oynamaktadır.

Annelerle yapılan görüşmelerde bu temaya ilişkin doğrudan soru sorulmamış olup annelerin farklı sorulara verdikleri cevapların ilgili olanları ile tema bulguları oluşturulmuştur. Türk annelerden yalnızca ikisi iç mekâna yönelik görüşlerini belirtmiştir. İki anne de evin her yerinde oyun oynayabileceklerini belirtmişlerdir. Özbek annelerden ikisi evin belirli bölümlerinde oynamayı yasakladıklarını belirtirken üç anne çocuğunun oyun mekânı seçiminde özgür olduğunu belirtmiştir. Annelerden biri çocuklarının mutfak ve salonda, bardak ve tabakları kırabilecekleri ve yaralanabilecekleri için oynamalarını yasakladıklarını açıklamıştır. Başka bir anne ise mutfak ve banyo da çocuğunun zarar göreceğini düşündüğünden oynamasını yasakladığını odasında oyun oynayabileceğini açıklamıştır. Bir anne çocukların hareketli oyunları oynarken daha rahat edebilmesi için dışarıda oynamasını tercih ettiğini belirtmiştir. Bir anne ise çocuklarının evde koşarken kendilerine zarar vereceklerini düşündüğünden hareketli oyunların evde oynanmasını istemediğini ifade etmiştir.

5.1.5. Annelerin oyun materyallerine ilişkin görüşlerini içeren sonuçlar

Yapılan anket sonuçlarına göre Türk annelerin çoğunluğu çocukların oyun sırasında kapak, karton, ponpon vb. materyallerden yararlanabileceğini, evde bulunan eşyaları izin alarak kullanabileceklerini ve oyun bitiminde oyuncakların toplanmasında çocuk sorumluluk alması gerektiğini düşünmektedir. Daha fazla sayıda Türk anne çocukların hangi oyuncakla oynayacaklarına ailelerin karar vermesi gerektiğini düşünmektedir. Benzer oranlarda Türk ve Özbek anne, çocuğun hangi materyal ile oynayacağına kendisinin karar vermesi gerektiğini ve çocukların, oyuncakları üreticinin planladığı kullanım amaçlarından farklı şekillerde oynayabileceklerini düşünmektedir. Daha fazla sayıda Özbek anne çocukların oyunlarında yalnızca oyuncaklarla oynamaları gerektiğini belirtmiştir.

Yapılan görüşmelerde ise Özbek ve Türk annelerin oyun araç gereçleri konusunda görüşleri karşılaştırıldığında hepsinin artık materyallerle oyunu desteklediği görülmektedir. Bir anne artık materyallerle oyunun; geri dönüşüme katkı sağladığını, iki anne materyalleri değerlendirmeyi öğrettiğini belirtirken bir anne düşünme becerilerine katkı sağladığını belirtmiştir. Annelerin çoğunluğu oyuncak alımına kendilerinin karar verdiklerini ifade ederken bir Türk anne ailecek karar verdiklerini, bir Özbek anne çocuğunun karar verdiğini ifade etmiştir. Her iki ülkeden annelerin oyuncak alırken, çocuğun istek ve merakına, fiyat, benzer oyuncuğunun olmamasına ve gelişime katkısına dikkat ettikleri görülmektedir. Özbek annelerin oyuncak tercihinde oyuncuğun çocuğun gelişimine destek etmesine daha önem verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, Özbek anneler Türk annelerden farklı olarak oyuncak alırken, dayanıklılık, kalite, performans ve güvenlik unsurlarına dikkat ettiklerini açıklamışlardır. Her iki ülkeden katılımcı anneler şiddet içerikli, kesici, dijital oyun ve oyuncaklarla oynamalarını uygun görmediklerini belirtmişlerdir. Özbek annelerin, oyuncak seçiminde daha fazla ölçüte dikkat ettikleri söylenebilir.

Anket sonuçlarına göre Türk annelerin çoğunluğu erkek çocukların oyuncak bebek, mutfak ve pembe renkli oyuncaklarla oynamasını uygun gördüklerini belirtmişlerdir. Özbek ve Türk annelerin çoğunluğu kız çocuklarının inşaat araçları, (dozer vb.) tamir aletleri (çekiç, tornavida vb.) gibi oyuncaklarla oynayabileceklerini düşünmektedir. Erkek çocukların pembe oyuncaklarla oynayabileceğine yönelik anket maddesine bu konudaki diğer 2 maddeye göre daha çok annenin olumsuz ya da kararsız görüş belirttiği

görülmüştür. Görüşme sonuçlarına göre Türk annelerden biri çocukların cinsiyetlerine uygun olarak oyuncaklara yöneldiklerini ifade etmiştir. Bir anne oğlunun ip atlamasını ve mutfak eşyaları ile oynamasını uygun gördüğünü açıklamıştır. Özbek annelerden biri kızının inşaat malzemeleri ve her türlü oyunu oynayabileceğini belirtirken biri ise oğlunun bebeklerle oynamasını uygun gördüğünü açıklamıştır. Özbek annelerden biri kızının arabalarla oynamasını doğru bulmadığını, kız oyunlarını oynamasını istediğini belirtmiştir. Başka bir Özbek anne ise erkek ve kız çocuklarının cinsiyetlerine göre oyun ve oyuncaklara yöneldiklerini ifade etmiştir. Her iki ülkeden annelerin çoğunluğuna göre çocuklarının oynadığı oyuncaklarda cinsiyetlerinin önemli olmadığını her türden materyallerle oynayabileceklerini düşündükleri görülmekle birlikte az sayıda anne çocuklarının cinsiyetlerine uygun oyuncaklarla oynamalarını tercih ettiklerini belirtmiştir.

5.1.6. Annelerin oyun sürecinde fiziksel güvenliğe ilişkin görüşlerini içeren sonuçlar

Yapılan anket sonuçlarına göre Türk annelerin çocukların oyun sırasında yaralanmalarını doğal olarak gördüklerini ve oyun sırasında tehlikelerden korumak için yalnız bırakılmamaları gerektiğini belirtmişlerdir. Özbek ve Türk annelerin çoğunluğu çocukların oyun sırasında kirlenebileceklerini düşünmektedirler. Anket sonuçlarından farklı olarak görüşmeye katılan Türk ve Özbek annelerin oyun sürecinde fiziksel güvenlik ile ilgili görüşleri incelendiğinde annelerin oyun sürecinde fiziksel güvenliğe dikkat ettikleri çocuklarının yaralanmalarını istemedikleri bunun için önlemler aldıkları görülmektedir. İki anne çocuklarının zarar göreceğini düşündükleri mekânlarda oynamalarını istemediğini, üç anne ise tehlikeli gördükleri eşyalarla oynamamalarını ve bunun için önlemler aldıklarını belirtmişlerdir. Özbek ve Türk iki annenin çocuklarını tehlikelerden korumak için dışarıda yalnız bırakmadıkları görülmektedir. Her iki ülkeden annelerin ifadelerinde açık havada kirlenmenin ve yaralanmanın doğal olduğunu düşündükleri ve toprakla oynamanın öneminden bahsettikleri görülmüştür.

5.1.7. Annelerin çocukla oyuna ilişkin görüşlerini içeren sonuçlar

Türk ve Özbek annelerin çoğunluğu yetişkinlerin de oyun oynayabileceğini düşünmektedirler. Daha fazla sayıda Türk anne ebeveynlerin çocuklarla birlikte oynaması gerektiğini her yaştan insanın oyun oynayabileceğini belirtmişlerdir. Ayrıca

daha fazla sayıda Türk anne sadece çocukların oyun oynamadıklarını bildirmişlerdir. Annelerin çocuklarıyla oyun oynama sıklıklarına ilişkin anket sonuçlarına göre daha fazla sayıda Türk annenin çocuğuyla her gün oynadıkları görülmektedir. Benzer oranlarda Türk ve Özbek anne ise haftada birkaç gün ve hafta sonlarında oynadıklarını belirtmiştir. Beklenmeyen bir bulgu ise Özbek annelerden biri çocuğuyla hiçbir zaman oynamadığını belirtmiştir. Özbek ve Türk annelerin çoğunluğu oyun oynama fikrinin çocuktan ve (anne ve çocuk) birlikte geldiğini açıklamışlardır. Daha fazla sayıda Özbek anne oyun oynama fikrinin anneden geldiğini açıklarken bir anne, babadan geldiğini belirtmiştir.

Yapılan görüşmelerin sonucunda ise görüşmeye katılan Türk ve Özbek annelerin çocuklarıyla oyun oynama durumları karşılaştırıldığında annelerin çoğunluğunun çocuklarıyla çok sık oyun oynadıkları üç annenin ise her gün oynamadığı görülmektedir. Annelerin bazıları ev işlerinin olmasından ve çalıştıklarından dolayı istedikleri kadar oynayamadıklarını ifade etmişlerdir. Türk anneler çocuklarıyla eğlendikleri, vakit geçirdikleri, duygularını paylaştıkları, yakınlıkları arttığı için oynadıklarını ifade etmişlerdir. Özbek anneler ise eğlenmek, çocuklarını teknolojik aletlerden uzak tutmak ve konuşmasına fayda sağlamak amacıyla oynadığını ifade etmiştir. Bir Türk anne oyunu kendisi için değişiklik olması açısından oynadığını belirtmiştir. Her iki ülkeden katılımcı olan annelerin çoğunluğu çocuğuyla oyun oynamanın öneminin farkında oldukları ve oyuna değer verdikleri anlaşılmaktadır. Görüşmeye katılan annelerin cevaplarına göre Türk ve Özbek babaların çocuklarıyla oyun oynama durumları karşılaştırıldığında babaların çoğunluğu çocuğu ile her gün oynamadığı görülmektedir. Yalnızca iki Özbek baba çocuğu ile her zaman oynamaktadır. Özbek babaların Türk babalara göre çocukları ile daha çok oynadıkları, Türk babaların çoğunluğunun oynamadığı görülmektedir. Babaların çocuklarıyla çalıştıklarından dolayı çok az oynadıkları görülmüştür. Özbek babaların çocuklarıyla oyun oynama konusunda daha bilinçli oldukları ve oyunun öneminin farkında oldukları söylenebilir. Türk annelerin ikisi ailecek oynadıklarını, ikisi çok nadir, biri ise ailecek oynamadıklarını belirtmiştir. Özbek annelerin hepsi ailecek oyun oynadıklarını belirtmişlerdir. Özbek annelerden ikisi ailecek oynamanın faydalarını açıklamıştır. Bir anne aile bağlarını kuvvetlendirdiğini ve birbirlerini daha iyi tanıdıklarını, bir anne ise oyunlar sayesinde mutlu olduklarını ve özellikle açık havada vakit geçirdiklerini ifade etmiştir. Özbek ve Türk annelerin ailecek oyun oynama durumları karşılaştırıldığında Özbek annelerin daha fazla ailecek oynadıkları ifade ettikleri görülmektedir. Her iki ülkeden katılımcı olan annelerin ifadelerine göre Özbek

ailelerin çocuklarıyla hep beraber oyun oynamaya daha fazla değer verdikleri anlaşılmaktadır.

Görüşmeye katılan Türk ve Özbek annelerin çocukları ile oynadıkları oyunlar karşılaştırıldığında birbirlerine benzer oyunlar oynadıkları görülmektedir. Her iki ülkeden katılımcı anneler çocukları ile saklambaç, top ve arabalarla oynadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca Türk anneler körebe, yakalamaca, ebelemece, bardak devirme, legolarla inşaat, kutu oyunları, araba yarışı, basketbol, oyun hamuru, yarışma ve balonlarla oynadıklarını belirtmişlerdir. Özbek anneler ise çocuklarıyla oynadıkları oyunları ifade ederken yaptıkları aktiviteleri de ifade ettikleri görülmüştür. Anneler, havuza gittiklerini, masal okuduklarını, doğa yürüyüşü ve maç yaptıklarını ayrıca gıdıklamaca oynadıklarını belirtmişlerdir. Bir Türk anne çocuğuyla evcilik gibi oyunları oynamadığını daha çok zekâ oyunlarını tercih ettiğini belirtmiştir. Türk annelerden biri balonlarla oynadıklarını ve birçok yeni oyun bulduklarını ifade etmiştir. Özbek ve Türk annelerin çocuklarıyla oynadıkları oyunlara ilişkin görüşleri incelendiğinde çocuklarının sevdiği ve eğlenecekleri farklı oyunları oynadıkları görülmektedir.

Yapılan görüşmelerin sonucunda Türk ve Özbek babaların çocuklarıyla oynadıkları oyunları karşılaştırıldığında Türk babaların çoğunluğunun oyun oynamadıkları yalnızca iki babanın çocuğuyla çeşitli oyunlar oynadığı görülürken Özbek babaların hepsinin çocuğu ile aktivite yaptıkları ve oyunlar oynadıkları görülmektedir. Türk babalardan biri çocuğu ile top, basketbol, minderde gıdıklama, yastık savaşı, tabu, kalkan oyunları oynarken bir babanın oyuncaklarla oynadığı ve bir babanın ise genelde oynamadığı arada boğuşmaca oynadıkları görülmektedir. İki babanın ise çocuklarına etkinlik yaptırmaya yardım ettikleri görülmektedir. Özbek babaların masal okudukları, bulmaca çözdükleri, resim, boyama ve origami yaptıklarını ve maç oyunları oynadıklarını belirtmişlerdir. Bir anne ise havuza gittiklerini, doğada yürüyüş yaptıklarını belirtmiştir. Her iki ülkeden katılımcı olan annelerin görüşlerine göre Özbek babaların çocukları ile daha fazla vakit geçirdikleri ve daha çok oyun oynadıkları görülmektedir. Özbek ve Türk annelerin ailecek oynadıkları oyunlar karşılaştırıldığında daha fazla sayıda Özbek annenin ailecek oynadıklarını ve oynadığı oyunları açıklamıştır. Türk annelerden sadece iki anne ailecek oynadıkları oyunları ifade etmişlerdir. Türk annelerin ailecek saklambaç, top yuvarlama, körebe, el kızartmaca, tabu, kalkan oyunu, yastık savaşı ve minderle gıdıklama oynadıkları görülmektedir. Özbek anneler ise ailecek masa ve kutu oyunları, saklambaç, topla oynadıkları resim çizdikleri ve masal anlattıkları görülmektedir. Her iki ülkeden

katılımcı olan annelerin ifadelerine göre Özbek aileler çocuklarıyla daha fazla birlikte oynamaktadır.

5.1.8. Annelerin açık havada oyuna ilişkin görüşlerini içeren sonuçlar

Türk annelere göre dışarıda bulunan en uygun oynama alanları sırasıyla; evin bahçesi, parklar, ebeveynlerin bulunduğu her yer, sitenin bahçesi, mahalle ve AVM oyun alanlarıdır. Özbek annelere göre ise sırasıyla; mahalle, ebeveynin bulunduğu her yer, evin bahçesi, parklar, sitenin bahçesi ve AVM oyun alanları dışarıda bulunan en uygun oyun oynama alanlarıdır. Türk annelerin çoğunluğu evin bahçesini, Özbek annelerin ise mahalleyi dışarıda bulunan en uygun oyun oynama alanı olarak görmektedir. Görüşmeye katılan Türk ve Özbek anneler çocuklarının açık havada oynadığı oyun alanlarının evin bahçesi, parklar, okulun bahçesi, sokak olduğunu belirtmişlerdir. Türk anneler Özbek annelerden farklı olarak avlu, ormanlık alan ve göl kenarlarında da oynadıklarını belirtmiştir. Türk annelerden biri, çocuğunun köye gittiklerinde dışarıda oynayabileceğini eğer şehirde ise kapının önündeki bahçede oynayabileceğini belirtmiştir. Bir anne çocuğunun daha çok açık havada oynamasını istediğini ifade ederken; daha çok geniş, bol ağaçlıklı, farklı bitki türlerinin bulunduğu yerleri tercih etmektedir.

Özbek ve Türk anneler kendi çocukluklarında daha çok sokakta ve evin bahçesinde oynadıklarını belirtmişlerdir. Özbek annelerden farklı olarak Türk annelerin park, kır ve yollarda oynadıklarını açıklamışlardır. Bir anne kendi çocukluğunda imkânların kısıtlı olduğunu ayrıca kız ve erkeklerin karışık oynadıklarını belirtmiştir. Bir anne ise kendi çocukluğunda genelde evde oynamadıklarını fakat günümüzde çocukların evde oynadıklarını belirtmiştir. Annelerin cevaplarına bakıldığında kendi çocukluklarında daha fazla dışarıda oynadıkları, oyunlarının daha eğlenceli olduğu, kalabalık gruplar halinde oynadıkları görülmektedir.

Görüşmeye katılan Türk ve Özbek annelerin açık havada oyun oynama sıklıklarına ilişkin görüşleri karşılaştırıldığında Özbek annelerin çocuklarının daha fazla dışarıda oynadığı görülmektedir. Türk annelerin üçünün çocukları sıklıkla dışarı çıkarken, biri yalnızca okulda iken, biri ise ayda bir dışarı çıktığı görülmektedir. Özbek annelerin biri hariç hepsi çocuklarının her gün, biri ise haftanın dört günü dışarıda oynadıklarını belirtmiştir. Annelerin çoğunluğu kendi çocukluklarında daha fazla dışarıda oynadıklarını belirtirken bir anne yalnızca acıktığında ve yorulduğunda eve geldiğini açıklamıştır. Bir anne çocuklarının köyde daha fazla dışarıda oynama imkânlarının bulunduğunu, şehirde

apartman da yaşadıklarından bu durumun zorlaştığını belirtmiştir. Anneler çocuklarının daha fazla dışarıda oynamaları için bahçeli ve müstakil ev, teknolojik aletlerin kullanımının sınırlandırılması, güvenilir ortam, annenin istekli ve ev hanımı olması gerektiğini bildirmişlerdir.

Özbek ve Türk annelerin açık havada oyunun faydalarına ilişkin görüşleri karşılaştırıldığında annelerin hepsi dışarıda oyun oynamanın çocuğun gelişimine ve sağlığına katkılarını farklı açılardan ele alarak açıklamışlardır. Anneler açık havada oyun oynamanın sağlık üzerine olumlu etkileri bulunduğunu ayrıca sosyalleşme, enerji boşaltımı, eğlence, heyecan, üretici düşünme ve öğrenmeyi desteklemek, yaşayarak öğrenme, yaratıcılık ve motor gelişime olan katkılarını ifade etmişlerdir. İki anne çocukların dışarıda daha fazla vakit geçirmeleri gerektiğini belirtmiştir. Bir anne ise açık havanın yaratıcı ve ferah olduğu belirtmiştir. Bir anne ise mevsimsel olayları gözlemlene imkân sağladığını belirtmiştir. Her iki ülkeden katılımcı olan annelerin açık havada oyun oynamanın çocuğun sağlıklı gelişimi için önemli olduğunu düşündükleri görülmektedir.

Ankete katılan Türk ve Özbek annelerin çoğunluğu çocuğunun yetişkinle birlikte dışarı çıkmasına izin verdiklerini belirtmişlerdir. Türk annelere oranla daha fazla sayıda Özbek anne çocuğunun yalnız ve daha büyük çocukla birlikte dışarı çıkmasına izin verdiğini bildirmiştir.

Ayrıca Özbek annelerden bazıları çocuğunun dışarı çıkmasına izin vermediğini açıklamıştır. Görüşmeye katılan Özbek ve Türk annelerin açık havada oyun oynamaya izin verme durumları karşılaştırıldığında annelerin hepsi çocuklarının yetişkinle birlikte dışarıda oyun oynadıklarını belirtmişlerdir. Bir anne zaman değiştiğinden dolayı çocuğunun dışarıda tek oynamasını istemediğini belirtmiştir. Bir anne çocuklarının dışarıya tek çıkmalarını istemediğini ortamın ve insanların güvensiz olduğunu ifade etmiştir. Bir anne çocuğunun dışarıda yalnız oynamamasının nedeni olarak eskiye göre dışarıda daha çok araç olduğunu ve insanların değiştiğini ifade etmiştir. Ayrıca köy ortamında çocuğunun daha fazla dışarıda oynayabileceğini belirtmiştir. Anneler kendi çocukluklarında daha özgür olduklarını tek başına dışarı çıkabildiklerini ifade etmişlerdir. Sonuç olarak her iki ülkede de dışarıda oynanan çocuk oyunlarının değiştiği günümüzde çocukların artık tek başına dışarıda oyun oynayamadıkları görülmektedir. Ailelerin ifadelerine bakıldığında insanlara olan güvensizlikten, arabaların çoğalmasından, mahalle kültürünün değiştiğinden olduğundan dolayı çocuklarının tek başına dışarıda oynamalarını istemedikleri görülmektedir.

Ankete katılan daha fazla sayıda Özbek anne çocuğunun her türlü hava koşulunda havaya uygun giyinerek çıkmasına izin verdiklerini belirtmişlerdir. Türk annelerin çoğunluğu güzel havalarda (yağışsız ve çok sıcak ya da çok soğuk olmayan havalarda) çıkmasına izin verdiklerini ifade etmişlerdir. Özbek ve Türk annelerin hafif yağmurlu ve karlı havalarda dışarıya çıkmasına izin verme durumlarının benzer oranlarda olduğu görülmektedir. Görüşmeye katılan Türk ve Özbek annelerin hava koşullarına göre dışarıda oyun oynamaya izin verme durumlarına bakıldığında iki Türk anne güzel havalarda dışarıda oyuna izin verdiklerini, iki Özbek anne ise her türlü hava koşulunda uygun kıyafetler giyinerek açık havada oyun oynamalarına izin verdiklerini açıklamışlardır. Bir anne farklı hava koşullarında çocuğu dışarı çıkarmamayı fanusa kapatmaya benzettiği görülmektedir. Ayrıca çocukların her türlü hava koşulunda dışarı çıktıklarında mevsimleri yaşayarak öğrendiklerini belirtmiştir. Bir anne çocuklarının yazın dışarıda oynadıklarını kışın ise dışarı çıkmadıklarını belirtmiştir. Bir Özbek anne hava koşulları ne olursa olsun dışarıda oyun oynamaları gerektiğini ifade ederken kendi ailelerinin de onları bu şekilde büyüttüklerini ifade etmiştir.

5.1.9. Annelerin oynanan oyunlara ve oyuncaklara ilişkin görüşlerini içeren sonuçlar

Ankete katılan daha fazla sayıda Türk anne saklambaç, yakan top, sek sek, voleybol ve ip atlama oyunlarını oynadıklarını bildirmiştir. Özbek ve Türk annelerin benzer oranlarda lastik atlama oyununu da oynadıklarını belirtmişlerdir. Annelerin çoğunluğu benzer oyunları oynadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Görüşmeye katılan Türk anneler evcilik, istop, minder kapmaca, yakar top, körebe, dama ve eski minder oyunlarını oynadıklarını belirtmişlerdir. İki anne ise doğal materyalleri oyuncuğa dönüştürdüklerini onlarla oynadıklarını bildirmişlerdir. Bir anne kendi çocukluğunda evcilik oynarken birkaç odunun yeterli olduğunu günümüzde çocukların evcilik oynamak için çok oyuncaklarının olduğunu ancak yine de yetmediğini belirtmiştir. Ayrıca çocuklarına da eski oyunları oynatmaya çalıştığını belirtmiştir. Özbek anneler resim çizdiklerini, hamurla oynadıklarını, ip atladıklarını, yakalamaca, minder kapmaca, sek sek ve yakan top oynadıklarını bildirmişlerdir. Bir anne kendi çocuklarının da eski oyunları oynamasını istediğini ifade etmiştir. Bir anne kız olduğu için küçükken ip atladığını belirtmiştir. Görüşmeye katılan annelerin de kendi çocukluklarında benzer oyunlar oynadıkları görülürken Türk annelerden ikisinin doğal materyallerle de oynadıklarını ve yeterli

geldiğini açıklarken çocuklarının çok oyuncaklarının bulunduğunu ancak yine de yetmediğini açıklamışlardır.

Türk anneler kız çocuklarının daha çok Lego, bebek, pelüşler, bardaklar, Barbie, evcilik oyuncakları, oyun hamuru, top, müzik aletleri, kâğıt ve kalemle oynadıklarını belirtmişlerdir. Erkek çocuklarının ise kâğıttan uçak, araba, top, yapboz, tablet oynadıklarını ayrıca bir anne çocuğunun toprakla oynamayı çok sevdiğini belirtmiştir. Çocukların daha çok hareketli ve dramatik oyunlar, denge oyunu, evcilik, saklambaç, maç körebe, yerden yüksek oynadıklarını bildirmişlerdir. Bazı anneler ise resim çizme ve kesme-yapıştırma etkinliklerini yaptıklarını açıklamıştır. Bir anne çocukların oyuncak ilgilerinin yaşa ve karaktere göre değiştiğini ifade etmiştir. Bir anne ise çocukların oyun oynama isteğinin ve oyunlarında çeşit olmadığını belirtmiştir. Görüşme yapılan Türk annelerin kız ve erkek çocukların farklı oyun ve oyuncaklar oynadıkları görülmektedir. Kız çocukları genellikle bebek, pelüş, evcilik oynarken erkek çocukları uçak, araba, top ve maç oynadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Özbek annelerin kız çocukları top, ip, yapboz, oyuncak araba, yapı seti, teknolojik aletler, yap-boz, hamur, tebeşir ve doğadaki materyallerle oynadıklarını belirtmişlerdir. Bir anne kızının bebeklerle oynamayı sevmediğini ifade etmiştir. Erkek çocuklarının ise araba, teknolojik aletler, maç, top, origami ve yapı inşa oyuncakları ile oynadıklarını belirtmiştir. Ayrıca çocuklarının saklambaç, inşaat oyunları, ip atlamaca, futbol, yakalamaca oynadıklarını ve resim çizme, tebeşirle boyama, bisiklete binme aktivitelerini sevdiklerini bildirmişlerdir. Bir anne çocuklarının telefonla oynamayı sevdiklerini fakat kendisinin izin vermediğini belirtmiştir. Bir anne eski oyunların daha eğlenceli olduğunu ve çocuklarının bunları oynamadıklarını belirtmiştir. Görüşme yapılan Özbek annelerin kız çocukları top, araba, materyaller, ip, yapı seti oyuncakları ile oynadıkları bebek, pelüş, evcilik gibi oyunları oynamadıkları görülmektedir. Erkek çocukları ise genellikle maç, top, araba, teknolojik aletler, yapı inşa oyunlarını oynadıkları görülmektedir. Özbek ve Türk annelerin kız çocuklarının farklı oyuncak tiplerine yöneldikleri görülmektedir. Türk annelerin kız çocukları ve her iki ülkeden erkek çocukların genellikle kendi cinsiyetlerine yönelik oyuncaklara yöneldikleri sonucuna ulaşılmıştır.

5.2. Tartışma

Bu bölümde araştırmanın bulgularına ilişkin sonuçları alan yazında yer alan diğer çalışmaların bulguları ile ilişkilendirerek tartışılmıştır.

5.2.1. Annelerin oyunun özelliklerine ve tanımına ilişkin görüşleri

Türk ve Özbek annelerin oyuna yönelik görüşleri karşılaştırıldığında oyunun tanımı ve özelliklerine yönelik görüşlerinin genel olarak benzer olduğu söylenebilir. Türk ve Özbek annelerin çoğunluğunun çocukların eğlenmek için oyun oynadıklarını düşündükleri ve oyunun eğlence özelliğine vurgu yaptıkları görülmektedir. Ancak nicel verilerin değerlendirilmesi sonucunda toplam 81 anneden 2 Türk ve 7 Özbek anne çocukların oyun oynama amacının eğlenmek olduğuna katılmadıklarını söylemiştir. Anketlerde çok sayıda Özbek ve Türk anne oyunun öğretici olması gerektiğine katılırken; görüşmelerde az sayıda annenin oyun sürecinde öğrenmeye vurgu yaptığı görülmüştür. Bununla birlikte bir anne oyunun çocuğun yaşamı için bir gereklilik olduğunu söylemiştir. Az sayıda anne oyunu tanımlamaları istendiğinde oyunun gelişimi desteklediğine vurgu yapmıştır. Ancak çocukların oyuna katkıları sorulduğunda gelişime vurgu yapmışlardır. Oyunun gelişime katkısı ilerleyen bölümde başka bir tema olarak ele alınmıştır. Benzer şekilde Rothlein ve Brett (1987) annelerin ve öğretmenlerin oyun hakkındaki düşüncelerinin incelendiği çalışmada annelerin çoğunluğu oyunun neşe ve eğlence için oynandığını ifade etmiştir. Başka bir çalışmada Afrikalı Amerikalı aileler oyun hakkında sıklıkla dinlenme, eğlence, neşe ifadelerini kullanmışlardır (Brumfield 2006). Hart (2010) yaptığı çalışmada ebeveynlerin oyunu tanımlarken eğlence ve keyifli zaman geçirmeyi sağlayan ve ayrıca öğrenmeyi de içeren etkinlik olarak tanımladıkları görülmüştür. Farklı etnik grupları ya da ülkeler arasında karşılaştırma yapan çalışmalarda oyunun eğlenme ya da öğrenme ile tanımlanması konusunda farklılıklar olduğu görülmüştür. Çin, ABD ve Hong Konglu ailelerin oyunu daha çok; isteyerek yapılan, eğlenme, haz sağlayıcı olarak tanımlarken daha az sayıda ebeveyn; öğrenme, oyalanma, düşünülmeden yapılan eylem olarak tanımlamışlardır (Sze Wong, 2012). Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan farklı etnik grupları karşılaştıran bir çalışmada Lax (2010) oyunun sadece eğlenme için olduğu görüşü Avrupalı-Amerikalı ve Latin Amerikalı ebeveynler tarafından Çinli-Amerikalı ebeveynlere göre daha fazla ifade edildiği sonucuna ulaşmıştır. Farklı bir çalışmada ise Koreli-Amerikalı annelerin çoğunluğu oyunun eğlence, can sıkıntısını ve merak giderme olduğunu ifade ederken, Avrupalı-Amerikalı anneler ise çok azı eğlence amacı olduğunu çoğunluğu oyunun gelişimi desteklediği ve öğrenme amacı olduğunu belirtmişlerdir (Farver, Kim ve Lee, 1995). Tizard ve Hughes (1984) yaptıkları çalışmada annelerden bazıları çocukların oyun yolu ile öğrendiğini belirtirken, çalışan annelerin birkaçı ise oyunun önemsiz olduğunu

belirtmişlerdir. Farver (1989) yaptığı çalışmada, Amerikalı annelerin oyunu eğitimsel ve bilişsel yönleri ile tanımladıkları ve çocuklarının oyunlarına karşı davranışlarının da buna göre şekillendiği; Meksikalı annelerin ise oyunu eğlence aracı olarak gördükleri ve buna uygun davranışlar sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışma ve benzer çalışmalar incelendiğinde az sayıda çalışmada, ebeveynler, oyunda öğrenmeye yapmış ancak çoğu kültürlerde ebeveynler oyunu eğlenceli ve neşeli vakit geçirilen etkinlik olarak tanımlamışlardır. Bu durum oyunu tanımlamak için kullanılan özelliklerle örtüşmektedir. Johnson, Christie ve Wardle (2005'ten aktaran Ören, 2017)'ın listeledikleri oyun özelliklerinden biri oyunun keyifli bir eylem olmasıdır. Oyun, risk alma, heyecan, tedirginlik gibi farklı duygu durumları barındırmasına rağmen temelde oynayana doyum hissi ve keyif verir.

5.2.2. Annelerin oyunun gelişime katkılarına ilişkin görüşleri

Yapılan görüşmeler sonucunda ise Türk ve Özbek annelerin, oyunun çocuk gelişimi üzerinde farklı etkilerine değindikleri görülmektedir. Türk ve Özbek annelerin oyunun gelişime katkılarına ilişkin görüşleri karşılaştırıldığında çoğunluğu oyun oynamanın gelişim açısından çok önemli olduğunu, sosyal gelişimi desteklediğini ayrıca yetişkin yaşamına hazırladığını belirtmişlerdir. Türk annelerin çoğunluğu okuldaki etkinliklerin/derslerin oyun oynamasından daha önemli olmadığını belirtmiştir. Özbek anneler ise çoğunluğu okuldaki ders veya etkinliklerin oyundan daha önemli olduğunu belirtmişlerdir. Ancak nicel veriler değerlendirildiğinde toplam 81 anneden 9 Türk ve 8 Özbek anne çocukların oyun oynamak yerine gerekli yaşam becerileri kazanmalılar ifadesine katıldıklarını belirtmişlerdir. Az sayıda anne oyunun; toplumsal, düşünme becerileri, özgüven, psikolojik, karakter, fiziksel, yaratıcılık ve duygusal gelişime katkılarının bulunduğunu belirtmiştir. İki Türk anne oyunun enerji boşaltımı sağladığını ifade ederken 3 Özbek anne zekâ gelişimine katkı sağladığını belirtmiştir. Bir Türk annenin, özellikle kız çocukların toplumsal cinsiyet rollerini oyun sürecinde öğrenmesini vurguladığı görülmektedir. Bu faktörler oyuna yüklenen anlamları ortaya çıkartmaktadır. Anneler çocuklarının oyununa yükledikleri anlamı açıklayarak hem kendi oyun dünyalarını hem de oyunun sağladığı katkıları kendi deneyimlerinden yararlanarak açıklamışlardır (Polat, 2013). Ulaşılan sonuca benzer şekilde Polat (2013) yaptığı çalışmada çocukların oyunu neden oynadığına ilişkin yanıtlara bakıldığında en çok duygusal gelişim için oynadıklarını, ayrıca zaman geçirme, doğal ihtiyaç, bilişsel gelişim,

bedensel gelişim, rahatlama, başka yapacak bir şeylerinin olmadığını, sosyal gelişim ve hayata hazırlık yanıtlarının verildiği görülmektedir. Tizard ve Hughes (1984) İngiliz annelerin oyun görüşlerini incelediği araştırma sonucunda, annelerin çoğunluğu oyunun yaratıcılık açısından önemli olduğu, çocukların oyun yolu ile farklı rollere girdikleri ve böylelikle yetişkin yaşamını anlamalarına yardımcı olduğunu ifade etmişlerdir (Farver, Kim ve Lee, 1995). Başka bir çalışmada (Haight, Parke ve Black, 1997) ebeveynlerin, çocukların zihinsel ve yaratıcılık gelişimleri açısından oyunun önemli olduğu düşündükleri ortaya çıkmıştır. Brumfield (2006)'in çalışmasında Afrikalı-Amerikalı ilkökul çağında çocuğu bulunan ebeveynlerin oyunu gelişimsel öğrenme ve enerjinin boşaltılması açısından önemli gördükleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca ebeveynlere göre oyunun insan gelişimi için olması gerektiğini, değişken ve sürekli olduğu ortaya çıkmıştır. Tayvanlı anne babalar çocuklarının gelişimi için oyunun önemli olduğunu belirtirken annelerin babalara oranla daha fazla olumlu görüş bildirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynler oyunun zihinsel, sosyal ve duygusal gelişime katkılarının bulunduğunu çocuklarının oyunlarını desteklediklerini belirtmişlerdir. Ailelerin bazıları akademik öğrenmeye oyundan daha çok önem verdiklerini açıklamışlardır (Lin, 2009). Bu çalışma ve benzer çalışmalar incelendiğinde neredeyse tüm kültürlerde ebeveynler oyunun gelişime faydaları konusunda farklı gelişim alanlarını ele alarak açıklamalarda bulunmuşlardır.

Yetişkinlerin oyunun gelişime katkıları hakkında yaptıkları değerlendirmeler: duygusal, bedensel, zihinsel, sosyal gelişim, rahatlama ve hayata hazırlık gibi gruplandırılabilir. Annelerin oyunun gelişime katkıları hakkındaki yaptıkları açıklamalar çocukların neden oyun oynadıkları ile ilgili yer alan teorileri ile örtüşmektedir. Helenko sistem kuramı, oyunu kişi ile çevresi arasındaki ilişki ile açıklamaktadır (And, 2007; Özdoğan, 2004; Poyraz, 2003'den aktaran Polat, 2013). Fazla enerji tüketimi kuramına göre çocukların ihtiyaçlarını yetişkinler karşıladığından fazla enerjilerini oyun ile atmaktadırlar. Karl Gross'a göre oyun çocuğu yetişkinlik yaşamına hazırlamaktadır (Justus Sluss 2014'den aktaran Erden, 2016). Özbekistan'daki anneler tarafından akademik etkinliklerin oyundan daha önemli görülmesinin nedeni içerisinde buldukları farklı mikrosistemlerin varlığı ile açıklanabilir. Mikrosistemler olarak adlandırılan ortam, çocuğun doğrudan etkileşim içerisinde bulunduğu aile, kreş, akranlar, okul gibi sosyal ve fiziksel çevre olarak tanımlar (Bee ve Boy, 2009).

5.2.3. Annelerin oyun özelliklerinden oyunda özgürlüğe ilişkin görüşleri

Annelerin oyun özelliklerinden oyunda özgürlüğe ilişkin görüşleri karşılaştırıldığında Türk ve Özbek annelerin farklı cevaplar verdikleri görülmektedir. Çocuğun oyuna zorlanmaması gerektiği her iki gruptan anne tarafından belirtilmiştir. Türk ve Özbek annelerin çoğunluğu çocukların oyunlarını yetişkinler değil çocukların yönetmeleri, oyun sırasında çocuğun özgür seçimler yapması, oyunu yetişkinlerin planlamaması ve çocukların oyun sürecinde kendi kurallarını oluşturabilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Ancak Türk annelere göre daha fazla sayıda Özbek anne özellikle oyunu yönetme ve planlamada yetişkin kontrolünün gerekliliğine yönelik bildirimde bulunmuştur. Türk annelerin çocuklarına oyun oynarken daha özgür seçimler sunmaları oyuna verdikleri değerle ilgili olduğundan daha çok makrosistemlerle bağlantılıdır. Bu durum annelerin yaşadığı ildeki kültürel özellikleri, çevre ve gelir düzeyi ile ilgili olabileceğinden toplumun bir kesimini yansıttığı için makrosistemler kapsamında değerlendirilebilir. Nicel verilerin değerlendirilmesinden sonra daha yüksek sayıda Özbek annenin oyun zamanlarını çocukların seçmesi gerektiğini düşündükleri görülmektedir. Özbek annelerle yapılan görüşmeler de bunu doğrular niteliktedir.

Özbek ve Türk annelerle yapılan görüşmelerde ise genel olarak çocuklarını oyun seçimlerinde özgür bıraktıkları görülmektedir. Annelerin bazılarının silah kullanımı ve şiddet içeren oyunları yasakladıkları, dijital oyunlara süre sınırı koydukları görülmüştür. Ayrıca, 2 anne çocukların oyun sürecinde karınlarını açtıkları için doktor seti ile oynamalarından hoşlanmadıklarını belirtmiştir. Bir anne apartmanda yaşadıklarından dolayı çocuğunun oyun oynarken sessiz olması gerektiğini belirtmiştir. Kurt'un (2015), Türk ve Kürt çocukların ebeveynleriyle yaptığı çalışmada çocukların istediği zaman oyun oynaması konusunda en çok engellemenin Türk ailelerde karşılaşıldığı görülmüştür. Can (2016) yaptığı çalışmada annelerin çocuklarının oyunlarına gürültücü kırıncı oynadığı ve kendine zarar verdiği zaman müdahale ettikleri görülmüştür. Kastamonu' da yaşayan farklı sosyoekonomik düzeylerden büyükanne, büyükbabaların ve onların torunları ile yapılan çalışmada her iki kuşakta da oyun zamanlarına müdahale edildiği sonucuna varılmıştır (Ahioğlu Linberg, 2012). Çocukların oyun algısının incelendiği çalışmada (Koçyiğit ve Başara Baydilek, 2015) evdeki oyunun zamanı, nerede ve ne oynayacaklarına anneleri karar vermektedir. Bu çalışmada ise genel olarak Özbek ve Türk annelerin oyunda çocuklarını özgür bıraktıkları görülmektedir. Sadece oyun oynama

zamanının seçimi konusunda biraz daha fazla Türk annenin kısıtlama getirdiği görülmüştür.

5.2.4. Annelerin oyun mekânında özgürlüğe ve ev içerisindeki oyun oynama alanlarına ilişkin görüşleri

Yapılan anket sonuçlarına göre Özbek ve Türk annelerin çoğunluğu evin her yerinde oyun oynanabileceğini düşünmektedir. Ancak “Çocuklar yalnızca odalarında oynamalıdır.” ifadesi için Özbek annelerin çoğunluğu kararsızım ve katılıyorum cevabını vermiş oldukları görülmektedir. Daha fazla sayıda Türk anne oyun sırasında oyuncakların farklı odalara götürülebileceğini, evde ve dışarıda hareketli oyunlar oynanabileceğini düşünmektedir. Özbek annelerin çoğunluğu ise hareketli oyunların dışarıda oynanabileceğini ifade ettiği görülmektedir. Türk annelerin çoğunluğu çocuklarının kendi odası, oturma odası ve salonda oynadıklarını belirtirken, Özbek annelerin çoğunluğu çocuklarının kendi odası ve salonda oynadığını ifade etmiştir. Yapılan görüşmelerin sonucunda ise Türk annelerden ikisi evin her yerinde oyun oynanabileceğini belirtmiştir. Özbek annelerden ikisi evin belirli bölümlerinde oynamayı yaskladıklarını belirtirken üç anne çocuğunun oyun mekânı seçiminde özgür olduğunu belirtmiştir. Özbek anneler mutfak, banyo ve salonda oynanmasının tehlikeli olabileceğini belirtmişlerdir. Ayrıca anket sonuçları ile benzer şekilde Özbek annelerin hareketli oyunların evde oynanmasını istemedikleri görülmektedir.

Sonuç olarak Türk annelerin evin her yerinde oyun oynanabileceği görüşüne Özbek annelere göre daha fazla katıldıkları görülmektedir. Görüşme yapılan bir anne dışında Türk annelerin hareketli oyunların evde oynanması konusunda herhangi bir sınırlama yapmadıkları Özbek annelerin ise hem görüşme sorularında hem de anket sorularının cevaplarında görüldüğü üzere hareketli oyunların evde oynanmasını çocuklarının sağlıkları ve rahat etmeleri açısından istemedikleri sonucuna ulaşılabilir. Ayrıca Türk annelerin oyun sırasında oyuncakların farklı odalara götürülebileceğini belirttikleri görülmektedir. Türk ve Özbek annelerin çoğunluğu çocuklarının kendi odası ve salonda oynadıklarını belirtirken Özbek annelerle yapılan görüşmelerde mutfak, banyo ve salonda oynamalarının tehlikeli olabileceğini belirten annelerin bulunduğu görülmektedir.

Ulaşılan sonuçlara benzer şekilde Türk annelerin görüşlerine göre çocukların evde oyun alanı olarak en çok odalarını kullandıkları görülürken salonu, oturma odasını, mutfağı, yatak odasını da kullandıkları görülmektedir (Erbay ve Durmuşoğlu Saltalı,

2012). Tahranlı annelere göre çocukların oyun alanları odaları olmalı ve odada yeteri kadar oyuncak bulunmalı ve bu oyuncaklarda güvenli olmalıdır (Shadidi, 2010). Ulaşılan sonuçlardan farklı olarak Kurt (2015) yaptığı çalışmada köyde yaşayan ebeveynler birlikte oturdukları odanın çocukların evde en uygun oynayabileceği yer olduğunu belirtirken, Kürt-şehir ve Türk-şehir kültüründeki aileler çocuk odası ve birlikte oturulan odayı ifade etmiştir. Bu çalışmada ise Türk anneler evin her yerinde oyun oynanabileceğini belirtirken Özbek annelerin ise odalarında oynamalarını istediği görülmektedir. Kültür ve yerleşim (köy, kent) yerine göre annelerin çocukların oyun alanı olarak evin farklı bölümlerini gördükleri söylenebilir.

5.2.5. Annelerin oyun materyallerine ilişkin görüşleri

Özbek ve Türk annelerin çoğunluğu oyuncak alımında kendilerinin karar verdiklerini; oyuncak alırken, çocuğun istek ve merakına, oyuncuğun fiyatına, benzer oyuncuğunun olmamasına ve gelişime katkısına dikkat ettikleri görülmektedir. Ayrıca Özbek anneler oyuncuğun dayanıklılığı, kalitesi ve güvenli olmasına da dikkat ettiklerini söylemiştir. Özbek annelerin, oyuncak seçiminde daha fazla ölçüte dikkat ettikleri söylenebilir. Yetişkinlerin çocuklar için oyuncak seçimine yönelik davranışlarının incelendiği bir çalışmada (Bolişik vd., 2014) çocuklara alınan oyuncuğa çocuğun karar verme oranının, ebeveynlerin seçme oranından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca ebeveynlerin öğrenim düzeyi arttığında oyuncak satın alırken birlikte (anne+baba+çocuk) karar verdiklerini belirtenlerin sayısının arttığını, öğrenim düzeyi düştükçe bu oranın düştüğü görülmektedir. Bu çalışmada ise daha çok alınan oyuncuğa ebeveynlerin karar verdiği ancak çocuğun isteğinin de dikkate alınan ölçütler içerisinde bulundurulduğu görülmektedir. Ulaşılan sonuçlara benzer şekilde ebeveynlerin çoğu oyuncak satın alırken gelişim düzeyi, yaş, çok yönlü olup olmaması ve ilgi faktörlerine göre karar aldıklarını belirtmişlerdir (Erden ve Alisinanoğlu, 2002). Tabak ve Tunçay (2020) yaptıkları araştırma sonucunda ailelerin oyuncak alırken fiyatına, gelişime uygunluğuna, kalitesine ve çocuğun isteğine dikkat ettikleri görülmüştür. Ayrıca başka bir çalışmada oyuncak satın alırken çocuğun isteklerinin önemli olduğunu belirtilmiştir (Bolişik vd., 2014). Özdemir (2019) yaptığı çalışma sonucunda annelerin oyuncaklar tercihlerinde çocuklarının sevmesi, eğitici olması ve gelişimine katkıda bulunmasına dikkat ettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca annelerin, oyun ve oyuncak seçiminde çocuk gelişimine dikkat ettikleri, şiddet eğiliminden ve tehlikeden kaçındıkları görülmüştür.

Benzer şekilde bu çalışmada da hem Türk hem de Özbek anneler çocukların gelişimini olumsuz etkileyen, şiddet içerikli, kesici, dijital oyun ve oyuncaklarla oynamalarını uygun görmediklerini belirtmişlerdir. Çocuklar dijital aletler ve televizyondan yetişkinlerden daha fazla etkilenmektedirler (Serhatlıoğlu, 2006). Çocukların kontrolsüz ve sağlıksız bir şekilde bunlarla baş başa bırakılması gelişmeleri konusunda etkili olduğu bilinmektedir (İnanlı, 2009).

Ayrıca anket ve görüşme sonuçları beraber değerlendirildiğinde her iki ülkeden katılımcı olan annelerin çoğunluğu artık ve doğal materyallerle oyunu destekledikleri ve çocuğa sağladığı yararların farkında oldukları görülmektedir. Bu ve benzer çalışmalar incelendiğinde oyuncak satın alırken ebeveynlerin yeterli bilgiye ve bilince sahip oldukları anlaşılmaktadır. Ebeveynlerin oyuncak satın alırken çocuğun yaşına gelişim düzeyine ve ilgilerine dikkat etmeleri gerekmektedir. Bunlara dikkat edilerek alınan oyuncaklar çocukların bedensel, sosyal ve zihinsel gelişimlerini olumlu yönde etkilemektedir (Oktay, 1999).

Anket sonuçlarına göre Türk annelerin çoğunluğu erkek çocukların oyuncak bebek, mutfak ve pembe renkli oyuncaklarla oynamasını uygun gördüklerini belirtirken Özbek ve Türk annelerin çoğunluğu kız çocuklarının inşaat araçları, (dozer, vb.) tamir aletleri (çekici, tornavida vb.) gibi oyuncaklarla oynayabileceğini ifade etmiştir. Erkek çocukların pembe oyuncaklarla oynayabileceğine yönelik anket maddesine karşı cinsiyet oyun materyalleri ile ilgili diğer 2 maddeye göre daha çok annenin olumsuz ya da kararsız görüş belirttiği görülmüştür. Bu durum annelerin oynanan materyalden çok özellikle erkek çocuklar için oyuncağın rengi konusunda toplumsal cinsiyete uygunluğuna önem verdiğini göstermektedir.

Özdemir (2019) yaptığı çalışmada ise oyun ve oyuncaklara ilişkin annelerin çocuklara oranla daha az cinsiyet kalıp yargılara sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Anneler kız çocuklarının araba, top ve oyuncak silah ile oynamalarını uygun görmezken erkek çocuklarının oyuncak silah, bebek, evcilik oyuncakları ve pelüş oyuncaklar ile oynamalarını uygun görmediklerini belirtmişlerdir. Güney (2012) araştırmanın sonucunda oyuncak seçimine müdahalenin sosyoekonomik düzeye göre değiştiği kızların tabanca, erkeklerin bebek almak istediklerinde ailelerin başka bir oyuncak seçmelerini istedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada da katılımcıların çoğunluğunun her iki cinsiyetten çocukların da her türlü oyuncakla oynayabileceğine yönelik görüş belirtmesi katılımcıların anne olması ile açıklanabilir. Tabak ve Tunçay (2020) yaptıkları çalışmaya

katılan ailelerin, erkek çocuklarının bebek ile oynamasına izin vermediklerini belirtmişlerdir. Fakat bu çalışmanın sonuçlarına benzer şekilde ebeveynler kız çocuklarının araba ve tamir aleti gibi erkek cinsiyetine uygun olarak düşünülen oyuncaklarla oynamalarına izin verdikleri görülmektedir. Bu çalışmanın sonuçlarına benzer şekilde literatürde yer alan çalışmalardan farklı olarak Koç (2019) yaptığı çalışmada anne ve babaların oyuna yönelik farkındalıklarında cinsiyetin öneminin olmadığını ortaya koymuştur. Sonuç olarak her iki ülkeden annelerin çoğunluğuna göre çocuklarının oynadığı oyuncaklarda cinsiyetlerinin önemli olmadığını her türden materyallerle oynayabileceklerini düşündükleri; az sayıda annenin ise çocuğun toplumsal cinsiyetine uygun renk ve oyuncaklarla oynaması gerektiğini düşündükleri söylenebilir.

5.2.6. Annelerin Oyun Sürecinde Fiziksel Güvenliğe İlişkin Görüşleri

Yapılan anket sonuçlarına göre Türk annelerin çocukların oyun sırasında yaralanmalarını doğal olarak gördüklerini ve oyun sırasında tehlikelerden korumak için yalnız bırakılmamaları gerektiğini belirtmişlerdir. Özbek ve Türk annelerin çoğunluğu çocukların oyun sırasında kirlenebileceklerini düşünmektedirler. Anket sonuçlarından farklı olarak görüşmeye katılan Türk ve Özbek annelerin oyun sürecinde fiziksel güvenlik ile ilgili görüşleri incelendiğinde annelerin oyun sürecinde fiziksel güvenliğe dikkat ettikleri çocuklarının yaralanmalarını istemedikleri bunun için önlemler aldıkları görülmektedir. İki anne çocuklarının zarar göreceğini düşündükleri mekânlarda oynamalarını istemediğini, üç anne ise tehlikeli gördükleri eşyalarla oynamamalarını ve bunun için önlemler aldıklarını belirtmişlerdir. Özbek ve Türk iki annenin çocuklarını tehlikelerden korumak için dışarıda yalnız bırakmadıkları görülmektedir. Her iki ülkeden annelerin ifadelerin de açık havada kirlenmenin, yaralanmanın, toprakla oynamanın öneminden bahsettikleri görülmüştür.

Alanyazın incelendiğinde ailelerin güvenlik kaygılarından dolayı serbest oyunların sınırlandırıldığı görülmektedir. Bu kaygı çocukların yetişkin denetimi olmadan hem dış mekânda oynamalarını hem de kendi bahçelerinde bile oynamalarını engellemektedir. Türkiye’de yapılan çalışmada annelerin dış mekânda oyunla ilgili kötü niyetli yabancılar, fiziksel yaralanma ve kirlilik gibi nedenlerden dolayı kaygılarının bulunduğunu belirtmişlerdir (Cevher Kalburan, 2014). Yunanistan, Portekiz, Estonya, Hırvatistan ve Norveç’ te yapılan çalışmada ise hiçbir Estonyalı ve Norveçli ebeveynin çocukların açık havada oyun oynarken yaralanmaları konusunda korkularının bulunduğunu belirtmediği

görülmüştür. Yunan ebeveynlerin %5.7'si çocuklarının açık havada oyun oynarken kirleneceklerini düşündüklerinden bu mekânlarda oyunları sınırlandırdıkları görülmüştür. Diğer ülkelerde hiçbir ebeveynin bundan bahsetmediği görülmüştür (Sandseter vd., 2020). Bu araştırmada ise Özbek ve Türk annelerin çoğunluğu çocuklarının oyun sırasında kirlenmelerinin doğal olduğunu belirttikleri görülürken ankete katılan Türk annelerin çoğunluğu çocuklarının oyun sırasında yaralanabileceklerini ifade ederken görüşmeye katılan az sayıda annenin ise çocuklarını yaralanabilecekleri durumlara karşı önlem aldıklarını belirtmişlerdir. Çalışmanın sonuçları Norveçli ve Estonyalı ebeveynlerin yaralanma konusundaki düşünceleri ile Portekiz, Estonya, Norveç ve Hırvatistanlı ebeveynlerin kirlenme konusundaki düşünceleri benzerlik göstermektedir. Bu araştırmanın ve benzer diğer çalışmaların bulgularına bakılarak çocukların fiziksel güvenlikleri ile ilgili endişelerin içinde yaşanılan kültüre göre değişebildiği söylenebilir. Wyver vd. (2010, aktaran Vandermaas-Peeler, 2019) ebeveynlerle yaptığı çalışmada fazla güvenlik önlemlerinin ve yaralanma konusunda alınan önlemlerin çocuklar üzerine etkisini incelemişlerdir. Oyun oynama özgürlüklerinin sınırlandırılmasının ve sıkı bir şekilde düzenlenmiş ortamların çocukların refahını engelleyebileceği sonucuna ulaşmışlardır.

5.2.7. Annelerin çocukla oyuna ilişkin görüşleri

Yapılan anket sonuçlarına göre Özbek annelere oranla daha fazla sayıda Türk anne, yetişkinlerin de oyun oynayabileceğini ve çocukla birlikte oyun oynanması gerektiğini düşündükleri görülmektedir. Her iki ülkeden katılımcı olan annelerin çoğunluğu oyun oynama fikrinin çocuktan geldiğini belirtmiştir. Benzer şekilde Gülay Ogelman vd., (2019) KTTC ve TC'deki anne babalarla yaptığı çalışmada her iki kültürde de oyun oynama fikrinin çocuktan geldiği sonucuna ulaşılmıştır. Oyun çocukların içten motivasyonla gerçekleştirdikleri, zamanlarının büyük bir kısmını kaplayan ve severek yaptıkları etkinlikler olduğundan bu sonuçlar alan yazındaki çocukların oyun odaklı gelişimsel özellikleriyle açıklanabilir (Gülay Ogelman vd., 2019). Ayrıca Türk annelerin Özbek annelere göre çocuklarıyla daha sık oynadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Demir Öztürk (2019) ebeveynlerin çocukları ile günde yarım ile 2 saat arasında değişen sürelerde oynadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Görüşmeye katılan annelerin bazıları ev işlerinin olmasından ve çalıştıklarından dolayı istedikleri kadar oynayamadıklarını ifade etmişlerdir. Türk anneler çocuklarıyla eğlendikleri, vakit geçirdikleri, duygularını paylaştıkları, yakınlıkları arttığı için oynadıklarını ifade etmişlerdir. Özbek anneler ise

eğlenmek, çocuklarını teknolojik aletlerden uzak tutmak ve konuşmasına fayda sağlamak amacıyla oynadığını ifade etmiştir. Bir Türk anne oyunu kendisi için değişiklik olması açısından oynadığını belirtmiştir. Shadidi (2010) Tahranlı ebeveynlerle yaptığı çalışmada yalnızca 3 anne çocukları ile düzenli oynadıklarını 35 anne ise iş yükü sebebiyle zaman ayıramadıklarını ifade etmişlerdir. Ebeveynlerin çocuklarıyla oyun oynamama nedenlerinin araştırıldığı çalışmada (Gülen ve Barış, 2021) katılımcıların büyük çoğunluğu ev hanımı olduklarını ve akşam vakitlerinde oyun oynadıklarını belirtmişlerdir. Erbay ve Durmuşoğlu Saltalı (2012) yaptıkları çalışmada annelerin çoğu çocuklarıyla oyun oynama konusunda yorgunluk ve zaman bulamama nedenleriyle yetersiz kaldığını ifade ettikleri görülmüştür. İstanbul'da yapılan araştırmada ebeveynlerin %61'i çocuklarıyla iş fazlalığından veya çocuk sayısından dolayı yeteri kadar oyun oynayamadıklarını belirtmişlerdir (Doğan, Arık ve Han, 2019). Son yıllarda çalışan ebeveyn sayısının artması, çocukların tam gün eğitim veren kurumlarda okumaları ve benzer nedenlerden dolayı çocuklarla oynanan oyun saatlerinin azaldığı görülmektedir (Büyükalın Filiz, 2020). Işıkoğlu ve İvrendi (2008a) yaptıkları araştırmada ailelerin oyuna katılımında eğitim düzeyleri, çocuk cinsiyeti, çalışma durumu, çocuğun yaşı ve sayısının etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Görüşmeye katılan annelerin cevaplarına göre Özbek babaların Türk babalara göre çocukları ile daha çok oynadıkları, Türk babaların çoğunluğunun oynamadığı görülmektedir. Babaların çocuklarıyla çalıştıklarından dolayı çok az oynadıkları görülmüştür. Yapılan görüşmelerin sonucunda Türk ve Özbek babaların çocuklarıyla oynadıkları oyunları karşılaştırıldığında yalnızca iki Türk babanın çocuğuyla çeşitli oyunlar oynadığı görülürken Özbek babaların hepsinin çocuğu ile aktivite yaptıkları ve oyunlar oynadıkları görülmektedir. Türk babalardan biri çocuğu ile top, basketbol, minderde gıdıklama, yastık savaşı, tabu, kalkan oyunları oynarken bir babanın oyuncaklarla oynadığı ve bir babanın ise genelde oynamadığı arada boğuşmaca oynadıkları görülmektedir. İki babanın ise çocuklarına etkinlik yaptırmaya yardım ettikleri görülmektedir. Özbek babaların masal okudukları, bulmaca çözdükleri, resim, boyama ve origami yaptıklarını ve maç oyunları oynadıklarını belirtmişlerdir. Bir anne ise havuza gittiklerini, doğada yürüyüş yaptıklarını belirtmiştir. Gülay Ogelman, vd., (2019) yaptıkları çalışmada TC'deki babaların kız çocuklarıyla hareketli oyunlar, erkek çocuklarıyla top oyunları; KKTC'deki babaların kız çocuklarıyla evcilik, hayvancılık gibi sembolik oyunlar, erkek çocuklarıyla ise hareketli oyunlar oynadıkları görülmüştür.

Türkiye’de yapılmış bir çalışmada ise erkek çocukların babaları ile futbol oynadıklarını, bazen de evde birlikte bilgisayar oyunu oynadıklarını belirttikleri görülmüştür (Ahioglu Lindberg, 2012). Kurt (2015) Köyde ve şehirde bulunan aileler çocukları ile nadir oyun oynadıklarını ifade etmişlerdir. Fakat şehirdeki aileler çocukları ile oyun oynama sürelerinin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Aileler genel olarak çocukları ile çalıştıklarından, işlerinin olmasından ve zaman ayıramadıklarından dolayı oynamadıklarını belirtmişlerdir. Çocukların oyun algısının incelendiği çalışmada (Koçyiğit ve Başara Baydilek, 2015) çocukların evde genelde yalnız oynadıkları, annelerinin ve babalarının onlarla oynamadıkları sonucuna varılmıştır. Benzer çalışmalarda çocukları ile oyun oynamaya yeteri kadar zaman ayıramayan anne babalar iş yükü ve ev hanımı olma gibi nedenlerle oynayamadıkları görülmektedir.

Alan yazında yapılan çalışma sonuçlarından farklı olarak Gülay Ogelman vd., (2019) her iki kültürdeki babaların çocuklarıyla oyun oynama sıklıkları karşılaştırıldığında TC’deki babaların çocuklarıyla daha sık oyun oynamaktadırlar. Bu çalışmada ise Özbek babaların daha sık oynadıkları görülmektedir. Türk babaların çocukları ile oyun oynamaması görüşme yapılan Türk annelerin hepsinin ev kadını olması ve çalışmanın yapıldığı bölgenin özellikleri nedeniyle ailelerin daha geleneksel yapıda olup babaların daha geleneksel baba rollerini sergilemesi ile açıklanabilir. Kurt (2015) ise yaptığı çalışmada şehirde yaşayan ailelerde çocukla en çok oynayan ebeveynin anne olduğu belirtilmiş ve anneler kurallı oyunlar oynarken babaların ise şakaşma şeklinde oynadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada ve benzer çalışmalar sonucunda Türk babaların çocukları ile oyuna vakit ayırmadıkları ya da yeterince vakit ayırmadıkları daha çok annelerin oyun oynaması topluma yayılmış genel eğilimlerle ilgili olabileceği düşünülmektedir.

Görüşmeye katılan Türk ve Özbek annelerin çocukları ile oynadıkları oyunlar karşılaştırıldığında birbirlerine benzer oyunlar oynadıkları görülmektedir. Her iki ülkeden katılımcı anneler çocukları ile saklambaç, top ve arabalarla oynadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca Türk anneler körebe, yakalamaca, ebelemece, bardak devirme, legolarla inşaat, kutu oyunları, araba yarışı, basketbol, oyun hamuru, yarışma ve balonlarla oynadıklarını belirtmişlerdir. Özbek anneler ise çocuklarıyla oynadıkları oyunları ifade ederken yaptıkları aktiviteleri de belirttikleri görülmüştür. Anneler, havuza gittiklerini, masal okuduklarını, doğa yürüyüşü ve maç yaptıklarını ayrıca gıdıklamaca oynadıklarını belirtmişlerdir. Bir Türk anne çocuğuyla evcilik gibi oyunları oynamadığını daha çok

zekâ oyunlarını tercih ettiğini belirtmiştir. Özbek ve Türk annelerin çocuklarıyla oynadıkları oyunlara ilişkin görüşleri incelendiğinde çocuklarının sevdiği ve eğlenecekleri oyunları oynadıkları görülmektedir. Can (2016) çalışmasında annelerin çoğunluğu çocuklarıyla oynadıkları oyunların körebe, kutu kutu pense ve saklambaç oynamaktadır. Yapılan bir diğer çalışmada kız çocuklar ise anneleri ile genellikle evcilik oynadıklarını belirtmişlerdir (Ahioğlu Lindberg, 2012).

Özbek ve Türk annelerin ailecek oyun oynama durumları karşılaştırıldığında Özbek annelerin daha fazla ailecek oynadıkları ifade ettikleri görülmektedir. Her iki ülkeden katılımcı olan annelerin ifadelerine göre Özbek ailelerin çocuklarıyla hep beraber oyun oynamaya daha fazla değer verdikleri anlaşılmaktadır. Özbek annelerden ikisi ailecek oynamanın faydalarını açıklamıştır. Bir anne aile bağlarını kuvvetlendirdiğini ve birbirlerini daha iyi tanıdıklarını, bir anne ise oyunlar sayesinde mutlu olduklarını ve özellikle açık havada vakit geçirdiklerini ifade etmiştir. Türk annelerden sadece iki anne ailecek oynadıkları oyunları ifade etmişlerdir. Türk annelerin ailecek saklambaç, top yuvarlama, körebe, el kızartmaca, tabu, kalkan oyunu, yastık savaşı ve minderle gıdıklama oynadıkları görülmektedir. Özbek anneler ise ailecek masa ve kutu oyunları, saklambaç, topla oynadıkları resim çizdikleri ve masal anlattıkları görülmektedir. Her iki ülkeden katılımcı olan annelerin görüşlerine göre Özbek babaların çocukları ile daha fazla vakit geçirmeleri, daha çok oyun oynamaları; ailecek daha fazla oynanması kültürle ilişkili olabileceği ve görüşme örneklemini oluşturan annelerin çalışmaması ve daha geleneksel yapıya sahip olmaları ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Ancak bu sonucu tüm Türk ailelere genellemek gerektiği ve bölgesel farklılıklardan kaynaklanan kültürel farklılıkların ve farklı aile yapılarının farklı sonuçlara neden olabileceği unutulmamalıdır. Yapılan çalışmalarda, ailelerin çocuklarına oyun fırsatları tanımaları, uygun ortamları sunmaları ve çocuklarının oyunlarına katılmaları çocuğun gelişimi üzerindeki etkilerine yer verilirken, çocuğa uygun en iyi oyun ortamını da ailelerin oluşturup onların gerekli bilgi ve becerileri öğrenmelerine yardımcı olabilecekleri belirtilir (Yayla, 2016).

5.2.8. Annelerin açık havada oyuna ilişkin görüşleri

Görüşmeye katılan Türk ve Özbek annelerin açık havada oyun oynama sıklıklarına ilişkin görüşleri karşılaştırıldığında Özbek annelerin çocuklarının daha fazla dışarıda oynadığı görülmektedir. Annelerin çoğunluğu kendi çocukluklarında daha fazla dışarıda

oynadıklarını belirtmişlerdir. Benzer şekilde Polat (2013) yaptığı çalışmada ebeveynlerin çocukluklarında daha çok açık alanda oynadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Cevher Kalburan (2014) araştırmasında çocukların çoğunluğu günde bir defa açık havada oyun oynadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada görüşmeye katılan az sayıda annenin ifadesine göre Türk annelerin çocuklarının açık havada daha az oynadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ankete katılan Türk ve Özbek annelerin çoğunluğu çocuğunun yetişkinle birlikte dışarı çıkmasına izin verdiklerini belirtmişlerdir. Türk annelere oranla daha fazla sayıda Özbek anne çocuğunun yalnız ve daha büyük çocukla birlikte dışarı çıkmasına izin verdiğini bildirmiştir. Görüşmeye katılan Özbek ve Türk annelerin açık havada oyun oynamaya izin verme durumları karşılaştırıldığında annelerin hepsi çocuklarının yetişkinle birlikte dışarıda oyun oynadıklarını belirtmişlerdir. Bir anne zaman değiştiğinden dolayı çocuğunun dışarıda tek oynamasını istemediğini belirtmiştir. Bir anne çocuklarının köyde daha fazla dışarıda oynama imkânlarının bulunduğunu, şehirde apartman da yaşadıklarından bu durumun zorlaştığını belirtmiştir. Anneler kendi çocukluklarında daha özgür olduklarını tek başına dışarı çıkabildiklerini ifade etmişlerdir. Sonuç olarak her iki ülkede de dışarıda oynanan çocuk oyunlarının değiştiği günümüzde çocukların artık tek başına dışarıda oyun oynayamadıkları görülmektedir. Ailelerin insanlara olan güvensizlikten, arabaların çoğalmasından, mahalle kültürünün değiştiğinden dolayı çocuklarının tek başına dışarıda oynamalarını istemedikleri görülmektedir. Anneler çocuklarının daha fazla dışarıda oynamaları için bahçeli ve müstakil ev, teknolojik aletlerin kullanımının sınırlandırılması, güvenilir ortam, annenin istekli ve ev hanımı olması gerektiğini bildirmişlerdir. Bringolf-Isler vd., (2010) ebeveynlerin açık havada oyun oynamaya izin verme durumları üzerinde trafik, kentleşme ve bahçenin olmamasının etkili olduğu görülmüştür. ABD’ de ebeveynlerin güvenlik endişesiyle çocuklarının açık havada oyun oynamaları konusunda sınırlandırma koydukları sonucuna ulaşılmıştır (Vandermaas-Peeler vd., 2019). Benzer şekilde Kara ve Sığırtmaç (2020) yaptıkları çalışma sonucunda yetişkinlerin kendi çocukluklarında oynadıkları oyunların günümüzde oynanmadığını belirtmişlerdir. Eski oyunların oynanmamasının sebepleri; teknolojik gelişmeler, oyun alanlarının sınırlılıkları ve güvenlik endişesinden oluşmaktadır. Çocukların oyun alanlarının güvenli olmaması nedeniyle açık havada oyunların azalmasına ve iç mekân da oyuna yöneltmektedir. Günümüzde apartman yaşantısının artmasından dolayı çocukların oyun alanlarında yaşanan daralmalara sebep olmaktadır. Bütün bunların sonucunda çocukların daha az açık havada oyun oynadıkları

sonucuna varılabilir. Geçmiş yıllarda yapılan çalışmalarda çocukların daha fazla açık havada oynadıkları ancak günümüzde yerleşim düzenlerinin değişmesi, trafik ve apartman sayılarının artıp bahçeli ev sayılarının azalması oyun alanlarının sınırlanmasına neden olmuştur. Ayrıca yerleşim yerlerindeki bu değişikliklerden sonra insanlar birbirlerine güvenmemeye başlaması ile birlikte ebeveynler çocuklarının dışarıda oynamasını istememektedirler (Başal, 2007).

Cevher Kalburan (2014), günümüzde çocukların mahalle ve sokaklarda, yetişkin denetiminden uzak, özgürce oyun oynama fırsatlarının neredeyse yok olduğunu belirtmiştir. Ayrıca ailelerin açık havada oyun oynamaya çıkarmaya yönelik gönüllülükleri ve becerilerinin dış mekânda oyun fırsatlarını etkilediğini ifade etmiştir. Çocukların dışarıda daha fazla oynamamasının nedenlerinden biri de teknolojik gelişmeler olduğu görülmektedir. Teknolojik gelişmeler eski oyunların niteliğini ve içeriğini değişmesine neden olarak çocukların sosyalleşecekleri açık hava oyunlarının azalmasına neden olmaktadır (Yavuzer, 2003). Bununla birlikte alanyazın incelendiğinde yapılan bu çalışmadaki sonucu destekler nitelikte pek çok çalışan aile çocuklarına yeterince zaman ve enerji ayıramadıklarından dolayı yeteri kadar açık havada oyun fırsatı yaratamadıkları bilinmektedir (White ve Stoecklin, 1998'den aktaran Cevher Kalburan, 2014). Çocukların açık havada her gün en az bir saat oynaması tüm gelişim alanlarını destekleyerek doğa ile ilgili deneyim kazanmalarını sağlamaktadır (Shaffer, Hall ve Lynch, 2009). Fakat çalışmanın sonucunda Özbek annelerin çocukları daha çok açık alanda oynarken her iki kültürdeki annelerin ise kendi çocuklarında daha çok dışarıda oynadıkları görülmüştür. Özbek annelerin çocuklarının daha sık açık alanda oyun oynamasına fırsat sağlamaları annelerin yetiştiği kültürde açık havada oyuna verilen değer yansıması olarak görülebilir.

Ankete katılan daha fazla sayıda Özbek anne çocuğunun her türlü hava koşulunda havaya uygun giyinerek dışarı çıkmasına izin verdiklerini belirtmişlerdir. Türk annelerin çoğunluğu güzel havalarda (yağışsız ve çok sıcak ya da çok soğuk olmayan havalarda) çıkmasına izin verdiklerini ifade etmişlerdir. Özbek ve Türk annelerin hafif yağmurlu ve karlı havalarda dışarıya çıkmasına izin verme durumlarının benzer oranlarda olduğu görülmektedir. Görüşmeye katılan Türk ve Özbek annelerin hava koşullarına göre dışarıda oyun oynamaya izin verme durumlarına bakıldığında iki Türk anne güzel havalarda dışarıda oyuna izin verdiklerini, iki Özbek anne ise her türlü hava koşulunda uygun kıyafetler giyinerek açık havada oyun oynamalarına izin verdiklerini

açıklamışlardır. Bir Özbek anne farklı hava koşullarında çocuğu dışarı çıkarmamayı fanusa kapatmaya benzettiği görülmektedir. Ayrıca çocukların her türlü hava koşulunda dışarı çıktıklarında mevsimleri yaşayarak öğrendiklerini belirtmiştir. Bir Türk anne çocuklarının yazın dışarıda oynadıklarını kışın ise dışarı çıkmadıklarını belirtmiştir. Türk annelerin bulgularına benzer şekilde Ahioğlu Linberg (2012) büyükbaba, büyük anne ve torunlarıyla yaptığı çalışmada her iki grupta da oyunların mekânının mevsimlere göre değiştiği görülmüştür. Kış aylarında daha çok evde, yaz aylarında daha çok açık havada oynadıkları görülmektedir. Tezel Şahin vd., (2015) yaptıkları çalışma sonucunda şehirde ki annelerin çoğunluğu çocuklarının bir yetişkinle ve hava güzelse dışarı çıkmalarına izin verirken, kırsalda yaşayan anneler çocuklarının yetişkinle ve yetişkin olmadan da dışarı çıkmalarına izin verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Kurt (2015) çalışmasında ebeveynlerin mevsimin uygun olması koşuluyla çocuklarının dışarıda oyun oynadıklarını belirtmişlerdir. Benzer şekilde ABD’de yapılan çalışma da ebeveynler hava kötü olduğunda kapalı alanlarda oyun oynamanın daha güvenli ve sağlıklı olduğu belirtmişlerdir. Batı New York’taki ailelerin %37,26’unun sert hava koşullarının açık havada oyun oynamaya engel olduğunu belirtmişlerdir. Yunanistan, Portekiz, Estonya, Hırvatistan ve Norveç’te yapılan çalışmada kötü hava koşullarına yönelik açık havada oyun oynama konusunda en çok sınırlandırmanın Hırvatistan ve Estonyalı ebeveynler tarafından yapıldığı görülmektedir (Sandseter vd., 2020). Sevimli Çevik ve Çetken (2018) öğretmenlerin dış mekânlara karşı bakış açılarını incelediği çalışmada farklı hava koşullarının, ailelerin açık havada oyuna oynamaya yönelik yaklaşımlarını olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Özbek anneler gibi Danimarkalı ebeveynlerin de her türlü hava koşulunda oyun oynamanın öneminden bahsettikleri görülmüştür (Vandermaas-Peeler vd., 2019). Sonuç olarak Özbek annelerin çocuklarını her türlü hava koşulunda dışarı çıkardıkları; bu ve benzer çalışmalar incelendiğinde ise Türk annelerin çocuklarını güzel havalarda dışarı çıkardıkları görülmektedir. Bu durum kültürün annelerin farklı hava koşullarında dışarıda oyun oynama düşünceleri konusunda etkili olduğu söylenebilir.

Ankete katılan Türk annelere göre dışarıda bulunan en uygun oynama alanları sırasıyla; evin bahçesi, parklar, ebeveynlerin bulunduğu her yer, sitenin bahçesi, mahalle ve AVM oyun alanlarıdır. Özbek annelere göre ise sırasıyla; mahalle, ebeveynin bulunduğu her yer, evin bahçesi, parklar, sitenin bahçesi ve AVM oyunları dışarıda bulunan en uygun oyun oynama alanlarıdır. Türk annelerin çoğunluğu evin bahçesini,

Özbek annelerin ise mahalleyi dışarı da bulunan en uygun oyun oynama alanı olarak görmektedir. Görüşmeye katılan Türk ve Özbek anneler çocuklarının açık havada oynadığı oyun alanlarının evin bahçesi, parklar, okulun bahçesi, sokak olduğunu belirtmişlerdir. Türk anneler Özbek annelerden farklı olarak avlu, ormanlık alan ve göl kenarlarında da oynadıklarını belirtmiştir. Türk annelerden biri, çocuğunun köye gittiklerinde dışarıda oynayabileceğini eğer şehirde ise kapının önündeki bahçede oynayabileceğini belirtmiştir. Bir anne çocuğunun daha çok açık havada oynamasını istediğini ifade ederken; daha çok geniş, bol ağaçlıklı, farklı bitki türlerinin bulunduğu yerleri tercih etmektedir. Cevher Kalburan (2014) çocukların dış mekânda oyun oynama durumlarını incelediği çalışmasında oyun alanı olarak daha çok parkların ve evin/apartmanın bahçesi tercih edildiği görülmüştür.

Özbek ve Türk anneler kendi çocukluklarında daha çok sokakta ve evin bahçesinde oynadıklarını belirtmişlerdir. Özbek annelerden farklı olarak Türk annelerin park, kır ve yollarda da oynadıklarını açıklamışlardır. Bir anne kendi çocukluğunda imkânların kısıtlı olduğunu ayrıca kız ve erkeklerin karışık oynadıklarını belirtmiştir. Bir anne ise kendi çocukluğunda genelde evde oynamadıklarını fakat günümüzde çocukların evde oynadıklarını belirtmiştir. Annelerin cevaplarına bakıldığında kendi çocukluklarında daha fazla dışarıda oynadıkları, oyunlarının daha eğlenceli olduğu, kalabalık gruplar halinde oynadıkları görülmektedir. Çalışmanın bulgularından farklı şekilde Ahioğlu Linberg (2012) araştırmasında oyun mekânı ile bulgulara bakıldığında, çocukların daha çok okul bahçesinde, büyükbaba ve büyükannelerin ise mahalledeki boş alanlarda oynadıkları görülmektedir. Benzer şekilde annelerin görüşleri doğrultusunda çocukların %46'sı doğal oyun alanları olan park/mahalle/bahçe/sokaklarda oynamaktadırlar. Annelere kendi zamanları ile şimdiki zamanda çocukların oynadıkları oyunları karşılaştırmaları istenmiştir. Buna göre annelerin %46'sı kendi zamanlarında doğal oyun alanlarında oynadıklarını belirtmişlerdir (Eren, 2016). Erbay ve Durmuşoğlu Saltalı (2012) annelerle yaptıkları çalışmada çocukların dışarıda oyun alanı olarak kullandıkları yerler ise sırası ile parklar, evin bahçesi alışveriş merkezinin parkları ve en az tercih edilen ise sokaktır. Çalışmaların bulgularındaki farklılıklar katılımcıların çocukluklarını geçirdikleri köy, kasaba, ilçe, büyük şehir gibi yaşam alanları ile ilgili olabilir.

Özbek ve Türk annelerin açık havada oyunun faydalarına ilişkin görüşleri karşılaştırıldığında annelerin hepsi dışarıda oyun oynamanın çocuğun gelişimine ve sağlığına katkılarını farklı açılardan ele alarak açıklamışlardır. Her iki ülkeden katılımcı

olan annelerin açık havada oyun oynamanın çocuğun sağlıklı gelişimi için önemli olduğunu düşündükleri görülmektedir. ABD ve Danimarka'da yapılan çalışma da aileler çıkarmadıkları sonucuna ulaşmıştır. ABD ve Danimarka'da yapılan çalışma da aileler açık havada oyun sırasında egzersizlerin önemini belirtirken; koşma, zıplama ve kaba motor becerilerin gelişimine faydaları bulunduğunu belirtmişlerdir. Çalışmanın sonuçlarıyla benzer şekilde Danimarkalı ebeveynlerin açık havada oyunun sağlık üzerine etkilerinden bahsettikleri görülmektedir. farklı sosyokültürel değer ve beklentilerin ebeveynlerin açık havada oyun ile ilgili algılarını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Vandermaas-Peeler vd., 2019).

5.2.9. Annelerin oynanan oyunlara ve oyuncaklara ilişkin görüşleri

Ankete katılan daha fazla sayıda Türk anne kendi çocukluğunda saklambaç, yakan top, sek sek, voleybol ve ip atlama oyunlarını oynadıklarını bildirmiştir. Özbek ve Türk annelerin benzer oranlarda ip atlama oyununu da oynadıklarını belirtmişlerdir. Annelerin çoğunluğu benzer oyunları oynadıkları sonucuna ulaşmıştır. Görüşmeye katılan Türk anneler evcilik, istop, minder kapmaca, yakar top, körebe, dama ve eski minder oyunlarını oynadıklarını belirtmişlerdir. Özbek anneler resim çizdiklerini, hamurla oynadıklarını, ip atladıklarını, yakalamaca, minder kapmaca, sek sek ve yakan top oynadıklarını bildirmişlerdir. Benzer şekilde Polat (2013) yetişkinlerin çocukluk döneminde saklambaç, körebe, yakan top, ip atlama, topaç, evcilik, çizgi, seksek, yakalamaca oyunlarını oynadıkları görülmektedir. Başka bir çalışmada ise kadın katılımcılar kendi çocukluklarında en sık ip atlama, beş taş ve evcilik oynadıklarını belirtmişlerdir (Kara ve Sığırtmaç, 2020). Türk anneler çocuklarının daha çok hareketli ve dramatik oyunlar, denge oyunu, evcilik, saklambaç, maç körebe, yerden yüksek oynadıklarını bildirmişlerdir. Bazı anneler ise resim çizme ve kesme-yapıştırma etkinliklerini yaptıklarını açıklamıştır. Özbek anneler çocuklarının saklambaç, inşaat oyunları, ip atlamaca, futbol, yakalamaca oynadıklarını ve resim çizme, tebeşirle boyama, bisiklete binme aktivitelerini sevdiklerini belirtmiştir. Özbek ve Türk annelerin kendi çocukluklarındaki ve çocuklarının oynadıkları oyunların değiştiği ve farklılaştığı görülmektedir.

Görüşme yapılan Türk annelerin kız ve erkek çocuklarının farklı oyun ve oyuncaklar oynadıkları görülmektedir. Kız çocukları genellikle bebek, pelüş, evcilik oynarken erkek çocukları uçak, araba, top ve maç oynadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Görüşme yapılan Özbek annelerin kız çocukları top, araba, materyaller, ip, yapı seti oyuncakları ile oynadıkları bebek, pelüş, evcilik gibi oyunları oynamadıkları görülmektedir. Erkek çocukları ise genellikle maç, top, araba, teknolojik aletler, yapı inşa oyunlarını oynadıkları görülmektedir. Benzer şekilde Kurt (2015) yaptığı çalışmada erkek çocukların en çok arabayla kızların ise bebeklerle oynadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir çalışmada üç kuşakta da kızlar için ev eşyası, mutfak eşyası ve ot ve çiçek önem taşıırken erkekler için bilye ve tel en önemli oyun araçlarıdır (Artar, Onur ve Çelen, 2002). Aydilek Çiftçi ve Özgün (2011) çalışmasında kız ve erkek çocukların tercih ettiği oyuncakların cinsiyete göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Erden ve Alisinanoğlu (2002) çocukların oyun ve oyuncakları hakkında ailelerinin görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmada çocukların oyuncak tercihlerinde cinsiyetlerinin etkili olduğuna ilişkin sonuçlara ulaşılmıştır. Güney (2012) yaptığı çalışma sonucunda, çocukların oyuncak tercihlerine bakıldığında büyük çoğunluğunda cinsiyet tiplerine uygun oyuncaklara yönelim vardır.

Çocukların cinsiyete uygun oyuncak tercihlerinde anne babaların cinsiyet rolü algıları önemli olduğu kadar toplumun cinsiyet rollerine ilişkin beklentilerinin de etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Yağan Güder ve Alabay, 2016). Ülkemizde yapılan bazı araştırmalarda (Aksoy Çelikoğlu, 1990; Onur vd., 1997) çocukların sahip olduğu oyuncaklar konusunda geleneksel cinsiyetçi düşüncenin etkileri bulunmuştur. Bu araştırmada ise Türk annelerin kız çocuklarında ve her iki ülkeden erkek çocuklarında genellikle kendi cinsiyetlerine yönelik oyuncaklara yöneldikleri sonucuna ulaşılmıştır. Anneler kendi çocukluklarında doğal materyalleri oyuncaklara dönüştürdüklerini çocuklarının ise daha çok oyuncaklarının olduğunu fakat yine de yetersiz olduğunu açıklamışlardır. Benzer şekilde Artar, Onur ve Çelen (2002) çalışmasında büyükbabaların daha çok doğal nesnelere, anne babaların evde buldukları nesnelere ile çocukların ise satın alınan nesnelere ile oynadıkları anlaşılmaktadır. Bu çalışmada annelerin daha çok materyalden bağımsız grup oyunları kurdukları çocuklarının ise oyuncaklarla oynadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Birinci ve ikinci kuşakta grup oyunları daha fazla iken üçüncü kuşakta azalmakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kara ve Sığırtmaç (2020) yaptıkları çalışmada yetişkinler günümüz çocuk oyunlarının bireyselleştirmeye yönelik olduğunu açıklamışlardır. Grup oyunları arkadaşlık ilişkilerinin ve sosyal ilişkilerin geliştiği en önemli türlerdendir. Her iki ülkeden çocukların ve annelerinin oynadıkları oyunlar karşılaştırıldığında günümüzdeki çocukların daha çok yalnız ve oyuncaklarla oynadıkları

görülmektedir. Ancak çocukların oyuncağa sahip olmaktan çok oyun oynamaya ihtiyaçları vardır (Uluğ, 1999).

Çalışmanın bulgularına göre az sayıda anne çocuğun oyuncak dışı materyallerle de oynadığını belirtmiştir. Bir anne çocuğunun oyuncak dışı materyallerden yeni oyuncaklar ürettiğini ve bunlarla oynamayı sevdiğini açıklamıştır. Bir anne ise çocuğuyla beraber süngerden oyuncak yaptıklarını belirtmiştir. Ahioğlu Linberg (2012) yaptığı çalışmasında günümüzdeki çocukların hepsinde fabrikasyon çıkışlı oyuncakların bulunduğunu iki kuşak öncesindeki çocuklarda ise neredeyse hiç fabrikasyon çıkışlı oyuncak bulunmadığı görülmüştür. Bur durum günümüzde oyuncaklara ulaşımın kolaylaştığının bir göstergesi olarak açıklanabilir.

5.3. Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde yer alan öneriler; araştırmaya yönelik öneriler ve uygulamaya yönelik öneriler olmak üzere iki alt başlıkta verilmiştir.

5.3.1. Araştırmaya yönelik öneriler

- ✓ Oyunda kültürün etkisinin ve oyun algılarının daha iyi anlaşılabilmesi için farklı ülkelerden sadece anneler yerine anneler, babalar ve çocuklarıyla araştırma yapılabilir.
- ✓ Bu araştırmanın ankete katılan katılımcıları Özbekistan'daki annelerden de oluştuğundan 81 kişi ile sınırlandırılmıştır. Özbekistan'dan ve Türkiye'den 10 anne ile görüşme yapılmıştır. Benzer çalışma daha büyük örnekleme yapılabilir.
- ✓ Ülkemizdeki farklı bölgelerden değişik yaş gruplarından kişilerin oynadıkları oyunlar ile başka ülkeden farklı bölgelerden kişilerin oynadıkları oyunlar karşılaştırabilir.

5.3.2. Uygulamaya yönelik öneriler

- ✓ Aile eğitimi kapsamında oyunun çocuk gelişiminde önemi, oyun materyali seçiminde dikkat edilmesi gerekenler, çocukla birlikte oyunun önemi, çocukların oyunları nasıl desteklenmelidir gibi konularda aileler bilgilendirilebilir.
- ✓ Aileler açık havada oyunun önemi hakkında aile eğitimi kapsamında okullarda ve medya aracılığıyla bilgilendirilebilir.

- ✓ Yapılan alışmalar incelendiğinde yapılaşmanın artması, guven problemleri, trafik gibi nedenlerden sokak oyunlarının azaldığı çocukların bireyselleşmeye başladığı sonucuna ulaşılmıştır. Belediyeler ocukların guvenle oynayabilecekleri açık hava oyun alanları duzenleyebilir. Açık hava oyun alanlarının farklı oyun bölümleri olabilir. Çocukların katılımını sağlamak amacıyla bu alanlarda farklı aktiviteler duzenlenebilir. Bu şekilde çocukların ve ailelerin sosyalleşmesi ve hem eski sokak oyunlarının oynanması hem de farklı aktiviteler yapılması sağlanabilir.
- ✓ Yerleşim alanlarında yeni yapılaşmalar oluşurken duynadaki yapılan çalışmalar da göz önüne alınarak çocukların açık hava oyunlarını oynayabilecekleri uygulamalara gidilebilir.

KAYNAKÇA

- Ahioğlu Lindberg, N. (2013). Psikoloji ve Tarih Disiplinlerinin Bakış Açısından İnsan Davranışını Anlamak: Tarihsel Gelişim Psikolojisine Giriş. F.Çok, C.Karadeniz (Eds.), *Çocuklar, Gençler ve Müze Eğitimi* içinde, syf.105-138. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ahioğlu Lindberg, E.N. (2012). Çocuk oyunlarında iki kuşakta görülen değişim. *International Online Journal of Educational Sciences*, 4(2), 395-410.
- Altınköprü, T. (2015). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Hayat yayınları.
- Akın, A. (2007). Toplumsal Cinsiyet (gender) Ayrımcılığı ve Sağlık. *Toplum Hekimliği Bülteni*, 26, 1-9.
- Aktaş Arnas, Y. ve Sarıbaş Deniz, Ş. (2020). An investigation of pre-school children's and their parents' outdoor play experiences. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*. 10(2). 373-398.
- Aksoy Çelikoğlu, C. (1990). *3-6 yaş arası çocukların oyuncak tercihlerinde cinsiyet faktörünün etkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aksoy A.B. ve Dere Çiftçi H. (2019). Eğitim Psikolojisi. N. Aral ve T. Duman (Editörler). *Duygusal Gelişim* içinde. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Akşin Yavuz, E. (2017). Oyunda Anne Babanın ve Öğretmenin Rolü. A. Önder, H. Arslan Çiftçi (Editörler). *Erken Çocuklukta Oyun ve Oyun Yoluyla Öğrenme İçinde* (s.355-379). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Artar, M., Onur, B., ve Çelen, N. (2002). Çocuk oyunlarında üç kuşakta görülen değişimler. *Çocuk Forumu*, 5(1), 35-39.
- Aydın, S., Avar Vayvay, N., Yaray, Y., Tok, Y. ve Sağlam, M. (2021). Farklı Yaş Grubundaki Bireylerin Oyun algılarının Metaforik Olarak İncelenmesi. *Turkish Studies- Educational Sciences*, 16(3), 1401-1428.

- Aydilek Çiftçi, M., ve Özgün, Ö. (2011). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Oyuncak Tercihlerinin ve Akran Etkileşimlerinin Ebeveyn Cinsiyet Rollerine Algısı Bağlamında İncelenmesi. *Education Sciences*, 6(3), 2246-2261
- Baki, A. ve Gökçek, T. (2012). Karma Yöntem Araştırmalarına Genel Bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 42. 1-12.
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-14.
- Baykoç Dönmez, N. (1992). Çocuğun Sosyal ve Duygusal Gelişiminde Oyunun Rolü. *Okul Öncesi Dergisi*, 43. 10-12.
- Başal, H.A. (2007).Geçmiş yıllarda Türkiye’de çocuklar tarafından oynanan çocuk oyunları, *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 243-266.
- Bee, H. ve Boyd. D. (2009). *Çocuk Gelişimi Psikolojisi* (Çev: O. Gündüz). İstanbul: Kaknüs Psikoloji.
- Bolışık B, Yılmaz H.B., Yavuz B., Büyük, E.T. (2014). Yetişkinlerin çocuklar için oyuncak seçimine yönelik davranışlarını incelenmesi, *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(4). 976-990.
- Budak, O. (2017). Dijital Çocuk Oyunlarına Çocuk Gelişimi ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin ve Annelerin Bakış açısı. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*. Sayı:13, 158-172.
- Büyükalın Filiz, S., Ergel, A., Ada, E. ve Efe, M. (2020). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Ebeveynlerinin Çocuk Oyununa Yönelik Görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 16(69), 914-923.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard university press.
- Bronfenbrenner, U., ve Morris, P. A. (1998). The ecology of developmental processes.

- Brumfield, K.A. (2006). *African-American parents' perceptions of play, counseling, and play therapy*. PhD. Thesis, Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 3235045).
- Bringolf-Isler, B., Grize, L., Mäder, U., Ruch, N., Sennhauser, F. H., ve Braun-Fahrlander, C. (2010). Built environment, parents' perception, and children's vigorous outdoor play. *Preventive medicine*, 50(5-6), 251-256.
- Can, S. (2016). *Cezaevinde Yanında Çocuğu Olan Annelerin ve Çocuklarının Oyun ve Oyuncaklar Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Cevher Kalburan, N. (2014). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Dış Mekânda Oyun Fırsatları ve Ebeveyn Görüşleri. *Sosyal Politika Çalışmalar Dergisi*, 0(32), 113-135.
- Cote, L. R. ve Bornstein, M. H. (2009). Child and mother play in three U.S. cultural groups: Comparisons and associations. *Journal of Family Psychology. Special Issue: On New Shores: Family Dynamics and Relationships among Immigrant Families*, 23, 355-363.
- Creswell, J.W. (2016). *Araştırma Deseni* (Çev: S.B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- Creswell, J.W. (2017). *Nitel Araştırmacılar İçin 30 Temel Beceri*. (Çev: H. Özcan). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Creswell, J.W. ve Plano Clark, V.L. (2014). *Karma Yöntem Araştırmaları: Tasarımı ve Yürütülmesi* (2. Baskıdan çeviri) (Çev. Ed.: Y. Dede ve SB Demir). Ankara: Anı yayıncılık
- Çelen. N. (1999). Anababaların çocuğun "oyun hakkı"na ilişkin tutumları, Cumhuriyet ve Çocuk, 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri (Yay. Haz: Bekir Onur). Ankara: A.Ü. Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay: 2.
- Demir Öztürk, E. (2019). Ebeveyn Bakış Açısıyla Oyun: Çukurca İlçesi Örneği. *İlköğretim Online*, 18(4), 1938-1955.

- Demir, E. (2017). Büyükbabaların Kendi Oyunları ile Günümüzdeki Çocuk Oyunlarına İlişkin Görüşleri. *International Journal of Innovative Research in Education*, 3(4), 167-173.
- Doğanay, J. (1998). *Anasınıfına Devam Eden Çocukların Ebeveynlerinin Çocuk Oyun ve Oyuncakları Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Doğan, E., Arık, Z. Ş. ve Han, Ş. (2019). Okul öncesi dönem çocuğu velilerinin oyuna bakış açıları. 14. Ulusal Okul Öncesi Öğretmenliği Öğrenci Kongresi: Çocuğun Ekolojik Dünyası Özet Kitapçığı, Maltepe Üniversitesi.
- Ecirli, H. (2014). Anne-Baba-Çocuk ve Oyun, Hülya Gülay Ogelman (Ed.). *Yaşamın ilk yıllarında oyun: Oyuna çok yönlü bakış* İçinde. (s.295-315). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Erbay, F. ve Durmuşoğlu Saltalı, N. (2012). Altı Yaş Çocuklarının Günlük Yaşantılarında Oyunun Yeri ve Annelerin Oyun Algısı. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 249-264.
- Erden (2001). *Anaokullarına Devam Eden Çocukların Ebeveyn ve Öğretmenlerinin Çocuk Oyun ve Oyuncakları Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Erden, Ş., ve Alisinanoğlu, F. (2002). Anaokullarına devam eden çocukların ebeveynlerinin çocuk oyun ve oyuncakları hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 42-49.
- Erden, F. (2016). Oyun Kuramları. M. Ören (Editör), *Çocuk ve Oyun* içinde (s.24-45). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Eren, S. (2016). *Erken Çocukluk Dönemindeki Çocukların Annelerinin Oyun algısının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Erşan, Ş. (2006). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Altı Yaş Grubundaki Çocukların Oyun Ve Çalışma (İş) İle İlgili Algılarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Farver, J.A.M. (1989). *The development of symbolic play: A comparison of Mexican and American children*. PhD. Thesis, Available from ProQuest Dissertations and Theses database.
- Farver, J. A., Kim, Y. K., ve Lee, Y. (1995). Cultural Differences in Korean- and Anglo-American preschoolers' social interaction and play behaviors *Child Development*, 66, 1088-1099.
- Gander, H., ve Gardiner, M. (2001). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, (4. Baskı) (Çev. A. Dönmez, N. Çelen, B.. Onur). Ankara: İmge Kitapevi.
- Gaskins, S. Haight, W. ve Lancy, D.F. (2007). The cultural construction of play. In A. Göncü and S. Gaskins (Eds.), *Play and Development: Evolutionary, Sociocultural, and Functional Perspectives* 321-365.
- Gosso, Y., ve Carvalho, A. M. (2013). *Play And Cultural Context: Encyclopedis on Early Childhood Development*, <http://www.child-encyclopedia.com/play/according-experts/play-and-cultural-context>. Erişim tarihi: 27.11.2018
- Göncü, A. (2001). Toplumsal ve Kültürel Bağlamın Çocuk Oyunlarındaki Yeri Dünyada ve Türkiye’de Değişen Çocukluk 3. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildiriler. Ankara: *Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları*, 37-50.
- Gülay Ogelman, H., Aytaç, P., Erol, A., Erdentuğ, F.G., Akdeniz Yolaç, Ö. ve Güner Özbilenler, M. (2019). Anne-Baba ve Çocuk Görüşleri Doğrultusunda Oyun. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 65-87
- Gülen, S. ve Barış, S. (2021). Ebeveynlerin Çocuklarıyla Oyun Oynamama Nedenlerinin İncelenmesi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 7(1). 20-38.

- Güney, O. (2012). *5-6 Çocuklarında Algılanan Cinsiyet Kalıp Yargılarına İlişkin Ebeveyn Beklentileri İle Oyuncak Tercihleri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hart, J.K. (2010). *Parent perceptions and knowledge of play and child play level*. Master Thesis, Available from PrQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 3445095).
- Haight, L. W., Parke, D. R. ve Black, E.J. (1997). Mother's and Father's Beliefs About and Spontaneous Participation in Their Toddlers Pretend Play. *Merril-Palmer Quarterly*, 43(2), 271-290.
- Howard, J. (2002). Eliciting Young Children's Perceptions of Play, Work and Learning Using the Activity Apperception Story Procedure, *Early Child Development and Care*, 172:5, 489-502.
- Howard, J., Jenvey, B. ve Hill, C. (2006). Children's categorisation of play and learning based on social context. *Early Child Development and Care*, 176:3-4, 379-393.
- Ihmeideh, F. (2019). Getting Parents Involved In Children's Play :Qatari Parent's Perceptions Of And Engagement With Their Children's Play. *International Journal Of Primary, Elementart And Early Years Education*, 47(1), 47-63.
- Işıklıoğlu, N., ve İvrendi A. B. (2008a). Anne babaların oyuna katılımı. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 47-57.
- Işıklıoğlu, N., ve İvrendi A. B. (2008b). Erken çocukluk döneminde çocuğu olan anne ve babaların oyuna yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 33, 412.
- İnanlı, M. S. (2009). *Televizyondaki Çocuk Programlarının Beş Altı Yaş Çocukları İçin Sözel Şiddet ve Antisosyal Sözcükler İçerme Durumunun İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- İnci Kuzu, Ç. (2015). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Cinsiyet Önyargıları Oyuncak Seçimi ve Buna Ebeveynlerin Etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(39), 651-654.

- Jiang, S., ve Han, M. (2015). Parental beliefs on children's play: Comparison among mainland Chinese, Chinese immigrants in the USA, and European Americans. *Early Child Development and Care*, 1–12. doi:10.1080/03004430.2015.1030633
- Johnson, R. B., ve Onwuegbuzie, A. J. (2004). Mixed methods research: A research paradigm whose time has come. *Educational Researcher*, 33(7), 14-26.
- Kara, İ. ve Sığırtmaç, A.D. (2020). Bugünün Yetişkinleri Dünün Çocuklarıydı: Yetişkinlerin Çocukluklarında Oyunun Anlamı. *Ekev Akademi Dergisi*, 24(81), 189-208.
- Karşlı, E. (2016). Çocuk, Oyun ve Eğitim. M. Ören (Editör), *Çocuk ve Oyun içinde* (s.2-22). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kayaoğlu, H.A. (2014). Play as seen by children and pre-school teachers in Turkey. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 152 ,149 -153.
- Kılıç, S. (2013). Örneklemeye yöntemleri. *Journal Of Mood Disorders*, 3 (1) , 44-46.
- Koç, Ö. (2019). *Anne Babaların Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklarının Oyun Hakkına İlişkin Farkındalıklarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Koçyiğit, S., Tuğluk, M.N. ve Kök, M. (2007). Çocuğun Gelişim Sürecinde Eğitsel Bir Etkinlik Olarak Oyun. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(16), 324-342.
- Koçyiğit, S. ve Başara Baydilek, N. (2015). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Oyun Algılarının İncelenmesi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 1-16.
- Kurt, Ş.H. (2015). *Farklı Kültürlerde Ebeveyn ve Çocukların Oyun Algısına Yönelik Bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- LaForett, D. R ve Mendez, J. L. (2017) Children's engagement in play at home: a parent's role in supporting play opportunities during early childhood, *Early Child Development and Care*, 187:5-6, 910-923, DOI: 10.1080/03004430.2016.1223061

- Lax, L.E. (2010). *Parent-child dyadic play and development: Cultural practices and parental beliefs*. PhD. Thesis, Available from PrQuest Dissertations and Theses dabates. (UMI No. 3412735).
- Lin, C.Y. (2009). *Parents' perceptions of child's play and the relation to children's development of social competence and creativity*. PhD. Thesis, Available from PrQuest Dissertations and Theses dabates. (UMI No.3524617).
- Mertkan, O. (2015). *Karma Araştırma Tasarımı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Morris, B.L. (2013). Mothers' perceptions of their children's play: Scale development and validation. *Universal Journal of Psychology*, 1(3), 121-144.
- Nicolopoulou, A. (2004). Oyun, Bilişsel Gelişim ve Toplumsal Dünya: Piaget, Vygotsky ve Sonrası. (Çev: Melike Türkan Bağlı), *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 137-169.
- Onur, B, Çelen, N., Çok, F., Artar, M. ve Şener Demir, T. (1997). Türkiye'de iki kentte annelerin bakış açısıyla çocukların oyuncak gereksinmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 30(1), 46-74.
- Onur, B.ve Demir, T. (2004). Türkiye'de çocukların oyuncak sandığı: Ulusal ve küresel etkenler. *Türkiye'de Çocuk Oyunları: Araştırmalar*. Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay: 12, 107-123.
- Oksal, A. (2004). Kuşaklararası oyun: Yetişkin ve çocuk kültürü arasında bir köprü. *Türkiye'de Çocuk Oyunları: Araştırmalar*. Ankara Üniversitesi. Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları 12, 102-106.
- Oksal, A. (2005). Perception of play in Turkish culture. *Paideia*, 15(30), 69-377.
- Oktay, A. (1999). *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*. İstanbul: Epsilon Yayınları
- Oktay, A. (2011). Çocuk Eğitiminde Oyun ve Önemi. U. Tüfekçioğlu (Editör). *Çocukta Oyun Gelişimi* içinde (s.3-36). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

- Ören, M. (2017). Çocuk Gelişiminde Alan Çalışmaları. S. Erdoğan (Editör). *Çocuk Gelişiminde Oyun ve Oyunun Desteklenmesi* içinde (s.1-26). Eskişehir. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Ören, M. (2019). Oyun Gelişimi ve Değerlendirmesi. M. Ören (Editör), *Çocuk ve Oyun* içinde (s. 92-124). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özdemir, H. (2019). *Erken Çocukluk Dönemindeki Çocukların, Annelerinin ve Öğretmenlerinin Oyun ve Oyuncaklara İlişkin Cinsiyet Kalıp Yargılarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özdemir, S. (2014). 5-6 Yaş grubu Çocukların Serbest Zaman Etkinliklerindeki Oyun ve Oyuncak Tercihlerinin İncelenmesi. *Journal Of Educational Science*, 2(2), 1-15.
- Özdemir, A. A., ve Ramazan, O. (2012). Oyuncaya çocuk, anne ve öğretmen bakış açısı. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 1-16.
- Özyeşer Cinel, N. ve Tezel Şahin, F. (2006). *Farklı sosyoekonomik Düzeydeki 3-6 yaş grubu çocuğu olan anne babaların oyuncak ve oyun materyalleri hakkındaki görüşlerinin ve bu yaş grubu çocukların sahip oldukları oyuncak ve oyun materyallerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özyeşer Cinel, N. ve Tezel Şahin, F. (2014). Farklı Sosyoekonomik Düzeydeki Anne Babaların Çocuk Oyunları ile İlgili Görüşleri. *Uluslararası Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi*. 4(2), 75-88.
- Özyürek, A. ve Gürleyik, S. (2016). Anne babaların Okul Öncesi Dönem Çocukları ile Etkileşimlerinde Oyunun Yeri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 9(42), 1283-1289.
- Parmar, P., Harkness, S. ve Super, C.M. (2004). Asian and Euro-American parents' ethnotheories of play and learning: Effects on preschool children's home routines and school behaviour. *International Journal Of Behavioral Development*. 28(2), 97-104.

- Pehlivan, H. (2016). Oyunun Gelişimdeki ve Öğrenmedeki Rolü. *Journal Of Human Sciences*, 13(2), 3280-3292.
- Pilten, P. ve Pilten G. (2013). Okul Çağı Çocuklarının Oyun Kavramına İlişkin Algılarının ve Oyun Tercihlerinin Değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 15-31.
- Polat, H. (2013). Anadolu'da Bir Çocuk Geleneği Sözde Oyuncu. *Ekev Akademi Dergisi*. 17(51), 329-326.
- Rothlein , L. ve Brett , A., (1987). Children's, teachers and parents perceptions of play. *Early Childhood Research Quarterly*, 2, 45-53.
- Sandseter, E. B. H., Cordovil, R., Hagen, T. L., ve Lopes, F. (2020). Barriers for outdoor play in early childhood education and care (ECEC) institutions: Perception of risk in children's play among European parents and ECEC practitioners. *Child Care in Practice*, 26(2), 111-129.
- Santrock, J. W. (2015). *Yaşam boyu gelişim: Gelişim psikolojisi* (G. Yüksel, Çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Selimbocaoğlu, A. (2017). 36-72 Aylık Çocuğu Olan Ebeveynlerin Çocuk Oyuncakları Konusundaki Görüşleri. *Turkish Studies*, 12(35), 537-546.
- Senemoğlu, N. (2015). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Serhatlıoğlu, B. (2006). *Televizyon programlarının okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubu çocuklarının zihin ve dil gelişimini etkileme biçimlerine yönelik öğretmen ve veli görüşlerinin belirlenmesi (Elazığ ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Sevimli Çevik, S. ve Çetken, H.Ş. (2018). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Dış Mekân Oyunlarına Karşı Bakış Açılarının İncelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 11(2), 318-341.

- Sevinç, M. (2009). *Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitiminde Oyun*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Shahidi, B. (2010). *Pretend play of young children in north tehran: a descriptive cultural study of children's play and maternal values*. PhD. Thesis, Available from PrQuest Dissertations and Theses dabates. (UMI No. 3449088).
- Shaffer, L. F., Hall, E., ve Lynch, M. (2009). Toddlers' Scientific Explorations: Encounters with Insects. *YC Young Children*, 64(6), 18.
- Sze Wong, W.W. (2012). *A study of cultural orientation and attitudes and meaning toward play: A cross cultural investigation among emerging adulthood in the people Republic of China, Hong Kong and United States*. PhD. Thesis, Available from PrQuest Dissertations and Theses dabates. (UMI No. 3528371).
- Tabak, E. ve Tunçay, G. Y. (2020). Ebeveynlerin Cinsiyet Kalıp Yargılarının Oyuncak Seçimine Etkisi. *Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi*, 3(6), 311-330.
- Tezel Şahin, F., Balcı, A., Aydın Kılıç, Z. N. ve Yazar, N. (2015). Erzurum Örneğinde Şehir Merkezi ve Kırsal Bölgede Yaşayan Annelerin Çocuklarının Oyun ve Oyuncakları Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(4). 298-311.
- Thibault,L. (2018). Parent-Specified Barriers to Outdoor Play in Western New York. *International Zoo Educator Sass Sociation Journal*, 54, 41-44.
- Tizard, B.ve Hughes, M. (1984). *Young children learning cambridge*: Harvard Press.
- Tudge, J., Hayes, S., Doucet, F., Otero, D., Kulakova, N., Tammeveski, P. ve Soeun, L. (2000). Parents' participation in cultural practices with their preschoolers. *Psicologia: Teoria e Pesquisa*, 16, 1-10.
- Tuğrul, B., Ertürk, G.H., Özen Altınkaynak, Ş., Güneş, G. (2014a). Oyunun Üç Kuşaktaki Değişimi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 27, 1-16.
- Tuğrul, B., Metin Aslan, Ö., Ertürk, H.G. ve Özen Altınkaynak, Ş. (2014b). Anaokuluna Devam Eden Altı Yaşındaki Çocuklar İle Okul Öncesi Öğretmenlerinin Oyun

- Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 97-116.
- Tunçeli, H.İ. (2017). Oyun ve Cinsiyet ve Farklı Kültürlerde Oyun. A. Önder, H. Arslan Çitfçi (Editörler). *Erken Çocuklukta Oyun ve Oyun Yoluyla Öğrenme* içinde, (s.323-333). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Toran, M., Ulusoy, Z., Aydın, B., Deveci, T. ve Akbulut, A. (2016). Çocukların Dijital Oyun Kullanımına İlişkin Annelerin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 24(5). 2263-2278.
- Uluğ, M. (1999). *Niçin Oyun? Çocuğun Gelişiminde Oyun ve Çocuğu Tanımada Oyunun Önemi*. İstanbul: Özne ve Göçebe Yayınları.
- Ulutaş, İ. ve Şimşek, I. (2014). Ebeveynlerin çocuk oyun alanlarına ilişkin Görüşlerinin Belirlenmesi. *Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18(3), 413-424.
- UNICEF (2001). Dünya Çocuklarının Durumu Raporu. *Erken Çocukluk Dönemi*, Ankara.
- Ummanel, A. (2017). A Comparative Analysis of Children's, Mothers' and Teachers' Views About Play and Toys. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitimi Dergisi*, 3(6), 222-241.
- Ünlü Kaynakçı, F.Z. ve Mesutoğlu, C. (2018). Göçebe Mevsimlik Tarım İşçiliğinde Çocuklar: Ekolojik Sistem Yaklaşımına Dayalı Bir Değerlendirme, *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*. 6.(1), 116-226.
- Vandermaas-Peeler M., Dean C., Sbahi Biehl, M. ve Mellman, A. (2019) Parents' beliefs about young children's play and nature experiences in Danish and US contexts, *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 19:1, 43-55.
- Vygotsky, L. S., ve Cole, M. (1978). *Mind in society: Development of higher psychological processes*. Harvard university press.
- Yağan Güder, S. ve Alabay, E. (2016). 3-6 Yaş Arasındaki Çocukların Oyuncak Tercihlerinin Toplumsal Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 91-111.

- Yavuzer, H. (2003). “Doğal harika bir tedavi: oyun”. Evde ve okulda mutlu çocuk yetiştirmenin temelleri. (4.Baskı). İstanbul: Çocuk ve Aile Kitapları.
- Yayla, M. (2016). *Ebeveynlerin Çocuk Oyunları Hakkındaki Görüşleri ve Çocuklarının Oyununa Katılımları ile Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, A. ve Şimsek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A. ve Pala, Ş. (2019). Opinions related to play concept of children in early childhood. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 9(3), 945-978.
- Wiseman, N., Harris, N., ve Downes, M. (2019). Preschool children’s preferences for sedentary activity relates to parent’s restrictive rules around active outdoor play. *BMC public health*, 19(1), 1-11.
- Wu, S. (2015). What can Chinese and German children tell us about their learning and play in kindergarten?. *Journal of Research in Childhood Education*, 2015, 29(3), 338-351.

EKLER

EK-1. Gönüllü Katılım Formu (Anket)

.././.....

Öncelikle yapacağımız çalışmaya gösterdiğiniz ilgi ve ayırdığınız zaman için teşekkür ederiz. ‘Özbek ve Türk Annelerin Oyun Algılarının İncelenmesi ve Çocuklarının Yaşantılarında Oyunun Yeri’ başlıklı araştırmanın amacı; annelerin oyun deneyimleri, oyun ve oyuncak görüşleri, çocuklarının oyun deneyimleri incelemektir. Bu form, araştırmanın amacını ve bir katılımcı olarak haklarınızı tanımlamayı amaçlamaktadır. İsminizi yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz/araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır. Çalışma, Anna PETROVA tarafından yürütülmekte olup sonuçları ile erken çocukluk dönemindeki oyun çalışmalarına katkı sağlayacaktır.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda araştırmacı tarafından oluşturulan anket ile veriler toplanacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.
- Bu sözleşmeyi okuyup, bu araştırmaya gönüllü olarak katıldığınız ve araştırma kapsamında bizim size verdiğimiz güvenceye ilişkin olarak bu formu imzalamanızı rica ediyoruz. Bu sözleşmeyi okuyarak imzaladığınız için teşekkür ederim.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki soru ve görüşlerinizi Anna Petrova’ya yöneltebilirsiniz.

Araştırmacının adı: Anna Petrova
Adres: Dumlupınar mah. Ulucami cad. no:107
Őakir apartmanı Hatay/İskenderun
Cep Tel: 5348383801

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

Katılımcı Ad ve Soyadı:

İmza:

Tarih:

EK-2. Gönüllü Katılım Formu (Görüşme)

.././.....

Öncelikle yapacağımız çalışmaya gösterdiğiniz ilgi ve ayırdığınız zaman için teşekkür ederiz. ‘Özbek ve Türk Annelerin Oyun Algılarının İncelenmesi ve Çocuklarının Yaşantılarında Oyunun Yeri’ başlıklı araştırmanın amacı; annelerin oyun deneyimleri, oyun ve oyuncak görüşleri, çocuklarının oyun deneyimleri incelemektir. Bu form, araştırmanın amacını ve bir katılımcı olarak haklarınızı tanımlamayı amaçlamaktadır. İsminizi yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz/araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır. Çalışma, Anna PETROVA tarafından yürütülmekte olup sonuçları ile erken çocukluk dönemindeki oyun çalışmalarına katkı sağlayacaktır.

- Görüşme sürecinde sizden izin alınarak ses kaydı yapılacaktır. Ses kayıtları sadece araştırma amacıyla kullanılacak olup başkaları ile paylaşılmayacaktır. Ses kayıtları verilerin dökümünden sonra imha edilecektir. İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Bu çalışmaya katılımınız gönüllük esasına dayanmaktadır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Bu sözleşmeyi okuyup, bu çalışmaya gönüllü olarak katıldığınız ve araştırma kapsamında bizim size verdiğimiz güvenceye ilişkin olarak bu formu imzalamanızı rica ediyoruz. Bu sözleşmeyi okuyarak imzaladığınız için teşekkür ederim.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki soru ve görüşlerinizi Anna Petrova’ ya yöneltebilirsiniz.

Araştırmacının adı: Anna Petrova
Adres: Dumlupınar mah. Ulucami cad. no:107
şakir apartmanı Hatay/İskenderun
Cep Tel: 5348383801

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabilereğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

Katılımcı Ad ve Soyadı:

İmza:

Tarih:

EK-3. Annelerin Oyuna Yönelik Görüşleri Anket Formu

Bu anket yüksek lisans tez çalışması için hazırlanmıştır. Anketin amacı ise annelerin oyun görüşleri, oyun deneyimleri ve çocuklarının oyun deneyimlerinin alınmasıdır. Ankete katılmanız tez çalışmasının tamamlanması için oldukça önemlidir. Kişisel bilgiler gizli kalacaktır. Katılımınız için şimdiden teşekkür ederim.

Ad:

Soyad:

BÖLÜM 1

Açıklama I. Buradaki sorular sadece sınıflandırma amacıyla kullanılacak olan demografik sorulardır.

1- Lütfen tüm çocuklarınız için aşağıdaki bilgileri en büyük çocuğunuzdan en küçük çocuğunuza doğru sıralayarak doldurunuz. Çocuğunuz hiç okul öncesi eğitim almadı ise anaokulu eğitimi ile ilgili soruya 0 yazabilirsiniz.

1. Çocuk Yaş: Cinsiyet: Anaokulu eğitimi kaç yıl aldı:.....

2. Çocuk Yaş: Cinsiyet:Anaokulu eğitimi kaç yıl aldı:
.....

3. Çocuk Yaş:Cinsiyet: Anaokulu eğitimi kaç yıl aldı:
.....

4. Çocuk Yaş:Cinsiyet: Anaokulu eğitimi kaç yıl
aldı:.....

5. Çocuk Yaş: Cinsiyet: Anaokulu eğitimi kaç yıl
aldı:.....

ve daha fazla Yaş..... Cinsiyet: Anaokulu eğitimi kaç yıl
aldı:.....

2- Kaç yaşındasınız?..... (Lütfen yazınız.)

3- İlk çocuğunuz doğduğunda kaç yaşındaydınız?(Lütfen yazınız.)

4- Eğitim düzeyiniz nedir? (Lütfen uygun olan kutucuğu işaretleyiniz.)

- İlkokul
- Orta okul
- Lise
- Yüksek lisans (2 yıllık)
- Dört yıllık üniversite mezunu
- Diğer:..... (Lütfen yazınız.)

5- Mesleğiniz nedir? (Lütfen yazınız).....

BÖLÜM 2

Açıklama II. Aşağıdaki ifadeler oyun görüşlerinizin alınmasıyla ilgilidir. Aşağıdaki maddeleri size uygunluk derecesine göre seçerek işaretleyiniz.: Kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum kararsızım, katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum ifadelerinden yalnızca bir seçeneği işaretleyiniz.

Aşağıda belirtilen ifadelerden size uygun olanı belirleyip lütfen kutucuklara işaretleyiniz.	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1- Çocuklar eğlenmek için oyun oynarlar.					
2- Yetişkinler de oyun oynayabilir.					
3- Evin her yerinde oyun oynanabilir.					
4- Çocuklar yalnızca odalarında oynamalıdır.					
5- Çocukların oyun sırasında yaralanmaları doğaldır.					
6- Oyun sırasında oyuncaklar farklı odalara götürülebilir.					
7- Oyun bitiminde oyuncakların toplanmasında çocuk sorumluluk almalıdır.					
8- Evcilik gibi hayali oyunlar çocukların gelişimleri için yararlıdır.					
9- Yetişkinler çocukların oyunlarını yönetmelidir					

10- Oyun sırasında çocuğun hayali arkadaşı olması doğaldır.					
11- Erkek çocukların oyuncak bebek, mutfak oyuncakları gibi oyuncaklarla oynaması uygun değildir.					
12- Erkek çocuklar pembe renkli oyuncaklarla oynayabilirler.					
13- Kız çocuklar inşaat araçları,(dozer,...) tamir aletleri (çekiç, tornavida vb.) gibi oyuncaklarla oynayabilirler.					
14- Oyun öğretici olmalıdır.					
15- Çocukların başka çocuklarla oynaması sosyal becerilerinin gelişmesi açısından önemlidir.					
16- Okuldaki etkinlikleri/dersleri oyun oynamasından daha önemlidir.					
17- Oyun hareketli olmalıdır.					
18- Anne-babalar çocuklarıyla birlikte oynamalıdır.					
19- Çocuklar oyunlarını kendileri yönlendirmelidir.					
20- Oyun eğlenceli bir etkinliktir.					
21- Çocukların sağlıklı gelişimi için oyun önemlidir.					
22- Oyun oynama süresinin az olması çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkiler.					
23- Çocuk oyun oynamaya zorlanmamalıdır					
24- Sadece çocuklar oyun oynayabilir.					
25- Oyun zamanlarını çocuklar seçmelidir.					
26- Oyun çocuklara yaşam için gerekli becerileri öğretir					
27- Evde hareketli oyunlar oynanabilir.					
28- Çocuklar oyun oynamak yerine yaşam için gerekli becerileri kazanmalılar.					
29- Çocuk oyun oynarken tehlikelerden korumak için yalnız bırakılmamalıdır.					
30- Çocukların hangi oyuncakla oynayacaklarına aileleri karar vermelidir.					
31- Oyunu yetişkinler planlamalıdır.					
32- Oyun sırasında çocuk özgürce seçim yapmalıdır. (Rollerine, oyunun senaryosuna, oyunun süresine özgürce karar vermeliler.)					
33- Oyunda çocuk aktif olmalıdır.					

34- Çocuklar oyunları sırasında artık materyallerden (kapak, karton, ponpon vb.) yararlanabilirler.					
35- Çocuk, oyunlarında yalnızca oyuncaklarla oynamalıdır.					
36- Çocuk oyunu yalnızca eğlendiği için oynamalıdır					
37- Çocuklar oyuncakları üreticinin planladığı kullanım amaçlarından farklı şekillerde oynayabilirler.					
38- Her yaşta insan oyun oynayabilir.					
39- Çocuklar oyun sürecinde kendi oyun kurallarını oluşturabilmelidir.					
40- Oyunu çocuk kendisi planlamalıdır.					
41- Hareketli oyunlar dışarıda oynanmalıdır.					
42- Çocuklar hangi oyun materyali ile oynayacağını kendisi seçmelidir.					
43- Çocuklar oyuncakları dışındaki evde bulunan materyalleri annesinden izin alarak oyununda kullanabilmelidir.					
44- Oyun sırasında kirlenebilirler.					

BÖLÜM 3

Açıklama III. Aşağıdaki maddelerde yer alan soruların cevapları için boş olan kutucuklardan size uygun olanı işaretleyiniz.

1- Çocuğunuzla hangi sıklıkta oynarsınız?

- Her gün
- Haftada birkaç gün
- Hafta sonlarında
- Haftada bir
- Ayda birkaç gün
- Hiçbir zaman

2- Oyun oynama fikri ilk kimden gelir?

- Çocuktan
- Anneden
- Babadan

Birlikte

Diğer (Lütfen yazı ile açıklayınız)

3- Çocuğunuzun ev içindeki oyun alanları neresidir? (Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz)

Kendi odası

Salon

Oturma odası

Mutfak

Yatak odası

Diğer (Lütfen yazı ile açıklayınız):.....

4- Sizce dışarıda en uygun oynama alanı neresidir? (Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz)

Parklar

Ebeveynin bulunduğu her yer

Evin bahçesi

Boş arsalar

Sitenin bahçesi

Mahalle

Avm oyun alanları

Diğer

5- Açık havada oyun oynanması hakkındaki düşünceniz hangisidir? (Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz)

Dışarı çıkmasına izin vermem.

- Yalnız çıkmasına izin veririm.
- Yetişkinle birlikte çıkmasına izin veririm.
- Daha büyük çocuklarla birlikte çıkmasına izin veririm.

6- Çocuğunuzun hangi hava koşullarında dışarıya oyun oynamaya çıkmasına izin verirsiniz? (Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz)

- Güzel havalarda (yağışsız ve çok sıcak ya da çok soğuk olmayan havalarda) çıkmasına izin veririm.
- Hafif yağmurlu havada çıkmasına izin veririm.
- Kar yağdığında çıkmasına izin veririm.
- Her türlü hava koşulunda havaya uygun giyinerek çıkmasına izin veririm.

7- Çocuğunuzun oyun arkadaşı kimdir? (Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz)

- Anne
- Baba
- Kardeşler
- Dayı, hala, teyze gibi bir akrabaları
- Babaanne, anneanne, dedesi
- Bakıcısı
- Arkadaşları
- Oyun arkadaşı yoktur

8- Haftalık olarak çocuğunuzun okul dışında aşağıdaki etkinliklere ayırdığı ortalama saati yazar mısınız?

- İçeride (ev içinde) oyuna ayrılan zaman:.....
- Dışarıda (açık alanda) oyuna ayrılan zaman:.....
- Kitap okuma veya dinlemeye ayrılan zaman:.....
- Sanat (boyama, resim, oyun hamuru vb) etkinliklerine ayrılan zaman:.....
- Televizyon izlemeye ayrılan zaman:.....
- Bilgisayar, tablet ve telefona ayrılan zaman:.....
- Diğer (yukarıdaki etkinlikler dışında yaptığı etkinlik varsa ismini ve ayırdığı zamanı yazınız):.....

9- Siz çocukken hangi oyunları oynardınız?

Saklambaç

Yakan Top

Sek sek

Voleybol

Lastik atlama

İp atlama

Diğer (Lütfen yazı ile açıklayınız).....

10- Hangi mekânlarda oynardınız? Aşağıdakileri oynama sıklığına göre numaralandırınız.

Sokakta

Bahçede

Evde

11- Her istediğiniz de oyun oynayabilir miydiniz?

Evet

Hayır

12- Anne-babanız sizinle oynar mıydı?

Evet

Hayır

BÖLÜM 4

Açıklama IV. Lütfen aşağıdaki sorularla ilgili görüşlerinizi yazınız.

1- Sizce oyun nedir, oyunu nasıl tanımlarsınız?

- 2- Sizce oyun gerekli midir? Neden?
- 3- Sizce çocuklar neden oyun oynarlar?
- 4- Çocuğunuz daha çok hangi oyunları oynar?
- 5- Çocuğunuz en çok hangi oyuncak veya nesnelere oynar?

Zaman ayırdığınız ve yüksek lisans eğitimime katkıda bulunduğunuz için teşekkürler.

EK-4. Görüşme Formu

1. Merhabalar, adınız nedir?
2. Kaç yaşındasınız?
3. Öğrenim durumunuz nedir?
4. Mesleğiniz nedir?
5. Kaç çocuğunuz var?
6. Çocuklarınızın yaşı (doğum tarihi) ve cinsiyetleri nelerdir?
7. Oyun deyince ne anlıyorsunuz? Sizce oyun nedir?
8. Sizce oyunun çocuklara faydaları nelerdir?
9. Sizce oyun çocukların gelişimini etkiler mi? Nasıl etkiler?
10. Sizce çocuklar daha çok hangi mekânlarda oyun oynamalıdır? (a) Bu mekânların çocukların oyunlarını nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz? (b) Siz çocukken daha çok nasıl mekânlarda oyun oynardınız? (c) Sizin çocuğunuz nerelerde oyun oynuyor?
11. (a) Açık havada da oyun ile ilgili neler düşünüyorsunuz? (b) Çocuğunuz ne sıklıkla açık havada oyun oynuyor? (c) Ne tür alanlarda oynuyor? (d) Ona eşlik eden birisi oluyor mu? (e) Kendi çocukluğunuzla karşılaştığınızda çocuğunuz sizce yeterince açık havada oyun oynuyor mu? (Cevap hayırsa) Çocuğunuzun açık havada daha fazla oyun oynamamasının nedenleri anlatır mısınız? (f) Çocuğunuzun daha fazla açık havada oynaması sizce nasıl mümkün olabilir? (Bunu sağlayacak koşullar neler olabilir)
12. Siz çocukken oynadığınız oyunlarla şimdi çocuğunuzun oynadığı oyunları karşılaştırabilir misiniz?
13. (a) Kızınız daha çok hangi oyunları oynuyor? (b) Daha çok hangi oyunları oynamasını istersiniz? Nedenini açıkla mısınız? (c) Kızınızın oynamasını uygun görmediğiniz oyunlar var mıdır? Varsa nelerdir? Nedenini açıkla mısınız? / (a) Oğlunuz daha çok hangi oyunları oynuyor? (b) Daha çok hangi oyunları oynamasını istersiniz? Nedenini açıkla mısınız? (c) Oğlunuzun oynamasını uygun görmediğiniz oyunlar var mıdır? Varsa nelerdir? Nedenini açıkla mısınız?
14. (a) Çocuklarınıza alınacak oyuncak kim karar veriyor (hangi oyuncak alınacağına)? (b) Çocuklarınız oyuncak alırken uyguladığınız bir kural var mı? (c) Oyuncak alırken nelere dikkat ediyorsunuz?
15. (a) Kızınızın en çok oynadığı oyuncaklarını sayar mısınız? (b) Kızınızın hangi oyuncaklarla oynaması sizce daha uygun? (Hangi oyuncaklarla oynamasını istersiniz)

Nedenini açıklar mısınız? (c) Kızınızın hangi oyuncaklarla oynamasını uygun görmüyorsunuz? Nedenini açıklar mısınız? /(a) Oğlunuzun en çok oynadığı oyuncaklarını sayar mısınız? (b) Oğlunuzun hangi oyuncaklarla oynaması sizce daha uygun? (Hangi oyuncaklarla oynamasını istersiniz) Nedenini açıklar mısınız? (c) Oğlunuzun hangi oyuncaklarla oynamasını uygun görmüyorsunuz? Nedenini açıklar mısınız?

16. Çocuğunuz oyunlarında artık materyallerden (plastik şişe, kapak, karton, kumaş parçası, ip, pipet vb.) yararlanır mı? Hangi atık materyallerle oynar? Atık materyallerle oynaması konusunda düşünceniz ve tepkiniz ne oluyor?
17. Çocuğunuzun oyun oynamasına yönelik uyguladığınız sınırlamalar ya da kurallar var mı? Açıklar mısınız? Bu kuralları nasıl belirlediniz? Değişiklik yapmayı düşündünüz mü?
18. (a) Çocuğunuz ile oyun oynar mısınız? Çocuğunuzla oyun oynamanızın/oynamamanızın nedenini açıklar mısınız? (b) Çocuğunuz ile ne sıklıkla oynarsınız? Sizce birlikte oynadığınız süre yeterli midir? Neden? (c) Çocuğunuzla birlikte hangi oyunları oynarsınız?
19. (a) Eşiniz çocuğunuzla birlikte oyun oynar mı? (b) Ne sıklıkla oynar? Sizce birlikte oynadıkları süre yeterli mi? Neden? (c) Birlikte hangi oyunları oynarlar?
20. Ailecek oyun oynar mısınız? Hangi oyunları oynarsınız?

EK-5. Etik Kurul Karar Belgesi

Evrak Kayıt Tarihi: 13.03.2020 Protokol No: 23371

Tarih: 03.06.2020

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Eğitim Bilimleri
BAŞLIK:	Özbek ve Türk Annelerin Oyun Algılarının İncelenmesi ve Çocuklarının Yaşantılarında Oyunun Yeri
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Dr. Öğr. Üyesi Meral ÖREN
TEZ YAZARI:	Anna PETROVA
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Anna PETROVA

Yabancı Dil : İngilizce ve Rusça

Doğum Yeri ve Yılı :

E-Posta :

Eğitim ve Mesleki Geçmişi:

- 2018, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Öğretmenliği
- 2014, Demirçelik Lisesi

Yayınları ve Bilimsel/Sanatsal Faaliyetleri:

- Yıldırım Polat, A., Petrova, A., Orhan, A., Suna, B., Moluz, E, Kayaalp, M. ve Avcı, Ş.B. (2019). Okul Öncesi Etkinlik Kitabında Yer Alan Sanat Etkinliklerinin Yaratıcılık Açısından İncelenmesi. *6. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi* 'nde bildiri, Kars: Kafkas Üniversitesi.
- Gök, E. ve Petrova, A. (2018). Okul öncesi çocuklarının bilim insanlarına yönelik algıları. *13. Okul Öncesi Eğitimi Öğrenci Kongresi* 'nde sunulan bildiri, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi.